

DE VRIEND DER JEUGD.

~~~~~
VERHALEN

VOOR JONGE LIEDEN,

DOOR

C. F. SCHÖTTELNDREIËR

EN

E. J. VEENENDAAL Jzn.

NIJKERK,
G. F. CALLENBACH.
1867.

INHOUD.

Gedichten.

	Blz.
Bij Jezus, door S.	—1
Geven, door V.	—27
De Morgen, door S.	51
Één Droppel, door V.	75
Paaschlied, door S.	—75
Hemelvaartslied, door S.	—99
Wachter, wat is er van den nacht? door V.	123
Ziet Opwaarts, door S.	151
Zendingslied, door V.	177
Micha VI : 9 ^b , door S.	—201
De Moeder en het Kind, door V.	303
Kerstlied. (Overgenomen uit „Nieuwe Bundel Zang- stukjes, ten dienste der Zondagschool; uitgegeven ten voordeele van het Weeshuis te <i>Nijmegen</i>)."	304

Tafereelen uit de Geschiedenis van ons Vader- land.

Een Brandstapel binnen 's Gravenhage, door S.	28
De groote Zaal in het Paleis te Brussel, door S.	77
Donkere wolken, door S.	—83
De 5 April, 1566, door S.	—91
De Pastoor van Heenvliet, door V.	124

	Blz.
De Hage-Preeken te Overveen, Juli 1566, door S.	152
De Beeldenstorm in de Oude-Kerk te Amsterdam, door S.	251

Zendinggeschiedenis, door V.

Inleiding.	17
Mahomed.	36
China.	100
Zendingsverhalen uit China.	178
Een man over boord.	178
Waarom kwaamt gij niet eerder?	179
De Chineesche soldaat.	180
De speelkaartenmaker.	183
De getrouwe Colporteur.	183
Hoe de inlandsche prediker CHAI-KI onthaald werd.	185
Twee-honderd kinderen levend begraven.	188
Hans Egede, de Apostel van Groenland.	280

Verhalen uit den Bijbel.

Eene Gelijkenis, door S.	2
Gideon, door V.	217

Bijbelsche Aardrijkskunde.

De Reus en zijn Hoofdhaar, door V.	blz. 66 en 100

Berichten van de Zondagscholen.

Te Barneveld.	46
" Berkel en Rodenrijs.	47
" Delft.	47
" Gouda.	48
" Hardenberg.	48
" Kesteren.	71
" Maastricht.	72
" Nijkerk o. d. Veluwe.	72

	Blz.
Te Nijkerkerveen, gem. Nijkerk.	—73
„ Driedorp, gem. Nijkerk.	—74
„ Thiel.	148
„ Zutphen.	196
„ Zwolle.	—197

Verhalen van gemengden inhoud.

De Muggen, door V.	10
De Juweelen van Keizerin Josephine, door S.	—21
Gebedsverhooring, door S.	23 en 119
Mijn Vaders huis, door V.	—25
Iets uit het leven van een' Boekverkooper, door V.	—53
Waarheen? door S.	—60
Ik zou er wel heen willen zwemmen, door V.	—97
Boomen, door V.	

I. De twee merkwaardigste boomen. 111

II. Alle menschen bij boomen vergeleken. 113

III. De gevloekte vijgeboom en de gezegende
wilde vijgenboom. 114

IV. De wijnstok. 116

Lotgevallen van het Katoen, door V. 133

De Hut in de Duinen, door S. 137, 163, 202 en 225

De geheimzinnige sleutel, door V. 190

Merkwaardige bewaring, 9 Mei 1866; ingezonden
door K. de B., te Garderen. 194

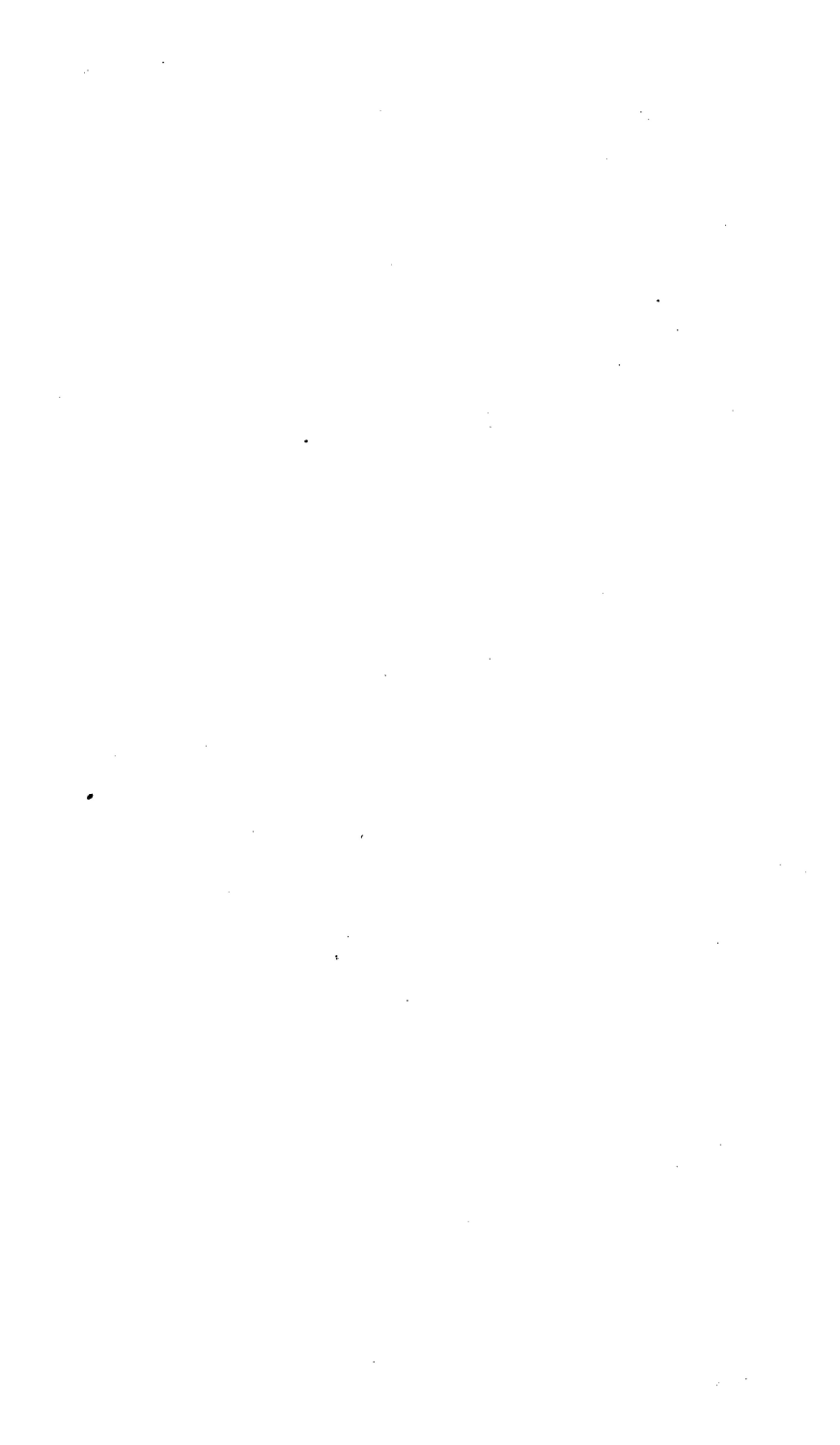
Eene opmerking, door V. 249

Lavater en de arme Weduwe, door V. 298

correspondentie 26, 50, 74, 97, 150, 173, 200, 224, 250, 306

agen. 26, 50, 74, 98, 122, 150, 173, 200, 224, 250

Bij Jezus.

Daar is op de wereld geen plaatsje, zóó goed,
Zóó lieflijk en zoet,

Dan bij mijnen Heiland, mijn Goël en Heer;
Bij Hem is er vreugde en blijdschap voor 't hart,
Vertroosting, verzachting, genezing van smart:
o, Dáár is het goed.

Kent gij ook de zoetheid van bij Hem te zijn? —
De nooden en pijn,
De droefheid der zonden en al, wat u drukt,
Te klagen aan Hem, die voor zondaren stierf,
En voor goddeloozen het leven verwierf? —
o, Dáár moet gij zijn.

De jeugd is zoo schoon, en zoo lieflijk een tijd,
Die zij Hem gewijd.
o, Geef aan de zonde niet langer uw hart;
Aan Hem zij uw leven, aan Hem uwe kracht,
En al, wat van u is, ten offer gebragt;
Zoo leeft gij verblijd.

Die hopen en biddend tot Hem zijn gegaan,
 Die liet Hij niet staan;
 Die heeft Hij genezen, bemoedigd, vertroost;
 Hij spijsigt, die hongert, met 't eeuwige Brood.
 Ook gij wordt door Hem aan Zijn Feestmaal ¹⁾ genood.
 Zegt, wilt gij niet gaan?

Eene Gelijkenis.

De winter was voorbij. De koude, die de beek met een' vloer van kristal overdekt, was geweken voor het liefelijkst lenteweder. Een frisch groen versierde veld en bosch en schitterde in den glans der koesterende zon. Het vee verliet de nauwe stallen, om zich in de grazige weiden te goed te doen aan het malsche gras, dat het zoolang had moeten ontberen. De vogelen vlogen vroolijk rond, en zamelden ijverig de weinige bouwstoffen voor de kleine woning, die, half verscholen tusschen het jonge gebladerte, weldra hun kroost bevatten zou. Op den akker arbeidde de landman met vroolijken moed en wierp met volle handen het zaad in de opgeploegde vore. De aarde scheen als verjongd.

Op den breeden rijweg, die langs het bouwland voerde, wandelde een heer met zijne twee zootjes.

„Nu, die vogels gaan goed te gast,” zeide de een, terwijl hij naar een stuk bouwland wees, waar een boer ijverig bezig was met zaaien. „Ziet ge 't wel, WILLEM?

---

1) Matth. XXII: 2 volg.

Door strijken er alweder eenige neder. Als dat zoo gaat, dan zal er niet veel van het graan teregt komen.”

„O, Kom,” antwoordde de aangesprokene, „op een korrel of wat komt het niet aan, FRITS!” Er zal wel genoeg zaad blijven liggen. Zie, daar vliegen zij weêr op. Zeker zijn ze verschrikt door dien herdershond.”

„Vader! kan de boer die vogels niet verjagen? Ik misgun het dien diertjes niet; maar door hunne groote menigte gaat er nog al veel verloren.”

„Voor den boer, ja, mijn jongen! Maar de vogels hebben er voedsel van; en die lieve beestjes mogen hun hart ook wel eens ophalen. Als ik wel zie, dan zaait onze vriend het koren digt genoeg. Zoo de Heer zijn zegen geeft, bij het opwassen van het graan, dan zullen de weggepikte korrels niet eens gemist worden. — Die vogels, jongens! doen mij aan iets denken, dat wij in de Bijbel beschreven vinden. Kunt gij het raden?”

„O, U bedoelt zeker de gelijkenis van den zaaier.”

„Juist, WILLEM! Kent gij die nog?”

„Ja, vader! de gelijkenis wel; maar de uitlegging is mij niet in alles zeer duidelijk.”

„En hoe staat onze FRITS er mede?”

„Och, lieve Vader! Ik sprak er onlangs nog met WILLEM over. Wij verlangen er eigenlijk naar, dat u ons die gelijkenis verklaart.”

„Nu, dat wil ik gaarne doen. Onze wandeling is weltra geëindigd; wij zijn kort bij de stad. Zoodra wij te huis zijn, hoop ik er met u over te spreken.”

Acinige oogenblikken later zaten Vader en kinderen de tafel in de huiskamer. Vader had den grooten bijbel vóór zich en las Matth. XIII : 1—10.

„En te dien dage JESUS, uit het huis gegaan zijnde, zat bij de zee.

„En tot Hem vergaderden vele scharen zoodat Hij in een schip ging en nederzat, en al de schare stond op den oever.

„En Hij sprak tot hen vele dingen door gelijkenissen, zeggende: Ziet, een zaaier ging uit om te zaaien.

„En als Hij zaaide, viel een deel *van het zaad* bij den weg; en de vogelen kwamen en aten datzelve op.

„En een ander *deel* viel op steenachtige *plaatsen*, waar het niet veel aarde had; en het ging terstond op, omdat het geene diepte van aarde had.

„Maar als de zon opgegaan was, zoo is het verbrand geworden; en omdat het geenen wortel had, is het verdord.

„En een ander *deel* viel in de doornen; en de doornen wiesen op, en verstikten hetzelfde.

„En een ander *deel* viel in de goede aarde, en gaf vrucht, het een honderd, het ander zestig, en het ander dertigvoud.

„Wie ooren heeft, om te hooren, die hoore.”

„Ziedaar de gelijkenis, hoort nu ook de uitlegging door den Heere JESUS zelven gegeven; wij vinden die vs. 18—24.

„Gij dan, hoort de gelijkenis van den zaaier.

„Als iemand dat woord des Koninkrijks hoort, en niet verstaat, zoo komt de booze, en rukt weg, hetgeen in zijn hart gezaaid was: deze is degene, die bij den weg bezaaid is.

„Maar die in steenachtige *plaatsen* bezaaid is, deze is degene, die het woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt;

„Doch hij heeft geenen wortel bij zich zelven, maar is voor een' tijd; en als verdrukking of vervolging komt, om des woords wil, zoo wordt hij terstond geërgerd.

„En die in de doornen bezaaid is, deze is degene, die het woord hoort; en de zorgvuldigheid dezer wereld, en de verleiding des rijkdoms verstikt het woord, en het wordt onvruchtbaar.

„Die nu in de goede aarde bezaaid is, deze is degene, die het woord hoort en verstaat, die ook vrucht draagt en voortbrengt, de een honderd, de ander zestig, en de ander dertigvoud.”

„Wij vinden hier gesproken van een' zaaier, die uitging, om te zaaien. Die zaaier is de prediker van Gods

woord: leeraar, ouders, onderwijzer, ieder, die dat woord onder de menschen brengt. Het zaad wordt door den Heer het woord des Koninkrijks genoemd; dat is de Bijbel, die heerlijke openbaring van GOD, in het bijzonder de blijde boodschap der zaligheid, dat ~~nu~~ CHRISTUS in de wereld gekomen is, om zondaren zalig te maken. De grond, die bezaaid wordt, is het hart van den mensch, die het woord van GOD hoort. Eerst spreekt de Heer van den weg: het zaad, dat daarop valt, wordt weggepikt. Die harde weg is het hart van den stuggen mensch, die het woord GODS wel hoort, maar niet verstaat; die onopmerkzaam en ongevoelig is, wanneer er over den Heer en Zijne dienst gesproken wordt, en geen lust heeft, om GOD lief te hebben. Gelijk het zaad op den harden weg blijft liggen, en er niet in kan vallen, omdat de grond daartoe te hard is, zoo zal het woord van GOD bij zoodanig een mensch ook niet meer dan oppervlakkig gekend worden. Niemand kan wel weten, wat GOD in Zijn woord wil, en de zondaar doen moet, om behouden te worden; — maar weten is niet genoeg, er moet ook begeerte zijn, in dien wil van GOD te doen.

„Het zaad op den harden grond ligt bloot voor de vogelen; deze eten het op, zooals de gelijkenis zegt. Even zoo rukt de booze weg, hetgeen in zijn hart bezaaid is. Een van die vogelen, die den mensch den roest van GODS woord ontroofen, is b. v., de gedachte: „Ik ben nog jong, te jong, om bekeerd te wezen; onvolrijpheid past aan de jeugd; — alsof er ware omgekeerd wezen kan buiten CHRISTUS, alsof de Heere niet gezegd heeft: Laat de KINDEREN tot Mij komen, want derden is het Koninkrijk der Hemelen. De lust

tot uitstel van bekeering is van den booze, die de ziel van den mensch zoekt te vermoorden. Van uitstellen, zegt het spreekwoord, komt afstellen. Heden, zegt de Schrift, indien gij gods stemme hoort, verhardt uwe harten niet. JEZUS wacht, JEZUS roept, JEZUS verlangt den mensch te behouden; en waar Hij met groote liefde de armen uitgebreid houdt, om den zondaar te ontvangen, daar mag deze niet zeggen: voor ditmaal nog niet. Mijne kinderen! het is verschrikkelijk, om heden JEZUS te ontwijken, en morgen wellicht voor eeuwig rampzalig te zijn! —

„Een ander deel van het zaad viel op steenachtige plaatsen, waar het niet veel aarde had; en het ging terstond op. Hier worden afgebeeld die menschen, die het woord hooren en dat terstond met vreugde ontvangen. Maar dat groeien duurt niet lang; — de zon gaat op; de groene, veelbelovende plantjes verdorren; want zij hebben geen wortel. Zóó, zegt de Heer, is de vreugde, waarmede sommigen het woord ontvangen, slechts voor een' tijd. Als verdrukking of vervolging komt om des woords wil, worden zij terstond geërgerd. — Wij leven gelukkig in een' tijd, waarin men niet meer naar het schavot wordt gevoerd, omdat men den Heere vreest; althans in ons Vaderland niet. Uit de Vaderlandsehe Geschiedenis weet gij, dat onze voorouders die tijden beleefd hebben. Denkt slechts aan den tachtigjarigen oorlog met Spanje, aan den dwingeland FILIPS II en zijn' wreedten dienaar, den Hertog van Alva. Toen werden op onzen geboortegrond duizenden, vaak op onmensche-lijke wijze, gepijnigd en omgebracht, omdat zij JEZUS liefhadden, en Hem als hun' éénigen Zaligmaker erkenden. De Geschiedenis van CHRISTUS Kerk in andere landen

heeft ook een tal van bloedige bladzijden, getuigende van de verschrikkelijke wreedheid der vijanden van CHRISTUS; maar ook van den meer dan gewonen, van den echt Christelijken moed zijner getrouwe dienaren. Bij al die geloofshelden was het zaad des woords ook dieper ingedrongen; het had wortel, diepen wortel geschoten; zij zochten en vonden bij hunnen getrouwen Heer genade, om in den strijd tegen onderdrukking en vervolging niet te zwichten, en om in de kracht huns Heeren staande te blijven in het geloof, al moest ook hun lichaam bezwijken. Meent echter niet, dat er thans geene verdrukking of vervolging meer is om het woord des Heeren. Als gij, b. v., bij uwe kameraden zijt, kan het licht gebeuren, dat er iets voorvalt, dat niet goed is. Indien gij Hem liefhebt en Zijn woord, dat tot u zegt: Wijk van het kwade, dan kunt gij niet mede doen, zonder uw geweten te bezwaren. En wat zal dan het gevolg zijn? — Licht mogelijk, dat uwe makkers u verlaten, en niet meer met u te doen willen hebben; licht mogelijk, dat gij het doel wordt van allerlei kleine plagerijen en onaaugenaamheden. Zoo uw hart dan is als de steenachtige grond, en de liefde tot CHRISTUS niet diep daarin heft, dan is het moeielijk, ja, onmogelijk om op den duur weerstand te bieden. Dan is er bij u plaats voor valsche schaamte. En die valsche schaamte, mijne lieve kinderen! is verderfelijk. Hebt gij GODS geboden overtreden, dan, ja, dan moogt en moet gij u schamen; maar wordt gij bespot of uitgelachen, omdat gij GOD vreest en Zijn wil wenscht te doen, schaamt u dan niet: maar ont vrijmoedig en bescheiden, dat de gunst van GOD liever is, dan de eer van menschen.

..Nog een ander deel viel in de doornen; en

de doornen wiesen op, en verstikten hetzelfde. Er is in het hart van den mensch een lust, om zich met aardsche dingen bezig te houden, en daarvoor worden de hemelsche vaak vergeteu. Wij moeten niet leven, alsof wij eeuwig hier zullen blijven. Alle menschen, die vóór ons geleefd hebben, zijn gestorven, zijn vertrokken, en ondervinden nu de vergelding des loons, naar hetgeen door hen in het lichaam is geschied: eeuwig wel of eeuwig wee. Onze beurt om te sterven kan zeer spoedig komen; en hoe lang ons leven ook gerekt worde, eenmaal is de dood aan onze legerstede; eenmaal moeten wij alles verlaten, wat van deze aarde is. Hoe dwaas is het dus, zijn hart te zetten op die dingen, die ons maar voor een tijd gegeven zijn, en ons geen duurzame vreugde kunnen schenken. Eene betamelijke zorg voor de tijdelijke goederen, die de Heer ons gegeven heeft, is goed, is noodig; maar die zorg mag nooit zoover gaan, dat wij ons eeuwig welzijn daarom zouden vergeten. Die onmatige zorg voor het tijdelijke is eene doorn, die het opgroeijen van het goede zaad verstikt. De Heer noemt die de zorgvuldigheid dezer wereld. Wat zullen wij eten; wat zullen wij drinken; waarmede zullen wij ons kleeden? Al die zorg, al die bekommering mag niet van den Heer aftrekken. Zoekt eerst het Koninkrijk GODS en Zijne gerechtigheid, zegt de Heer, en al deze dingen zullen u worden toegeworpen. Wentelt uwen weg op den Heer, dat is, vertrouwt u geheel aan Hem toe, zóó, dat ge uit Zijne hand uw dagelijksch brood wenscht te ontvangen, en Hij zal het maken; Hij zal toonen, dat gij niet te vergeefs op Hem vertrouwd hebt. — Eene andere doorn is de verleiding des rijkdoms. Niet alleen de zucht naar rijkdom, ook

het bezit daarvan kan schadelijk zijn. Zoodra de mensch, die vele goederen heeft, daarop hoogmoedig wordt, en anderen minder gaat achten, dan wordt hij door den rijkdom verleid; of wanneer hij een traag leven leidt, in lekkere spijzen en dranken, in weelde en pracht, in opschik en verkwisting zijne vreugde zoekt, dan verstikt die doorn der verleiding het goede zaad van gods woord.

„Weer een ander deel viel in de goede aarde en gaf vrucht. De goede aarde is het hart van den mensch, die het woord hoort en verstaat. Zoo iemand leeft biddende; hij weet dat de aarde gezuiverd moet zijn en blijven van steenen en doornen, zal het zaad diep wortel schieten; daarom is het zijne dagelijksche bede: Schep mij een REIN hart, o, GOD! En in de kracht van den Heer wenscht hij te strijden tegen alle hoosheid, die nog in hem is. Hij ziet zich zelf te zwak, en de zonde te overwinnen, en zich rein te bewaren; daarom zoekt hij ook alleen in den Heer zijne kracht, en heeft hij voortdurend zeer groote behoefte aan den Heiligen Geest, die zijn hart opende, om het zaad van gods woord te kunnen ontvangen. Geheel zijn leven wenscht hij in te richten naar gods wil, om alzoo vrucht voort te brengen. En die vrucht zal hij voortbrengen, zoo hij zich gewillig door den Heiligen Geest laat leiden: zonder en zestig en dertigvoud. De Apostel PAULUS noemt in zijn' brief aan de Galaten, Hoofdst. V, vs. 22, die vruchten op. Wij lezen daar: Maar de vrucht des Geestes is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, hoffmoedigheid, matigheid. Al wat daartegen is, is niet uit GOD en leidt ten verderve. Gelijk de ster aan den Hemel meer schittert dan de andere,

zoo zal de eene Christen ook meer van die heerlijke vruchten toonen dan de andere. Maar, wee hem, die geen vrucht draagt der bekeering waardig.

„Mijne kinderen! onze tijd is om. Gij moet aan uwe lessen, mij wachten mijne bezigheden. Vóór wij om een zegen vragen, over hetgeen ik tot u gesproken heb, moet ik u dit nog zeggen:

„Zoek bij JEZUS, en NOOIT buiten Hem, wat gij weet, noodig te hebben, om wèl te leven en zalig te sterven.”

De Muggen.

I.

aar buiten in het bosch lokt ons de lange, warme zomerdag, om in de koele schaduw uit te rusten. Doch nauwelijks zijn wij daar, of wij voelen fijne steekjes op de hand, op den arm, in 't gezicht. Zie, een klein beestje doet dit. Met vleugels, zoo fijn als spinrag, voorzien, houdt het zich op zes geknikte beenen staande, en drijft het zijn snuitje al dieper en dieper in de bovenhuid. Van daar die gevoelige steek, die ons de schouders doet optrekken. Het verschrikte dier ontvlucht, en een nietig bloeddruppeltje wijst ons de plaats, waar de mug van ons bloed dronk. Zóó klein, zóó teeder — en toch zoo bloed-dorstig! — Telkens komt het verschrikte dier terug, en nieuwe vergezellen het onder zacht gebrom, om aan den maaltijd deel te nemen.

Nauwelijks heeft zulk eene bloedzuigster ons verlaten, of de huid begint te zwellen. Een onaangenaam gevoel drijft ons tot wrijven. Wachten wij er ons echter voor, want dit wrijven zou zeer licht eene veel smartelijker wond kunnen aanbrengen, die zelfs gevaarlijk kan worden. Van waar dat gevoel? Het diertje heeft voor het bloed, dat het ons ontnam, in de wond een fijn droppeltje van zijn scherp, brandend sap doen vlieten, en dit vergift veroorzaakt de opzwellings en dat scherpe gevoel. Een weinig frissche aarde of een koel blad brengt verzachting te weeg, en na weinig uren is de smart over. Het vergift heeft opgehouden te werken.

„De muggen bijten zoo, het zal heden regenen!” zegt de landman, die ons voorbij rent, om op de weide zijn hooi op oppers (hoopen) te brengen. De landman geeft ons eene waarschuwing, die wij ter harte moeten nemen, want zij is op ondervinding gegrond. Niet lang duurt het, of de regen valt in stroomen neder. De muggen verbergen zich onder de bladeren der boomen, struiken en heggen. In de nabijheid van woningen, zoeken zij onder de daken, in de voegen en spleten een' schuilhoek. Aldaar bevinden zij zich ook des nachts.

II.

De regen is opgehouden. De grasscheutjes, 't gebladerde en de bloemen glinsteren in de stralen der dalende zon. Wie zou het nu in huis kunnen uithouden! Iene wandeling in den tuin doet thans zoo goed! Maar e, langs de heining, aan gene zijde van de sloot, aan zonzijde van het boschje, de muggen bij tal van zweren door elkander wiegelen en dansen tot 3000 maal toe

in éene minuut. Onvermoeid gaan zij op en neder. Uren lang kunnen zij zoo dansen, zonder uit te rusten. Zij laten zich in hare vreugde niet storen, al gaan wij ook telkens door den zwerm heen! Niemand denkt er aan, ons met steken te vervolgen! De danslust doet haar den bloeddorst vergeten! De landman zegt: „De muggen dansen, morgen wordt het weder helder!” — Zouden de diertjes zulks werkelijk weten? Ik weet niet, of de heldere straal der avondzon en het schijnsel van het avondrood haar verheugd — of dat zij zich reeds in het voor gevoel van het schoone weder, dat morgen volgen zal, verblijden. — Gij moogt zelve er over nadenken.

III.

De zon is ondergegaan, het avondrood verdoofd, de duisternis heeft de aarde bedekt. De koelte drijft ons in huis en stroomt door de open vensters ons toe. Wij steken licht aan. Zulk eene lichtvlam kan echter het oog van eene op vermaak verzotte mug niet wederstaan. Eerst komt eene, daarop eene tweede en zoo komen er nog meer muggen op de warmere lucht en het flikkerende licht aanvliegen. Al nader en nader zweven zij zorgeloos rondom het verblindende schijnsel, dat haar verrukt, gelijk vroeger de zonneshijn. Zij kent de vlam niet. Zij komt er te dicht bij, en — hare teedere vleugels en pootjes zijn verzengd. Zij valt neder en boet den kortstondigen lust met een' pijnlijken dood! Zoo geeft zij ons een beeld van gestrafte onbezonnenheid en roept een ieder toe, om zich niet aan den schijn te vergapen.

Steken wij eens de lantaarn aan! Wij betreden met haar de ruime slaapzaal der muggenzwermen, het boschje

in den tuin! Wij zetten de lantaarn neder en weldra is zij omzwermd door muggen, welke door haar schijnsel worden gelokt! Ieder oogenblik neemt de menigte in aantal toe, tot wij met de lantaarn weggaan.

IV.

Vermoeid zoeken wij onze slaappleats op. Juist terwijl de slaap ons bevangt, hooren wij een zacht gezang! Het komt al nader en nader. Wij worden telkens nieuwsgieriger! Het zwijgt — en de mug zit op het gezicht, of op de hand, die op het dek rust. Wij jagen haar weg. Nieuw gebrom en gesnor! Twee, drie en meer muggen naderen ons, en de slaap wordt door haar gestoord, of wordt hij ons te machtig, zoo vinden wij des morgens de brandende sporen der muggensteken in het gezicht en op le handen.

Woningen, die in de nabijheid van boschjes, bruggen en grachten staan, rekenen de muggen in de kamers, bijzonder in de slaapvertrekken, onder de onverdragelijkste zomerplagen. Hoe moerassiger eene streek is, hoe meer men door muggen wordt gekweld.

V.

De zomer wijkt en de herfst brengt koude nachten. Des morgens en des avonds begint het ook koud te worden. Nogtans heeft de laatste helft van October dikwijls og heldere en recht warme dagen. Op zulk een' namiddag is eene wandeling in de natuur, die hare herfstkleuren vertoont, een heerlijk genot. Wandelen wij dan langs hagedoornen of langs de slooten der weiden, zoo zijn

de muggenzwermen daar zoo vele, dat men bijna niet ademen kan, zonder eenige dezer fijne, dansende dametjes in den mond te krijgen. In het lange gras, aan den voet van deze heggen, verbergen zij zich voor de koude en natheid. De warme zonnestralen lokken haar intuschen nog eens naar buiten, om haar afscheidsdans te houden. Weldra blijkt het, dat hare schuilhoeken ontoereikend zijn, om haar tegen rijp, wintervorst en sneeuw te beschutten; slechts weinigen worden door de lentezon uit een' langen slaap tot een nieuw leven gewekt. De meesten vinden den dood. Velen misschien reeds in den nacht na haren laatsten dans!

VI.

Zulk een klein diertje mag wel eens meer van nabij worden gezien. Want alles, wat GOD geschapen heeft, spreekt Zijne grootheid uit.

Beschouwen wij dan de gewone steekmug. Deze behoort tot de middelmatige muggen, dewijl vele soorten aanmerkelijk grooter, vele aanmerkelijk kleiner zijn. Naar de drie hoofddeelen van het lichaam der insekten, kop, borst en achterlijf, willen wij thans onze waarnemingen regelen.

Schijnt het bij eene oppervlakkige beschouwing alsof dit diertje geene bepaalde kleur heeft, dewijl alles er zoo grauw uitziet, wij bespeuren thans, dat het bovendeel der borst geelachtig bruin is, terwijl het achterlijf een door witte ringen afgebroken vuil grauw vertoont, dat zich over kop en vleugelen uitstrekt. De pooten hebben mede eene spinnewebkleur. — De kop van onze mug is rond, gelijk aan dien eener vlieg. Andere muggen hebben eenen,

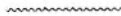
naar voren in eene soort van snuit, verlengden kop. Aan den kop vinden wij oogen, voelsprietten, knijpertjes en snuit. De twee oogen gelijken op twee onbewegelijke bogen. Door het microskoop gezien, bemerken wij, dat de oppervlakte van het oog uit een groot aantal zeer regelmatige vakjes bestaat, waarvan ieder zelf als een oog werkt. Vóór de oogen staan twee prachtige vederbossen, namelijk bij de mannetjes. Het zijn de voelsprietten, die uit 14 leden zijn zamengesteld, terwijl het 14de lange haartjes zijn, die de vederbos vormen. Onder aan den snuit staan twee knijpertjes, die, vier leden hebben; zij dienen haar, om het voedsel te proeven en te onderscheiden. Met het bloote oog zou men de snuit voor een' eenvoudigen, doorboorden prikkel houden, doch dit is inderdaad zoo niet; zij bestaat uit verscheidene stekels. Nadat de steekmug eene plaats met de knijpertjes getast heeft, maakt zij met de stekels de wond, verwijdt deze en zuigt het bloed op. Dikwijls blijft een puntje van de stekels in de wond zitten, hetgeen te meer pijn geeft. — Bezijden het middeldeel der borst, het sterkste deel van het lichaam der mug, zijn een paar vleugels aangehecht; zij bestaan uit eene fijne, doorschijnende huid. Aan de achterdeelen der borst bevinden zich een paar fijne ribbetjes met een knopje aan 't eind, die bijna onafgebroken in zwaaiende beweging zijn. Het zijn de vleugelkolfjes. Of zij het zweven of het ademen der insekten bevorderen, weet men nog niet zeker. Aan de drie borstringen zitten 3 paar lange, dunne beenen, die drie deelen hebben: dij, schenkel en voet, terwijl de voet weêr 5 leden heeft. Aan het laatste zeer vijf leden zitten 2 klauwen of teenen met daar tusschen liggenden voetbal, zeer geschikt, om zich op walde vlakten vast te houden. Het achterlijf, dat in tijd

van rust door de vleugelen bedekt wordt, is langwerpig rond.

Deze steekmuggen zijn het nu, die dansen, zingen, steken en zich met bloed en plantensap voeden. Het wijfje legt van vier tot zes malen 300 eieren in slooten, vijvers, moerassen, poelen enz. Men kan de eieren moeilijk zien. Zij veranderen in twee dagen reeds in maskers of maden, die in deze wateren van vuile stoffen en andere waterdieren leven; maar ook tot spijs van zwaluwen dienen. Na twee of drie weken worden deze maden poppen, en na nog weder 8 à 10 dagen komt de volkomen mug te voorschijn.

Dit volkomen insect heeft ook vele vijanden. Vooral de zwaluwen, de grasmusschen en vele andere zangvogels zijn de gevederde jagers, die ze in de vlucht vangen, of ze in hare schuilhoeken opsporen, tot spijs voor zich en hunne jongen. Wie zou de duizenden kunnen tellen, die deze lieve zomergasten in één enkel jaar ophappen. — De spin loert in haar web op de muggen. De kikvorsch en de hagedis maken er evenzeer jacht op. Zelfs visschen vangen ze, zoodra zij te dicht bij het water komen. Maar vooral zijn koude en natheid machtige verdelgsters dezer muggenzwermen.

Uit dit alles zien wij dus dat de Schepper van hemel en aarde ook deze voor ons zoo menigmaal lastige diertjes met een wijs en nuttig doel heeft geschapen. Spoor bij alles dit doel na, en gij zult leeren uitroepen met DAVID: „Al uwe werken, Heere! zullen u loven!” (Ps. CXLV : 10.)

Zendinggeschiedenis.

nze jeugdige lezers hebben voorzeker reeds menigmaal hooren spreken van zendingen en zendinggenootschappen, die zich beijveren, om het Evangelie der zaligheid bekend te maken onder hen, die van den Heer JEZUS CHRISTUS nog nooit gehoord hebben. En zijt gij niet verwonderd, dat van de 1200 millioen menschen, die men schat, dat op de aarde zijn, nog slechts 400 millioen tot de Christelijke Kerk behooren, en dat dus tot de overblijvende 800 millioen ¹⁾ de blijde Boodschap nog gebracht moet worden? — Nog altijd geldt dus het bevel, dat onze gezegende Heer en Heiland, vóór zijn opvaren ten Hemel, aan Zijne discipelen gaf: „Gaat een in de geheele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen.” Marc. XVI: 16.

Dat de discipelen zelve aan dit bevel hebben gehoorzaamd, lezen wij in de Handelingen der Apostelen. Zij zijn natuurlijk niet in de geheele wereld geweest, doch hebben gedaan, wat zij konden. Zij zijn begonnen van Jeruzalem af, en toen de eerste grondsteen voor de Christelijke Kerk gelegd waren, trokken zij in alle richtingen heen. Op het eerste Pinksterfeest te Jeruzalem werden 3000 Joden in den Heere JEZUS CHRISTUS geloovig; en dewijl vele van deze Joden buiten Palestina woonden, werd het Licht des heils al verder en verder verspreid. Vooral was de apostel PAULUS hierin ijverig

1) Van dezen zijn 6 millioen nog Joden, 160 millioen roepen den ischen profeet MAHOMED aan, de overigen zijn heidenen.

bezig. Hij toch reisde onvermoeid rond in Klein-Azië en Europa en verkondigde vrijmoedig aan Joden en Heidenen den eenigen Naam, die onder den hemel gegeven is, waardoor menschen kunnen zalig worden.

Men rekent, dat op het einde van de eerste eeuw der Christelijke jaartelling, dus 100 jaren na de geboorte van CHRISTUS, omstreeks 500.000 Christenen onder de heidenvolken waren verspreid. Dit getal nam voortdurend toe, zoodat onder KONSTANTIJN, den eersten Christen-keizer, in de 4de eeuw, reeds 9 à 10 millioen Christenen in het Romeinsche rijk waren. Jammer, dat van toen af de Christenen niet meer het geloof en de liefde van vroegere tijden vertoonden, maar velen onder hen GOD en de wereld te gelijk wilden dienen. Om de Christelijke volken voor het verlaten van Hem te tuchtigen, zond GOD beproevingen. De valsche profeet MAHOMED in Arabië trad in 622 met eene nieuwe leer op. Wij hopen u later meer van dien man mede te deelen, en vergenoegen er ons thans mede aan te stippen, dat hij der Christelijke Kerk veel kwaad deed, en dat zijne opvolgers de eerste Christenlanden overstroomden en overweldigden, en allen doodden, die zich niet bij hen voegden. Nogtans schatte men in de achtste eeuw de Christenen op 30 en in de zestiende eeuw op 100 millioen. De eerste Christenen werden allen door de sterkste begeerte gedreven, om den heidenen, die zij in hunne omgeving vonden, met het Evangelie bekend te maken. Later werd die ijver slechts bij enkele Christenen gevonden, die hun vaderland verlieten en onder de heidenen zich begaven. Dit deden vooral Franken, Engelschen en Ieren in Europa, en Nestorianen in Azië. Wie heeft niet gehoord van WILLEBRORD en BONIFACIUS, die uit Engeland, van AMAN-

DUS en ELIGIUS die uit Frankrijk naar ons land kwamen, om den CHRISTUS te prediken? — Dit deden zij in de zevende en achtste eeuw; maar later dacht bijna niemand meer aan de arme heidenen. Wel zijn uit Nederland in de 17de eeuw arbeiders vertrokken, om onder de bewoners van Ceylon en andere eilanden van Oost-Indië werkzaam zijn, en hebben later Engeland, Schotland en Denemarken zich eenigermate er mede bezig gehouden; doch de eigentlijke opwekking voor 't zending-werk heeft een aanvang genomen, sedert in het laatst der vorige en 't begin dezer eeuw in Engeland, Nederland, Duitschland, Frankrijk, Amerika, enz. zendinggenootschappen werden opgericht.

Die genootschappen nemen leden aan tegen betaling van eene vaste jaarlijksche gift, contributie geheeten; behalve deze gelden ontvangen zij ook bijdragen uit legaten, dat zijn sommen, die iemand door zijne erfgenamen uit zijne nalatenschap doet uitbetalen; verder uit vrijwillige giften en inzamelingen (collecten) in de kerk, op zedings-biduren of in daartoe bestemde busjes van bijzondere personen.

Al die gelden dienen, om jongelieden, die des Heeren Woord onder de blinde heidenen wenschen te verkondigen, daartoe de noodige opleiding te geven; om de reiskosten der zendelingen naar het verre heidenland te betalen, en om hen voortdurend van alles te voorzien, wat zij aldaar, zoo voor zich als ter bevordering des Koninkrijks van GOD, behoeven.

Gij bemerkt dus, dat de zending-genootschappen in hun eerlijk werk slechts dan kunnen voortgaan, als de hristenen uit liefde van hunne aardsche bezittingen iets istaan. Doch het behaagt den Heer, daartoe met ieder

jaar meer lust in de harten op te wekken, zoodat telkens meer geld wordt gegeven voor deze GODE welbehagelijke zaak.

Meent echter niet, jeugdige vrienden! dat het genoeg is, indien de zendinggenootschappen maar veel geld verzamelen, en wij ook het onze daartoe bijdragen! Gij weet immers, dat het oude spreekwoord zegt: Aan 's Heeren zegen is 't al gelegen. Dat ondervinden de zendelingen vooral. Neen, de heidenen werpen niet gemakkelijk hunne afgoden weg; zij zeggen niet zoo licht hunne zondige gebruiken vaarwel, en buigen zich niet aanstonds voor den dierbaren Heere JESUS! „Niet door kracht of door geweld, maar door des HEEREN GEEST geschiedt dit.” Soms beproeft de Heiland Zijne gezanten langen tijd, vóór Hij Zijnen Geest in de harten der arme heidenen uitstort, maar als Hij dit doet, ziet ook de heiden eene dierbaarheid in dien Heiland, welke met geene pen te beschrijven, met geene tong uit te spreken is.

Om de uitstorting van dien Geest in de harten der heidenen, Mahomedanen en Joden, die den CHRISTUS nog verwerpen of nog niet kennen, mogen wij dus wel veel tot den Heiland bidden. Dit is Hem aangenaam, want in het volmaakte gebed heeft Hij ons deze bede geleerd: „Uw Koningrijk kome!”

Maar vóór alles vragen wij u, lieve lezer: „Kent gij den Heere JESUS reeds? Is Hij u reeds onmisbaar? Zoekt gij zijn aangezicht gedurig? Bidt gij om Zijn Geest!”

Denk hierover eens na; — 't zijn ernstige vragen.

Van tijd tot tijd denk ik u iets van het werk der zending mede te deelen. Ik hoop hartelijk, dat gij er veel belang in zult stellen, en gij veel zult bidden:

Uw Koningrijk koom' toch, o, Heer!

Ook in mijn hart, Uw Naam tot eer.

De Juweelen van Keizerin Josephine.

Eene der hofdames van JOSEPHINE, gemalin van NAPOLEON I, verzocht haar eens, hare sieraden te mogen zien. Met hare gewone goedhartigheid voldeed de Keizerin aan dezen wensch. Op eene lange tafel, daartoe in de zaal gebracht, werden de kleinodiën door den schatmeester uitgespreid.

Hoezeer aan pracht gewoon, werden de oogen van de Jonkvrouw letterlijk verblind door den gloed der edelgesteenten, die de schitterendste diamanten omzoomden; door den glans der paarden, waaronder de beroemde peer-vormige van MARIE ANTOINETTE¹⁾; door die weergalooze vereeniging van de heerlijkste juweelen, zaâmgebracht uit alle landen, die voor den geweldenaar hadden moeten vallen.

Na zich eenige oogenblikken met de verbazing der dame vermaakt te hebben, zeide de Keizerin met liefdevolten ernst tot haar, dat zij haar al die dingen had laten zien, alleen om hunne nietigheid te toonen. „In het eerst verblijdde ik mij over deze beuzelingen; maar sedert lang draag ik ze met weêrzin. Immers laugs duizend oogen kunnen zij mij ontnomen worden. Heb ik niet de kleinodiën van MARIA ANTOINETTE? Weet ik zeker, dat ik ze behouden zal? — Lieve Freule! begeer toch geen dingen, die ons niet blijvend gelukkig kunnen maken. Hier, bij

¹⁾ MARIE ANTOINETTE was de ongelukkige gemalin van den beklagenswaardigen LODEWIJK XVI, Koning van Frankrijk. Het koninklijk echt werd in 1793 na lange en smadelijke gevangenschap ge Guillotineerd.

deze juweelen, verzeker ik u, dat een paar oude lederen schoenen mij eens veel gelukkiger maakte, dan al deze rijkdommen." — De ernst, waarmede dit gezegd werd, maakte de hofdame verlangend naar opheldering van dit raadsel.

„Waarlijk," vervolgde de Keizerin, „ik herhaal het: een paar oude lederen schoenen hebben mij meer dan eenig ander geschenk verblijd. Toen ik mij met mijne dochter op Martinique inschepte, om, ware het mogelijk, den Generaal BEAUHARNAIS uit de handen der onwentelingsgezinden te redden, was ik door den kortelings uitgebroken opstand onder de slaven zoo zeer van middelen beroofd, dat die reis naar Frankrijk mij geheel uitputte, en ik mij ter nauwernood de noodigste zaken kon aanschaffen. De bemanning van het schip behandelde mij met de grootste voorkomendheid. HORTENSE ¹⁾ werd spoedig de lieveling der matrozen; een oude bootman vooral wijdde al zijn' vrijen tijd aan zijne „kleine vriendin", zoo dikwijls ik niet bij haar kon wezen.

„Door het vele dansen en springen sleten de schoenen geweldig. Mijne HORTENSE verborg dit voor mij, daar zij wel wist, dat ik geen tweede paar had, en haar dus, wanneer ik zulks bespeurde, niet meer zoo dikwijls op het dek zou laten gaan. Eens echter kwam zij met eene bebloede voet bij mij; zij had met de geheel versleten zool in een' spijker getrapt en eene belangrijke wond in den voet gekregen.

„Wij hadden slechts de helft van den weg afgelegd; ik overdacht, hoelang mijn kind nog zonder schoenen zou moeten blijven, en hoe schadelijk de bedompte lucht van

---

1) De dochter van JOSEPHINE.

mijne kleine kajuit voor het teedere kind zijn moest. Wij weenden zamen. Daar trad onze oude bootsman binnen en vraagde naar de reden onzer droefheid. IJlings verwijdert hij zich, en komt na eenige oogenblikken met een paar oude lederen schoenen terug. Ik sneed weg, wat er af moest, hij naaide ze zamen, en tegen den avond reeds kon HORTENSE weder vrolijk de trappen op en afspringen.”

Er is geen waar geluk in de goederen van deze aarde.

Dit voorval uit het leven van Keizerin JOSEPHINE leert het; de ondervinding bevestigt het. Ongelukkig is de mensch, wien het om aardsche rijkdommen te doen is, lieve geheel vervuld is met de gedachte: hoe zal ik toch rijk worden? Er is maar ééne ware, ééne duurzame eugde, die namelijk, welke verkregen wordt, door het geloof in den Heere JESUS CHRISTUS. Die Hem liefheeft aardsche rijkdommen bezit, vindt zich door het geloof in Hem aangespoord, om die tijdelijke goederen nuttig te gebruiken; — en die bij liefde tot Hem, arm is naar de wereld, ziet door datzelfde geloof in elke betrouwbare gawe, die hem door en om den wille van den verhoogden Heiland geschonken wordt.

Gebedsverhooring.

De haren uws hoofds zijn allen geteld. Hoe is het mogelijk, zeggen wij, dat GOD, die zoo groot aan een haartje denkt. Eén haartje! Wij, menschen,

zeggen: dat is te nietig, om er op te letten; maar voor GOD is het niet te gering. Hij heeft ze geteld. GOD is zóó groot, dat er voor Hem geen klein kan wezen. Wij mogen dus ook met zoogenaamde kleinigheden tot Hem gaan, zonder dat wij behoeven te duchten, afgevozen te worden, omdat de zaak, waarmede wij komen, in Zijn oog te beuzelachtig zou zijn.

Op zekeren dag moest er bij een' mijner kennissen eene kist geopend worden. De omstandigheden waren zóó, dat dit niet wel kon worden uitgesteld. De vrouw des huizes bespeurde met schrik, dat de sleutel deze keer niet op de bestemde plaats was. Zij zocht nu hier, dan daar — maar vruchteloos. Te vergeefs trachtte zij zich te herinneren, waar dan toch de sleutel mocht wezen. De tijd der opening van de kist naderde, en het niet aanwezig zijn van den sleutel kon haar groote onaangenaamheden geven. „De alwetende GOD, denkt zij, weet ook waar de sleutel is. Wij mogen toch ook met kleinigheden tot Hem gaan. Ik weet geen raad; Hij kan mij helpen.” Zoo denkende is zij op de kniën gevallen; zij bidt, geloovende dat de Heer haar hoort en verhoort. Nog heeft zij niet geëindigd, of er komt haar eene plaats in de gedachte, waar zij nog niet gezocht heeft. Zij vliegt op in de blijde hoop, dáár het gewenschte voorwerp te vinden, en zie — daar licht de sleutel.

Een mijner vrienden werd op zekeren nacht wakker door geweldige aangezichtspijn. Hij kan niet meer rusten en verlaat het bed. Onderscheidene middelen worden aangewend, maar zonder baat. Twee uren heeft hij onder folterende pijnen doorgebracht. Eensklaps herinnert hij zich, dat hij zeer dwaas heeft gehandeld. „Ik heb mijn' grooten Medicijnmeester vergeten,” zegt hij tot zich zel-

ven. „Hoe is het mogelijk! Mijn JEZUS, die mij van mijne zielekrankheid verlost! Zonder Hem baten toch de middelen niets.” — Bedroefd over deze zonde, knielt hij neder, en, nog eer hij een woord heeft gestameld, is de pijn weg, en mogt hij zijn trouwen Heiland danken voor een' dubbelen zegen.

Mijn Vaders Huis.

En opperhoofd van Nieuw-Zeeland, (weet gij, waar dit ligt?) wiens naam was TAMAHANA, bezocht vóór eenige jaren Engeland. Hij was een oprecht Christen; de Bijbel was hem dierbaar, en zijn hart hield zich veel bezig met die heerlijke ruste, die JEZUS voor Zijn volk geeft. Op zekeren dag nam een rijk heer hem mede, naar een der sierlijkste en prachtigste huizen van Londen te zien. De heer dacht, dat de Nieuw-Zeelander nu wel verwonderd en bekoord zou zijn door al die pracht. Tot zijne groote verbazing scheen TAMAHANA zeer weinig belang te stellen in alles, wat hij zag. Toen begon de heer zijne aandacht te vestigen op de kostbare meubelen, die uit alle deelen der wereld aangebracht, op de schoone uitzichten over de omliggende streken, enz.

De Nieuw-Zeelander hoorde hem eenigen tijd stilzwijgend aan. Daarop zag hij rond, en op de schoone wanden wijzende, zeide hij: „O, het huis van mijn Vader is mooier dan dit!” — „Het huis van uw' Vader!” riep de heer uit, die wist, dat zijn vader in eene arme hut woonde. — „Ja,” zeide TAMAHANA, „het huis van mijnen

Vader is mooier dan dit," en daarop begon hij eenige aanhalingen te doen uit de beschrijving, die JOHANNES ons van het hemelsch Huis geeft in de twee laatste hoofdstukken des Bijbels. O, indien al het water in den oceaan in goud werd veranderd, en iedere zandkorrel op de kust eene parel of een diamant ware, zoude het nog niets zijn, in vergelijking met hetgeen JEZUS schenkt in het Huis, dat Hij voor de Zijnen bereidt.

Correspondentie.

In het eerstvolgend nummer wenscht de Redactie mededeeling te doen van het ontstaan en den bloei van die Zondagscholen in ons Vaderland, waarover zij voor eenigen tijd verblijdende berichten ontving.

Vragen.

1. Hoevele gevallen van genezing, door den Heere JEZUS op den Sabbath verricht, vinden wij in den Bijbel opgeteekend?
2. Van welke stad in Israël weten wij drie verschillende namen?

De antwoorden worden vóór den 15 Januarij 1866, franco, per post of met boekhandelaarsgelegenheid, bij den Uitgever ingewacht. De namen dergenen, die goede antwoorden hebben ingezonden, zullen des verkiezende in een volgend nummer worden opgegeven. Die gedurende één jaar de meeste goede antwoorden inzendt, ontvangt een fraai boekgeschenk.

Geven.

I.

e zon doet haar stralen
Steeds mildlijk en vlug
Op 't wereldrond dalen,
En vraagt niets terug.

Het bloempje toont kleuren
Van allerlei soort,
En brengt hare geuren
Steeds ongevraagd voort.

Wat rijkdom van zegen
Voor mensch en voor vee,
Deelt sneeuw en deelt regen
Aanhoudend ons meê.

Te geven is 't streven
Der murmlende bron:
Ach, dat ook ons leven
Dit prediken kon!

II.

Deel meê van 't geen de Heer u gaf;
 Sta van uw goed met blijdschap af;
 Berg uw talent niet in den grond;
 Maar zend den zegenbeker rond.

Bezit gij kracht? — Sta zwakken bij;
 Of licht? — Uw kennis make blij;
 Of rijkdom? — Zegen met een gaaf;
 Of vrijheid? — Denk aan d' armen slaaf.

De goede huisbezorger denkt
 Aan al, wat andren vreugde schenkt,
 Heeft lief en dient, volgt JĒZUS' spoor:
 De Meester ging in 't geven voor.

Een brandstapel binnen 's Gravenhage.

Hebr. XI.

Nederland is een klein land.
 Er zijn veel landen op de wereld, grooter, mooier,
 dan Nederland, maar toch.... ik heb Nederland
 lief boven die allen.

Nederland is mijn vaderland.

Ik heb de geschiedenis van Nederland gelezen en

herlezen; ik heb gezien wat GOD gedaan heeft op en met dat hoekje gronds, laag en aan de zee gelegen, en ik ben beschaamd en roep met den Psalmist uit: O, god! (Gij hebt een werk gewrocht in de dagen onzer vaderen.

Ik heb Oranje lief.

Nederland en Oranje — GOD heeft ze vereenigd. Geen mensch mag ze scheiden. Lees de geschiedenis onzer vaderen, de geschiedenis van ons land in vroegeren en lateren tijd, en gij zult zien, dat GOD Nederland door Oranje gezegend heeft. Als Nederland Oranje verwierp, bezondigde het zich, en de kastijding bleef niet achter.

Vreest GOD, eert den Koning.

Ziedaar eene les, die de Apostel PAULUS ook ons toeroept. Lees de geschiedenis van uw vaderland, en gij zult zien, dat aan de vreeze GODS en het eeren van Oranje voor ons volk ook uitwendige welvaart verbonden was.

Wij zijn thans in 1866. — Mijn voornemen is, zoo GOD wil, u van tijd tot tijd meê te deelen, wat er vóór 300 jaar in ons lieve vaderland voorviel. Ik wensch u als in eene schilderij te doen zien, hoe onze vaderen hebben geleden en gestreden en biddend geworsteld tegen een' vijand, die hen wilde verdrukken, — die hen wilde berooven, niet alleen van voorregten en vrijheden, welke zij eerlijk bezaten, maar ook van het dierbaar getuigenis GODS: den Bijbel.

„Gij zult GOD dienen, zoo als ik meen, dat het moet,”
bhood Spanje's vorst, de stugge FILIPS II.

„Wij begeeren GOD te dienen naar Zijn Woord,” antoordden onze vaderen.

„Gij moet gelooven, wat de Roomsche Kerk leert.”

„Wij wenschen te gelooven, wat GOD in den Bijbel zegt. De Bijbel doet ons den Heere JEZUS CHRISTUS kennen als den éénigen en algenoegzamen Zaligmaker, om in zich zelf verloren zondaren te behouden. Wij hebben met geen dienst der Heiligen, met geen aflaten noodig. De zondaar kan alleen behouden worden door het geloof in den eenigen Middelaar. De Roomsche Kerk is vol dwalingen, die van lieverlede zijn ingeslopen, en tegen GODS Woord strijden. Men moet GODE meer gehoorzamen dan den menschen.”

Het was in den zomer van het jaar 1525. Op een der dagen van Oogstmaand was de bevolking van 's Gravenhage in drokke beweging. Mannen en vrouwen, hier en daar ook kinderen, gingen met haastige schreden de straten door, die naar het Prinsenhof geleiden. De aanzienlijken in prachtige kleedij, de geringen in hun eenvoudig gewaad, allen mengden zich ondereen, en verreweg de meesten toonden in gelaat en houding, dat er iets belangrijks stond te gebeuren. Evenwel men behoefde geen groot menschenkenner te wezen, om te ontdekken, dat verschillende aandoeningen die voorbijgangers voortdreven. Hier zag men een, die door den spottenden trek om den mond, den levendigen blik en opgeruimden gang toonde, dat iets aangenaams hem wachtte; — dáár een, die met bleek, ontroerd gelaat en eene zucht op de lippen voortschreed, of met bevende hand en als ter sluik, de traan wegwischte, die door benauwdheid des harten of diepe droefheid in het oog opwelde; — terwijl de

de monniken, die zich allerwegen vertoonden, in hunne ruwe pijn zich fier oprigttten, en niet onduidelijk door houding en gebaren te kennen gaven, dat zij zich als overwinnaars beschouwden.

„Wat was de reden van dit alles?”

Volgen wij die beide mannen, die in fluisterend gesprek denzelfden weg gaan als de menigte.

„Hij heeft dus niet herroepen?”

„Neen. Men heeft mij gezegd, dat hij met vrijmoedigheid heeft gesproken, en standvastig gebleven is. Hij heeft de listigheid van Mr. JOOST VAN LOVERINGEN en de andere kettermeesters te schande gemaakt. Hunne sluwheid kon hem niet verstrikken en hunne ruwe bedreigingen verschrikten hem niet.”

„De Heer belooft in Zijn Woord, dat Hij de Zijnen niet zal begeven of verlaten; en dat Hij hun mond en wijsheid geeft, welke niet kunnen wederstaan, allen die zich tegen Hem stellen.”

„Ik zie benauwde tijden te gemoet. De Keizer blijft fel tegen de Hervorming. De zachtmoedigheid, die volgens het dwangplakkaat van 1521 den aanhanger van LUTHERS leer bewezen moet worden, is vreeselijke scherts. De Godzalige HENDRIK VOES en JAN VAN ESSEN hebben op den brandstapel te Brussel ondervonden, dat de barmhartigheden der goddeloozen wreed zijn.”

„O, de vuurdood is verschrikkelijk. Ik huiver, als ik denk aan het naderend eind van onzen vriend.”

„Deze smarten gaan voorbij, en — over eenige uren zcht hij vóór den Troon des Lams. De Heere, die u getrokken heeft uit de duisternis tot Zijn wonderlicht, ondersteune hem verder, om tot den einde

toe met Christelijken moed van Zijnen Naam te getuigen.”

„Amen!”

„Laat ons trachten bij elkander te blijven. Zie, welk eene menigte!”

En waarlijk, geheel 's Gravenhage scheen verzameld op het plein vóór het Prinsenhof en in den naasten om- trek. Hier zou het u niet meer raadselachtig geweest zijn, wat die menigte bij elkander dreef, indien het gesprek, dat die beide mannen voerden, u niet reeds op den weg had geholpen. Die groote hoop brandhout, die paal er boven op, van ketenen voorzien, die geduchte toebereidselen tot iets vreeselijks zouden het u hebben doen gissen. Er moest een ketter verbrand worden! — De Inquisiteurs (geloofsonderzoekers) hadden drokke bijeenkomsten gehad. Zij hadden den man, die hun op bevel van de Landvoogdesse MARGARETHA was overgeleverd, ondervraagd, lang en dikwijls ondervraagd, en zij hadden bevonden, dat hij den Bijbel stelde boven de besluiten van den Paus: dat hij de verordeningen van GOD liever volgde dan de inzettingen der Roomsche Kerk; dat hij dus met de leer van LUTHER besmet en derhalve des doods schuldig was. Men had veel moeite gedaan, om hem te overtuigen, dat hij dwaalde; maar hij had zich gestadig op gods Woord beroepen, en aangetoond, dat niet hij, maar zijne regters van den eenig waren weg bleken afgeweken. Vier maanden geleden was hij uit Woerden, waar hij Priester was, gevankelijk weggevoerd. Een groot gedeelte van den tijd zijner gevangenschap had hij in eenen dompigen, morsigen kerker doorgebracht in gezelschap van tien boosdoeners, voor sommigen van dezen

tot een' onvergankelijken zegen. De laatste vier dagen had men hem doen verblijven in het Blok, een onderaardschen kerker. Nu zou hij dien gaan verlaten, om aan gindschen paal den marteldood te ondergaan.

Terwijl de hellebaardiers op weg zijn, om hem naar de strafplaats te leiden, verzamelen zich vele aanzienlijken op het Prinsenhof. Vóór dit gebouw is met grooten spoed eene hooge stellaadje opgericht, voorzien van zetels, met fluweel bekleed. Achtereenvolgens plaatsen zich daarop aan de eene zijde de heer VAN MONTIGNY, die de Landvoogdesse MARGARETHA naar 's Gravenhage had vergezeld, Graaf VAN HOOGSTRATEN, de leden van den Raad van Holland; aan de andere zijde de Dominicaan RIDDERUS, dienaar van den Bisschop, drie abten en de kettermeesters. In het midden van de stellaadje staat eene predikstoel. Goedgewapende hellebaardiers vormen een' wijden kring en houden dat gedeelte van het plein, waar de brandstapel en de stellaadje zich bevinden, vrij van de opdringende volksdrommen. Eindelijk komen de afgezondene krijgsknechten terug met den man, die op Neêrlands bodem de eerste martelaar der Hervorming zijn zou. De Heere JEZUS CHRISTUS sterkte hem wonderlijk; dit is hem aan te zien. Die rijzige gestalte is niet moedeloos gebogen, dat hooge voorhoofd glad en open, die gang gelijkmatig als altijd. Zijn geheele wezen toont stille gelatenheid. Zijn Heer en Heiland bevestigde aan Hem, wat Hij Zijnen discipelen heeft beloofd: Ik zal met u zijn. Het levendig besef van de troostrijke nabijheid zijns Heeren verheldert zijn oog, en doet hem de toebereidelen tot zijn' dood met kalmte gadeslaan. Terwijl hij voor de stellaadje geplaatst wordt, beklimt een Franciscaner monnik, uit Leiden, den predikstoel, en houdt met eene

schreeuwende stem eene rede naar aanleiding van Handel. III : 17 en 19. En nu, broeders, ik weet, dat gij het door onwetenschap gedaan hebt, gelijk als ook uwe oversten; betert u dan en bekeert u, opdat uwe zonden mogen uitgewischt worden. — De man, zegt de geschiedschrijver, was blind naar het lichaam en naar de ziel. Dit laatste blijkt duidelijk uit de keuze van den tekst en uit de gansche predikatie, even goddeloos als dom. Na de redevoering keert de gesmade dienaar van CHRISTUS zich naar het volk, en wil zich verantwoorden. Maar nauwelijks heeft hij eenige woorden gesproken, of de woeste KLAAS VAN DAMME, de voornaamste geregtsdienaar snauwt hem toornig toe: „Zwijg, ellendige ketter! of ik zal u met een stuk hout den mond snoeren.” De vrome martelaar zwijgt; hij ontving van Zijnen Heer genade, om, waar men hem schold, niet weder te schelden. Nu rijst de Dominicaan JAKOBUS RIDDERUS van zijnen zetel. Met gemaakte deftigheid en onder ijselijke vervloeking, ontdoet hij den belijder van CHRISTUS van zijn priesterlijk gewaad, en stelt hem, als een veracht voorwerp, aan ieders bespotting bloot. Met een geel kleed, dat veel te kort is, omhangen, het hoofd gedekt met eene gele muts, van oorlappen voorzien, hoort deze zijn doodvonnis voorlezen. De dood is voor hem verslonden tot overwinning. Op den brandstapel geklommen, antwoordt hij op vriendelijken toon den beul, die hem, naar gewoonte, knielend bad, dat hij den dood, die hem zou worden aangedaan, vergeven wilde. Met eigen hand ontbloot hij zijne borst, om er het buskruid op te laten strooien. Op de bank staande, drukt hij zijn' rug tegen den paal. Nog weinige oogenblikken scheiden hem van den dood; en welk een dood!

Maar hoe smartelijk het sterven ook wezen moge, voor hem is het de doorgang naar den Hemel. „Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is nu uwe overwinning! De dood is verslonden tot overwinning door CHRISTUS.” De houtmijt wordt aangestoken. Knetterend vliegen de vonken door de opstijgende rookwolken; — het vuur nadert. — De scherprechter heeft het slachtoffer den strop om den hals geslagen, en wacht het teeken, om dien toe te halen. „Heere JEZUS, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen! — O JEZUS CHRISTUS, Zone GODS, gedenk mijner, ontferm u mijner! — Dit waren zijne laatste woorden. De beul heeft hem geworgd. Zijn lichaam strekke nog een weinig tijds tot voedsel der vlammen, — zijne ziel is boven, bij zijnen Heer en Zaligmaker, om Hem eeuwig te prijzen, die hem uit de duisternis en de macht des bijgeloofs had getrokken tot Zijn wonderbaar licht.

Zoo stierf JOHANNES PISTORIUS of DE BAKKER van Woerden.

De menigte ging uit een. Maar velen, die gekomen waren òf uit bloote nieuwsgierigheid, òf om te spotten, keerden zwijgend, in gepeins te rug. Nu zij „een ketter” hadden zien sterven, begeerden zij bijna zulk een ketter te zijn. De vlammen van den brandstapel te 's Gravenhage voerspelden erger onheilen. Eene menigte van Christusbelijders zoude worden gedood door vuur en zwaard, of gesmoord in het water. Maar de Heer der Kerk, die in Nederland het licht der waarheid op den andelaar beliefd te plaatsen, wilde niet, dat de woede er vijanden het zoude verdooven. Met elke nieuwe verolging breidde zich het getal uit der ware belijders van

Zijnen Naam, en werd het schoone gezegde bevestigd:
 Het bloed der martelaren is het zaad der Kerke.

Mahomed.

oen wij in het vorige nommer over de zending spraken, beloofden wij, u iets te zullen mededeelen over MAHOMED en zijne volgers. Wij zullen van hen meermalen moeten spreken, wanneer wij de geschiedenis der zending behandelen; daarom geven wij u thans eene beknopte geschiedenis van den valschen Profet.

1. *Mahomed als herder en koopman.*

Onder den palmboom eener oase van Midden-Arabië zat eens een vijftwintigjarig jongeling in diepe gedachten, zoodat hij bijna geen acht sloeg op de schapen, die hij voor eenen rijken koopman in Mekka moest hoeden. Vóór hem lag de wijduitgestrekte, dorre vlakke in de brandende zonnehitte. Aan den donkerblauwen hemel was niet het minste wolkje te zien. Slechts hier en daar in de verte vertoonden zich palmboschjes, of steeg de rook boven eene Beduïnen-tent op, terwijl in het westen eene langzaam voorttrekkende karavaan werd bespeurd, of de vlugtige stofwolken den loop van een Arabisch ros verrieden.

De jongeling was schoon, gelijk ook zijn vader ABD-ALLAH was geweest. Gelijk deze had ook hij vurige, zwarte oogen en gitzwart haar; terwijl zijn fraaie mond,

zijne roode wangen en zijne schoone stem aan zijne moeder AMINA herinnerden.

Terwijl hij dáár peinzend nederzat, had hij niet eer bemerkt, dat een reiziger bij hem was gekomen, dan toen deze hem op den schouder tikte en zeide: „Hoe, MAHOMED, gij hier? Is dit uwe kudde, of dient gij slechts om loon?” — MAHOMED keerde zich snel om, en riep: „O, SAÏB, gij komt juist van pas om mijne droevige gedachten aan mijne toekomst te verdrijven.” — „Wat schort er aan?” vroeg de linnenkoopman deelnemend; „hoe is het u gegaan; en hoe kan ik u helpen?”

„Gij weet,” antwoordde MAHOMED, „dat mijn goede vader den 1 Juni 571, dus eenige maanden na mijne geboorte, is gestorven, en aan mijne moeder niet dan een huis, eene slavin, eenen slaaf, vijf kameelen en weinig schapen naliet. Ook mijne moeder stierf weldra, evenzoo mijn grootvader ABD-AL-MUTHALIB, die mij tot zich had genomen, waarna ik op achtjarigen leeftijd bij mijnen oom ABU-TALIB kwam, met wien ik meermalen naar Syrië reisde. Dáár ontmoette ik eens eenen Christen-monnik, die mij groote dingen voorspelde. Destijds lachten mijn oom en ik er over; doch als ik zoo eenzaam bij mijne schapen zit, malen zijne voorspellingen mij door het hoofd, en er ontwaakt een vurig verlangen in mij, om onder de menschen te komen en de zielen te weiden op de velden der kennis, in plaats van langer hier onder domme dieren te verkeerem.”

„U ontbreekt verstandige werkzaamheid;” hernam SAÏB; „geef uwe schapen aan den naastbijhoedenden herder over, en volg mij naar Hajascha, alwaar het jaarmarkt is. Daar heb ik gehoord, zoekt mijne tante CHADIDSCHANand aan wien zij het toezicht over hare zaken geheel is toevertrouwen; ik zal u bij haar aanbevelen.”

MAHOMED (d. i. de hooggeprezene) volgde SAÏBS raad. Hij verkreeg de betrekking tegen een loon van twee koeien, en handelde zoozeer naar den zin der weduwe, dat hij niet alleen weldra vier koeien ontving, maar zelfs eerlang met de veertigjarige CHADIDSCHA in het huwelijk trad. MAHOMED was nu koopman, en reisde naar Noord en Zuid, Oost en West, waardoor hij in aanraking kwam met Christenen, Joden, Vuuraanbidders, Beduïnen en Stedelingen. Door de gesprekken, die hij met hen hield, geraakte hij tot kennis van vele zaken, die hem tot dusver in het geheel niet, of minder bekend waren; o. a. met de godsdienstbegrippen der Christenen en Joden. Zijn levendige geest vergeleek het vreemde met het bekende, en zoo kwam hij tot de overtuiging, dat de bewoners van Arabië eene veel te geringe plaats onder de volken van Azië innamen.

Arabië is een groot land; het beslaat omstreeks 50000 □ mijlen en is dus 78 maal grooter dan ons land. Het is echter niet zeer vruchtbaar, omdat zijn hemel zonder wolken en zijne hoogten zonder water zijn. Dorre zandvlakten wisselen af met laagten, waarop een weinig gras, en hier en daar eenige palmboomen groeien. Terwijl in de dalen en op de hellingen der bergen in het zuiden de donkergroene koffijboom zijne sneeuw witte bloesems vertoont, en de balsemstruik de lucht met aangename geuren vervult, zijn de toppen van den Sinaï (bekend uit de geschiedenis van MOZES), aan den noordergrens, met sneeuw en ijs bedekt. Leven en dood vinden wij hiernevens elkander. De vergiftige wind doodt de karavaan, welke kostbare waren uit het Ganges- en Nijldal naar Mekka brengt, en het bestaan van den Beduïn, of zwervenden herder, is verbonden aan zijn

kameel, die hem drank, spijs en kleeding schenkt, en hem van de eene naar de andere plaats brengt.

De bewoners van Arabië waren in MAHOMEDS tijd in vele stammen verdeeld, die in onderlingen twist leefden, en allerlei afgodendienst uitoefenden, zoozeer dat in de Kaäba of tempel te Mekka 360 afgodsbeelden stonden. De stadbewoners waren meest ambachtslieden of handelaars. Geleerden vond men vooral te Mekka, waar de zwarte steen en de bron Sem-sen aanbeden werden; omdat, zoo als de Mahomedanen beuzelen, ISMAËL, de zoon van ABRAHAMS slavin HAGAR, op dien steen zou gerust en uit die bron zou gedronken hebben. Bedenkt gij daarbij, dat ISMAËL de stamvader der Arabieren is, dan zal het u niet meer verwonderen, dat zij, evenzeer als de Joden, ABRAHAM in groote eere houden. Gij bemerkte hieruit tevens, hoe krachtig de belofte van GOD tot ABRAHAM: „Ik zal uw naam groot maken” (Gen. XII: 2) vervuld is; want bij Joden, Christenen en Mahomedanen wordt zijne nagedachtenis gezegend.

Kunt gij ook aantonen waarom?

2. *Mahomed als profeet.*

MAHOMED was, gelijk wij reeds zeiden, op zijne reizen goed in de gelegenheid om den toestand der naburige volken met dien van Arabië te vergelijken. De gelachte van de Arabieren tot één volk te vereenigen, oordeelde hem weldra zoo sterk bezig, dat hij zijn beroep verzuimde, en zich dikwijls maanden lang in de hollen den berg Hara, bij Mekka ophield, om ongestoord kunnen peinzen.

Hij gaf voor, dat hij dikwijls gezichten, dat wil zeg-

gen, hemelsche verschijningen had, en dat de engel GABRIËL hem had bevolen: „Sta op, predik en verkondig de grootheid van uwen Heer!” — Ik zal mijne lezers wel niet behoeven te zeggen, dat MAHOMED hier òf als een dweeper, òf als een bedrieger handelde. Men vermoedt, dat de lezing der gewijde Schriften van Oud- en Nieuw Verbond hem op het denkbeeld brachten, om eene nieuwe godsdienst te stichten; doch hij verklaarde op veertigjarigen leeftijd aan zijne vrouw en aan zijnen neef ALI, dat GOD zelf hem dat bepaald had opgedragen. Drie jaren later telde hij omstreeks 40 aanhangers en trad hij openlijk als profeet op, doch moest met zijne volgelingen zware mishandelingen verduren. Een' hunner ABU-BEKR werd de neus met pantoffels platgeslagen. Velen zijner vrienden vluchtten naar Abyssinië. MAHOMED zelf begaf zich met zijne familie naar een klein stadje in een eenzaam dal, en bleef aldaar drie jaren. Men kocht sluipmoordenaars om ten einde den profeet, op wiens hoofd een prijs van 100 kameelen gezet was, om te brengen; doch MAHOMED ontkwam den dood door iederen nacht in een ander bed te slapen.

Die vervolging ging uit van de familie der Koreischieten, die het opzicht hadden over de Kaäba, en de tempelgaven ontvingen. Zij waren, zoo als natuurlijk is, tegen elke verandering in de godsdienst, dewijl daardoor ook de gaven al zeer ligt verminderden. Konden zij nu MAHOMED in handen krijgen, dan behoefden zij vooreerst althans geen vrees te koesteren. Daarom drongen zij bij de Haschimieten sterk aan op de uitlevering van MAHOMED, die tot hunne familie behoorde. De Haschimieten zouden inderdaad aan dien aandrang hebben toegegeven, indien MAHOMED zich niet door de vlucht had

gered. Hem werd bescherming toegezegd in de stad Medina, en nu week hij derwaarts op den 22 Juli 622. Van deze vlucht, die de Arabieren Hedschra noemen, beginnen zij hunne tijdrekening.

MAHOMED bouwde te Medina eenen tempel, stelde er zijne godsdienstplechtigheden in, predikte er iederen vrijdag, dien hij als rustdag instelde, schreef een vijfvoudig gebed voor, en nam zich in plaats van CHADISCHA, die inmiddels gestorven was, meer dan ééne vrouw, tot zeventien toe. De getrouwe ALI ontving MAHOMEDS dochter FATIME tot vrouw, aan welke de vader als huwelijksgift schonk: twee rokken, een kooktoestel, twee zilveren armbanden, lederen hoofdkussens gevuld met palmbladeren, eene kruik, eenen beker, eenen handmolen en twee watervaten.

Om nu zijne godsdienst voort te planten, wendde MAHOMED zich het eerst tegen de Joden, die zich hier en daar in Arabië gevestigd hadden. Men moest ze verslaan of bekeeren, zeide hij; want de oorlog tegen ongelovigen is, volgens hem, geloofsplicht. Daarop overviel en plunderde hij met 300 man eene karavaan van Mekka, 1000 man groot. Nu riepen de Koreischieten weder ter wraakneming op. Jong en oud greep de wapens, zelfs vrouwen namen er deel aan, en MAHOMED werd bij den berg Ohod, bij Medina, geslagen. Door een steenvorp verloor hij vier tanden en op de overhaaste vlucht tortede hij in eene kuil, waarin hij zou omgekomen zijn, indien hij door de zijnen niet bij tijds ontdekt en gered ware. Later werd Medina door Joden en Koreischieten zoo fel belegerd, dat MAHOMED vergeefs een derde de voorraad tot verkrijging van den vrede aandeed. Medina ontkwam de verovering, door dien er twee-

dracht onder de belegeraars ontstond; doch MAHOMEDS aanzien was ook verdwenen. Openlijk ging men tot ongehoorzaamheid aan zijne bevelen over, toen hij later op vernederende voorwaarden van de Koreischieten het verlof kocht, om ter bedevaart naar Mekka te gaan. Om deze ontevredenheid der zijnen te beteugelen, overviel hij gedurig naburige Jodenstammen, tegen welke hij gruwelijk te werk ging, gelijk hij omtrent overwonnen vijanden zich in 't algemeen wraakzuchtig en bloeddorstig betoonde. Eindelijk veroverde hij Mekka door list; vernietigde er de afgoden; dwong de hoofden der Koreischieten hem als Profeet te erkennen; onderwierp zich van tijd tot tijd alle Arabische stammen; richtte de Kaäba voor de nieuwe godsdienst in; ontdeed zich op listige en misdadige wijze van zijne vijanden; en werd profeet, veldheer en vorst der Arabieren, die dus onder hem, als algemeen opperhoofd, tot één volk vereenigd waren.

Doch hiermede was MAHOMED niet tevreden. Hij wilde ook andere volken aan zich onderwerpen. Hij was stoutmoedig genoeg, om boden te zenden naar Alexandrië, Konstantinopel, Damascus en Teheran, om van de aldaar gevestigde regeringen zijne erkenning als profeet te eischen. De koning der Perzen lachte om den inval van dien vermetelen Arabier en verscheurde zijnen brief. Nauwelijks had MAHOMED dit vernomen, of hij riep uit: „Zóó zal ook het rijk der Perzen verscheurd worden.” — De sultan van Damascus wilde evenmin iets van hem weten en joeg de boden weg, waarop MAHOMED hem liet zeggen: „Uw huis heeft opgehouden te regeeren.” — MAHOMED deed meer dan brieven en boden zenden, en hooge woorden spreken. Hij maakte een geloofsleger gereed. Syrië lag aan de beurt; doch terwijl hij er tegen dacht op te trek-

ken, overviel hem eene zware krankheid. In weerwil zijner ziekte predikte en bad hij nog veel. In de moskee vroeg hij, of hij iemand onrecht gedaan had; en toen er een man verscheen, aan wien hij drie zilverlingen schuldig was, betaalde hij ze. De ziekte nam toe, en hij stierf in de armen van zijne geliefde vrouw AISCHA. Op de plaats, waar hij gestorven was, werd hij begraven. Boven zijn graf werd later eene prachtige moskee gebouwd.

Zijn dood werd door zijn volgelingen diep betreurd, door zijne vijanden met blijdschap begroet. De sultan van Damaskus en de koning der Perzen achtten met den dood van den gelukzoeker alle gevaar geweken; doch zij vergisten zich zeer.

3. *Mahomeds persoon en leer.*

Tot besluit van deze schets willen wij nog eenen vluchtigen blik werpen op MAHOMEDS persoon en leer. MAHOMED was, zoo als wij reeds zeiden, schoon van voorkomen. Hij droeg gewoonlijk een blauw overhemd met zakken en lange armen, eene muts en tulband, voetzolen, menigmaal een voorschoot voor het lijf, terwijl een opperkleed het bovenlichaam bedekte. Hij was er zeer op gesteld om haar en nagels in orde te hebben. Altijd droeg hij spiegel, kam en pommadepot bij zich. In zijn huis zag het er armoedig uit, dikwijls had hij slechts droog brood, zelfs moest hij soms drie dagen lang hongeren. Had hij iets, zoo was hij mild. De dieren behandelde hij zacht. Van atten hield hij veel; en zijn' witten lievelingshaan had j altijd achter zich op 't paard. Hij ging veel barveoets, iep op een zak palmladen, volgde iedere lijkstaatsie, i gaf ieder, met wien hij in gesprek kwam, de hand.

Op de markt deed hij zelf zijne inkoop. Hij zelf bereidde zijne spijzen, vervaardigde zijne kleederen en molk zijne koeien. Honig en melkspijs, palmkool en pompoenen, watermeloenen, druiven en dadelen at hij gaarne. Wijn dronk hij nooit. Hij was zeer vreesachtig, nadenkend en onrustig. Hij hoorde gaarne verhalen, zag bijna altijd op den grond, sprak weinig, en als hij sprak, deed hij het op zingenden toon. Geen middel was hem te slecht, als hij er zijn doel door kon bereiken.

De leer van MAHOMED, de Islam of het geloof genoemd, is bevat in den Koran of het boek der Lezing, een boek, opgevuld met fabelen. De hoofdstelling van zijne leer is: „Er is maar één GOD, en MAHOMED is zijn profeet.” Hij schreef dien Koran zelf niet. Zijne instellingen en wetten werden van tijd tot tijd door zijne volgelingen en vrienden op perkament, palmbleden, steenen en andere ruwe voorwerpen geschreven, en later door ABU-BEKR en OTHMAN verzameld en nagezien.

In dien Koran staat vermeld, dat iedere Mahomedaan minstens éénmaal in zijn leven eene bedevaart naar het „heilige graf” te Mekka moet doen. MAHOMED verbiedt er zijnen volgers het gebruik van sterken drank en ook van zwijnevleesch, en schrijft er eene menigte van gebeden, wasschingen, aalmoezen en vastendagen in voor. Ieder nauwgezette Mahomedaan moet vijfmalen daags, met het aangezicht naar Mekka gekeerd, zijne gebeden opzeggen. Vrijdags is het rustdag.

Ofschoon wij vele andere zaken, die MAHOMED leerde, overslaan, mogen wij niet onopgemerkt laten, dat hij geloofde aan een dag van opstanding en oordeel, aan eene hel en een’ hemel, in welken laatste echter alleen zijne trouwe volgelingen zullen komen. Hij leerde om-

tront die hel en dien hemel echter geheel andere dingen, dan de bijbel ons leert. Ook prees hij tot verbreiding van zijne valsche godsdienst niet den weg van overtuiging, den weg der liefde aan, maar het zwaard.

Zijne aanhangers hebben dan ook dat bevel getrouw opgevolgd, en stroomden bloeds doen storten in den krijg tegen de ongeloovigen; zoo noemen zij allen, die geen Mahomedanen zijn.

Arme verdwaalde menschen! Bidden wij voor hunne bekeering. — De halve maan ¹⁾ moet vallen voor de leer des kruises. Het kruis van CHRISTUS zal eens de banier worden, waarom de volkeren zich scharen; en de valsche Profeet MAHOMED met allen, die zich tegen den Heer en zijn Gezalfde stellen, kunnen onmogelijk verhinderen, dat de Heer JEZUS CHRISTUS, in Wien alleen de zaligheid is, heerschen zal van zee tot zee en van de rivier tot de einden der aarde. (Ps. II en LXXII.)

De Zondagschool.

Matth. XIII : 30 en 31.

, die kennen wij!" hoor ik u uitroepen. „De Zondagschool, daar gaan wij elke week heen; daar zeggen wij teksten op en verzen uit de Psalmen en Ge-

---

1) De Mahomedanen hebben boven hunne kerken of moskeën het eken van eene wassende maan, om hunne hoop op de uitbreiding inner dwaalleer uit te drukken.

zangen; daar hooren wij verhalen uit den Bijbel; daar krijgen wij ook wel eens boekjes en traktaatjes. Ik ga er graag naar toe.” —

Bravo! dat bevalt mij. Ik ben een vriend van de Zondagschool, en gij zijt er dus ook geen vijand van. Maar weet gij, wat gij nu doen moet? — Uwe kennissen, die nog niet veel met de Zondagschool ophebben, en er ook niet heen gaan, die moet gij opzoeken en het hun eens vertellen, wat gij alzo in de Zondagschool hoort en leert. Onbekend maakt onbemind, zegt het spreekwoord. Ik ken menschen, die onverschillig waren voor de Zondagschool, eer zij ze goed kenden, maar die er nu geheel anders over denken. Wie weet, misschien krijgen al uwe makkers wel lust, om met u meê te gaan, en ook eens te zien en te hooren. Geloofst gij niet, dat gij ze allen meê krijgt; dan toch ligt wel één? — Ik wenschte wel, dat ieder de Zondagschool kende, en dat er een boekje of zoo iets bestond, waarin over al de Zondagscholen van ons vaderland te lezen was. Verleden jaar heb ik beproefd de noodige berigten te verkrijgen, om zulk een boekje samen te stellen; maar door een' samenloop van omstandigheden, vooral ook, omdat ik veel te weinig berigten ontving, heb ik dat toen niet kunnen doen. Toch zijn er op de gedane uitnoodiging eenige regt lieve brieven ingekomen, waarvoor ik de vriendelijke schrijvers en schrijfsters hartelijk dank zeg. Die berigten hebben mij verblijd, en zullen de vrienden der Zondagscholen zeker even welkom zijn. Ik zal trachten een beknopt overzicht te geven.

Barneveld. Ruim 200 kinderen bezoeken hier de Zondagschool. In zes kamers, op verschillende punten van

het dorp gelegen, komen of liever kwamen zij bijeen, daar er naar men mij bericht, thans een huis is gehuurd, met even zoo vele ruime vertrekken beschikbaar, zoodat de afdeelingen der school nu onder één dak zijn. De onderwijzers en onderwijzeressen hebben alle maand eene bijeenkomst met de leeraars dier gemeente, om de belangen der school te bespreken. Het onderwijs omvat de Bijb. Gesch.; de eene week het O. T., de andere week het N. T., behalve de weken tusschen Paschen en Pinksteren, wanneer alleen het N. T. behandeld wordt. Bij elke les wordt eene toepasselijke tekst, ook wel een Psalm- of Gezangvers opgezegd.

Berkel en Rodenrijs. In deze gemeente was het de Leeraar Dr. W. H. KRIFT, in April 1864 uit Hardenberg daarheen vertrokken, die de Zondagschool begon. Het kleine getal leerlingen, waarmede Z^e Eerw. aanving, breidde zich snel uit; in Juni 1865 was het 80. Waarlijk veel voor eene zoo kleine gemeente. Met het onderwijs, eerst door den Predikant gegeven, werden, toen de school als gevestigd beschouwd kon worden, een zestal leden der Kerk belast, die beurteling twee aan twee de Bijb. Gesch. onderwezen, waarbij de Leeraar toepasselijke wenken en vermaningen voegde. Bij eene hevige ziekte, de kinderpokken, in den winter 1864/65, werden verscheidene kinderen der Zondagschool aangetast. Treffend is de blijmoedige getuigenis van sommigen onder hen, terwijl zij op het ziekbed in het midden der smarten lagen. De Zondagschool was voor hen een handwijzer op CHRISTUS toe, en door GODS genade niet zonder heerlijke vrucht.

Delft. In Aug. 1862 opende de Heer J. VAN OEL JR.

met twee zijner vrienden eene Zondagschool met 38 kinderen. Het vertrekje, daartoe voor 25 cent per week afgehuurd, was weldra te klein. Nu werd in een ander gedeelte der stad een locaaltje gezocht en gevonden en eene tweede Zondagschool gesticht. Eene derde, eene vierde, eene vijfde volgde weldra, zoodat er in den zomer 1865 acht lokalen en locaaltjes in gebruik waren, de meeste, zoo niet allen, in de armelijkste buurten gelegen, „om het verwaarloosde op te zoeken.” In April 1865 werden die scholen bezocht door 500 kinderen. Ziet, wat groote boom uit een klein zaadje. Wie ziet hierin niet de hand van den Heere, die wonderlijk werkt! De uitgaven stegen; maar de Heere deed de inkomsten toevloeien en gaf, bij de vermeerderde behoefte aan onderwijzend personeel, aan dezen en genen in het hart om mede de hand aan den ploeg te slaan. De school telt ongeveer 100 begunstigers; om de 3 maanden wordt een verslag der school openbaar gemaakt. De oprigting van eene klasse van jonge lieden boven de 13 jaar, tot onderrigt in de geloofswaarheden met de Heidelbergsche Catechismus als leidraad, deed eene donkere wolk oprijzen; het getal leerlingen nam af; maar de lust om in 's Heeren kracht voort te gaan, bleef.

Gouda. In Oct. 1864 begon de Heer J. J. VERDRIES, Mr. smid en winkelier, zijne kinderen op een gezet uur in het dierbare Woord GODS te onderwijzen. Reeds eenigen tijd was hij van onderscheidene zijden aangezocht, om eene Zondagschool op te rigten; op deze wijze wenschte hij, onder opzien tot GOD, eene proef te nemen. Weldra meldden er zich 3 kinderen aan met verzoek, om in dat onderrigt te mogen deelen. Snel nam het getal der leer-

lingen toe, zoodat in midden-zomer 1865 reeds 130 kinderen de Zondagschool bezochten. De woning van den ijverigen VERDRIES was natuurlijk al spoedig te klein geworden, en moest een grooter lokaal worden gehuurd. De werkzaamheden bestaan in het overhooren van teksten, die de vorige week zijn opgegeven, ondervragen over hetgeen de laatste bijeenkomst is verhandeld, en het bespreken van de opgezegde Bijbelplaatsen. De Heer VERDRIES wordt in beide eerste werkzaamheden door zes personen ter zijde gestaan. Ook dit mostaardzaadje groeit onder den zegen des Heeren, van Wien de wasdom komt, tot een' heerlijken boom.

Hardenberg. De Zondagschool in deze gemeente werd den 16 Nov. 1862 door den Leeraar Dr. w. H. KRIJT in de Pastorie met een 14tal kinderen geopend. Dit kleine adkorreltje ontwikkelde zich, onder 's Heeren zegen, zodanig, dat bij het vertrek van den Leeraar, April 1864, ongeveer 150 kinderen de school bezochten. Thans is de heer NUMMERDOR, Godsdienst-onderwijzer aldaar, bestuurder, en wordt hij bijgestaan door één jongeling en 3 meisjes, allen kweekelingen der Zondagschool, wier lust en keus het is, den Heere JEZUS te dienen. Zeker eene liefelijke vrucht op 'dien akker. Velen maken goede vorderingen en betoonen grooten ijver en vlijt in het van buiten leeren van GODS Woord, de Psalmen en Gezangen. Van eenigen bestaat goede hoop, dat het zaad des Woords, onder den invloed des H. G. ontkiemt, om vruchten voort te brengen, GODE ter eer en tot heil van JEZUS' Gemeente.

(Wordt vervolgd.)

Correspondentie.

Een beknopt verslag over de Zondagscholen te Kesteren, Maas-tricht, Nykerk, Thiel, Zutphen en Zwolle volgt eerlang. Zeer aangenaam zal het der Redactie zijn, door toezending van meer berigten te kunnen voortgaan, met van tijd tot tijd iets over de geschiedenis der Zondagscholen in ons Vaderland mede te deelen.

Antwoorden op de vragen, zie blz. 26. — I. Zeven: Marc. 1:21—27; en 1:29—34; Joh. 5:1—10; Joh. 9:1—14; Luk. 13:10—14 en 14:1—4; Matth. 12:9—13. — II. Jeruzalem Joz. 10:1; SALEM Ps. 76:3; JEBUS Joz. 18:28. (ZION is eigenlijk de naam van den berg, waarop Jeruzalem gebouwd is, maar wordt ook aan de stad gegeven. Ps. 87:2. Deze berg heeft meer dan één' top, zooals Moria, Akra, Zion). Ook Bethel, Luz en Beth-Aven Gen. 28:19; Hos. 5:15; 10:5; 1 Sam. 13:5.

Goede antwoorden op vraag I zijn ingekomen uit Warnsveld, van J. V. SCHILFGAARDE te Leyden, C. en J. V. ALLER, H. KULSDOM, H. V. ESSENBERG, J. PRIEM te Nykerk. De drie laatsten hadden elk geval niet zooveelmaal behoeven op te geven als het in den Bijbel beschreven wordt. Het is jammer dat door A. VAN DIJKHUIZEN te Nykerk, één geval (Joh. 9) is weggelaten en door H. J. BROERSMA te Oude Leije drie. — Bij vraag II heeft niemand der inzenders, die Jeruzalem opgaven, Jebus genoemd. H. K. en J. P. te N. worden verzocht op te geven, waarom Jer. de stad „der olijven” genoemd wordt. De bijvoeging van Efratha en Juda bij Bethlehem dient om dit vlek te onderscheiden van Bethlehem in Zebulon, en maakt dus geen' nieuwen naam; zoo zegt men Nykerk o. d. Veluwe, Alphen a. d. Rijn, enz.

Al de ingekomen antwoorden dragen blijken van naarstig onderzoek; sommige zijn daarbij keurig geschreven. H. J. B. te O. L. was de eerste, die zijn antwoord inzond. Wij noodigen alle jeugdige lezers van dit maandschrift uit, hunne krachten te beproeven aan de beantwoording van de volgende

Vragen.

I. Wat vergelijkt DAVID bij kostelijken balsem?

II. Hoevele HERODESSEN komen in de H. Schrift voor? Deel zeer beknopt van ieder iets mede.

De antwoorden worden vóór 10 Maart franco ingewacht bij den Uitgever.

De Morgen.

Welkom, welkom, heldre morgen,
Die de duisternis verdrijft;
Die de majesteit des Heeren
Vlammend aan de Heem'len schrijft;
Die Zijn goedheid ons doet lezen
In het rijzen van de zon,
En in stille pracht en luister
Predikt van de Levensbron.

'k Zie de lieve starren bleeken.
'k Groet u, wachters van den nacht.
O, uw tintlen geeft verkwikking
Hem, die in het duister smacht.
'k Dank mijn God, die u beschikte,
Die u stelde in uw baan;
Troost en boeit straks andre harten:
Voor mij breekt de morgen aan!

Welkom, welkom, heldre morgen,
Met uw rijke kleurenpracht,
Met uw goud en karmozijnrood:
Wie kan schreien, waar gij lacht?

Achter mij de nacht, het duister,
 Vluchtend voor uw majesteit,
 Buigend voor de macht en eere,
 Aan den Vorst des daags bereid.

'k Zie de eerste gloënde stralen
 Van de naderende zon.
 O, dat ik uw gloed en glanzen
 Eens naar waarheid malen kon!
 O, dat ik dat stralend weem'len
 Van dien lichtglans, van dien gloed
 Kon beschrijven, en den indruk,
 Die mijn boezem trillen doet!

Als een bruïgom, uit zijn kamer
 Gaande tot de zangrenrei;
 Als een held, die vrolijk optrekt
 Op het davrend krijgsgeschrei; ¹⁾
 Zóó rijst statig aan de kimme
 d' Overwinnaar van den nacht,
 Onweerstaanbaar, onverwinbaar,
 Schoon, aanminnig, vol van kracht.

'k Zie de eerste gouden stralen
 Flikk'ren, deinzen voor mijn oog,
 En ze weder voorwaarts schieten,
 Vlammend door den hemelboog.
 'k Zie ze glanzen, gloeien, branden,
 Schitteren, bliksemen in 't rond —
 En een lichtzee, prachtig rijzend,
 Straalt verblindend in het rond.

---

1) Psalm XIX : 6.

Welkom, welkom, heldre morgen,
 Welkom, welkom, gouden zon;
 Gij herinnert mij den luister
 Van de eenige Levensbron.
 Eens wordt wis uw pracht verduisterd, ¹⁾
 Eéns taant wis uw gloed en glans,
 Als mijn Heiland in Zijn luister
 Neêrdaalt van den hemeltrans.

Als een bliksem zal Hij komen ²⁾
 In den laatsten morgenstond,
 En 't bazuingeschal zal schatren
 Door het gansche wereldrond. ³⁾
 God des levens, maak mij waakzaam,
 Maak mij biddende bereid;
 Houd mij door Uw Geest verlangend
 Naar dien dag van heerlijkheid.

Iets uit het leven van een Boekverkooper.

Klaagl. III : 27.

Ps. XXXVII : 37.

---

p den 11 September 1787, 's namiddags ten 3
 ure, trad een knaap van vijftien jaren de woning

---

1) Matth. XXIV : 29.

2) Matth. XXIV : 27.

3) Matth. XXIV : 31.

van den boekhandelaar BÖHME te Leipzig binnen. De heer BÖHME gaf hem hartelijk de hand en zeide: „Wel; jongen! gij zijt nog even klein als verleden jaar. Nu wij willen het met elkander beproeven.”

Een jaar vroeger had diezelfde knaap onder geleide van zijnen oom eenige boekverkoopers bezocht, om te zien, of hij ook als leerjongen in den boekhandel kon geplaatst worden. Dit ging echter niet gemakkelijk; want de een wilde hem niet hebben, omdat hij geen latijnsch werkwoord kon vervoegen, een ander, om dat hij nog te bloode was. BÖHME wilde hem eerst na een jaar plaatsen, dan kon hij in dien tusschentijd wat grooter en sterker worden.

De oom sloot nu een verdrag met BÖHME, waarbij deze beloofde den knaap zes jaren lang, zonder betaling van leergeld, niet alleen in den boekhandel zooveel mogelijk te onderrichten, maar ook tot Godsvrucht en voegzame zeden te nopen en te vermanen. Hij zou hem van eten en drinken in gewone mate voorzien, en over het geheel zich zoo gedragen, gelijk een' Christelijk' meester voegt. HEUBEL — zoo heette de oom — zou zijnen neef het noodige linnengoed en de noodige kleederen verschaffen, en hem ernstig vermanen, dat hij in deze zijne leerjaren het voordeel van zijnen meester ijverig moest behartigen; dat hij zich altijd getrouw, braaf, vlijtig en gehoorzaam toonen, des zondags gezet naar de kerk gaan en overigens bij dag noch bij nacht zonder verlof uit het huis gaan, alle kwaad gezelschap mijden, en alles, wat eenen braven en getrouwen leerling past, met de meeste bereidwilligheid verrichten zou.

Dit verdrag „in den name gods” gesloten bepaalde den werkring van den knaap, die reeds vroeg zijnen

vader verloren had, en daarop eerst bij zijne grootmoeder en vervolgens bij zijnen oom was opgevoed. Die oom had hem het eerste onderricht gegeven, en verder onderwijs ontving hij van gouverneurs in verschillende adellijke familiën, met welke die oom in betrekking stond, en op het gymnasium, dat hij op zijn twaalfde jaar bezocht. Doch van dat afwisselend onderwijs, bij onderscheidene leermeesters, genoot hij weinig vruchten.

Denkt echter niet, nu gij van adellijke familiën en van een gymnasium hoort spreken, dat die knaap rijke bloedverwanten had. Zijne moeder had na haar mans dood een vast inkomen van slechts één-en-twintig gulden, en moest zich huisvesting en onderhoud verschaffen, door aan andere menschen hulp en oppassing te verleen.

Met een blijmoedig hart was de knaap naar Leipzig gereisd. Voortaan zou hij in het midden van boeken leven. Dit was recht naar zijn zin; want van boeken was hij een liefhebber. Maar het meer vrije leven, dat hij bij zijnen oom te Schwarzburg had geleid, was nu uit.

Des morgens na de aankomst waren de eerste woorden van den nieuwen meester: „FRIEDRICH, gij moet u de haren van voren tot een kuif, en van achteren tot een staart laten groeien, en u een paar houten lokken aanschaffen. Uw' ronden matrozenhoed legt gij weg; u voegt een driekante hoed." Deze laatste was niet meer algemeen in gebruik, maar BÖHME wilde bij zijne leerlingen de nieuwe modes niet dulden. „Zonder mijn verlof," heette het verder, „gaat gij 's morgens noch 's avonds het huis uit. Elken zondag vergezelt gij mij naar de kerk."

BÖHME had, behalve FRIEDRICH, nog één leerling. In de woning van hunnen meester hadden zij, vier verdiepingen hoog, eene kamer, die door twee bedden, twee

stoelen, eene tafel en twee koffers zóó vol gemaakt werd, dat men er slechts drie schreden in kon doen. Een enkel venstertje boven aan den zolder zag op de daken uit; en gaf hun dus niet veel afleiding. Een kacheltje stond in den hoek, en om dit te stoken, werden hun in den winter elken avond drie blokjes hout gegeven. Hoe was er opstoken aan!! Des morgens om zes uur kreeg elk der knapen een kop thee, en elken zondag voor de aanstaande week zeven stukken suiker en zeven dreier (een dreier is $2\frac{1}{2}$ cent) voor brood. — „Wat mij het moeielijkst valt,” schreef FRIEDRICH aan zijnen oom, „is, dat ik in de vroegte maar één dreiersbroodje heb; daaraan heb ik maar nauwelijks genoeg. Des namiddags van één tot acht ure krijgen wij niets; dat heet hongerlijden, maar ik denk: het zal wel wennen.”

Gelukkig, dat BÖHME niet vergat, dat die werkt ook eten moet. Des middags en des avonds aten de knapen met het huisgezin rijkelijk en goed; maar schrikkelijk was voor hen de regel, dat zij volstrekt alles moesten opeten, wat hun op het bord werd gegeven, vooral als er vet, gebraden vleesch en pompoenen-moes werd opgedischt.

Overigens was de patroon verstandig, rechtschapen, streng zedelijk en niet zonder achting voor wetenschap en al wat edel is. Onafgebroken arbeidde hij elken dag van des morgens zeven tot des avonds acht uur, een midaguur uitgezonderd. Het werk voor den boekwinkel, die buitens huis in een onderhuis was, vulde den geheelen tijd des leerlings. Om zeven uur ging hij naar den winkel, om half één naar huis, om te eten, om één uur weder naar den winkel, en pas om acht uur weder naar huis; dan werd er gegeten, en eerst daarna kon hij iets

voor zichzelf beginnen. Wat dunkt u, kon FRIEDRICH wel over ledigen tijd klagen?

Het werk, dat hem, als jongsten leerling, was opgedragen, bracht mede, dat FRIEDRICH gedurende den eersten winter bestendig op straat en in de winkels van andere boekhandelaren was, om werken, die zij uitgegeven hadden, te halen. Kwam hij bij 't vallen der duisternis, koud en met natte voeten, in den winkel terug, dan moest hij nog uren lang op den steenen vloer staan, om de boeken te rangschikken. BÖHME, die nooit ziek, en geheel en al gehard was, stookte niet in zijn magazijn, maar warmde zich door heftig stampen en wrijven. Hard voor zich zelve, was hij dit ook voor anderen. In den eersten winter van zijn verblijf te Leipzig bevroren FRIEDRICH de voeten. BÖHME zag zijne pijn; maar trok zich de zaak niet aan, tot de knaap niet meer gaan kon. Toen zond hij om een chirurgijn. Deze verklaarde terstond, dat vier-en-twintig uren langer verzuim hem eene zijner voeten zou hebben gekost. Negen lange weken bracht de knaap nu op zijn zolderkamertje in bed door; maar verlaten was hij niet, want met trouwe zorg trok FRIEDERICKE, de tweede dochter van zijnen meester, een beminnelijk meisje van twaalf jaren, zich zijner aan. Vriendelijk zat zij den geheelen dag met haar breiwerk vóór het bed van den lijder, vertelde hem, troostte hem, en bracht alles voor hem aan.

FRIEDRICH bemerkte spoedig, dat hij zich nog vele kundigheden moest verwerven, om later zelf met vrucht in den boekhandel te kunnen werkzaam zijn. Er was echter nog geen denken aan, om de onkosten van lesnemen te betalen. De één-en-twintig gulden weduwgeld, die zijne moeder met zelfverloochening aan hem had overgelaten, waren nauwelijks toereikend voor schoeisel, en zijn oom

gaf hem zijne afgelegde kleederen, maar kon boven dat slechts in een zeer dringend geval helpen. Met elke Kerstmis schonk zijn meester hem twee speciedaalders (ƒ 4,50); dit was het zakgeld voor het volgend jaar.

Uit het voorgaande is 't u zeker duidelijk, dat de jeugd en de jongelingsjaren van FRIEDRICH niet gelijk waren aan een' weg, enkel met rozen bezaaid. Verwacht dien echter hier op aarde niet. De weg, waarop GOD ons leidt is de beste, al wenschen wij niet zelden, dat alles geheel anders ging. Onze FRIEDRICH heeft later menigmaal den Heere gedankt, voor hetgeen hij in zijne jeugdige jaren ondervond; en de taal van den profeet JEREMIA was ook in zijn hart: „Het is goed voor eenen man, dat hij het juk in zijne jeugd draagt.” (Klaagl. III : 27.) Want alles, wat FRIEDRICH in zijne jeugd ondervond, werkte er toe mede, om hem op zulk eene wijze in zijn beroep te doen handelen, dat hij later een der beroemdste boekverkoopers van Duitschland werd; en dat de naam van FRIEDRICH PERTHES in Europa en daarbuiten deed denken aan een' man, die aan strikte rechtvaardigheid de grootste belangeloosheid paarde, en het heil zijner medemenschen steeds op 't oog had. Zoo werd de leerjongen een man, die eerst in Hamburg en later in Gotha den boekhandel tot eene in Duitschland des tijds ongekende hoogte verhief, met wien de geleerdste mannen van zijnen tijd gaarne omgingen, en die niet zelden door vorsten werd geraadpleegd.

Ook als man heeft hij moeilijke tijden doorleefd. Zoo moest hij, toen NAPOLEON zijn dwangjuk ook in Duitschland deed gevoelen, uit Hamburg vluchten, zijne be-

zittingen in de handen der Franschen laten, en zelfs in den vreemde ronddolen. Doch onder dat alles bleef hij geduldig, ijverig werkzaam, vol geloof en vertrouwen op zijnen GOD; want de arme leerjongen uit Leipzig, die op lateren leeftijd de eer en achting zijner tijdgenooten ruimschoots mocht ondervinden, en in het bezit kwam van vele aardsche goederen, was ook den grooten schat deelachtig, die geen motte of roest verderft, geen dief onsteelt, geen dood ons ontnemt: FRIEDRICH PERTHES vreesde GOD: hij had in JEZUS CHRISTUS zijnen Zaligmaker gevonden.

Gelukkige man! Nu kon hij ook den dood met blijmoedig geloofsvertrouwen inwachten, en mocht hij aan den avond van zijn moeielijk leven zijne ziel Hem aanbevelen, die hem met Zijn bloed gekocht en van de heerschappij der zonde verlost had.

In het jaar 1842 begon hij langzamerhand te gevoelen, dat hij naar het lichaam zwakker werd. Den 1 Januari 1843 schreef hij in zijn dagboek: „Mijn toestand doet het mij niet waarschijnlijk achten, dat ik het jaartal 1844 zal schrijven.” Hij had juist gezien. Zijne krachten werden al minder; doch het vooruitzicht op het hemellevens vertroostte hem. „GOD is mij arme zondaar genadig om Zijns lieven Zoons wil!” riep hij ontelbare malen in benauwde uren uit, in blijmoedig geloofsvertrouwen. „In hoop en in geloof ga ik vrolijk heen naar het land, waar waarheid en reinheid door CHRISTUS mijn deel zullen zijn. vertroost zie ik den overgang te gemoet; de genade mijns Heeren zal mij niet loslaten, daarvan ben ik zeker.”

Ééne maand voor zijnen dood zeide hij: „Een rijk leven ligt achter mij; moeielijke dagen en jaren heb ik doorgebracht en menigen bangen strijd gestreden, maar altijd

is GOD mij genadig geweest. Zijne genade in CHRISTUS is mij genoeg. Klaag niet, wanneer ik dood ben. Ik sterf gaarne en rustig, en ben er bereid toe. Wij scheiden voor dit leven, maar vinden eens elkander weer. Ik mocht mij Hem overgeven, mijn trouwen GOD en Heer.

Wat zou mij nu nog schaden?

Hij laat mij niet alleen.

'k Verlaat me op Zijn genade,

En reis blijmoedig heen."

Nog menige smart moest hij echter lijden, eer hij te huis was; menige benauwdheid verduren voor de Heer hem tot Zich riep. Maar altijd was hij biddende, en met de woorden: „Verlosser, Heer, vergeving” op de lippen ontsliep hij, den 18 Mei 1843.

Jongelieden! „Let op den vrome, en ziet naard en oprechte, want het einde van dien man zal vrede zijn.” (Ps. XXXVII: 37.)

Waarheen?

De klok slaat.

„Waarheen is de reis?”

„Wat belijft u — de reis? Wel, ik denk aan geen reizen.”

„Gij zijt toch op reis?”

„Wie — ik? Volstrekt niet. Ik zit hier in de kamer heel stil te lezen.”

„Goed; maar mag ik u verzoeken, eens even naar de klok te zien?”

„Welnu?”

„Hoe laat is het?”

„Maar ik begrijp niet, wat dit beteekent?”

„Ik zal het u zeggen. De wijzer van de klok wijst u, dat gij ouder wordt. Zie, terwijl wij samen spreken, zijt gij weêr twee minuten ouder geworden. — Gij glimlacht. Ik raad uwe gedachten. Twee minuten! Het is zoo weinig, dat het de moeite niet waard schijnt, om het te zeggen. Maar van minuten worden uren, van uren dagen, enz. — Luister eens. Hoort gij niets? —

„O, ja, het tikken van de klok.”

„Hoe eentoonig, niet waar? — 't Is altijd: tik — tik — tik — tik; maar het zegt u iets ernstigs. Het roept u toe, dat uw leven voorbijgaat. Hoor: voort — voort — voort — voort. Even als iemand, die over den weg wandelt, met elke schrede naderkomt aan de plaats, waarheen hij zich begeeft, zoo komt gij met elke seconde een stapje dichtër bij het eind van uw leven. Gij zijt dus, als iemand, die op reis is; toen gij geboren werdt, is die reis begonnen, als gij sterft, zijt gij aan het einde. Dan komt de dood; — uw lichaam blijft hier, koud ongevoelig; het wordt begraven; en uwe ziel gaat naar....”

„Ga voort, als 't u belieft; mijne ziel gaat naar....

„Wilt gij 't weten?”

„O, ja, graag.”

„Zoek eens op Matth. 25:46. — Wat staat daar?”

„En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn; maar de regtvaardigen in het eeuwige leven.”

„Eeuwige pijn! Eeuwig leven! Hel en Hemel! Wat groot onderscheid! O, ik weet, waar gij liefst zijn wilt.”

„In den Hemel.”

„Dat kan ik begrijpen. — De Hemel is zóó schoon, zóó heerlijk, dat het voor een mensch niet mogelijk is, om het te zeggen. Hoe mooi men zich den Hemel ook voorstelt, wat er ook van gezegd wordt, die er komen mag, zal moeten betuigen: de helft is mij niet aan-gezegd. Geen oog heeft het gezien, geen oor heeft het gehoord, in geen 'smenschen hart is het opgeklommen, wat GOD bereid heeft, dien, die Hem liefhebben. — Maar laat ons niet vergeten, dat er ook eene plaats is van eeuwige pijn; en hoe verschrikkelijk men zich die ook denkt, het zal de ver-beelding te boven gaan. De Heere JEZUS zelf noemt die plaats de buitenste duisternis, daar zal zijn weening der oogen en knersing der tanden; de worm, die niet sterft; het vuur, dat niet wordt uitge-bluscht. — Waarheen nu is uw reis?”

„Ik hoop naar den Hemel.”

„Gij wenscht het?”

„O zeker, zeker.”

„Lees dan nog eens Matth. 25 : 46. — Als gij deze plaats in verband met de vorige versen naleest, dan zal het u duidelijk worden, dat de Heere JEZUS hier spreekt van tweeërlei soort menschen; de eene soort wordt bok-ken, de andere schapen genoemd. Zie vers 33 van hetzelfde Hoofdstuk. De schapen gaan in het eeu-wige leven, de bokken in de eeuwige pijn. Wie de Heer met de bokken bedoelt, is niet moeielijk te ra-den. Hoe is de aard van den bok?”

„De bok is hoofdig, eigenzinnig.”

„En het schaap?”

„Volgzaam, zachtzinnig.”

„Een groot onderscheid, niet waar? De bok doet liefst zijn eigen zin; het schaap volgt gedwee zijn' herder, en is niet wederstrevig. Nu leert de Heere JESUS ons, dat die menschen, welke op de bokken gelijken, in de eeuwige pijn zullen gaan, maar zij, die als de schapen Zijn' wil volgen, in het eeuwige leven. Op wie van beiden gelijkt gij? — Gij zwijgt. — De Heere JESUS zegt: Mijne schapen hooren Mijne stem, en zij volgen Mij; dat wil zeggen, die menschen, welke schapen van den Zaligmaker genoemd mogen worden, hooren en verstaan, wat Hij wil, en trachten dat te doen. Die zijn eigen wil doet, en niet poogt te doen, wat de Heere JESUS wil, is geen schaap van den goeden Herder, maar een bok. — Doet gij, wat de Heere JESUS verlangt?”

„Om u de waarheid te zeggen, ik denk er weinig aan, wat de Heere JESUS wil. Ik doe het werk, dat mij is opgegeven, nu eens met meer, dan met minder lust. Ik wandel, ik leer, ik speel, en. . .

„En — zoo leeft gij zorgeloos voort, en vergeet het ééné noodige. Gij vordert op uwe reis, en vraagt niet: waarheen ga ik? — Denk aan de klok. Bezie de wijzerplaat eens nauwkeurig. Ziet ge wel, dat de 12 cijfers, die de uren aanwijzen, in een cirkel geplaatst zijn. De wijzer is als een vinger, die u beurtelings iedere cijfer toont. Zeg mij nu eens, op welk uur zal de wijzer staan, wanneer uwe reis gedaan is, wanneer gij sterft? — Gij weet het niet. Is dat dan geen reden, om ernstig te bedenken, wat u te doen staat, om bereid te zijn, als die ure onverwachts komt? — Vele jaren geleden stond iemand vóór zijn klok. Honderdmaal, ja, duizendmaal had hij in zijn leven op die klok gezien, hoe laat het was; maar nu — als een bliksem treft hem de ge-

dachte: één van deze uren zal mijne doodsure zijn. De wijzer wordt een dreigende vinger, die hem waarschuwend de uren toont, in zijn' stillen, schier onmerkbaaren, maar niettemin zekeren omgang. Het een-toonig getik wordt in zijn oor een ernstige stem, die hem toeroept, dat zijne uren geteld zijn, en die hem verwijt, dat hij zoo weinig acht geeft op zijn naderend einde. Hij neemt een blad papier, schrijft daarop: Één van deze uren is het uur van mijnen dood, en hecht dit aan de klok. De gedachte aan de onzekerheid van het leven en de zekerheid des doods verlaat hem niet; zij brengt hem gedurig op de knieën, en drijft hem tot het biddend onderzoek van gods Woord. Hij overdenkt zijn leven, zonder GOD doorgebracht, die dagen, die maanden, die jaren waarin hij alleen maar zocht en deed, wat in zijne oogen goed was, en dat gansche leven is nu ééne vreeselijke beschuldiging. Hij is bedroefd; hij is bang voor het sterven. Hij vreest, dat de Heere hem zal verstooten, nu hij den Heere zoo lang vergeten heeft. En GOD te vergeten is GOD te minachten. Maar de Heer verstiet hem niet. Die ernstige gedachte, die als een bliksem zijne ziel had getroffen, was van GOD; en bij al de vrees, dat GOD hem niet zou willen aannemen, was de overtuiging levendig, dat Hij en Hij alléén hem helpen kon. Te midden van zijne onrust, dáár klinkt hem het heerlijk woord van den Zaligmaker tegen: Komt allen tot MIJ, gij die vermoeid en belast zijt; IK zal u verkwikken en ruste geven voor uwe ziel. Hij gelooft dat woord, en werpt zich voor den trouwen Heiland neder, die hem had gezocht, en zich nu van hem liet vinden. Hij neemt andermaal de pen, en schrijft op hetzelfde blad onder den

eersten regel: *Één* van deze uren is het uur mijner bekeering, het begin van mijn leven in CHRISTUS. Nu was de vrees voor sterven geweken, want CHRISTUS is de Vorst des levens, en die in Hem gelooft, sterft, om met Hem eeuwig te leven. Toen hij grijsaard was, schreef hij, in het gezicht van den dood, met van ouderdom bevende hand nog dezen regel op zijne dierbare huisklok: *Één* van deze uren is het uur mijner krooning. — Gelukkige man! — Zoek ook gij den Heer. Misschien geeft dit eenvoudig stukje u eenige onrust, en gaat het u eenigermate als die man, van wien ik verhaalde. Des te beter voor u. Er moet eerst onrust wezen, voor er ware rust kan komen. De H. G. werkt eerst oorlog dan vrede. Laat mij u een goeden raad geven. Wanneer gij bij de gedachte aan dood en eeuwigheid niet op uw gemak zijt, en de vrees u bekruipt, of het wel goed met u zal afloopen, ga dan, wat ik u bidden mag, niet spelen of zoo iets doen, om u wat te vervroolijken. Ga alleen, buig u neder voor den barmhartigen Zaligmaker; tracht uwe zonden niet te verkleinen, niet te verontschuldigen: Hij is alwetend. Maar Zijne genade is zóó groot, zóó rijk, dat Hij u, ja u, kan en wil vergeven. Al waren uwe zonden als scharlaken Ik zal ze maken als sneeuw; al waren ze als karmozijn zoo rood, Ik zal ze maken als witte wol. Daarmede leert u de Heer, dat Hij ook de grootste zonden vergeven wil. Zoolang gij geene vergeving van zonden gezocht, met ernst gezocht en gevonden hebt bij den éénigen Zaligmaker JESUS CHRISTUS, zoolang er dus ook bij u niet is eene nieuwe, eene heilige begeerte, om naar Zijnen wil te leven, en de oude lust, om uw eigen zin, om de zonde te doen, in de kracht van den

Heer tegen te gaan, zoolang kan en mag ik u op uwe levensreis niet blijde toeroepen „goede reis”; maar moet ik u met den meesten ernst waarschuwend vragen: **Waarheen?**

De Reus en zijn hoofdhaar.

„U, dat zal eene mooie vertelling zijn!” zegt, dunkt mij deze en gene mijner jonge lezers, bij het zien van dit opschrift.

En als ik er dan bijvoeg, dat de reus zoo ongeveer 2800 el hoog, en zijn hoofdhaar wel 28 el lang is, dan verbeeld ik mij den uitroep te hooren: „Hè, hoe groot!”

Nog meer stijgt de verwondering, als ik u zeg, dat de reus minstens 6000 jaar oud en nog even stevig is als ooit. Een gedeelte van zijn hoofdhaar begint wel wat uit te vallen, zoodat op zekere plek een jongske de haren kan tellen; maar dat is ook geen wonder bij zoo'n oude.

„Hoe heet die reus toch, en kunnen wij hem niet eens te zien krijgen?”

Vriendjes, gij vindt zijnen naam in den Bijbel. Gij zult intusschen wel begrepen hebben, hoop ik, dat wij hier niet denken moeten aan een' grooten man, zoo als o. a. GOLIATH was; neen, gij moet u den naam van eenige bergen te binnen brengen, waarvan in den Bijbel te lezen staat.

Hebt gij wel eens eene kaart van het Joodsche land, van Palestina gezien, goed bezien? Zoo ja, dan kunt gij weten, dat buiten de noordergrens van Palestina

zich een lang gebergte uitstrekt. Dat gebergte nu is door sommige reizigers de reus genaamd, terwijl zij de boomen en planten, inzonderheid de cederboomen, zijn hoofdhaar noemen. De eigenlijke naam van dien berg is de LIBANON of Witte Berg. Op 't einde zijns levens bad MOZES van den Heere: „Laat mij toch over de Jordaan trekken, en dat goede land Kanaän bezien, dat aan gene zijde der Jordaan is; dat goede gebergte, den Libanon.” MOZES wenschte dus ook zeer den reus te zien, en 't verwondert mij niet, dat ook gij er verlangend naar zijt. Welaan, ik wil u eenigzins tevreden stellen. Van tijd tot tijd willen wij met elkander een blik slaan op Palestina, het land der Patriarchen, Profeten en Apostelen, het land, waar de Heiland geboren werd, rondwandelde, leed en stierf, waar Hij opgestaan is uit het graf, en van waar Hij ten hemel voer. Wij willen ons onderzoek aanvangen met den Libanon, die wel grootendeels niet tot Palestina zelf behoort, maar het toch als eene onbedwingbare vesting beschut en het met schoone rivieren bedeeft.

Als wij van hier over de Noordzee, door de straat van Gibraltar over de Middellandsche zee naar Klein-Azië varen, worden wij, niet lang nadat wij het eiland Cyprus (het vaderland van BARNABAS, Hand. IV : 36, 37) voorbij zijn, in het oosten een gebergte gewaar, dat zich langs de zeekust uitstrekt, en welks indrukwekkend voorkomen onze opmerkzaamheid trekt.

Het is de Libanon, de noordelijke grensmuur van het Heilige Land, dat thans in handen der Turken is.

Naarmate wij voortvaren, zien wij het gebergte al duidelijker en duidelijker.

Bij Beiroet aan wal gestapt, komen wij in eene allerbedrijvigste stad. Het geraas, gejoel en geschreeuw van menschen en vervoermiddelen hindert ons al heel spoedig, en doet ons naar stilte verlangen. Wij zien naar de landzijde en bemerken de omliggende heuvels, met de heerlijkste planten versierd. Die donkergroene cypressen, die breedgetakte platanen, die schoone vijge-, oranje- en granaatboomen — zij noodigen ons vriendelijk uit.

Maar wat zien wij ginds in de verte zich zoo trotsch verheffen? Is dat weêr de Libanon? Juist, en op een halve mijl van de stad Beiroet begint reeds zijn voorbergte. Om echter de hooge punten van den Libanon het gemakkelijkst te kunnen bereiken, begeven wij ons naar de nog noordelijker gelegen stad Tripoli. Nu opgepast, vrienden! Langs kronkelende wegen bestijgen wij den reus. Ziet eens, welke schoone kruiden en planten ontdekken wij overal. Hun aantal is hier zoo groot, dat beroemde kruidkundigen zich dikwijls langen tijd hier ophielden, en met rijken voorraad terugkeerden. Hadt gij wel gedacht, dat de bergkant, naar de zee toe, zoo bevolkt is? Van den voet tot de hoogst bewoonbare streken lachen talrijke, vriendelijke dorpjes en gehuchten ons toe, welker bewoners den akkerbouw met de grootste zorgvuldigheid drijven. Want, bedenkt eens, hier en en daar staken er rotsblokken vooruit, en hinderden de bebouwing. Toen heeft men de ruimte tusschen het eene blok en het andere met steenen gevuld, en de oppervlakte zoo dik met aarde bedekt, dat men er in planten kan. Welk een arbeid, welk eene moeite heeft dit gekost! Daarom ziet gij ook geen enkel plekje, dat bebouwd kan worden, ledig staan! Wat niet goed geschikt is voor boomgaard of graanveld, telt toch moerbezieboomen, die

met hun frisch groen de naakte rotsen bedekken. Allereuwen kunt gij ze bespeuren. Men kweekt ze aan om de bladeren, die tot voedsel der zijdewormen dienen, welke aan de bewoners van het gebergte een groot gedeelte van hun bestaan opleveren.

Intusschen zijn wij weder hooger gekomen. Kent gij die ranken wel, die zich hier om de zilveren populieren en platanen, dáár om de eiken en acacias, en ginds, tegen de kale rotsblokken op slingeren? Gij zaagt zeker den wijngaard te huis ook; maar de trossen zijn hier veel grooter. Men perst er den beroemden zoeten goudwijn uit, welks voortreffelijkheid aan HOSEA wel bekend was, toen hij profeteerde: „Zijne gedachtenis zal zijn als de wijn van Libanon.” (Hos. XIV: 8.)

Nog hooger bevinden wij ons in boschjes van loof- en naaldboomen. Rijke bronnen ontspringen hier en vloeien tot breede wateren zamen, die in duizendvoudige kronkelingen, als slingerende zilverdraden, zich naar de diepte spoeden. Daarom spreekt ook het Hooglied van SALOMO van „den put der levende wateren, die uit Libanon vloeien.” (Hoogl. IV: 15). De kloosters en dorpen hangen hier als zwaluwnesten tegen de rotsen, en de huizen zijn niet zelden zoodanig gebouwd, dat de bewoners van het eene huis op het dak van het lager staande kunnen stappen.

Ik ben blij, dat wij weldra eens rusten kunnen in dat mooie dorpje, dat wij daar omhoog zoo allerbekoorlijkst zien liggen. Het heet Eden, gelijk ook het Paradijs wordt genoemd (Gen. II: 8), dat, volgens sommigen hier zou geweest zijn, waarvoor men evenwel hoegenaamd geen grond heeft. Tegen Edens bergen, van welke heldere beeken stroomen, groeit wijn en olie; in de dalen

en op de heuvelvlakten wassen gerst, tarwe en tabak van voortreffelijke hoedanigheid, en niet alleen vindt gij hier geheele akkers met augurken en meloenen, maar ook met de zoo bekende aardappelen.

Zie zoo, hier in dit hooggelegen dorp rusten wij een weinig, en van hier willen wij eens een algemeenen blik op den Libanon werpen.

Het gebergte loopt van het noorden naar 't zuiden, en beslaat eene ruimte van 16 uren in de lengte en $3\frac{3}{4}$ à 5 uur in de breedte. Dat punt ginds in het noorden is de Akkar, die 1430 el hoog is, en de bergtop, die hier vlak voor ons oprijst, heet de Makmel, en is 2862 el hoog, zoodat hij de sneeuwgrens bereikt, en zijne kruin altijd met sneeuw bedekt is. Zuidelijk van den Makmel strekt zich eene hoogvlakte uit, die vier uren lang, en twee uren breed, en van 1600 tot 1900 el hoog is, en tegenwoordig bij voorkeur de Libanon genoemd wordt. Ten zuiden van deze vlakte is er nog een steil oplopende bergtop, die mede de sneeuwgrens bereikt, maar van daar wordt de berg al lager en lager en houdt eindelijk bij de rivier de Leontes op.

De naam Libanon beteekent, zoo als ik reeds zeide, Witte of Sneeuwberg, en is ontleend aan de sneeuw, die hem bedekt, en aan den witachtigen kalksteen, waaruit hij bestaat. Hij doet in schilderachtige schoonheid niets onder voor de bergen van Europa, en hij overtreft velen door de nabijheid der zee, die aan ieder landschap eene eigenaardige verhevenheid bijzet. Hoe worden wij bij het gezicht van dezen langen bergmuur, die trots het woeden der golven, onwrikbaar blijft staan, herinnerd aan het woord des Heeren: Job XXXVIII: 10, 11: „Ik zette der zee grendel en deuren, en zeide: Tot hiertoe

zult gij komen en niet verder! en hier zal hij zich stellen tegèn den hoogmoed uwer golven."

Hij overtreft bovendien de bergen van Europa door de verschillende luchtstreken en voortbrengselen, die wij ontwaren van zijnen voet tot aan den hoogsten top, zoodat men van dezen reus zegt: dat hij den winter op zijn hoofd, en de lente op zijne schouders draagt, dat de herfst in zijne schoot rust, en de zomer aan zijnen voet sluimert. Na al hetgeen wij gezien hebben, zult gij bij een weinig nadenken de beteekenis van dit gezegde vatten.

(*Wordt vervolgd.*)

De Zondagschool.

Matth. XIII ; 31 en 32.

(*Vervolg van blz. 49.*)

Kesteren. In October 1864 opende Mejufvrouw J. C. NONHEBEL de eerste Zondagschool met 7 kinderen. Klein begin! Maar de Heere zegende het; in den zomer van 1865 waren er reeds 80 à 90 Zondagschoolkinderen. De onderwijzeres behandelt met hen, zoo eenvoudig mogelijk, de Bijbelsche Geschiedenis, en deelt hun nu en dan eenige verhalen mede uit de Heidenwereld, om hunne belangstelling op te wekken. Blijmoedig geven de kleinen hunne geringe bijdragen, — (het meerendeel der schoolbevolking is arm) — voor de zending onder de Heidenen. De belangstelling, blijkbaar in de trouwe opkomst en de aandacht der kinderen, strekken der Bestuurderesse tot blijd-

schap, en geeft grond tot de verwachting, dat ook deze arbeid in den Heere niet ijdel is.

Maastricht. In April 1860 werd de heer J. VAN VEEN, CZ. als Colporteur van het Britsch en Buitenslandsch Bijbelgenootschap naar Maastricht gezonden. Met hartelijke liefde voor de uitbreiding van het koninkrijk der Heidenen bezielde, opende hij weldra eene Zondagschool met 12 leerlingen. Spoedig klom dit getal tot 42. Maar de tegenstand begon zich nu te openbaren, en wel zoo heftig, dat de Evangelist, die de leiding der school van den heer VAN VEEN had overgenomen, en ook deze laatste allerlei smaad en zelfs mishandeling moesten verduren. Na het vertrek van den Evangelist bleven er een paar kinderen over. Met deze bleef genoemde Colporteur het werk voortzetten, en thans mag hij zich verblijden in een veertigtal leerlingen, die blijken geven, dat het onderwijs aan hun hart gezegend wordt. De Heere sterke den naar het lichaam zwakken onderwijzer, om te midden der R. Cath. bevolking van Limburg voort te gaan met het verkondigen van JEZUS CHRISTUS, als den éénigen en algenoegzamen Zaligmaker.

Nijkerk. De heer J. VAN NOORT, hoofdonderwijzer aan de Christelijke school in de buurtschap Nijkerkerveen, opende in 1850 de eerste Zondagschool in deze gemeente met 70 kinderen. Allengs klom dit getal, zoodat in Maart 1859 de Armenschool werd aangevraagd en verkregen, terwijl de schrijver van dit stukje, hoofdonderwijzer aan die school, zijn' vriend gaarne wilde ter zijde staan. Intusschen was ook dit lokaal weldra te klein,

en werd er besloten in de buurtschap Nijkerkerveen voor de kinderen, dáár wonende, eene Zondagschool op te rigten, waarvan de heer J. DE BOER, de leiding op zich nam. De kinderschaar bleef aangroeien: eene nieuwe splitsing werd noodzakelijk. Van dien tijd komen de meisjes in de Burgerschool, de jongens in de Armenschool samen. In beide afdeelingen wordt des Zondags van 12—1 ure verhaald uit de Bijb. Geschiedenis, afgewisseld en besloten met toepasselijke vragen en opmerkingen. Van tijd tot tijd wordt er zendingbiduur gehouden. Men begint en eindigt met gebed en gezang. Meer dan eens mochten de onderwijzers zich verheugen in verrassende vruchten, die dit boompje in 's Heeren wijngaard toont. Ook aan sterfbedden is het gebleken, dat dit werk in den Heer niet ijdel is; en thans, terwijl dit verslag ter perse gaat, zijn er zeer verblijdende bewijzen, dat de Heer met Zijn Geest onder de kinderen liefelijk en krachtig werkt. Het getal leerlingen bedraagt ruim 300.

Nijkerkerveen, gem. *Nijkerk*. In deze buurtschap opende de heer J. DE BOER, Godsdienstonderwijzer de Zondagschool met ongeveer 100 leerlingen. Dit geschiedde in Aug. 1859. De werkzaamheden bepalen zich tot het opzeggen van gedrukte teksten en het behandelen van een gedeelte der Bijb. Gesch.; terwijl door vragen onderzocht wordt, of het behandelde in de vorige les nog onthouden is. Met psalmgezag en gebed wordt begonnen en geëindigd. Den laatsten Zondag van iedere maand is er geregeld bidstond voor de zending. LOOMANS „Zendingsblad voor de Jeugd” geeft de stof tot toespraak en opwekking. Hoewel de veenbewoners voor het meerendeel zeer behoeftig zijn, wordt er toch een penningske afgezonderd en tot

uitbreiding der zending aangewend. DJA-OGAT, de Battakker, en JOHANNES KOOKTIANG, de Chinees, hebben nu en dan daarvan iets genoten. De zegen des Heeren ruste op school en onderwijzer.

Driedorp, gem. Nijkerk. Met 30 kinderen opende de heer G. J. MAGENDANS, Godsdienstonderwijzer, den 1sten November 1863, in deze buurt eene zondagschool. Thans zijn er 76; waarlijk een zeer groot getal voor een gehucht, als Driedorp is. De werkzaamheden bestaan in het behandelen der Bijb. Gesch. en het van buiten leeren van teksten en psalmen. Het is aangenaam te hooren, hoe goed de kinderen, die meerendeels min ontwikkeld en onbeschaafd zijn, de opgegeven versen opzeggen; ook worden er gedurig gevonden, die meer geleerd hebben, dan hun opgegeven is. Na het overhooren ontvangen zij een kaartje, op het vertoonen van 5 kaartjes een traktaatje, en bij het inleveren van 5 van dezen een boekje. Ofschoon vele kinderen ongeveer een half uur ver moeten loopen, is de opkomst trouw. Onder hen bevinden er zich, die hunne knieën voor den Heer buigen met de dringende bede: „Heere! bekeer mij.” Doet gij dat ook, mijn jeugdige lezer? — Ook hier ruste op school en onderwijzer des Heeren zegen.

(*Wordt vervolgd.*)

Correspondentie.

Het verslag over de Zondagscholen in Thiel, Zutphen en Zwolle in een volgend nummer. — De antwoorden op de vragen (zie blz. 50) worden vóór 10 Maart FRANCO ingewacht bij den Uitgever.

Eén Droppel.

Een droppel water was gevloeid
Op 't kwijnend bloempje, — en 't heeft gebloeid.
't Verfetste plantje kreeg nieuw leven;
't Mocht weêr zijn frissche geuren geven.

Één droppel slechts van JESUS' bloed
Hernieuwt en reinigt het gemoed,
Deelt vreugde en troost aan 't harte mede,
En is de bron van eeuwge vrede.

Maar wie den Heiland hier versmaadt,
Zal in zijn eeuw'gen jammerstaat,
Hoe vurig hij 't ook moog' verlangen,
Geen droppel lavenis ontvangen.

Paaschlied.

De Heer is waarlijk opgestaan.
Hij leeft!
Hij is ter grafplaats uitgegaan,
Die dood en graf verwonnen heeft.
Hij leeft!

Triomf! Hij stierf op Golgotha,

Maar leeft!

Hij, Zoon des Vaders, vol genâ,

Die 't leven aan den doode geeft.

Hij leeft!

Kom, zondaar! die om zonden treurt;

Hij leeft!

Hij heeft den boei des doods verscheurd;

Hij, die uw zonden graag vergeeft,

Hij leeft!

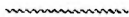
Kniel neêr voor Hem, aanbid in 't stof:

Hij leeft!

En breng Hem eeuwig uwen lof;

Hij, die de schuld gedragen heeft,

Hij leeft!

Tafereelen uit de Geschiedenis van ons Vaderland.

In de geschiedenis van ons vaderland is een tijdperk van meer dan honderd jaren, dat wel een tijdvak van lijden en strijd mag heeten. Er zijn er, die liever over dat gedeelte onzer historie heenstappen, uit vrees, dat de eensgezindheid tusschen inwoners van hetzelfde land mocht verstoord worden. Zeker, het is niet goed, het is te betreuren, als landgenooten in twist en

tweedracht leven; maar niet minder erg en zeer afkeurenswaard is het verminken van de geschiedenis onzes vaderlands: het weglaten, bepaald van dat gedeelte, waarin GOD op eene treffende wijze Zijne genade over land en volk heeft getoond. Waar de Heere zoo heerlijk doet blijken, dat Hij bijzondere bemoeiingen maakt, daar mag het nakroost dier beweldadigden de geschiedboeken niet sluiten, daar worden wij geroepen, die bladzijden te lezen, te herlezen, om het nimmer, nimmer te vergeten, wat weldaden en zegeningen GOD de Heere over ons kleine Nederland heeft uitgestort. Den tachtigjarigen oorlog met Spanje, een' strijd, die ons land als doorweekt heeft met bloed en tranen, een' strijd, waarin onze vaders met

„het oog op GOD, de hand aan 't zwaard”

hebben pal gestaan tegenover vijanden, die hen wilden dwingen, GOD te dienen, niet naar Zijn woord, maar naar hunne bijgeloovige meeningen, dien strijd moet gij kennen.

Het is nu 300 jaar geleden, dat die groote worsteling werd voorbereid en aangevangen. Lust het u, dan behandelen wij eenige der merkwaardigste gebeurtenissen van dien tijd en leid ik u al aanstonds in gedachte naar

DE GROOTE ZAAL VAN HET PALEIS TE BRUSSEL,

om u te doen zien, wat daar voorviel op den 25 October 1555.

Deze zaal, waar wij in onze verbeelding binnentreden, is beroemd door hare grootte en schoonheid. De hooge ramen, die met hun gekleurd glas het binnenvallende daglicht verzachten (temperen), hebben den somberem

gloed opgevangen, die van het eerste martelvuur, ter bestrijding der Hervorming, weerkaatste. Maar dat was in 1523 en dus op den dag, waarop wij ons daar bevinden, al lang geleden. Wel is het bij dien éénen brandstapel niet gebleven; wel hebben zich die schrikwekkende tooneelen gedurig ook buiten Brussel herhaald, — doch nu, op den 25 Oct. 1555, zal die gruwel daar buiten niet geschieden. Er moet heden in de zaal iets gebeuren; en wel iets buitengewoons. De bloemen en kransen, waarmede de wanden zijn versierd, doen u wellicht denken aan een feest. Dat er zeer aanzienlijke personen zullen verschijnen, besluit gij uit de drie vergulde armstoelen onder een' prachtigen troonhemel geplaatst, en uit de kostbare tapijten, waarmede andere zetels zijn overdekt. En toch er zal geen feest worden gevierd op dezen dag. Wel nemen voorname mannen plaats op de voor hen bestemde zetels, maar om getuige te zijn van eene plegtigheid, die de gansche stad, ja, millioenen menschen verbaasd doet staan.

Wij wachten nog eenige oogenblikken. De zaal is vol. Die deftig gekleede mannen, dáár op die lagere banken, zijn de afgevaardigden der Nederlandsche gewesten. De klok slaat drie uur: — de groote deuren der zaal, die naar de kapel den toegang geven, gaan open, en langzaam en statig treedt een tweetal mannen binnen, gevolgd door eene schitterende stoet van hooge personaadjen. In eerbiedige houding rijzen alle aanwezigen op. De beide mannen, die vooruitgaan, verschillen veel, reeds op het eerste gezicht. Maar als ik u verzoeken mag, zie beiden goed aan, en ook dien derde achter hen; want een van drieën is van grooten invloed op ons land geweest, de beide anderen zullen het worden. De grijze, die op den

schouder van den jongman en op een krukje leunende, naar een' der vergulde zetels wankelt, is — de magtige Keizer KAREL v; de jonge man, die hem tot steun verstrekt, heet WILLEM, Prins van Oranje, en die derde, klein van gestalte, met dat ziekelijk voorkomen, is FILIPS, de zoon des Keizers.

Niet waar, gij hadt u KAREL v als een geheel ander persoon voorgesteld? — Er is ook een groot onderscheid tusschen dien waggelenden grijsaard en den vluggen sterken man, die hij vroeger was. Maar kracht en moed zijn vergaan; de jicht heeft het lichaam ondermijnd; verdriet en tegenspoed hebben de ziel neêrgedrukt en moedeloos gemaakt. Toen hij als vijftienjarig jongeling tot heer van deze landen werd ingehuldigd; toen hij, een weinig later, ook Koning van Spanje en weldra ook Keizer van het Duitsche Rijk werd, toen had wel niemand gedacht, dat diezelfde KAREL, de magtigste vorst der Christenheid een walg kon krijgen van die grootheid, roem en eer, waarnaar zijne ziel rusteloos streefde. Ijdelheid der ijdelheden! Het is alles ijdelheid. Dit woord der Schrift kunt gij leeren verstaan, hier, in deze zaal, op dezen dag, nu Keizer KAREL gereed staat, om afstand te doen van de regering over deze landen. Dezelfde hand, die nu bevend een' steun zoekt voor het zwakke lichaam, heeft meer dan één plakkaat tegen de ketterij bekrachtigd, en aanleiding gegeven tot het verbranden, worgen, onthoofden of levend begraven van duizende Nederlanders, omdat zij de H. Schrift lazen, of een heiligen-beeld oneerbiedig hadden aangezien. De Keizer heeft gewerkt en geworsteld om de Hervorming te versmoren. Hij had die „nieuwe leer van LUTHER,” zooals hij zich uitdrukte, willen uitroeien, maar zijne pogingen waren te vergeefs;

te vergeefs al zijne bevelen, ook het afschuwelijk plakkaat van 1550. In Duitschland vooral, waar hij nog weinige jaren geleden meende, de Protestantsche Vorsten geheel onder de voet te hebben, hadden de zaken plotseling eene, voor de Hervorming zegenrijke, wending genomen, en was hij gedwongen bij het verdrag van Passau aan de Hervormden vrijheid van Godsdienst toe te staan. Men verhaalt, dat hij de pen, waarmede hij dit verdrag onderteekende, aan stuk beet. Zeker is het, dat zijn verbitterd gemoed nu geen behagen meer had in eene regering, waarin hem zulke teleurstellingen troffen. Hij had in zijne verblinding het onmogelijke beproefd, en het licht zoeken uit te bluschen, door GOD ontstoken. Hij had ondervonden, dat de Heer in den Hemel sterker is, dan alle koningen der aarde; en overwonnen, maar, helaas! niet overtuigd, wilde hij zich nu terugtrekken, om zijne laatste dagen in afzondering door te brengen.

Allen hebben weder plaats genomen. Een van 's keizers raadslieden staat op en deelt aan de vergaderden mede de redenen, die KAREL hebben doen besluiten op vijf-en-vijftig jarigen leeftijd zijne hooge waardigheden neder te leggen. Hij spreekt van die vreeselijke kwaal, de jicht, die den keizer gedurig meer verzwakt — maar geen woord van diens vernedering in den strijd tegen de Hervorming. Hij eindigt met het voorlezen van de acte van afstand.

De grijze Vorst rijst nu op, steunende op zijn krukje, en wenkt den persoon, op wiens arm hij leunde bij het binnentreden van de zaal. Ziet gij den jongman met die regelmatige gelaatstrekken, dat hooge breede voorhoofd en die levendige bruine oogen, vol van diep nadenken? —

Hij is het, op wien van toepassing is, wat gij Richteren II : 18 lezen kunt; hij is het gezegende werktuig, waarvan god zich heeft willen bedienen, om deze gewesten te ontrukken aan eene vreeselijke dwingelandij. WILLEM, Prins van Oranje, is zijn naam; Vader des vaderlands zou hij later heeten, en nimmer zal zijn naam, nimmer zullen zijne verdiensten kunnen vergeten worden.

Aan het hof van den Keizer opgevoed, toonde hij reeds op zeer jeugdigen leeftijd zulk eene schrandereheid en beleid, dat KAREL hem als een zoon beminde, en zelf hem in de Roomsche Kerkleer onderwees. De elfjarige Prins, hoewel in de Luthersche leer opgebracht, werd lid der Roomsche Kerk. Op lateren leeftijd leerde hij door gods genade de dwalingen inzien, die hem waren ingeprent; en op het tijdstip, dat hij als de van god gezondene moest optreden, om de waarheid te verdedigen, had hij die waarheid ook voor zich zelve als zaligend leeren kennen.

Met bevallige waardigheid treedt de Prins op den Keizer toe; en deze, leunende op zijn krukje en op den schouder van ORANJE, spreekt nu tot de aanwezigen van zijne veldtochten, van zijne reizen, van zijne zucht om het R. K. geloof te beschermen. Hij vraagt vergeving voor de dwalingen en beledigingen, die hij gedurende zijne regering mocht hebben begaan, en verzekert den afgevaardigden der Nederlandsche gewesten, dat hij hun en de gansche natie in zijne gebeden zal gedenken.

Het is treffend, een Keizer zwak en hulpbehoevend te zien; — van den machtigsten Vorst van zijn' tijd, eene bede om vergeving te hooren. Maar hoe heerlijk zou het geweest zijn, als diezelfde oogen, die nu vochtig werden, tranen hadden gestort over den moord aan zoo-

vele dusgenoemde „kettters” gepleegd; hoe goed zou het ons zijn, als de mond, die nu van vergeving sprak, tot god had geroepen om vergiffenis voor het vervolgen van hen, die in eenvoudigheid en oprechtheid Hem wenschten te dienen.

Vermoeid door inspanning en aandoeningen zinkt de Keizer, doodelijk bleek en half bewusteloos, op zijn' stoel neder. FILIPS werpt zich aan zijne voeten; en na zijn vader omhelsd te hebben, spreekt hij eenige woorden, om zijne verplichtingen aan zijn' vader en zijne genegenheid voor zijn volk te kennen te geven. Maar daar hij niet in staat is, zich van de Fransche of Vlaamsche taal te bedienen, verzoekt hij den aanwezigen naar den Bisschop van Atrecht te hooren, die als zijn tolk zal optreden. Deze, ANTHONIE PERRENOT genaamd, later de beruchte Kardinaal DE GRANVELLE, geeft met veel omhaal van woorden hoog op van de dankbaarheid van FILIPS aan zijn vader, van zijn vast voornemen, om het pad der deugd te bewandelen, en zijns vaders raad te volgen.

Met deze redevoering is het voornaamste van de plechtigheid afgelopen. JACOB MAAS, lid van den raad van Brabant, beantwoordt uit naam der Algemeene Staten de toespraken van vader en zoon; waarna de Koningin MARIA van Hongarije, sedert de laatste 25 jaren Regentesse der Nederlanden, hare betrekking als Landvoogdesse nederlegt, en door de welsprekende MAAS in sierlijke bewoordingen voor haar „uitmuntend” bestuur wordt bedankt.

De Keizer wankelt onder geleide van den Prins VAN ORANJE en den Graaf VAN BUREN naar de kapel, gevolgd door FILIPS, de Koningin en het geheele hof. De

genoodigden gaan uiteen en — FILIPS is Heer der Nederlandsche gewesten.

De Hemel boven ons arm land wordt donkerder, — de toekomst dreigt. Maar boven lucht en wolken woont de Heer, die de nevelen scheurt en wegvaagt door den adem Zijns monds; dáár woont Hij, die de toekomst in Zijne hand houdt. GOD waakt over Nederland.

DONKERE WOLKEN.

In den namiddag van den 3 April 1566 wandelden twee mannen op een' der groote wegen, die naar Brussel geleiden. Zij waren de eenigen niet, die op dien dag de voorjaarslucht buiten de muren der dichtbevolkte stad gingen inademen, want steeds grooter en grooter werd het getal der stedelingen, die zich ter poorte uitspoedden. Het was duidelijk, dat niet de lente hen de stad deed verlaten. 'Trouwens de „goede burgers en burgeressen” hadden, ware het hun om natuurgenoet te doen geweest, wel een schooner dag kunnen afwachten. De Aprilmaand, bekend als onstandvastig, wat het weder betreft, gaf ook heden niet veel bestendigheid te hopen. Donkere wolken dreven laag aan den gezichteinder, als opvolgers van die, welke nog weinige uren geleden een overvloed van water boven Brussel en diens omstreken hadden ontlast. In één woord, het was buiig weêr. Wat dreef dan de menigte naar buiten? — Gij zult het weten. Mengen wij ons onder de wandelaars, die hier luid en lachende, daar ernstig en fluisterende, elkander onderhouden, terwijl meer dan één bekommerd gelaat aantoonde, dat er nog andere donkere nevelen zijn kunnen, dan die, welke den blauwen hemel boven ons bedekken.

Wij zoeken onze twee mannen op, die al een goed eind wegs vooruit zijn, en maken gebruik van de vrijheid, die wij hebben, hen te beluisteren, zonder in dit geval onbescheiden te zijn.

„Ik zie ze nog niet, DIRK!” zeide de een. „Als het maar geen loos alarm is. Zijt gij er zeker van, dat zij komen?”

„Wel wis, WOUTER!” antwoordde de aangesprokene. „Ik heb u toch gezegd, dat ik mijne berichten van een' der bedienden van den Graaf VAN CULEMBORG heb. Maar zie eens achterom: de gansche weg is als bezaaid met menschen.”

„Het is zoo; indien wij gefopt werden, zouden wij althans de eenigen niet zijn.”

„Is dat niet wat schrale troost?” merkte DIRK aan.

„Gij hebt gelijk. Ons bedriegelijk hart wijst ons bij teleurstellingen en verdriet op anderen, die er ook in deelen, alsof dat troost kon geven; terwijl het eigenlijk zeer boos is. Want wanneer de Geest van CHRISTUS ons hart vervult, moeten wij, waar iets onaangenaams ons treft, blijde zijn, als anderen daarvoor bewaard blijven. Ik schaam mij over mijne verkeerdheid.”

„O, 't is maar eene kleinigheid; en . . . .”

„Lieve DIRK! ga niet voort. Gij noemt dit eene kleinigheid; wat is eene kleinigheid? — Voor GOD bestaat zij niet. Aan zoogenaamde kleinigheden wordt juist de mensch gekend. Ik heb groote reden tot droefheid en verootmoediging voor mijnen GOD en Zaligmaker JESUS CHRISTUS.”

Er verliepen eenige oogenblikken. Eindelijk waagde DIRK het, zijn makker in zijn stil gepeins te storen.

„Zeg mij, WOUTER! gelooft gij aan een' goeden uitslag van het plan der Edelen?”

„Mij bekruipt soms de vrees, dat het geen baat zal aanbrengen.”

„Waarom?”

„De Landvoogdes durft niet, en de Koning wil niet. De laatste heeft gedurende zijne gansche regeering getoond, wat hij wil en wat hij niet wil. Ondanks zijn veinzen wordt het openbaar. Gij herinnert u, wat er te Valladolid gebeurd is?”

„Niet te wel.”

„Laat ons ter zijde gaan. Er zijn hier zooveel ooren; wij moeten behoedzaam zijn, al is de Inquisitie in Brabant tijdelijk opgeheven. Toen in 1559 FILIPS deze landen verliet, en na eene gevaarlijke zeereis behouden in Spanje aankwam, meende men hem geen betere ontvangst te kunnen bereiden, dan een auto-da-fé ¹⁾. Onder de slachtoffers was DON CARLOS DA SESA, een edelman van een uitnemend karakter en groote bekwaamheid. Toen hij in het gaan naar den brandstapel den troon voorbijkwam en den Koning vraagde, hoe deze hem dus kon laten verbranden, ontving hij dit merkwaardig antwoord: „Ik zou zelf het hout aanbrengen, om er mijn eigen zoon mede te verbranden, ware hij even boos, als gij.” — En waarin bestond de boosheid van dezen edelman? — Hierin, dat hij den Heer wenschte te dienen naar Zijn Woord.”

„Ontzettend.”

„En MARGARETHA zijn de handen gebonden: zij mag niets doen buiten het goedvinden van den Koning, haar broeder.”

---

1) Auto-da-fé of auto-de-fé beteekent, letterlijk vertaald, daad des geloofs. Men is gewoon de openbare „kettergerichten” met dien naam te bestempelen.”

„Zij wordt toch nu niet zoo op de handen gezien, als vroeger.”

„Gij meent, toen GRANVELLE nog in het land was. Het is waar, deze heeft van den Koning een onbepaald verlof gekregen. De narrekappen, die EGMONT en de andere edelen op de kleederen hunner bedienden lieten borduren, was eene te openlijke bespotting van dezen gehaten man, die toen juist den kardinaalshoed had ontvangen, om hem niet te doen inzien, dat hij als slaaf van zijn' Vorst veracht werd; en dat men hem als vreemdeling moede was. Toen die zotskappen op verzoek der Landvoogdesse afgetornd, en bundels pijlen daarvoor in de plaats gesteld werden, boezemde hem dit vrees in; want hij zag daarin terecht eene vereeniging tegen hem. Het gezag berustte eigenlijk in zijne handen. Zijne trotschheid maakte hem onuitstaanbaar. De brief, dien ORANJE, EGMONT en HORNE in 1563 aan den Koning schreven, en hun wegblijven uit den Raad van State, overtuigden FILIPS eindelijk van het onmogelijke, om zijn' gunsteling langer hier te laten. Geloof echter niet, dat MARGARETHA na zijn vertrek veel vrijer is. Gij kent den Koning niet. Hij wil door haar van alles onderricht worden; en om zeker te wezen, dat hare berichten waar zijn, laat hij zich ook door andere personen schrijven.”

„De reis van EGMONT, die hij verleden jaar naar Spanje gedaan heeft, werkt tot nog toe ook niet veel goeds uit. Ik heb vernomen, dat hij zeer vertoornd is op den Koning.”

„De Graaf VAN EGMONT is moedig tot vermetel toe. In een veldslag toont hij veel beleid, getuige zijne overwinningen bij St. Quintin en Grevelingen. Maar hij is ijdel; hij wordt gaarne geëerd; en de Koning, die dit

van GRANVELLE vernomen had, heeft hem met veel onderscheiding behandeld, hem geveleid en met geschenken overladen. Maar van de intrekking der plakkatens wilde hij niets weten. EGMONT is in slimheid niet tegen den Koning opgewassen."

„De Prins VAN ORANJE kan niet zoo gemakkelijk om den tuin geleid worden. Een mijner vrienden heeft mij verhaald, dat er eene onaangename woordenwisseling tusschen den Prins en den Koning moet zijn voorgevallen op het oogenblik, dat de laatste zich zou inschepen, om naar Spanje te reizen. De Prins had met hem gesproken over het vertrek van het Spaansche krijgsvolk, dat toen nog in ons land was, waartoe de Koning na lang aarzelen had besloten, en had de Staten genoemd, als degenen, die daar sterk op aandrongen. „Neen,” had FILIPS daarop in hevige drift geantwoord, „niet de Staten, maar gij, gij, gij!” — Zeer verstandig was het van den Prins gehandeld, na dezen uitval niet aan boord van 's Konings schip te gaan, maar hem van het land eene gelukkige reis te wenschen. Hadde hij zich op het vaartuig gewaagd, hij zou wellicht een onverwachten en gedwongen tocht naar Spanje gemaakt hebben, om nooit weêr te keeren."

„Prins WILLEM kent den Koning beter dan iemand; hij weet diens plannen. Gij herinnert u den vrede van Cateau-Cambresis, in 1559. Nu de Prins behoorde onder de gijzelaars, die de Fransche Koning HENDRIK II met zich naar Parijs nam. Wetende, dat Oranje de vertrouweling van den Keizer was, meende HENDRIK, dat de Prins ook even groot vertrouwen bij FILIPS genoot. Eens met WILLEM op de jacht zijnde, sprak hij met dezen van het plan, tusschen de beide Koningen beraamd, om

onverwachts alle Protestanten in Frankrijk en Nederland uit te roeien. De Prins liet den Koning uitspreken, en besloot dat booze opzet, waar zulks kon, te verijdelen. HENDRIK is, zooals ge weet, kort daarna gestorven; maar FILIPS denkt er nog gedurig aan: dat moocht gij vast gelooven."

„O, als ik zie op de plakATEN, die hij heeft laten uitvaardigen, dan moet ik wel denken, dat het hem daarom te doen is. Waartoe anders ook de invoering van de Spaansche Inquisitie, indien hij niet het plan had, om de Hervormden, ware het mogelijk, te verdelgen."

„Juist, Keizer KAREL heeft ons de bisschoppelijke Inquisitie gegeven; en waarlijk deze was al drukkend genoeg. Maar FILIPS, die zich in zijne verblindingsgeroepen waant, de aanhangers van de zuivere leer van den aardbodem te verdelgen, wil ons de strenge Spaansche Inquisitie opdringen. Vóór deze regtbank van monniken kan ieder worden geroepen. Immers als men op iemand vermoeden heeft, dat hij ook maar eenigzins van de Roomsche Kerkleer afwijkt, dan is zijn dood zoo goed als gewis. Hij wordt op de pijnbank uitgestrekt, vreeselijk gefolterd en aan de vlammen overgegeven. Niemand is veilig, wanneer een bloot vermoeden genoeg is, om iemand naar den kerker, en één getuige voldoet, om het slachtoffer op de pijnbank te voeren. Wee, wee! roept het onschuldig bloed, dat vergoten is. GOD zij ons arm land genadig!"

„Er is toch nog hoop."

„O, zeker, zeker; slechts alleen op GOD. Hij zal de Zijnen niet verlaten, en om Zijns lieven Naams wil hooren naar het geschrei, dat dag en nacht tot Hem op-

klimt. En de Heere verwekte Richteren, die ze verlost en uit de hand dergenen, die ze beroofden. Zoo deed GOD aan het volk van Israël, zoo doe Hij ook ons uit genade."

„Misschien is de Prins VAN ORANJE de Richter, die door GOD gezonden wordt."

„Wel mogelijk. Intusschen moet ons oog op Hem geslagen blijven, van Wien de hulpe komt. De XLVI^{ste} Psalm van DAVID is mij dikwijls tot grooten troost."

Als ons de noot overvalt krachtigh/
 Ons' borch en heyl is Godt almachtigh/
 Sulchs bevinden wy in den noot/
 En hebben in Hem troost zeer groot.
 Dies vreesen wy in geen en dinge/
 Al waer 't dat de werelt verginge/
 En de bergen hen wierpen snel
 In 't midden der zee/ diep en sel.

Een luid gejuich deed het gesprek der beide vrienden afbreken. De lang verwachten waren in het gezicht. Op fiere rossen gezeten, uitgedost in de schitterende en kostbare kleederdracht dier tijden, kwam een drom van twee honderd edelen aansnellen. HENDRIK VAN BREDERODE reed vooraan. Hij stamde in rechte lijn af van den derden Graaf over Holland, iets waarop hij zich niet weinig liet voorstaan. Groot van gestalte en krachtig van bouw, scheen hij met zijn krijgshaftig voorkomen een geschikt aanvoerder voor dezen stoet van ridders, waarvan sommigen tot den hoogsten adel des lands behoorden. In zijne nabijheid zag men Graaf LODEWIJK VAN NASSAU, broeder van den Prins VAN ORANJE; den edelman, die meer dan

eenmaal zijn leven zou wagen in den kamp voor de vrijheid dezer landen, en die daarvoor zijn bloed zou storten.

Onder luide bijvalsbetuigingen trok de menigte Brussel binnen tot het huis van Oranje-Nassau, waar BREDE-RODE en Graaf LODEWIJK afstapten, terwijl de overigen in andere gedeelten van de stad hun onderkomen zochten.

Onze beide wandelaars waren de stoet gevolgd.

„De Graaf VAN CULEMBORG is er niet bij,” zeide WOUTER.

„Dat verwondert mij wel,” antwoordde DIRK; „maar dan komt hij zeker morgen. Er moeten nog veel meer edelen komen.”

„Ik meen van vier honderd in het geheel.”

„Het juiste getal kan ik ook niet noemen; men spreekt er zeer verschillend over. Dit heb ik als waarheid vernomen, hetgeen trouwens van algemeene bekendheid is, dat het getal ondertekenaren van het verbond meer dan twee duizend bedraagt.”

„Men moet bekennen, dat het getal groot is, in aanmerking genomen den korten tijd, gedurende welke het verbond bestaat.”

„Zeker; hadden nu alle deelgenooten maar het geloof en den moed van den jongen prediker FRANCISCUS JUNIUS. Gij kent hem, niet waar WOUTER?”

„O ja; ik heb hem meermalen hooren prediken. Hij is nog jong, maar heeft de ervaring van een grijsaard. Ik heb hem gehoord, terwijl de vlammen van den brandstapel hun flikkerend schijnsel in het vertrek wierpen, waar hij met zijne gewone welsprekendheid de leerstellingen der Hervormde Kerk verdedigde. Hij heeft in November van het vorige jaar door toespraken vol vuur en leven den wensch opgewekt tot het verbond, waarin wij ons thans verblijden.”

„Bij den Graaf VAN CULEMBORG, meen ik P”

„Juist. Of LODEWIJK VAN NASSAU toen ook onder zijne toehoorders was, is mij niet gebleken. Wel weet ik, dat deze edelman met nog eenige anderen te Spa de grondslagen legden van die vereeniging. Men zegt, dat het geschrift, dat ter teekening is rondgezonden, door MARNIX VAN ST. ALDEGONDE is opgemaakt. Prins WILLEM VAN ORANJE is niet in het verbond; hij schijnt er niet veel goede vrucht van te verwachten. EGMONT en HORNE volgen hierin den Prins. Intusschen deze drie mannen en vooral ORANJE, doen veel om de opheffing der Inquisitie te verkrijgen.”

„Overmorgen zegt men wordt het smeekschrift ingeleverd. GOD geve, dat het wat goeds uitwerke.”

„Daar zeg ik met mijn hart amen op.”

De beide mannen namen met vriendschappelijken handdruk afscheid. Wij verlaten hen ook, om in de volgende schets te zien, wat er te Brussel voorviel op

DEN 5 APRIL 1566.

De lang verwachte dag was aangebroken, waarop een driehonderdtal van Nederlandsche edelen aan de Landvoogdesse MARGARETHA een smeekschrift, het Compromis genoemd, zouden aanbieden, waarin haar eerbiedig maar dringend voorgesteld werd, een gezant te zenden tot den Koning, om Zijne Majesteit ootmoedig te smeeken, de plakATEN in te trekken. Tevens werd daarin verzocht, dat Hare Hoogheid eene algemeene schorsing van de Inquisitie en van alle strafoefeningen geliefde te bevelen, tot de Koning zijn welnemen zou hebben kenbaar gemaakt, en er op wettige wijze nieuwe verordeningen

zouden zijn vastgesteld. Het geschrift begon en eindigde met betuigingen van diepen eerbied en opregte trouw.

Even vóór twaalven verlieten de edelen het huis van CULEMBORG. Zij gingen te voet, twee aan twee, te midden van eene tallooze menigte, die hen met handgeklap en een oorverdoovend gejuich begroette. In het paleis gekomen werden zij in de groote zaal geleid, waar KAREL V in 1555 afstand gedaan had van zijne kroonen, en vervolgens in de raadkamer. Hier zat de Landvoogdes op haren verheven zetel, omringd door de aanzienlijksten van het land. Hare verlegenheid was zichtbaar toen de edelen zich vóór haar in een halven cirkel schaarden.

Nu trad BREDERODE vooruit, maakte eene diepe buiging en hield eene korte toespraak, waarin hij zeide, dat hun toeleg geenszins was om oproer te stichten, zooals lasteraars hadden uitgestrooid, nog minder om met het buitenland zamen te spannen, of een ander op den troon te plaatsen. Daarna gaf hij het verzoekschrift over, dat overluid werd voorgelezen.

De ontroering van MARGARETHA nam merkbaar toe; de tranen vloeiden haar langs de wangen. Zij kon in de eerste oogenblikken geen woord uitbrengen. Toen zij hare aandoeningen eenigzins meester was, verzocht zij den verbondenen zich te verwijderen, opdat zij met hare raadslieden zou kunnen overwegen, welk antwoord op hun verzoek gegeven zou worden. Deze gingen nu in de groote zaal.

Nauwelijks hadden zij de raadkamer verlaten, of de Prins VAN ORANJE trachtte de Landvoogdes gerust te stellen, met haar voor te houden, dat de verbondenen geen muiters waren of oproerlingen, maar getrouwe edelen, die allen eene groote begeerte hadden, het dreigend ge-

vaar van hun land af te wenden. EGMONT haalde de schouders op. BARLAIMONT ontstak in hevige drift, en betuigde, dat hij niet kon begrijpen hoe de Landvoogdes zich door deze bedelaars (gueulx) ¹⁾ kon laten verschrikken; hij stelde voor, ze weg te jagen. De Graaf VAN MEGHEN voerdè even woeste taal. AREMBERG meende, dat men ze beleefd, maar stellig, moest uitnoodigen, Brussel onmiddellijk te verlaten. MARGARETHA was besluiteloos. Zij verzocht ten laatste aan de heeren, die haar omringden, na een paar uren de beraadslagingen te hervatten.

Intusschen trokken onderscheidene van de verbondenen langs de straten, in druk gesprek over hetgeen verricht was. BARLAIMONT, die met den Graaf van AREMBERG aan het venster stond, zag hen zijn huis voorbijgaan. „Daar hebben wij,” zeide hij, luid genoeg om op straat gehoord te worden, „onze schoone bedelaars; zie eens, bid ik u, hoe fier en dapper zij er uit zien.” — De toornige man kon niet gissen, hoe beroemd deze naam worden zou, een naam, dien hij als scheldwoord gaf, maar die eens de schrik van den Spanjaard zou wezen.

Den volgenden dag gaf de Landvoogdesse aan BREDERODE, die met een groot aantal medeverbondenen andermaal op het paleis verscheen, het verzoekschrift terug, met haar antwoord op de kant geschreven. Zij beloofde hun, een gezantschap naar den Koning te zullen zenden, terwijl zij haar vertrouwen te kennen gaf, dat de edelen zich als trouwe onderdanen zouden blijven gedragen.

Hoe vriendelijk deze woorden ook luidden, zij dreigden de zaak van de afschaffing der Inquisitie op de lange

---

1) BARLAIMONT sprak in het Fransch, en noemde de edelen gueulx d. i. bedelaars, welk woord later veranderd werd in geus.

baan te zullen schuiven. Daarom verscheen BREDERODE ten derden male, den 8 April, vóór MARGARETHA met het verzoek om alle vervolging wegens Godsdienstzaken te doen ophouden, totdat de Koning had geantwoord. Dit werd evenwel geweigerd, en de leden van het verbond moesten hierin wel genoegen nemen.

Aan den avond van dien dag was de prachtige woning van CULEMBURG gevuld met gasten. BREDERODE onthaalde zijne medeverbondenen aan een' kostbaren maaltijd. De tafel schitterde van zilver en goud. De beker ging lustig rond. Het gesprek was levendig. De gebeurtenissen van de laatste dagen, met hare gewichtige oorzaken en vermoedelijke gevolgen, gaven rijke stof tot wisseling van gedachten. Ernstig werd de vraag behandeld, welken naam men aan het verbond zou geven: „Gezelschap van de Eendragt” of eene andere schoone benaming. Daar staat BREDERODE plotseling op. Met al zijne welsprekendheid en te midden van algemeene oplettendheid en verontwaardiging verhaalt hij, wat hij en eenige hebben gehoord; hoe BARLAIMONT eerst in de raadkamer, later in zijne woning, hen „bedelaars” heeft genoemd, en hen met dien scheldnaam heeft trachten te bezoedelen. „Laat ons,” zoo eindigde hij, dat slijk als een parel oprapen. Zij noemen ons „bedelaars,” — welnu laat ons dien naam aannemen. Wij zullen, ja, wij zullen strijden tegen de Inquisitie, doch den Koning getrouw blijven, al brenge het ons tot den bedelzak.”

Op een wenk van hem verschijnt een zijner pages, die hem een lederen tasch en een houten nap brengt, beide voorwerpen, zooals in die dagen door erkende bedelaars gedragen werd. Fluks is de tasch over den schouder gehangen, de nap met wijn gevuld, en na den uitroep: „Lang

leven de bedelaars!" geleidg. — „Vivent les gueulx!" „Lang leven de bedelaars" klonk het met een oorverdoovend gejuich door de ruime ridderzaal. Toen werd voor de eerste maal, zegt een geschiedschrijver, uit den mond van die zorgelooze menigte de vermaarde kreet vernomen, welke zoo dikwijls zou gehoord worden ter zee en te land, bij het branden van steden, op het met bloed geverwde scheepsdek en te midden van den rook en den moord van zoo menig slagveld. Ieder gast nam op zijne beurt den bedeltooi aan, en terwijl hij den gouden beker wegschoof, vulde hij den bedelaarsnap ten boorde toe, om dien op de gezondheid der bedelaars te ledigen. Het uitbundig gelach en de kreeten „Vivent les gueulx!" deden de muren van het trotsche gebouw daveren, zooals nooit weder zou plaats vinden. Hunne vijanden hadden hun een naam bezorgd, welke de schrik zou worden van den Spanjaard, als in latere tijden de daden van de „wilde geuzen," de „boschgeuzen" en de „watergeuzen" RILIPS ten laatste het volk leerden kennen, dat hij tot wanhoop had gebracht.

De bedelzak en de nap werden aan eene pilaar in de zaal opgehangen. Ieder der gasten plaatste zich met zijn gevulden beker, waarin eenige korrels zout waren gemengd, beurtelings onder dit zinnebeeld der broederschap, onder het uitspreken van een tweeregelig rijmdicht.

Par le sel, par le pain, par la besache
Les gueulx ne changeront quoy qu'on se fache.¹⁾

Het feest duurde voort, de opgewondenheid werd groo-

---

1) Bij brood, bij zout, bij bedeltasch,
De Geuzentroep blijft, wat zij was.

ter en dreigde tot uitspattingen over te slaan. Ter goeder ure verschenen de Prins VAN ORANJE, met de Graven VAN EGMONT en HORNE, die, op weg naar de vergadering van den Staatsraad, de woning van CULEMBORG voorbij moesten. Het woest gejuich, dat uit de verlichte feestzaal op de straat weerklonk, deed hen binnentreden. Zij werden gedwongen, een beker te ledigen onder de kreeten: „Vivent le roi et les gueulx!” maar bewerkten toch, dat de vergaderden uiteengingen.

Korten tijd daarna zag men in plaats van de met gouden boordsel en fluweel versierde kleederen der edellieden, dezen met grijs wambuis en grijzen broek en een korten mantel van dezelfde kleur, alles van de ruwste stof, den bedelaarszak met den houten nap over den schouder gehangen. Ook werden er penningen geslagen van lood en koper, van zilver en goud, die aan de eene zijde de beeldtenis droegen van FILIPS, en op de keerzijde twee zaamgevoegde handen, met de zinspreuk: „Trouw aan den Koning tot aan den bedelzak.” Deze penningen droegen zij om den hals, of als knopen op den hoed. Ook schoren zij den baard geheel af, behalve den knevel, dien zij, evenals de Turken, lang naar beneden lieten afhangen; wellicht ook een gebruik van bedelaars in die dagen.

Ziedaar u in een drietal schetsen iets medegedeeld van hetgeen vóór 300 jaren in en met ons Vaderland voer. Het is nog weinig; slechts eenige trekken uit de inleiding tot het groote treurspel, dat ons land in bloed en jammeren dompelde, maar waarin de Heer getoond heeft, dat er bij Hem een' sterken arm is, machtig tot behouden en verlossen.

Ik zou er wel heen willen zwenmen.

En Nieuw-Zeelandsch meisje was naar Engeland gebracht en aldaar opgevoed, en had er den Heere JESUS als haren Zaligmaker leeren kennen. Nu werd zij brandende van verlangen, om naar hare betrekkingen terug te keeren en tot hen van JESUS te gaan spreken. Hare nieuwe vrienden zochten haar tegen te houden; zeiden, dat de reis zoo gevaarlijk was, en zij nog veel meer zou te verduren hebben van het Heidensche volk. Niets hielp. Zij wilde het schoone land, dat zij had leeren liefhebben, verlaten, en tot haren armoedigen staat terugkeeren. Met opgewektheid zeide zij: „Denkt gij, dat ik de blijde boodschap voor mij zelve kan houden? Ik zou er wel heen willen zwenmen, indien ik er op andere wijze niet konde komen.” — Hoe zien wij uit dit meisje, dat, al zijn wij arm, zwak of jong, wij altijd iets voor den Heer en tot Zijne eer zullen willen doen, indien wij Hem waarlijk liefhebben.

Correspondentie.

Ingekomen antwoorden zie blz. 50, van J. V. SCHILFGAARDE te Leyden, A. V. D. BOOM te 'sGravesande, uit Warnsveld, J. H. VERLEUR te Amsterdam, H. J. BROERSMA te Oude-Leye, W. A. G. C. KNAP te Amsterdam, J. PRIEM, J. V. WINKOOP, H. KULSDOM en H. V. ESSENBURG te Nijkerk.

Antwoord op vraag I. — Ps. CXXXIII: 1 en 2, de broederlijke liefde. — Door allen goed beantwoord, behalve door A. V. D. B. Wij

vinden in Ps. XXIII: 5^b, noch in Ps. XLV: 8^b eene vergelijking. Sommige inzenders hebben hunne beantwoordingen ingeleid met de onderstelling: indien balsem voor olie kan genomen worden. 't Is waar er staat olie; maar gelijk uit Exod. XXX: 23, 24, 25, 30 blijkt, beteekent het een mengsel van onderscheidene specerijen met olie. De kanteekenaar (Bijbel bij KEUR) geeft dan ook balsem, als benaming voor deze olie; en in de Psalmberijming van DATHEEN (druk van 1667) ook in de vertaling van LUTHER leest men balsem.

Antwoord op vraag II. — Drie: HERODES ASCALONITA, de Grootte, HERODES ANTIPAS, Zoon van HERODES den Grooten, HERODES AGRIPPA, Zoon van ARISTOBULUS, broeder van HERODES ANTIPAS — Door allen goed beantwoord: de bijgevoegde bijzonderheden zijn voldoende.

Wij wenschen den jeugdigen lezers lust toe om de beantwoording te beproeven van de volgende

Vragen.

1. Waar wordt de zalving van een profeet gemeld? —
2. Waar lezen wij het laatst van MARIA, de moeder des Heeren? —

De antwoorden op deze vragen worden vóór 10 Mei franco ingewacht bij den heer C. F. SCHÖTTELNDREIER te Nijkerk. In het belang der inzenders wordt hun indachtig gemaakt, dat zij door middel van hun' gewonen boekhandelaar, de antwoorden wellicht kosteloos kunnen overmaken.

ERRATA.

Op blz. 50 reg. 18 van ond. moet tusschen „heeft” en „niemand” worden ingevoegd: behalve J. V. SCHILFGAARDE.

Hemelvaartslied.

JEZUS CHRISTUS voer ten Hemel,
En verliet Zijn jong'renrij,
Om hun plaats en te bereiden,
Waar zij na een bloedig lijden,
En na bang, maar moedig strijden,
Van ellende en zonde vrij,
't Loflied eeuwig zouden wijden,
Hem, die kwam en overwon,
Hunne een'ge Levensbron.

JEZUS CHRISTUS voer ten Hemel,
Om, met alle magt bekleed,
Hun Zijn' Heil'gen Geest te geven,
Die getroost hun leerde leven,
Krachten gaf tot 't vurig streven,
Onder schimp, en smaad en leed,
In het strijden, in het sneven,
Om te prediken van 't Bloed,
Dat alleen, alleen voldoet.

JEZUS CHRISTUS in den Hemel! —

Vèr, en toch ook zeer nabij,
 Ziet de Hel- en Doodvertreder
 Liefd'rijk op de kleinen neder;
 Zorgt voor hen ondenkbaar teeder;
 Maakt hen door Zijn Geest zoo blij,
 Daar Zijn woord zegt: Ik kom weder. —
 „Houd ons door Uw Geest bereid,
 „Voor Uw komst in heerlijkheid.”

Zendinggeschiedenis.

CHINA.

Matth. VI : 10.

Lebt gij een' atlas, kinderen? Of ten minste eene Zendingkaart? — Zoo neen, dan moet gij uwen ouders er eens vriendelijk om verzoeken; zoo ja, dan zal ik u wel niet behoeven te zeggen, dat China in Azië ligt, en het grootste rijk van dat werelddeel, en, naast Rusland, het grootste land der geheele aarde is. Met zijne buiten-provinciën Mansjoerye en Mongolië in het noorden, het schiereiland Korea in het noord-oosten, en Butan en Tibet in het westen, is het anderhalfmaal zoo groot als geheel Europa. Eigenlijk-China is nauwelijks een vierde van het geheele rijk, en toch nog 5 maal zoo groot als Duitschland. Ik wil beproeven, of ik u een denkbeeld kan geven, hoe groot deze landen zijn. Vooronderstel, dat het geheele keizerrijk China in

plaats van een onmetelijk breed land, werd veranderd in eene lange strook van één uur breed, zoo zou een man, die 10 uren per dag wandelde, meer dan 483 jaar noodig hebben, om van het eene einde naar het andere te komen.

Wij deelden u vroeger (pag. 17) mede, dat er 1200 millioen menschen op aarde zijn. Het derde gedeelte hiervan, dus 400 millioen, bevat China. Vierhonderd millioen: welk een getal! Eene kerk, die duizend menschen kan bevatten, is waarlijk niet klein; en een millioen is duizendmaal duizend. Indien al de Chineezen op ééne rij stonden, ieder op ééne el afstands van elkander, zoo zouden zij eene lijn vormen, die tien malen langs den evenaar om de aarde zoude gaan. Indien zij 10 uren per dag afiepen, en zoo u voorbijkwamen, zoo zoude het meer dan 23 jaar duren, eer zij allen voorbij waren.

Welk een groot land!

De Chineezen noemen het „het Hemelsche Rijk.” Ach, hoe weinig gelijkt het daarop! De helft toch van al de heidenen der aarde wonen in China alleen! Iedere dag sterven er 33000 menschen, en dus in minder dan vier maanden meer menschen, dan er in geheel Nederland zijn. En stierven zij geloovig in den Heere, dan ware hun het sterven gewin; maar dit is met zeer weinig Chineezen het geval; want men berekent het geheele aantal Christenen onder hen op 3000. Hoe roept dit alles ons toe, dat wij het Evangelie toch doen prediken onder die arme menschen, opdat zij het ware Hemelsche Rijk leeren kennen, en zich nederbuigen voor den dierbaren JESUS, den Koning van dat Rijk. 't Is waar, er zijn wel reeds zendelingen onder hen; maar hun getal belooft slechts honderd, en wat zijn deze onder zoo ve-

len? — Door elkander is dit er 1 op 4000000. Roepen al deze getallen niet luide: „Komt over, en helpt ons?”

Ik denk, dat gij gaarne iets meer van dit volk zult willen weten. Ik zal u eerst iets zeggen van hunne afgoden. Een van dezen, die zij in hunne huizen hebben, is de god der rijkdommen genaamd; het is een groot beeld met eene ronde opening in zijnen rug. Waartoe dient die opening? — Wel, de Chineezzen denken, dat de geest van den afgod op den eersten dag des jaars deze opening ingaat, en er tot den laatsten dag van het jaar blijft; dat hij alsdan de opening uitgaat, en naar den Hemel stijgt, om rekenschap te geven van alles, wat de huisgenooten gedaan hebben, en dat hij den volgenden dag terugkeert. Daarom roepen zij hem iederen morgen aan, en vieren zij juist aan het einde des jaars een groot feest ter zijner eere, opdat hij eene goede getuigenis geve, en niet spreke van hunne booze daden.

De Chineezzen hebben een groot getal afgoden. Een van deze, BOEDDHA geheeten, aanbidden zij op de volgende wijze. Om hem te doen weten, dat zij hem aanroepen, slaan zij op een muziekinstrument, gong genoemd, dat een zeer groot gedruisch maakt. Daarop branden zij wierook en kaarsen, en zeggen den naam BOEDDHA vele honderden malen op; dit noemen zij: tot BOEDDHA zingen. De vrouwen, vooral de oude, die denken, dat zij niet lang meer leven zullen, zingen veel tot ROEDDHA, en rekenen met koralen aan een touwtje uit, hoeveel malen zij dien naam wel zeggen.

Zij verwachten niet, dat hunne goden hen gelukkig of heilig zullen maken, maar dat zij geen acht zullen slaan op hunne booze daden. Zij hebben geen zondag, maar veel feesten. Wat na den dood hen wacht, weten

zij niet. Zij meenen, dat zij dan op nieuw geboren worden, en misschien in katten, of honden, of paarden, of koeien zullen veranderen; en daarna al weder en weder, ja wel honderden malen zullen geboren worden. Vrouwen hopen, na vierhonderd maal geboren te zijn, mannen te worden. Deze leer noemt men de zielsverhuizing. Hoe geheel anders leert ons onze dierbare Bijbel het toekomstig lot der menschen!

De Chineezen koopen kleederen, huizen, enz. van goudpapier en verbranden die, voor hunne afgestorvene vrienden, voor wien, zoo denken zij, deze papieren huizen en kleederen in goede en kostbare veranderen. Ook stapelen sommige menschen wel een hoop goudpapier op en verbranden het, meenende dat het gangbaar geld wordt, dat hen na den dood goed van pas zal komen.

Dewijl de Chineezen den waren god niet kennen, zijn zij zeer boos en ongelukkig. Den kinderen leert men niet elkander lief te hebben; zij worden zelden vriendelijk behandeld. Zeer vele pasgeboren meisjes worden verdrinken, omdat hare moeders denken, dat hare opvoeding te veel moeite en geld zal kosten, en zij, die blijven, lijden vreeselijke pijn. De Chineezen denken, gelijk gij misschien weet, dat kleine voetjes heel mooi staan voor een meisje, en daarom worden de voeten van al de meisjes uit de aanzienlijke standen zoo strak gebonden, dat zij niet groeien kunnen, en dikwijls zoo klein blijven als van een zuigeling. De meisjes kunnen dus niet goed loopen, en vooral niet ver wandelen. Zij leeren bovendien zelden lezen; niemand wil de moeite doen, het haare leeren. De jongens echter leeren allen lezen.

Indien gij, uit hetgeen ik u thans medegedeeld heb,oudt besluiten, dat de Chineezen domme menschen zijn,

dan is dit wel waar ten opzichte van den weg om zalig te worden, van GOD en van de eeuwigheid, maar niet, ten opzichte van hun maatschappelijk leven.

De landbouw wordt bij hen zoo vlijtig beoefend, dat slechts weinig landen hen daarin vooruit zijn. Rijst, thee en katoen zijn de voornaamste voortbrengselen. De zijde-teelt wordt op uitgebreide schaal gedreven. Zij zijn zoo vernuftig, dat magneet en kompas, buskruid en papier, speelkaarten en papierengeld, klok en zeilwagen, ja zelfs het boekdrukken door houtshede en losse letters vroeger bij hen, dan in Europa bekend waren. Bovendien hadden zij watermolens tot besproeiing der velden, vernuftig uitgedachte groote zeeschepen, die sedert 2000 jaren onveranderd zijn gebleven, en veel andere zaken, waarover de Europeanen zich verbazen. Alle mogelijke ambachten worden beoefend, en zij zijn daarin zeer bedreven. Daarom hebben zij ook een hoogen dunk van zichzelf en zeggen: „Wij alléén zien met twee oogen, de Christenen met één oog; alle andere volkeren zijn blind.” Bijzondere neiging hebben zij verder tot den handel; velen verlaten hun vaderland, om, vooral in onze Oost-Indische bezittingen, door den handel rijk te worden, waarna zij terugkeeren.

Wat dunkt u, zijn de Chineezen geen belangrijk volk?

Ik zou u nog veel kunnen vertellen van den Chineesch keizer, zoon des hemels genoemd, en van de raadsheeren mandarijnen geheeten; van de gruwelijke straffen, die de boosdoeners ondergaan, en van vele afkeurenswaardige gewoonten, die onder het volk in zwang zijn. Dit zou mij echter te veel van mijn onderwerp doen afdwalen. Wij willen dus nu eens gaan zien, wat men

gedaan heeft, om dit groote volk met het Evangelie bekend te maken, zonder hetwelk het vernuftigste volk dwaas blijft.

Vóór het jaar 1842 was het vreemden volken ten strengste verboden, om in China te komen. Dat was een groot beletsel voor de vrije werkzaamheid van zendelingen. Er was echter in het hart van vele Engelschen innig medelijden ontstaan met het lot der 400 millioen Chineesche Heidenen; en een hunner ROBERT MORRISON, de zoon van een schoenmaker, ging naar de stad Kanton, om daar in 't geheim de Chineesche taal te leeren. In een soort van kelder hield hij zich verborgen, als een Chinees kleepte hij zich, en liet, naar Chineesche gewoonte, haar en nagels lang groeien: kortom in alles trachtte hij Chinees te zijn. In 1808 moest hij zich naar Makao ¹⁾ begeven, en daar durfde hij alleen des nachts nu en dan in de vrije lucht gaan. Hij werd echter spoedig de Chineesche taal machtig, en hielp Engelsche handelaren als tolk. 's Nachts verzamelde hij eenige vertrouwde Chineezzen om zich heen, en verkondigde hun het heil in CHRISTUS; des zondags deed hij dit met geslotene deuren. In 1813 gaf MORRISON eene Chineesche vertaling van het Nieuw Testament in het licht. Dit was een groote stap vooruit. De Chineezzen waren ten hoogste verwonderd, dat een vreemdeling hunne taal zoo goed kende. Want er is bijna geen moeilijker taal dan de Chineesche. Zij heeft 240 teekens, die door verbinding met strepen tot 44000 teekens aangroeien. Deze teekens gebruikt men bij het schrijven; doch de spreektaal bestaat uit wel 50 klanken, die door een fijn onderscheid in hoogen

---

1) Te Makao mochten de Engelschen en Portugeezzen wonen.

en lagen toon 1600 verschillende klanken vormen. Er zijn woorden, die op 8 verschillende wijzen kunnen uitgesproken worden, en dan telkens iets anders beteekenen.

Toen MORRISON eenmaal de taal verstond, werkte hij ijverig aan de Bijbelvertaling, die in 1819 voltooid was, en onder het volk verkocht en verspreid werd. Hij kreeg te Macao eene drukpers, en gaf ook verscheidene kleine en groote godsdienstige boeken in het licht.

De Heere zegende het werk van MORRISON zeer. Er werden Chineezzen tot CHRISTUS bekeerd. De eersteling was TSAAKO, dien hij aan eene afgelegene bron doopte. Onder veel lijden en gevaar van de zijde der overheid vormde zich een klein kuddeke, dat in het geloof volhardde, en het Evangelie aan hunne landgenooten predikte.

MORRISON stierf in 1834 in de blijde hope, dat de nacht, waarin China gehuld was, weldra voor den schoonen morgenstond zou plaats maken. Wel mocht nog niemand zich vrij in 't binnenland begeven, maar de duizenden Bijbels, tractaatjes en geschriften werden overal met gretigheid ontvangen; en uit Engeland, Amerika enz. kwamen telkens mannen, die behulpzaam wilden zijn in de verkondiging van het Evangelie des vredes. Een dezer heilboden was de bekende KAREL GÜTZLAFF. Geboren in Pommeren in 1803, kwam hij in 1823 in het Zendinghuis te Rotterdam, en werd in 1826 door het Nederlandsch Zendinggenootschap naar Batavia gezonden, waar hij zich met de Chineesche taal vertrouwd maakte. Later trok hij China in. Onder den Chineeschen naam GAEBHAN of vriend der Chineezzen, begaf hij zich tot in 't noorden des lands. Meermalen was hij in doodsgevaar; maar overal, waar hij kwam, bracht hij het Evangelie in woord en schrift. In kleeding, in

manieren, in alles deed hij zich als Chinees voor, en won vooral als geneesheer het vertrouwen des volks. Ofschoon hij tot viermaal toe eene reis in het binnenland of langs de kusten ondernam, durfde hij zich toch nergens vestigen; waarom hij in 1834 te Macao ging wonen, en zich vooral met het schrijven van nuttige geschriften in 't Chineesch bezig hield.

In 1839 kwam het tusschen Engeland en China tot een hevigen oorlog, die in 1842 met een vrede eindigde, waarbij o. a. bepaald werd, dat China open was voor het Evangelie. Blijder tijding hadden de Christenen in Amerika en Engeland niet kunnen ontvangen. Een groot getal zendelingen snelde toe, om aan het groote werk van China's bekeering deel te nemen. Bij GÜTZLAFFS dood in 1851 waren sedert 1807 reeds 150 arbeiders in China geweest, van welke nog 83 op hun post stonden. Op heden bedraagt het getal zendelingen 100, waaronder ook de Nederlander KLOEKERS. Bovendien worden zij ondersteund door een groot aantal inlandsche predikers.

Bij eene volgende gelegenheid, deel ik u eenige treffende geschiedenissen uit China mede.

De Reus en zijn hoofdhaar.

(Vervolg van blz. 71).

De Libanon wordt in den Bijbel met bewondering genoemd. De dichters en profeten des Ouden Testaments spreken herhaaldelijk van dit gebergte. De tempel

van SALOMO werd gebouwd op grondslagen van groote en kostelijke steenen, uit den Libanon gehouwen. (1 Kon. V: 17). Om de almacht des Heeren te doen uitkomen en de trotschaards te beschamen, worden wij er op gewezen hoe „de stem des Heeren den Libanon doet huppelen als een jonge eenhoorn” (Ps. XXIX: 6), en „dat de Libanon niet genoegzaam is, om te branden, en zijn gedierte niet genoegzaam is ten brandoffer” (Jes. XL: 16); waarmede wordt aangeduid, dat als de Joden den Heere naar Zijne hoogheid zouden vereeren met een voldoende aantal brandofferen, die groote berg zelfs, zoo rijk aan hout, en bedekt met kudden, ten eenenmale zou te kort schieten.

Neen, de Heere wordt niet met uiterlijk gelaat gediend. Dit dacht, helaas! het Joodsche volk; en het week toen al meer en meer af van de ware geestelijke dienst van GOD; maar daarom heeft GOD het volk van Israël ook gestraft. En datzelfde gericht van GOD heeft ook den Libanon getroffen. Hoe schoon ook heden nog, kan het toch de heerlijkheid van vroeger niet vertoonen, zoodat het woord bewaarheid is: „de Libanon schaamt zich; hij verwelkt.” Wilt gij hiervan een krachtig bewijs, doe met mij dan eene wandeling naar het cederenbosch, dat niet ver van Eden is gelegen.

DAVID noemt de cederen in 't bijzonder „boomen des Heeren, die Hij geplant heeft” (Ps. CIV: 16). De volkeren der oudheid gebruikten ze bij hunne schoonste werken. In Tyrus waren de scheepsmasten en de meubelen der paleizen van cederhout. In kisten van welriekend cederhout voerden de Phenicische kooplieden hunne purperkleeders, hunne zijden en gestikte stoffen naar de markt. DAVID bouwde zich een huis, en SALOMO den

tempel van cederhout, dat HIRAM, koning van Tyrus hem toestond op den Libanon te houwen, van waar het naar de Middellandsche zee gebracht, met vloten naar Joppe en vervolgens naar Jeruzalem vervoerd werd. In Jeruzalem was dan ook zooveel cederhout, dat JEREMIA de stad toespreekt: „O, gij, die in de cederen nestelt!” (Jer. XXII: 23).

Maar bedekten de cederen eenmaal het gebergte in geheele bosschen, thans is het sterke woud gevallen en de overgeblevene boomen zijn weinig in getal: „ja, een jongske zoude ze opschrijven” (Jes. X: 19).

In het cederenwoud, 6000 voet boven de zee, telt ge nog ruim 300 boomen, indien gij namelijk de stammen meêrekent, die aan den wortel van andere boomen zijn uitgeschoten. Eigenlijk zijn er slechts 14 eeuwenoude boomen meer te zien, waarvan de dikste 40 voet in omvang heeft. De takken van den grootsten ceder zijn 35 el lang, en zijne hoogte bedraagt 28 el. Naardien een cederboom 100 jaar moet groeien, eer hij de dikte van eene mansdij heeft, zoo houden sommigen het er voor, dat de zwaarste stammen reeds ten tijde van SALOMO aanwezig waren. Deze oude boomen zijn nochtans met een frisch en heerlijk groen, met schoone bloesems en vruchten versierd, en kunnen wellicht nog menige eeuw staan. Dat herinnert ons aan de woorden des psalms: „De rechtvaardige zal wassen als een cederboom op den Libanon. In den grijzen ouderdom zullen zij nog vruchten dragen; zij zullen vet en groen zijn, om te verkondigen, dat de Heere recht is” (Ps. XCII: 13, 15, 16^a).

Al pratende zijn wij de cederen genaderd. Hij heeft geene bladeren, zooals gij ziet, maar naalden gelijk de

den, de spar of pijnboom, de cipres en taxis. Zulke boomen noemt men naaldboomen.

Wat steekt die stam dáár, hoog in de lucht! Hij vormt met zijne verschillende takken, die horizontaal loopen, een schoonen kegel. Ik zou u wel een paar cedernoten willen afplukken, die rechthoekig op de glanzendbruine takken staan. Zij lijken veel op de groote sparre-appels, maar zijn niet zoo lang en gebogen, en de gladde schubben liggen dichter op elkander geschoven. De sterke, aangename geur, dien gij gewaar wordt, komt van de hars, die uit de schors en uit de noten vloeit. Het cederhout is geel met roodachtige strepen. Het kenmerkt zich niet zoozeer door hardheid, als wel door gladten taaiheid, en is, omdat het geene knoesten heeft, voor timmer- en schrijnwerk van groote waarde. Nooit wordt het door wormen aangetast, zoodat het daarin de meeste houtsoorten der geheele wereld overtreft.

In den Bijbel komt de ceder in verschillende beteekenissen voor. Als beeld van de trotschaards spreekt JESAJA er van: „De dag des Heeren der heirscharen zal zijn tegen alle hoovaardigen en hoogen, en tegen alle hooge en verhevene cederen van Libanon” (Jes. II: 12, 13). De heerlijkheid van het Assyrische rijk wordt vergeleken bij een schoongetakten, schaduwrijken, hoogen ceder op den Libanon, welks wortel aan groote wateren was, en die iederen boom in Godes hof in schoonheid overtrof (Ezech. XXXI: 3—6).

Wat dunkt u, vriendjes, is u de kennismaking met den Reus en zijn hoofdhaar bevallen?

Zoo ja, dan hoop ik u weldra tot eene nieuwe wandeling uit te noodigen. Tot zoolang, vaartwel!

Boomen.

inderen zijn verzot op prenten, en zij luisteren gaarne, als men hun prenten verklaart. GOD heeft ons een zeer schoon en heerlijk prentenboek gegeven, en de verklaring, die Hij er bij doet, is nog veel schooner en heerlijker. Dat prentenboek is de wereld, die Hij geschapen heeft. De zon, maan en sterren, de velden en boomen, de bloemen en planten, de leeuw en het lam, de arend en de zwaluw, de bergen en rotsen, rivieren en zeeën — dit zijn allen zoovele prenten, die liefelijk zijn, om te bekijken, maar ze te verstaan is nog liefelijker. Want zij allen beteekenen iets, en zeggen iets, dat goed is, en dus van belang voor ons om te weten. Nu, GOD verklaart Zijne prenten. Hij doet het in Zijn Woord, en in 't bijzonder door Zijnen lieven Zoon JEZUS CHRISTUS. JEZUS spreekt dikwijls van de werken Zijns Vaders en verklaart ze ons; Hij toont ons aan, hoe alle dingen op Hem wijzen, die de groote gave GODS aan ons is.

Ik wensch tot u thans over de boomen te spreken, en wat de Bijbel zegt, dat zij beteekenen.

I. DE TWEE MERKWAARDIGSTE BOOMEN.

Welke zijn die?

De eene stond in den hof van Eden, de andere stond op den heuvel Golgotha. De eene stond in het midden van schoonheid en overvloed: alles er om heen was blijde en verheugd; de ander stond tusschen twee kwaad-

doeners, op eene plaats van afschuw en schande. D eene was de aanleiding tot zonde, toen EVA en ADAM luisterende naar de stem des verzoekers, GODS wet overtraden, en zoo kwamen zonde en dood in de wereld de andere is de bron van zaligheid, waarop JEZUS CHRISTUS, in gehoorzaamheid aan Zijnen Hemelschen Vader Zijn leven voor de verlorene schapen aflegde. De eene boom herinnert ons den mensch, die zijn eigen leven, eer en vermaak zocht, en — alles verloor; de andere boom herinnert ons CHRISTUS, die Zijn leven aflegde, smart en doodsangst verduurde, smaad leed, en daardoor leven en heerlijkheid verwierf, niet slechts voor Zichzelven, maar ook voor allen, die Hem liefhebben. Lieve kinderen! dit zijn de twee belangrijkste boomen in de wereld; de boom in het Paradijs, en het kruishout op Golgotha; de boom met schoone bladeren en verlokkende vrucht in den hof van Eden, en het kruis met den lijdenden en bloedenden Zaligmaker. CHRISTUS zelf heeft onze zonden in Zijn lichaam gedragen op het hout (1 Petr. II : 24).

Den boom in het Paradijs had de mensch niet moeten aanraken; naar CHRISTUS op het kruis worden alle zondaars uitgenoodigd. Zoo wanneer Ik verhoogd zal zijn, zal Ik hen allen tot Mij trekken, zeide Hij.

Over deze boomen wordt ons in den Bijbel nog veel meer gezegd, doch dit is de hoofdinhoud en het voornaamste voor ons allen: de eene boom herinnert ons aan de zonde en den dood, en de andere aan zaligheid en leven. Door den eenen aan te raken en er van te eten, werd een rechtvaardig mensch een zondaar; door den anderen aan te grijpen wordt een zondaar rechtvaardig.

II. ALLE MENSCHEN BIJ BOOMEN VERGELEKEN;
GOEDE EN KWADE.

JEZUS vergelijkt alle menschen bij boomen: eenige zijn goed, en brengen goede vrucht voort; andere zijn kwaad, en brengen kwade vrucht voort.

DAVID maakte deze vergelijking, toen hij schreef: De rechtvaardige is als een boom, geplant aan waterbeken, die zijne vrucht geeft op zijnen tijd, en welks blad niet afvalt; en al wat hij doet, zal welgelukken. (Ps. I: 3). Een goede boom betekent een boom, die leven heeft.

Indien wij in JEZUS gelooven, dan zijn onze harten geworteld en gegrond. Door de waterbeken, die den boom levend en frisch houden, wordt JEZUS bedoeld, zooals Hij ons liefheeft en onderwijst, troost en helpt in ons ongeluk en onze droefheid; en zooals Hij ons op GOD en den hemel wijst, als wij er niet aan denken en onszelven zoeken.

De woorden, beloften en bevelen van CHRISTUS; de vrienden, die GOD liefhebben en ons op GOD wijzen; al de wegen, waarop GOD ons leidt in gezondheid en ziekte, zijn de wateren, die Hij zendt naar den boom, welke in CHRISTUS geworteld is. Nu, de wortels van eenen boom ziet gij niet, maar gij ziet de takken en bladeren; en zoo kan ook geen mensch in uw hart zien, of gij GOD en JEZUS liefhebt; maar wij kunnen uw gelaat en uw gedrag zien; wij kunnen uwe woorden hooren en uwe handelingen gadeslaan.

En als wij GOD in 't binnenst van ons hart liefhebben, en in de liefde GODS bewaard worden door de waterbeken, waarvan ik u sprak, dan zijn wij vriendelijk en zacht-

moedig, naarstig en nauwlettend, zoeken onszelven niet en hebben anderen lief. Onze woorden en onze werken zijn bladen en vruchten, die aantoonen, dat het hart oprecht is voor GOD.

Maar hebt gij wel ooit gelezen, wat JOHANNES DE DOOPER zeide: De bijl is aan den wortel der boomen gelegd: iedere boom, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen. Wat zou dat een vreemd gezicht zijn: een bosch, en iedere boom in dit bosch met een bijl aan zijn voet.

O, lieve kinderen! deze woorden zijn ernstig en waar. Luistert daarom aandachtig naar mij, als ik u zeg, hoe wij door GODS genade goede boomen kunnen zijn, die aan GOD behagen en door Hem geplant zijn, om eeuwig voor Zijn aangezicht te blijven.

III. DE GEVLOEKTE VIJGEBOOM EN DE GEZEGENDE WILDE-VIJGEBOOM.

Onze Heer JEZUS CHRISTUS was vol liefde en vriendelijkheid. Zijne vriendelijkheid kende geene grenzen. Aan menschen, die door anderen veracht en vergeten werden, gedacht Hij en bewees Hij liefde. Bijzonder lief had Hij kleine kinderen: Hij nam ze in Zijne armen en zegende ze. Hij voedde de scharen; want Hij wist, dat zij anders bezwijken zouden op den weg. Toen PETRUS het oor van MALCHUS afhieuw, raakte JEZUS het onmiddelijk aan en genas het. Hij zag niet gaarne lijden en nood. Hij zag niet gaarne, dat GODS goede gaven verloren gingen; daarom beval Hij den discipelen, om de overgeschoten brokken te verzamelen. En hoe vreemd is het dan nu,

dat die liefderijke JĒZUS bij zekere gelegenheid Zijne macht gebruikte, om te verwoesten en te doen verwelken. Gij herinnert u de geschiedenis: „En hen verlatende, ging Hij van daar uit de stad, naar Bethanië, en overnachtte aldaar. En des morgens vroeg, als Hij wederkeerde naar de stad, hongerde Hem. En ziende eenen vijgeboom aan den weg, ging Hij naar hem toe en vond niets aan denzelfven, dan alleenlijk bladeren; en zeide tot hem: Uit u worde geen vrucht meer in der eeuwigheid! En de vijgeboom verdorde terston'd.” (Matth. XXI: 17—19). Deze vijgeboom is een zinnebeeld van den mensch, die langen tijd uit GODS Woord is onderwezen en geleerd over zonde en zaligheid, over GODS liefde en CHRISTUS genade, over berouw en geloof; — wiens vader en moeder en meester hem verzorgden, liefhadden en onderwezen; — en die toch GOD niet gehoorzaamt, zoekt en dient, en geene vruchten voor GOD en de gemeente voortbrengt. Het is vooral een zinnebeeld van de Joden, die den Bijbel, den Sabbath en den Tempel hadden, en JĒZUS in het midden van hen, — maar zij ontvingen Hem niet. Zij waren trotsch, en erkenden hunne zonden niet. Hunne harten werden niet verteederd, en toch gaven zij voor, dat zij goed waren, en den Bijbel en het gebed liefhadden. Doch de goede boom is, gelijk ik u vroeger zeide, een mensch, wiens hart geworteld is in den Zaligmaker.

Is deze vijgeboom dus een beeld van den trotschen Fari-
zeër, ik wil u nu een' anderen boom wijzen, dien CHRISTUS
zegende. De Zaligmaker was dicht bij Jericho, en eene
grootte menigte volgde Hem. Jericho beteekent de wel-
riekende stad; palmboomen, balsemstruiken en rozen-
boomen bloeiden daar. Maar JĒZUS zag maar in ééne rich-

ting, alsof iets zeer belangrijks en schoons zijne aandacht trok. Het was een wilde vijgeboom. Nu, zulk een boom is een zeer lage en geringe boom; maar deze boom droeg eene buitengewone vrucht op zijne takken. Welke vrucht droeg hij? Vreemd om te zeggen: het was een man — Zaccheüs. Hij was een overste der tollenaars of tolgaarders. Deze menschen waren over 't algemeen boos, en gingen nooit naar eene synagoge. Maar deze man begeerde goed te worden — dat is, God te dienen en te kennen. Hij had van JEZUS gehoord, dat Hij zondaars tot bekeering riep, en hen ontving, om hen te helpen, en hun Zijne liefde te betoonen. Hij gevoelde, dat JEZUS zulk een Zaligmaker was, als hij behoefde; en hij begeerde Hem te zien. Maar dewijl hij klein en de schare talrijk was, klom hij in een' wilden vijgeboom, om van daar JEZUS te kunnen zien. De Zaligmaker wist dit, en gaf aan ZACCHEÛS meer dan hij verwachtte; want hij zeide tot hem, „ZACCHEÛS, haast u en kom af; want ik moet heden in uw huis zijn.”

Kleine kinderen, die niet kunt lezen, of kleine kinderen, die eerst begint te leeren, of oudere kinderen, die van den Zaligmaker iets wenscht te weten, er is altijd wel iemand bij u die u, kan onderrichten, en u meer van JEZUS kan zeggen. Dat is de vijgeboom, dien gij moet beklimmen, om JEZUS te zien. Al de preeken en Zondagscholen en goede boeken zijn vijgeboomen, om den kleinen ZACCHEÛS te helpen, JEZUS in 'toog te krijgen. En dan komt JEZUS in het hart, om daar te wonen, en ZACCHEÛS wordt een goede boom; want de slechtste boom kan in een' goeden boom veranderd worden. JEZUS stierf voor slechte menschen; opdat zij door Hem goed konden worden.

IV. DE WIJNSTOK.

Indien iemand, die geen boomen kende, eerst werd gewezen op een' dennenboom of populier, een' notenboom of een eik, en daarna op den wijnstok, die in de lente er weinig beter dan een houten pin uitziet, wat zou hij denken? — Hij zou van de groote, statige boomen nog al eenige verwachting hebben, maar den wijnstok zou hij minder achten. Doch wij weten, dat de wijnstok eene edele vrucht draagt; uit de druiventrossen verkrijgen wij den wijn, die den mensch versterkt en verblijdt. Nu, JEZUS is de ware Wijnstok. God, de Vader, plantte Hem. Eerst had Hij geene bevalligheid; Hij was een wortel uit eene dorre aarde, en de menschen gingen Hem met verachting voorbij. Hij werd in armoede geboren. (2 Cor. VIII: 9.) MARIA was zoo arm, dat, toen zij het kind naar den Tempel bracht, zij slechts een paar tortelduiven konde offeren. Hij werd door JOZEF, den timmerman, opgevoed in een nietig landstadje. Tot zijne leerlingen koos Hij visschers uit. Hij werd verworpen door de Schriftgeleerden en priesters, en eindelijk aan het kruis genageld. Hij werd door menschen niet gekend of geëerd: maar god kende, en erkende Hem. Hij stond op uit de dooden. Nu is Hij de Wijnstok, en Hij zal de aarde met Zijne heerlijkheid vervullen.

ZACHEÛS, de moordenaar aan het kruis, MARIA MAGDALENA, en allen, die tot JEZUS geloovig komen, met berouw over hunne zonden, worden takken in Hem. Zij blijven in CHRISTUS, en CHRISTUS' woorden blijven in hen; n dan brengen zij veel vrucht voort. De kinderen Is- aëls waren verwonderd over de druiventrossen, welke de erspieders mede brachten uit Kanaän: zij waren zoo

groot en zoo schoon. En als wij hooren van de discipelen van CHRISTUS, en van hun leven, zijn ook wij verwonderd. Als wij hooren van PAULUS, en wat hij deed en leed — hoe hij gegeeseld, gesteenigd, en gekerkerd werd — en hoe hij dat alles gewillig droeg, om JEZUS wil, en om goed te doen; als wij denken aan STEPHANUS, stervende voor CHRISTUS, en biddende voor zijne vijanden, dat GOD hun mocht vergeven; als wij denken aan GODS kinderen, van welke eenige zeer arm, maar toch gelukkig en hoopvol zich in GOD en in den hemel verheugen; aan de zieken, die jaren lang reeds aan hun ziekbed gekluisterd zijn, dag en nacht pijn en smart lijden, en toch GOD danken voor Zijne goedheid jegens hen, en voor het vooruitzicht van eenmaal boven de zaligheid te zullen genieten; als wij denken aan GODS kinderen, jongen en ouden, hun geduld, hunne zachtmoedigheid, reinheid, liefde en vrede; dan zien wij juist op de druiventrossen, die CHRISTUS, de Wijnstok draagt.

Afgezonderd van dezen Wijnstok kunnen wij niets doen. Wij moeten eerst tot JEZUS komen, en dan kunnen wij Hem volgen. Wij moeten eerst geringe gedachten hebben van ons zelve, gelijk ZACCHEÛS; wij moeten eerst JEZUS in ons hart ontvangen, en dan zijn JEZUS en wij één, en wij brengen vrucht voort. PAULUS beschrijft de verschillende soorten van vrucht: liefde, blijdschap, vrede, langmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid. (Gal. V: 22.)

Gebedsverhooring.

En mijner vrienden werd voor eenigen tijd bij een ziek kind geroepen. Het was een zuigeling. Eene bezetting op de borst maakte het teedere wicht zoo benauwd, dat allen, die het kind zagen, bewogen werden. Lang kon het zoo niet blijven. De ouders zagen zich reeds in gedachte van hun lieveling beroofd, en schreiden van droefheid. Mijn vriend wees hen op den Heere, bij Wien uitkomsten zijn ook tegen den dood. „Och, Meester! wij hebben nog nooit gebeden!” was het antwoord.

Verschrikkelijk, niet waar? — Nog nooit gebeden! Dat is zeker in een heidensch land gebeurd, onder de Kaffers in Zuid-Afrika of in de binnenlanden van Australië. Neen, mijn waarde lezer! wat ik u verhaal, is voorgevallen in Nederland, niet ver van mijne woonplaats, in eene streek, die thans een lief, welvarend aanzien krijgt, maar voor weinige jaren eene wildernis was. De Heer zag in genade op de arme menschen neder, die daar uiterst armoedig, en sommigen in groote ondeugden leefden, en bewerkte de harten van eenige der Zijnen, om van hetgeen Hij dezen aan goud, dien aan talenten had geschonken, te besteden ten dienste van die ellendige buurtschap. Er kwam eene school, en nu — is alles veranderd.

De Heer geeft daar Zijn zegen op het onderwijs aan klein en groot: dat is duidelijk; en wanneer gij deze streek eens mogt nabijkomen, en wilt zien, wat de zegen

des Heeren kan doen, noodig ik u uit die buurtschap te bezoeken, waar mijn vriend nog werkt, nu met de hulp van een' anderen vriend, die ons zeer lief is. — Keeren wij tot het kranke kind terug.

Dat woord: „wij hebben nog nooit gebeden,” maakte mijn vriend bedroefd. „Wil u het voor ons doen?” lieten de ouders er aanstonds opvolgen. — „Ja, laat ons te zamen bidden,” was het antwoord. Met kinderlijk geloof, met een sterk vertrouwen in de almacht en genade des Heeren, mogt mijn vriend dien zuigeling als aan de voeten van den Heiland nederleggen; en nauwelijks was het „amen” uitgesproken, of de kleine sloeg de oogjes op, haalde ruimer adem en herstelde van dien oogenblik af aan met ongeloofelijke snelheid (Jak. V: 15).

„Moeder! ik kan mijne schriften niet vinden!”

„Hebt gij dan wel goed gezocht, J...?”

„Ja, moeder! zoo goed als ik kon. Ik heb in de kast gezien, op den boekenhanger, op de tafel, in de andere kamer, maar ik kan ze niet vinden. Hoe het komt weet ik niet, maar zoo even had ik ze nog.”

„En zijn het de schriften, waarin uw vacantie-werk staat?”

„Ja, Moeder! o, ik weet geen raad, als ze niet te regt komen; morgen moet ik naar school, en wat zal mijnheer L..... wel zeggen, als ik mijn werk niet mede breng!”

„Ik zal u eens helpen zoeken,” hernam de moeder; „maar gij moogt deze verlegenheid wel als eene waarschuwing beschouwen over uwe onoplettendheid.”

„O, Nu zullen ze er wel gauw wezen,” zeide B...., de zuster van J..., die ook haar best had meêgezocht.

„Hoe weet gij dat?“ vroeg deze.

„Moeder doet er altijd wat bij,“ antwoordde B....

Maar de moeder zocht en deed er niets bij, evenmin als de kinderen. Wel kwam bij haar de gedachte op, om aan Hem, die alle dingen weet, te vragen, waar de schriften zich bevonden, maar zij kwam niet tot de daad. Eindelijk na vele plaatsen vergeefs doorzocht te hebben, kon ze het niet langer houden: zij moest alleen, om op de knieën schuld te belijden, daarvoor, dat zij niet biddende had gezocht; en om haren genadigen Heer te vragen, haar te doen zoeken, waar de verlorene schriften lagen. Zij rijst op in het vertrouwen, dat de Heer haar heeft gehoord en verhoord. Nu valt haar te binnen, dat zij nog niet onder het wiegekleed had gezocht; dadelijk is zij bij de wieg, licht het kleed, dat zij over het hoofdeneinde der wieg losjes had terug geslagen op, en zie, — daar liggen de schriften.

Deze geschiedenis is waar, maar is zij ook belangrijk? Wel zeker, mijne vrienden, wij kunnen er uit zien; wie de Heer is. Er zijn menschen, die wel gelooven, dat de Heer zich met groote dingen bemoeit, maar met zulke nietige zaken, met een schrift — neen, dat is te gering. Hoort ge 't wel — te gering! Maar zijn de haren van uw hoofd ook te gering. Al de werelden te zamen, zon, maan en sterren, de aarde met wat er op en in is, al het geschapene is bij God, den Schepper, vergeleken, klein en nietig. Maar dit is mij eene zoete gedachte, dat die Hooge God zich met het kleine wil bemoeien. Hij hoort het gekir der duiven en het geroep der jonge raven, en zal Hij dan niet hooren, als zijne kinderen tot Hem roepen? — Het geloof, dat de Heer schijnbaar nietige dingen werkt, wordt grooter, naar-

mate men Hem beter kent en meer liefkrijgt. Kunt gij Hem in kleine zaken missen, dan hebt gij nog niet die behoefte, om u in alles te laten leiden; dan mist gij ook die vreugde van in kleine zaken door Hem gered te worden.

Vragen.

- I. Geef een beknopt verhaal van PAULUS' eerste zendingsreis.
- II. Schriftraadsel. De namen te vinden van twee vrouwen, uit het Oude Testament, die beroemd waren van wege hare schoonheid.

Zoek om deze namen te verkrijgen:

1. Eene beroemde stad, in het N. T. genoemd.
2. Een' discipel des Heeren.
3. Eene stad, in 2 Kon. XVII genoemd.
4. Een' man, die met GOD wandelde.
5. Eene gemeente, aan welke PAULUS een' brief heeft geschreven.
6. Eene stad, waar MEFIBOSETH heeft gewoond.

Schrijf deze zes woorden onder elkander, dan zullen de aanvangletters den naam der eene en de eindletters dien der andere vrouw aanwijzen. De antwoorden worden tot 10 Juni franco ingewacht bij den heer C. F. SCHÖTTELNDREIER. — Bij de opgave der namen moet ook gevoegd worden, wat bij 1—6 bedoeld is.

De beantwoording van de vragen, op blz. 98 voorkomende, worden ingewacht tot 10 Mei aan bovengenoemd adres.

Wachter, wat is er van den nacht?

Jes. XXI : 11. b

Wachter, is de dag nog ver?
Zal het duister ras verdwijnen? —
Wandlaar, zie de morgenster
Boven gindschen bergtop schijnen! —
Wachter, geeft haar helder licht
Ons van vreugd en hoop bericht? —
Wandlaar, ja zij spelt den dag,
Dien Gods volk verbeiden mag. —

Wachter, deel me uw hope meê;
'k Zie de ster reeds hooger stijgen! —
Wandlaar, licht en vreugde en vreê
Zullen wij na haar verkrijgen. —
Wachter, straalt haar licht alleen
Om de plaats, waar ze opkwam, heen? —
Wandlaar, over heel deze aard
Wordt eerlang haar glans ontwaard! —

Wachter, zijt gij nog niet vrij?
 Zie, de dag schijnt aan te breken! —
 Wandlaar, 't duister is voorbij;
 Schrik en twijfel zijn geweken. —
 Wachter, 'k hoor den Bruidegom;
 Ga naar huis; uw tijd is om! —
 Wandlaar, 'k zie Zijn heerlijkheid!
 Welkom, welkom, 'k ben bereid! —

De Pastoor van Heenvliet.

Jes. XLIII : 2.

Het was zaterdag-avond, 15 April 1553.
 Op de pastorie van Heenvliet, een dorp niet
 ver van de Briel, zat een eerwaardig geestelijke na te
 denken over het onderwerp, dat hij den volgenden dag
 voor zijne gemeente moest behandelen. De bij Joh. X
 opgeslagen Bijbel wees aan, dat hij over den Goeden
 Herder zou spreken, die Zijn leven stelt voor de schapen;
 in tegenstelling van den dief, die slechts komt, om te ver-
 derven, en van den huurling, die in tijd van gevaar vliedt.
 Men kon het den een-en-zeventigjarigen grijsaard wel
 aanzien, dat dit onderwerp hem geheel bezig hield. Hoe
 menige kudde was in zijnen tijd door dieven en moor-
 denaars verwoest! Hoe had men het zuivere water van
 Gods Woord aan de schapen onthouden! Zou hij er zich
 mede aan schuldig maken? Neen, hij wenschte het zui-
 vere Evangelie te verkondigen, en zijnen Heiland niet te
 verloochenen.

Op eenmaal werd hij in zijne overdenkingen gestoord door het binnentreden van ADOLF RUTENBURCH, Baljuw van Heenvliet, en eenige andere mannen, wier houding niets goeds voorspelde. Zonder veel te spreken, grijpen zij haastig naar eenige boeken, die vóór den pastoor liggen, doorbladeren die, en teekenen het een en ander aan; doen hem daarop eenige strikvrage, die hij met kalmte beantwoordt, en verlaten zijne woning.

Ofschoon de grijsaard wel begreep, dat dit bezoek op hooger last geschiedde, en de toekomst wellicht donker voor hem zou zijn, predikte hij den volgenden dag toch met getrouwheid en waardigheid. 't Was zijne laatste preek. De kettermeester SONNIUS, die onder zijn gehoor was, liet hem in diezelfde week gevangen zetten op het kasteel te Heenvliet, doorsnuffelde al zijne boeken, en was weldra overtuigd, dat hij „eene onbeschaamden ketter” in handen had.

De naam van dezen „ketter” was ENGEL WILLEMSZE DE MERLE, of, zooals men hem gewoonlijk noemde, ANGELUS MERULA. Wij willen dien naam in dankbare gedachtenis houden; want hij herinnert ons een' oprechten discipel des Heeren JEZUS, een dier vele godvruchtige Nederlanders, welke hun geloof, tot aan den brandstapel toe, manmoedig beleden.

Hij was in 1482 in den Briel geboren en in 1530 pastoor van Heenvliet geworden. Twee-en-twintig jaren had hij, als een trouw herder, zijne kudde verzorgd, en in handel en wandel zich een oprecht dienaar van den eenigen Meester betoond. De Bijbel was zijn richtsnoer; en met dat zwaard des Geestes gewapend, zag hij niet alleen in, dat de Roomsche Kerk op verscheidene punten waalt, maar durfde hij ook de zuivere Evangeliewaar-

heid tegen over de Roomsche dwalingen verkondigen. En daartoe behoorde in die dagen geloofsmoed. Het lot van JAN DE BAKKER is u vroeger medegedeeld: dat lot dreigde ieder die de ketterij, d. i. de leer der waarheid naar den Bijbel, aanhing. Ook MERULA zag den brandstapel in 't verschiet; doch hij vreesde niet, want de Heer was met hem. Hij dacht in de gevangenis met blijdschap aan de vele jaren, die men hem in rust had gelaten, en waarin hij, onder biddend opzien naar Boven, het goede zaad had gezaaid; en vooral was hij verheugd, dat hij, een jaar vroeger, van zijne vele aardse goederen twee gestichten had laten bouwen in zijne geboortestad den Briel, een voor verarmde personen, en een voor arme weezen. Hij had deze gestichten niet alleen ten geschenke gegeven aan de stad, maar ze ook met de noodige inkomsten bedeeld, opdat men onbekrompen te werk kon gaan. Wat de vijanden nu ook met hem deden aan die gestichten konden zij de hand niet slaan; zij bestaan dan ook tegenwoordig nog.

SONNIUS was bevreesd, dat MERULA's gemeenteleden hem met geweld uit zijne gevangenis zouden bevrijden, en liet hem daarom naar den Haag vervoeren, waar hij den 8sten Juni aankwam. Daar werden twee vertrekken ingeruimd op de Voorpoort, één voor hem en één voor zijnen jeugdigen Neef WILLEM MERULA, die zijnen oom innig liefhad, en zoo lang mogelijk zijn lijden wilde helpen dragen.

Reeds den volgenden dag trachtten de Inquisiteurs SONNIUS en TAPPER hem van zijne dwalingen te overtuigen, eerst op vriendelijken, later op dreigenden toon. „Overtuig mij uit GODS Woord van dwaling,” zeide MERULA. Doch dit deden en konden zij niet. „Nu, dan wil ik

liever door de wereld verworpen worden, en een ketter heeten, om de leer, dat Hij alleen moet aanbeden worden, die over allen, welke Hem aanbidden rijk is, dan geëerd worden om afval van dien Eenige.”

Door 's Heeren genade bleef MERULA getrouw. List noch geweld bewogen hem tot afzwering. De Inquisiteurs verlieten hem, om elders nieuwen buit op te sporen, en kwamen eerst in Juni 1554 terug. Zij hoopten, den ouden man ongeduldig te maken, doch de Heiland versterkte hem met Zijnen Geest, en vertroostte hem met Zijne belofte: Vrees niet, want Ik ben met u; wijk niet af, want Ik ben uw GOD; uwe wederpartijders zullen beschaamd en tot schande worden.

Na de terugkomst van TAPPER werd de gevangenschap verzaard. Aan MERULA werden het daglicht en zijne boeken ontnomen. Slechts één vertrek moest voor hem en zijn neef WILLEM dienen; en deze wilde van geen heengaan weten, al moest hij voortaan zelf de bedden opmaken en het eten opdragen, dat hem aan de deur toegereikt werd.

Ook nu waren al de redetwisten der kettermeesters vruchteloos. Tot afzwering geroepen, antwoordde MERULA ook nu: „Ik wil liever verbrand worden, dan wederroepen, wat ik beleden heb. Ik kan niet afzweren, en ik moet het niet doen. Hoe zou ik kunnen ontkennen, dat alleen de dood van CHRISTUS en Zijn heilig lijden eene voldoening is voor de zonde? Hoe zoo vele andere leeringen, die ik uit de Schriften voor u bewezen heb; terwijl gij geen enkele hebt kunnen wederleggen? — Liever wil ik tienmalen sterven, dan tegen de waarheid getuigen.”

„Dan zullen wij u afsnijden van de Kerk,” zeiden de

Inquisiteurs „u met vuur verbranden, u aan de hel met den duivel en de ongelooovigen overgeven.”

Met vreugde hoorde MERULA deze uitspraak. De ure zijner verlossing was nabij! Nu zou hij spoedig bij zijnen Heer en Heiland zijn.

Die geleerde vijanden konden het echter maar niet verkroppen, dat zij buiten machte waren, om den „ketter” te overtuigen. Wat moest het volk daarvan denken? Zij verzonnen iets. 't Deed er niets toe, of zij bedrog en huichelarij te baat namen; als zij hun doel maar bereikten!

Twee dagen later spraken zij MERULA op smeekenden toon aan: hij zou toch toegeven; zij noemden hem eenige weinig beduidende zaken op, waarover hij anders oordeelde dan zij; verklaarde hij schriftelijk, dat hij die geringe zaken afzwoer, dan zouden zij hem sparen. De zaken, die men opgaf, waren van zulk een gering belang, dat MERULA eindelijk toegaf, en teekende. Doch de Inquisiteurs hadden hem misleid. Dat bleek reeds daaruit, dat hij het ondertekende stuk zelf niet mocht lezen. Dat bleek verder uit den inhoud van het stuk, toen men het voorlas; want het bevatte de verklaring, dat MERULA de leer der Roomsche kerk voor waar erkende en de leer des Evangelies afzwoer. MERULA konde van wege zijne doofheid niet verstaan, wat men hem in den mond legde: anders had hij voorzeker luide getuigd, dat hij ook thans nog liever wilde sterven, dan afzweren. Hij hoorde evenmin, dat hij veroordeeld was tot levenslange gevangenis, met verlies van al zijne inkomsten.

Zijn neef WILLEM begreep echter de listen der priesters, en, teruggekeerd in de gevangenis, wees hij zijn oom op den inhoud van het stuk. Nu gingen den grijs-

aard de oogen open. „o Mijn GOD!” riep hij uit, „wat hebben die getabberde eerroovers bedriegelijk met mij gehandeld! Zij hebben mij en uw volk deerlijk misleid!” De vrees, dat Gods eer en de zaak der waarheid door hem zouden geleden hebben, stortten hem in eene zware ziekte, waaruit hij eerst langzaam herstelde. Nu wist de trouwe WILLEM te bewerken, dat zijn oom zijne dompige gevangenis met het Maria-Magdalena-klooster te Delft verwisselde, (18 Oct. 1554). Hier schreef MERULA eene verdediging zijner onschuld, en eene bestrijding van het vonnis der Inquisitie. De mare, dat de pastoor van Heenvliet der waarheid getrouw bleef, klonk door het gansche land, en maakte zooveel beweging, dat RUARD TAPPER, de Inquisiteur, het raadzaam oordeelde, hem naar Leuven te vervoeren. WILLEM mocht niet medegaan. De oude ging nu alleen zijn' lijdensweg; neen, niet alleen, de Heere was met hem.

Nog ruim twee jaren lang moest MERULA, nu meer dan minder, de woede zijner vijanden ondervinden. Te Leuven mocht hij zijne cel niet verlaten; en terwijl arme weezen in den Briel door zijne mildheid aan niets gebrek hadden, ontving hij drie dagen in de week slechts eene sobere bete droog brood en koud water. Zelden hoorde hij iets van zijn vaderland en zijne vrienden. Men berichtte hem, dat zijne goederen, meubelen en boeken waren weggenomen tot goedmaking der kosten van het regtsgeding. „Dat zij het nemen,” riep MERULA, „in den naam des Heeren! Laat hen verslinden, zoo lang er is. GOD is steeds rijk voor de zijnen.”

Nu en dan werd hij weder tot afzwering zijner zoo genaamde dwalingen geroepen; maar steeds sprak men hem op bittere wijze toe. Eenmaal beantwoordde hij de

bedreigingen der Inquisitie aldus: „Doet wat gij wilt! Ik vrees u niet! Ik heb de waarheid des Evangelies voor mij, en om haar te handhaven, ben ik bereid door vuur en water te gaan. In alles ben ik overvallen met kracht en geweld; laat ook kracht en geweld het einde zijn. Intusschen, mijne Heeren, weest gedachtig, dat er geschreven staat: de rechtvaardige zal staan met groote vrijmoedigheid tegen die hem beangst en zijnen arbeid verworpen hebben. CHRISTUS, voor wiens waarheid ik lijd, zij mijn helper! Dat ik door u van deze banden ontslagen worde, begeer ik niet! Nogtans — en hier kwam de oude liefde, voor hetgeen hem zoo na aan het hart lag, weêr boven — indien GOD het zoo wilde, hoe zoet ware 't mij, rust te vinden en te leven bij mijne arme weezen, al mocht ik ook nooit hunne woning verlaten!”

„Gij zijt een duivel!” riepen de vijanden. „Wij zullen u in een' zak binden, en zóó doen verdrinken.” Dit ontrustte MERULA geenszins. „Ik ben bereid,” zeide hij, „voor de waarheid alles te lijden, en sta sedert lang tegenover u gereed tot den strijd.”

In alle stilte werd MERULA den 4 Juni 1557 naar Bergen, de hoofdstad van Henegouwen, vervoerd, alwaar hem weldra werd aangezegd, dat hij zich op den dood moest voorbereiden. Die tijding was den vromen grijsaard welkom; hij breidde zijne handen uit, en achtte zich gelukkig, dat hij zijnen kerker spoedig zou verwisselen met het Huis des Vaders, waarin vele woningen zijn.

Den vier-en-twintigsten Juni 1557 zou MERULA worden verbrand; doch de Heere GOD bestuurde het zóó, dat het vonnis eerst eene maand later werd uitgevoerd, en WILLEM MERULA bij 's grijsaards uitgang tegenwoordig was.

Hoorde MERULA niet veel van zijne vrienden in Holland, deze vernamen ook niet veel van hem. Zijn neef WILLEM kon het bijna niet uithouden. Eindelijk ontving hij de tijding, dat zijn oom naar het kasteel te Bergen was vervoerd. Begrijpende, dat het ergste te vreezen was, begaf hij zich dadelijk op reis. Den vier-en-twintigsten Juli was hij bij den Inquisiteur TAPPER te Brussel, die hem op zijn verzoek, om eenen brief van toelating tot den gevangene, koelbloedig antwoordde: „’t Is te laat: de ketter heeft zijne straf reeds ondergaan.” Zeer ter neder-geslagen, dacht WILLEM echter niet aan terugdeinzen. Hij spoedde zich voort, en bevond zich in den ochtend van den zes-en-twintigsten Juli binnen Bergen.

Terwijl hij zich naar het kasteel spoedde, kwam hem eene groote volksmenigte te gemoet. Voorop gingen eenige gerechtsdienaars, gevolgd door eenen monnik, die druk sprak tot een’ man naast hem. Deze man zag er als een geraamte uit, zijne wangen stonden hol, zijne lange witte haren en verwarde baard hingen wild over schouder en borst. ’t Gaan viel hem moeielijk. WILLEM twijfelde nog of deze grijsaard, met zijne gele spitsoplopende kap, wellicht zijn reeds doodgeachte oom ware, toen deze hem herkende en toeriep: „Zoon, zoon, nu is de laatste ure gekomen, die ik met brandend verlangen heb te gemoet gezien. Deze is de dag, welke de groote GOD mij genadiglijk vergund heeft, om met mijn bloed te bezege-len, wat ik uit zijn Woord in het verborgen en in het openbaar voor de vijanden der waarheid beleden heb. Naar GOD verlangt mijne ziel, hoezeer mijne vijanden zeggen, dat zij een eigendom des duivels is.” Met deze woorden wierp de oude man zich in WILLEMS armen. „Mijn zoon,” zeide hij, „vertrouw op GOD! Hij zal u

zegenen. Gedenk mijner stichting voor de armen en weezen! GOD geve, dat de rechter hun niet ontneme, wat ik voor hen bestemde. Ik kan GOD niet genoeg danken, dat ik in het openbaar en in uw bijzijn sterven mag. Mijn bloed zal de vlam niet blusschen, die tegen de vervolgers der waarheid is opgegaan; zij zal straks tot hooger vuur uitbarsten, dat zij en de hunnen niet zullen kunnen dooven!"

Zij scheidden.

Even buiten de stadspoort stond de brandstapel. MERULA vroeg en verkreeg verlof, om te bidden, eer hij dien beklom. Knielende hief hij de handen op en was eenige oogenblikken blijkbaar in een vurig gebed. Vriend en vijand hebben 't oog op hem geslagen, en bemerkten, dat zijn lichaam een weinig ter rechterzijde overzakte. Men snelt toe, om hem te ondersteunen, maar — hij had geen ondersteuning meer noodig. De Heiland had zijnen dienaar reeds tot zich geroepen, en hem als overwinnaar gekroond, zonder hem den doodstrijd te doen kennen.

De vijanden konden slechts MERULA's lijk aan de vlammen prijs geven: zijne ziel juicht reeds in de eeuwige heerlijkheid.

Zoo was de zes-en-twintigste Juli 1557 voor dezen Martelaar de geboortedag voor den hemel. Nog in dezen tijd wordt zijn verscheiden door de bewoners van MERULA's weeshuis in den Briel op eene bijzondere wijze herdacht.

Lotgevallen van het Katoen.

Ik groeide op onder de warme stralen van een' zonnigen hemel. Zachte koeltjes wiegden mij in slaap, en toen de stormen kwamen, werd ik voor den regen en andere ongeriefelijkheden beschut door een' getrouwen bolster. De zon werd al heeter en heeter, en eindelijk barstte mijn vriendelijk deksel open. Nu werd het mijn plicht, om de zaadkorrelen, die in mijne armen lagen, te beschutten en te beschermen, gelijk de oude bolster mij had gedaan. Ik gevoelde mij gelukkig in het vervullen van dezen plicht; en zelfs toen ik afgesneden werd van de plant, waarop ik wies, droeg ik zorg voor de zaden.

Al werd ik ook in groote balen gepakt en gedrukt, en op de golven van den grooten Atlantischen Oceaen geslingerd, toch beschutte ik de zaden nog; ik bleef dit evenzeer doen, terwijl ik met kranen opgeheschen, in wagens gerold en langs spoorwegen vervoerd werd.

Doch al mijne pogingen, om voortdurend den mij aangenamen last te vervullen, waren te vergeefs. Ik werd door eene vinnige machine aangevallen. Deze stiet en sloeg en scheurde mij zóó onbarmhartig, dat de arme zaden uit mijne armen vielen — en ik zag ze nooit weder.

„Helaas!” zeide ik, „thans ben ik slechts een hoop nuttelooze afval; nu kan ik mijne roeping toch niet meer vervullen!” Maar terwijl ik zóó lag te klagen, riep de nachine mij vrolijk toe: „Kom, verblijd u, vriend KAROEN! Spreek niet van sterven! 't Is waar, ik heb u wel 'risch geklopt; maar dit was alles voor uw bestwil: want

nu zijt gij van stof en onreinheid gezuiverd.” „Wat zegt gij, is dit alles tot mijn welzijn?” vraagde ik. „Nu, ik kan dit onder pijn en smart moeielijk gevoelen, maar ik wil 't voorloopig aannemen.”

Ik werd weldra op eenen hoop gedaan en door ik weet niet hoeveel fijne stalen tanden gekamd en geborsteld. Ieder vezeltje van mij werd recht en effen, en toen ik uit de machine kwam, was ik heel wat verbeterd. Ik was een hoop wollige katoen geworden, zoo zuiver als sneeuw, en zoo luchtig als eene zomerwolk. De verdere veranderingen begon ik nu met geduld te dragen, bedenkende dat smarten en beproevingen niet zonder zegen zijn, en dat uit de verdrukking niet zelden het goede voortkomt.

Groot was mijne vreugde, toen ik mij door eene kunstige machine tot eenen schoonen draad zag gesponnen, zoo wit, zoo glad, zoo rein, zoo zacht, zoo sterk en fijn, dat ieder mij uitermate prees. In dezen staat werd ik op kleine houten raderen, (klosjes) gewonden; en ofschoon dit ontzettend vlug geschiedde, lagen toch al de draden regelmatig tegen elkander.

Nu werd ik verkocht. Met behulp van een fraai stalen werktuigje, naald geheeten, werd ik door duizenden vingers gebruikt tot het onophoudelijk vervaardigen van kleederen voor rijken en armen, voor vorsten en bedelaars.

Doch men maakte van mij nog meer gebruik. Door eene andere machine werd ik zoo licht en toch zoo sterk geweven, dat ik voor de kleeding van het hoogste belang werd. Hier werd ik van zeer veel nut! Ik benijdde de pracht van nicht ZIJDE niet, evenmin als de achtenswaardigheid van tante WOL. Terwijl zij duizenden versierden of verwarmden, hielp ik miljoenen kleeden. Terwijl zij meest tot gebruik der rijke en gegoede standen dienden,

konde ik door de armste gekocht worden. Millioenen bewoners van warme landen hadden geene andere kleding, dan die ik verschaftte, en aan honderden en duizenden bezorgde ik werk, door mij tot verschillend gebruik te laten bereiden.

Maar ouderdom en zwakheid tastten mij vroeger aan dan mijne sterkere bloedverwanten. Ik werd weldra onbruikbaar, ja afzichtelijk. In dezen vernederenden toestand was ik bekend onder den naam van Lompen. Tot mijne verwondering werd ik opgezocht door vele arme menschen, die aan mij nog wat verdienden. Hieruit begreep ik, dat mijn toestand nog niet geheel hopeloos was, ofschoon ik niet kon bedenken, waartoe ik zou gebruikt worden. Ik wachtte geduldig mijn lot af, en was niet weinig verheugd, toen men mij reinigde in het allerhelderste water, hetwelk zóó sterk stroomde, dat het een groot rad omwentelde, en daardoor eene machine in beweging bracht. Wat was die schoone stroom mij een genot! Weldra zat ik echter weêr in angst. Op zekeren dag werd ik in duizende stukjes gesneden. Geen vezeltje van mijn lichaam bleef heel. Ik werd zóó fijn gemalen, dat ik, na met water vermengd te zijn, eene massa pap werd. Dat is dan, zoo dacht ik, het einde mijns loopbaans, en ik moet dankbaar zijn voor den voorspoed, dien ik genoten heb.

Terwijl ik dus in stille onderwerping verkeerde, voelde ik, dat men mij over verscheidene rollen bewoog, en dat ik, naarmate ik daardoor drooger werd, eene nieuwe en aangename soort van bestaan verkreeg, in den vorm van een dun vel.

Men bracht mij over nog andere rollen, van welke eenige mij door en door droogmaakten, en zoo vond ik

mij in schoon wit papier veranderd. Groot was mijne vreugde bij het vooruitzicht, dat ik weder nuttig zoude zijn, en dat ik een lang, een zeer lang bestaan zoude hebben; want in den vorm van kleeding kon ik niet worden versleten, en, werd ik zorgvuldig bewaard, dan konde ik eeuwen duren.

Zoo was ik dan weder een der nuttigste voorwerpen voor den mensch geworden, en goedkoop genoeg om voor het kleinste geldstuk der armste weduwe te kunnen gekocht worden. Hoe verheugde ik mij op zekeren dag, toen ik voor eene dezer arme zielen ten zegen was! Ik werd door haren eenigen zoon, die op zee was, gezonden, en deelde haar het blijde nieuws mede, dat hij van eene zware ziekte hersteld was, terwijl ik tevens een wisselbriefje medebracht, waarvoor zij eene goede som gelds bij eenen bankier kon halen. Ik voelde hare tranen op mij vallen, toen zij de woorden haars zoons las. „Zegen hem, o, Heere!” zeide zij. „o, Zegen mijn’ lieven jongen!” En daarop vouwde zij mij toe met hare oude handen, die reeds zooveel werk hadden verricht, en zoo weinig rust hadden genoten. Zij legde mij in eene oude kast neder, waaruit zij mij telkens nam, om mij in een rustig oogenblikje nog eens te lezen.

Zoo werd ik een zegen voor vele duizenden, door blijde en vriendelijke berichten over te brengen van bloedverwanten, kennissen en vrienden, die door allerlei omstandigheden ver van elkander verwijderd waren.

Een andere en veel belangrijker werkkring werd mij geopend door middel van dat machtige werktuig, dat men drukpers heet. Door deze bracht ik de woorden der wijzen, de gedachten der geleerden, het verhaal der heldendaden van groote mannen naar de bibliotheek des

rijken en naar de hut van den arme. Ik werd veilig geherbergd in de tasch van den schooljongen, en fiks met de vingers betast door den kleinen knaap, dien ik op het pad der kennis voorthielp. Ik droeg prenten tot vermaak van den zuigeling, en werd als boezemvriend door den grijzen geleerde geprezen. Ik was de bewaarder der schoone woorden van rijk begaafde dichters en prozaschrijvers, maar bovenal de overbrenger van de heilige woorden, — de blijde boodschap der zaligheid aan de kinderen der menschen, — die GOD zelf aan zijne van Hem afgedwaalde schepselen zond; woorden, die tot den mensch spreken van eene betere wereld; woorden die hem zeggen, wat hij doen moet om zalig te worden; woorden die van vergiffenis, vrede en eeuwig geluk spreken tot allen, die in CHRISTUS gelooven; woorden als deze: „Komt tot Mij allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven;” woorden die van gods groote liefde getuigen, in JEZUS CHRISTUS en ons allen toeroepen: „Bidt en gij zult ontvangen; zoekt en gij zult vinden; klopt en u zal opengedaan worden.”

De Hut in de Buinen.

Psalm XLVI: 2.

I.

e barre winter heerschte nog. Wel deed het naderen der lente verwachten, dat dit niet lang meer zou duren, maar voor het oogenblik scheen het, als dacht le sneeuwkonink aan geen vertrekken. Eene fijne jacht-

sneeuw, door de scherpe Noordewind aangevoerd, viel in dichte vlokken neder, en overdekte den dorren grond met dat zuiver wit, dat niet te onregte „het lijkkleed der natuur” genoemd is. De maan, hoezeer hoog genoeg boven de kim, was te zeer achter dikke wolken verschoolen, om de duisternis van den langen winteravond in het bekoorlijk halflicht te veranderen, dat zooveel aantrekkelijks heeft. De duinen staken somber af tegen de grauwe wolken, en in de verte liet zich het gedruisch van den opkomenden vloed vernemen.

Met de handen onder zijnen mantel verborgen en den lagen hoed met breeden rand diep in de oogen gedrukt, stapte een kloek en sterk gespierd man langs het strand tusschen Zandvoort en Scheveningen. Van tijd tot tijd stond hij stil, om, met den rug naar de wind gekeerd, te luisteren naar het geklots der verwijderde golven en het gieren van den wind, of trachtte hij met schuwen blik de nevelen te doorboren. Het geheele voorkomen van den man was terugstootend, en wel geschikt, om argwaan op te wekken. Eindelijk stond hij stil vóór eene lage hut, wier slecht gesloten vensters het matte schijnsel eener lamp doorlieten. Na met behoedzaamheid omgezien te hebben, klopte hij driemaal zachtkens op de deur.

„Is er iemand?” vroegde een ruwe mannenstem van binnen.

„Goed volk, DIRK!” antwoordde die van buiten.

Nu werd de deur geopend, om den binnentredende door te laten, en aanstonds zorgvuldig gesloten.

„Wat brengt uwe komst, TOON?” vroegde de bewoner der hut, terwijl hij eene bank aanschoof, en zijn’ gast met een uitnoodigend gebaar wenkte, plaats te nemen.

„Werk, man, en veel werk ook! De vloed komt

op; heden middag ontving ik het afgesproken teeken; de boot kan er ieder oogenblik zijn. De andere maats zijn reeds op weg, en begeven zich langs verschillende wegen naar de bestemde plaats. Haast u dus, anders komen wij te laat."

„Ik ben in een oogenblik gereed."

Dit zeggende, nam DIRK eene dikke zeemanspij van de wand, en sloeg die om. Maar TOON greep hem plotse-ling bij den arm, en wees naar eene hoek der hut, waar een meisje van 12 à 13 jaar bezig was, met eenige lompen uit te zoeken.

„Wie hebt gij daar?" fluisterde hij.

„O," hernam DIRK, „dat is mijne nicht. Zij weet niets, en kan ons dus niet verraden. Wat ik met haar beginnen moet, weet ik waarlijk niet. Gisteren middag kwam mijn broër met haar bij mij. Zijne vrouw is voor eene poos gestorven, en daar hij als plaatsvervanger meê naar Rusland gaat, wilde hij zijn eenig kind bij mij besteden. Ik heb mij laten bepraten. Misschien ben ik heel dwaas geweest; want dit heb ik al gezien, dat wij niet bij elkander passen. Maar wat zal ik doen — ik heb haar nu eenmaal. Kom, laat ons nu gaan. GEERT, pas goed op, hoor je! Als ik wat lang weg blijf, ga dan maar naar bed. Komt er iemand om mij, dan kunt gij zeggen, dat gij niet weet, waar ik ben."

„Ja, oom!" antwoordde het meisje, dat aldus werd aangesproken, terwijl zij opstond, om de deur achter de beide mannen te sluiten.

Het zacht gelaat en geheel haar voorkomen staken gunstig af bij het woeste uitzigt van haren oom. Wel had zij geen blos op de wangen, en kon men van haar

niet zeggen, dat zij de gezondheid in persoon was; maar het was duidelijk, dat de bleekheid van haar gelaat meer uit zielelijden, dan uit ziekelijkheid voortkwam. Met betraande oogen stond zij daar in het midden der hut. Zij voelde zich zoo eenzaam. Nog zoo jong — en reeds eene weeze! 't Is waar, haar vader leefde nog; maar hij had zijn kind verlaten, en zich als plaatsvervanger laten opnemen, om onder de vanen van den Franschen geweldenaar NAPOLEON, de Russische sneeuwvelden te betreden! — Hare moeder had haar ook verlaten; maar deze niet eigenwillig. Heur Koning had haar tot zich geroepen, om bij Hem te wonen in die vele woningen, die niet met handen gemaakt zijn. Zij had stervende hare GEERTRUIDA den trouwen Zaligmaker aanbevolen, en was heengegaan in het vaste geloof, dat die JESUS, die haar had verlost van het geweld der zonde en des doods, ook haar kind zou behoeden; en dat Hij het werk Zijner genade, dat zoo duidelijk in hare lieveling was begonnen, zou voortzetten en voleindigen. Haren man had zij nog in hare laatste oogenblikken vermaand, om den weg der zonde te verlaten. Hij had met zamengeperste lippen en schijnbaar geduldig alles aangehoord. Geen enkele traan werd er van hem gezien, geen enkele zucht gehoord; ook niet toen de stervende den laatsten snik had gegeven, en zijne dochter hem weenend omklemde; ook niet toen de kist naar het kerkhof werd gebracht. Stil en in zichzelf gekeerd, dwaalde hij om. Op zekeren avond, niet lang na de begrafenis zeide hij tot zijne dochter:

„Morgen gaat gij naar oom DIRK.”

GEERTRUIDA zag hem oplettend aan; zij wilde spreken, maar durfde niet. Er was in de klank van haar vaders stem

en in den blik zijner oogen iets, dat haar bevreesd maakte.

„Morgen gaat gij naar oom DIRK,” herhaalde hij minder stroef.

Na eenige oogenblikken waagde GEERTRUIDA het, met zachte stem te vragen:

„Gaat vader mede?”

„Ja, ik breng u weg. Gij blijft daar, tot ik terugkom.”

„Mag ik niet met u medegaan?”

„Waaraan denkt gij? Dat is onmogelijk. Ik ga ver, zeer ver; maar ik kom — misschien — weêr. Uw oom zal goed voor u zijn; ik zal met hem spreken.”

„Och, vader! lieve vader! blijf bij mij, of laat mij bij u blijven,” vleide GEERTRUIDA, terwijl zij zich aan haars vaders borst wierp.

„Mijn kind, ik kan niet, — ik moet” . . . . Stamelde de man, een oogenblik verteederd; maar allengs kreeg zijn gelaat dezelfde stroeve uitdrukking terug. Zachtkens wond hij zich los uit de armen van zijn kind, en zeide beslist:

„Ik kan hier niet blijven; — alles kwelt mij. Ik moet weg. — Neen, zeg nu niets meer, en vraag ook niets. Ga naar bed, en tracht te slapen.”

GEERTRUIDA moest gehoorzamen. Maar geen slaap kwam op hare oogleden. Zij schreedde den ganschen nacht, en wenschte wel honderdmaal, dat hare lieve moeder niet gestorven ware. Zij dacht aan de vele goede woorden, die zij van haar had mogen hooren; zij wist, dat hare lieve moeder bij JEZUS was; om daar eeuwig te blijven. De hemel kreeg nu voor haar nog meerdere aantrekkelijkheid, want zij zag er zeer tegen op, om bij haren oom te wezen. Wat zou ze doen. Haar' vader ongehoorzaamheid toonen; — ook al had zij den moed ge-

had, dan nog stond haar dit woord des Heeren te duidelijk voor den geest: Eert uwen vader en uwe moeder. Indien er geene vreeze gods in haar hart geweest ware, ja, dan had zij zekerlijk aan haar eigen wil meer toegegeven, en zich wellicht tegen haren vader verzet. Nu zocht en vond zij troost bij Hem, die den bedroefden nabij is. Zij bad om kracht, om onderworpenheid, om genade. Zij smeekte den trouwen Heiland, dat deze haar niet zou verlaten. Zoo bracht zij den nacht biddende en strijdende door; en voelde zij zich tegen den morgen wonderlijk verkwikt door het versterkt geloof in den Heer. Wentel uwen weg op den Heere en vertrouw op Hem, Hij zal het maken; dat woord kwam haar met bijzondere klaarheid en vertroostend voor den geest. Zij geloofde het: JESUS zou haar behoeden; zij vertrouwde zich op nieuw aan Hem toe, en wist nu zeker, dat Hij het goed, ja zeer goed met haar maken zou.

Haar vader bleef, uiterlijk althans, even koel. Alleen bij het verlaten van de hut zijns broeders, toen GEEBTRUIDA in tranen uitbarstte, drukte hij haar eene kus op de bleeke wangen, en zeide, zijn' broeder strak aanzierende: „DIRK, wees goed voor mijn kind.”

Daarop was hij verdwenen.

Oom DIRK was op zijne wijze zeer vriendelijk voor zijne nicht. Aan de eene zijde deed het hem genoeg, iemand bij zich te hebben, die de huiselijke bezigheden voor hem verrigten zou. Zonder kinderen zijnde, had hij na den dood zijner vrouw zelf gedaan, wat er naar zijne meening in de hut te doen was. Het zal mij geenszins verwonderen, als mijne jeugdige lezeressen zich een gering denk-

beeld vormen van de reinheid en orde in deze woning, waarin sedert jaren geen „schoonmaak” was gehouden. Onze GEERTUIDA vond alles in de grootste verwarring. Gelukkig voor haar, dat zij van hare moeder orde en zindelijkheid had leeren liefhebben. Zij ging dadelijk naar haar best vermogen aan het werk. Biddend werken is zoet, had zij dikwijls hare moeder hooren zeggen; en zij verzuimde ook niet, den Heere om zijnen bijstand en zegen te vragen.

Nog geen uur was zij bij oom DIRK geweest, of zij deed eene treurige ontdekking. In een hoek lag iets, dat wel wat op een boek geleek. Daar GEERTUIDA veel van lezen hield, ging zij er op toe, en zag eene hoop geel berookte en zeer gekreukte bladen liggen, die aan elkander hingen. Zij neemt ze op; maar wie beschrijft hare verbazing en ontsteltenis: het is — een BIJBEL. Het woord van GOD in een hoek smadelijk neêrgeworpen, — dat deed haar pijn. Zij schreide.

„Wat scheelt er aan, GEERT? vroegde oom DIRK, die hare droefheid bemerkte.

„Och, oom!” zeide zij, „het is een Bijbel.”

„Welnu, spijt u dat?”

„Neen, oom! maar dit spijt mij, dat gods Woord in een hoek ligt geworpen.”

„Ja GEERT, aan lezen doe ik niet veel. Ik heb vroeger nog wel eens een of ander boek gelezen; maar ik vond het altijd ijselijk vervelend, op die doode letters te turen, en dat vind ik nog. Wel foei! een mensch krijgt er maar hoofdpijn van en slechte oogen.”

„Maar leest u dan niet in den Bijbel?”

„Wel neen, meid! ik zeg u immers, dat ik het lezen verfoei.”

GEERTRUIDA zweeg; zij wist zoo gauw niet, wat te zeggen. De onverschilligheid van haar' oom griefde haar. Zij dacht er over na; wat haar te doen stond. Eensklaps viel haar iets in; zij ging met verhelderd gelaat naar haren oom, en hem vriendelijk aanziende, vraagde zij:

„Lieve oom! mag ik u voorlezen?”

Oom DIRK zag haar uitvorschend aan.

„Hoor eens, nichtje! ik ben niet fijn, en denk het nooit te worden. Ik lees zelf niet, en wil mij ook niet laten voorlezen. Neen, schrik niet; ik verhef mijne stem maar, om u duidelijk te zeggen, dat ik niet van vroomheid houd.” — Met deze woorden verliet oom DIRK de hut, terwijl hij de deur hevig achter zich dicht trok.

Wat kon GEERTRUIDA beter doen, dan haar vol hart te ontlasten bij Hem, die uit den hoogen Hemel het oor neigt naar de smeeking dergenen, die op Zijn bijstand wachten. Het deed haar goed te mogen gelooven, dat de barmhartige Zaligmaker op haar, arme verschoveling, nederzag en haar niet zou verlaten. Zij rees op van hare knieën met meer geloof en vaster moed. Zij nam den Bijbel harer moeder, dien zij als eene kostbare nalatenschap dubbel liefhad, en las den XLII psalm, den lievelingspsalm der vrome ontslapene. Een blijmoedig vertrouwen in den Heer vervulde nu haar hart. Eer zij een begin maakte met het noodigste werk, moest zij nog de genade des Heeren over haren vader en oom inroepen. Daarna ging zij aan den arbeid.

Op den avond, waarvan in het begin van dit verhaal sprake is, den tweeden, dien zij in de hut haars ooms doorbracht, kwam dat beklemmende gevoel van verlatenheid bij haar terug. De geheimzinnige woorden van den

man, dien zij met den naam TOON had hooren aanspreken, en de uitdrukking van Oom DIRK: „zij weet niets, en kan ons dus niet verraden,” gaven haar een donker vermoeden van een of ander misdrijf, dat gepleegd stond te worden. Zij nam haren dierbaren Bijbel, en over het Woord des Heeren gebogen, riep zij den Heer aan, ook in het bijzonder voor haren oom, smeevende om bewaring en verbreking van allen schadelijken weg, die bij hem mogt zijn. In het gebed en het lezen der H. Schrift verdiept, hoorde zij niet, hoe de wind meer en meer opstak en in een' storm overging. Op eens werd de deur der hut haastig opengestoten en door de binnentredenden, oom DIRK en TOON even snel gesloten.

„Hoe, zijt ge nog op?” vraagde oom DIRK met norsche stem aan het meisje, dat uit hare overpeinzing opschrikte.

„Och, oom, ik wist waarlijk niet, dat het zoo laat was;” stamelde GEERTRUIDA nog meer verschrikt door den ruwen toon en woesten blik haars ooms.

„Ik wil niet, dat gij zoo laat opblijft. Gauw, dadelijk naar bed.”

GEERTRUIDA stond op, en terwijl de beide mannen in fluisterend gesprek waren, begaf zij zich ter ruste. De zaak, waarover gehandeld werd, was zeker belangrijk, te oordeelen naar de hevigheid der gebaren en de halfuide woorden, die nu en dan het oor van het meisje bereikten. Eindelijk namen de beide mannen afscheid. Oom DIRK legde zich te slapen. Het werd stil in de hut; maar daar buiten loeide de wind nog even sterk en zweepte de bruischende golven, zoodat men het geklots in de verwijderde stulp kon hooren. Dit belette den ruwen bewoner niet, om den slaap te zoeken, met geweld de ongerustheid trachtende te onderdrukken, die hem meer dan

eens overeind deed zitten, om scherper te kunnen luisteren, wanneer een of ander vreemd geluid zijn oor trof. Nog had hij geen oog geloken, toen GEBERTRUIDA reeds in eene zoete slaap was.

De goddeloozen zegt mijn GOD, hebben geene vrede; maar de vrome DAVID mogt getuigen: Ik lag neder en sliep: ik ontwaakte, want de Heer ondersteunde mij, gelijk ook de berijmde psalm zoo schoon uitdrukt:

Ik lag en sliep gerust,
 Van 's Heeren trouw bewust,
 Tot ik verfrischt ontwaakte;
 Want GOD was aan mijn zij:
 Hij ondersteunde mij
 In 't leed, dat mij genaakte.
 Ik zal, vol heldenmoed,
 Daar mij Zijn hand behoedt,
 Tien-duizenden niet vreezen;
 Schoon ik, van alle kant,
 Geweldig aangerand
 En fel geprangd moog' wezen.

Terwijl alzoo in de hut door de eene de slaap genoten, door den anderen gezocht werd, stonden op ongeveer een half uur afstands nabij het strand eenige mannen. Zoo goed dit kon, hadden zij zich achter een' der duinheuvelen verscholen, om voor het geweld van den storm beveiligd te zijn; maar toch was hunne standplaats zoo gekozen, dat zij, voor zooverre de duisternis hun zulks vergunde, een vrij uitzicht op de zee en langs het strand hadden. Dicht in hunne mantels gewikkeld, die echter oog en oor onbedekt lieten, stonden zij daar bijeen, of beklommen nu en dan den dichtsbij gelegen hoogen duintop, van tijd

tot tijd elkander hunne gedachten en opmerkingen toefluisterende.

„Het wordt hier geweldig koud,” zeide een van hen in de Fransche taal, terwijl hij ongeduldig met den voet op den grond stampte: „die sluikers geven ons veel moeite.”

„Ik vrees, dat wij verkeerd zijn ingelicht; voor deze nacht althans schijnen zij hun plan te hebben opgegeven.”

„Wat mij betreft,” merkte een derde aan, „ik geloof, dat de storm, die in den laten avond is opgestoken, hun voornemen verijdeld heeft.”

„Stilte daar,” gebod half luid een forsche stem.

Nog vóór het dagen van den morgen ging de wind liggen. Wel bleef de zee onstuimig; maar daar het getijde der eb reeds voor de helft verstreken was, klonk het geklots der golven niet meer van zoo nabij. Bij de eerste schemering van het morgenlicht ontwaarde het scherpsziend oog een nauw merkbare stip aan den verren gezichteinder. De kommandant der douanenbende rigtte er ziju' verrekijker heen, en ontwaarde een brik van Engelsch maaksel in volle zee en van de kust afhoudende.

„Daar vliegt onze vogel weg,” mompelde hij tusschen de tanden. „Mannen,” vervolgde hij luid tot de douanen, die op zijne bevelen wachtten, „voor deze keer is het mis. Laat ons terugkeeren.”

Dit laatste woord klonk liefelijk in de ooren dier menschen, die door nachtwaken en koude hartelijk naar hun wachthuis verlangden.

De felle wind had oom DIEK en zijnen makkers belet, in dien nacht de Engelsche koopwaren, die de brik inhield, binnen te smokkelen. Zonder die verhindering waren de smokkelaars zeer waarschijnlijk door de douanen

overvallen en gevat. GOD had ze bewaard en hun' schadelijken weg voor dit maal verbroken.

Was GEERTRUIDA's gebed verhoord?

De Zondagschool.

Matth. XIII: 31 en 32.

(*Vervolg van blz. 74*).

Thiel. In deze stad zijn 6 zondagscholen, waarvan ons het bestaan gemeld is; als:

eene Zondagschool, uitgaande van de vereeniging tot Evangeliesatie, met een afwisselend getal van 40—60 kinderen;

eene Zondagschool in het Gesticht van den H.W.Geb.

Heer HOOGENDIJK VAN DOMSELAAR, met 25 leerlingen.

eene Zondagschool op het Bleekveld, met ruim 20 kinderen;

twee Zondagscholen in het lokaal der Bijzondere school en eene Zondagschool in de Burger-Bewaarschool.

Van de eerste drie zijn ons geene uitvoeriger berigten geworden. JESUS is de Zaligmaker van zondaren, dit is de groote, de allergewichtigste boodschap, die den kinderen nu in dezen dan in dien vorm wordt gebracht. Gaarne hadden wij iets nader vernomen, omtrent de op rigting, wijze van doen, enz.

De Zondagscholen in het lokaal der Bijzondere school staan onder leiding van de Jufvrouwen C. M. BRANDWIJK en E. J. VAN ANDEL. Eigenlijk maken de beide scholen één

geheel uit, dat in 2 afdeelingen is gesplitst naar den ouderdom der leerlingen, bevattende de eene klasse ongeveer 50 leerlingen beneden 8 jaar, de andere omstreeks 30 meisjes van 8 jaar en daarboven. De geschiedenissen uit den Bijbel worden deze kinderen op eenvoudige wijze medegedeeld, vooral met het doel hen te wijzen op dien Eenige, die ook het kinderhart kan vervullen, en, Wien te kennen, het eeuwige leven is. Tot afwisseling worden eenvoudige Christelijke liederen geleerd, om het kinderhart te stemmen tot lof van Hem, wiens eere eenmaal over de gansche aarde zal bezongen worden; ook wel eens psalmverzen, opdat de kinderen reeds vroeg bekend zouden worden met dien heerlijken bundel, die de volkomenste uitingen van het geestelijk leven bevat.

De laatste der opgegeven Zondagscholen staat onder de leiding van Mevrouw J. L. WETTER. Gedrongen door de begeerte, door GOD in haar hart gelegd, om voor de leerlingen, die hare Bewaarschool verlaten, nuttig te zijn; beproefde zij de oprigting eener Zondagschool. Den 23 Maart 1862, met 23 kindertjes begonnen, is dit getal thans tot 80 geklommen, die met lust hooren naar de Bijbelsche Geschiedenissen, die hun worden medegedeeld. Uit de meisjes, die te groot voor de Zondagschool werden, is eene Zondags-vereening ontstaan, die ook eene wekelijksche bijeenkomst heeft, en dan bepaaldelijk voor de uitrusting van zendelingen werkt; terwijl uit deze vereening weder helpsters voor de Zondagschool worden gevormd.

In de naaste omgeving van Thiel wordt ook gearbeid aan de uitbreiding van Gods Rijk onder de kinderen. Zoo ontvingen wij van dezelfde vriendelijke hand, die ons over de eerstgenoemde scholen schreef, eene korte, maar

niettemin verblijdende opgave van het bestaan eener Zondagschool te Pas en Waaij, met ruim 30 kinderen, die door een lid der Christelijke Jongelings-vereening, te Thiel, gehouden wordt; van eene Zondagschool te Drumpt, met ruim 20 kinderen, onder welke er zijn, die in waarheid den Heere zoeken; van eene Zondagschool te Wamel, met ongeveer 20 leerlingen, en van eene Zondagschool te Ophemert, onder het bestuur van den H.W.Geb. Heer Baron MACKAUJ, met 150 kinderen.

De Heere gebiede genadiglijk Zijnen dierbaren zegen over al dien arbeid onder de kinderen, in en om Thiel. Het ootmoedig geloofsvertrouwen, dat uit de ons toegezonden brieven spreekt, vinde zijne bevestiging en vervulling in de bekeering van velen. Daartoe worde de H. GEEST in ruime mate uitgestort over de onderwijzers en kinderen op alle Zondagscholen. *(Wordt vervolgd.)*

Correspondentie.

Antwoorden op de vragen, zie blz. 98. — Vraag I: 1 Kon. XIX: 16; — vraag II: Hand. I: 14.

Beide vragen zijn goed beantwoord door H. J. BROERSMA en J. C. V. SCHILFGAARDE. — C. en J. V. A. en W. A. G. C. K. hebben op vr. II. een goed antwoord ingezonden; de aangehaalde plaats op vr. I. meldt ons eene zalving tot Koning. — J. V. W., H. V. D. E., J. P. en H. K. gaven op vr. I. een goed antwoord; de opgegeven plaats uit den brief aan de Galaten, als antwoord op vr. II, noemt ons MARIA niet, als de Moeder des Heeren. Het antwoord uit W. op vraag I. is mede niet juist; dat op vr. II. is goed.

Vragen.

- I. Wat wordt in de H. S. bij een huis der spinnekop vergeleken?
- II. Geef een beknopt verhaal van Paulus' tweede zendingsreis.

De antwoorden op deze vragen worden tot 10 Juli, franco, ingewacht bij den heer C. F. SCHÖTTELNDREIER, te Nijkerk.

Ziet Opwaarts!

Ziet opwaarts! Naar boven het hart en het oog!
Naar JEZUS omhoog!
Och, meent toch niet 't leven beneden te vinden,
Wat d' aarde u biedt, het zal eenmaal verzwinden;
Omhoog dan het oog!

De mensch, in de strikken der zonde verward,
Oogst wroeging en smart;
Maar hij, die een volg'ling van JEZUS mag wezen,
Behoeft voor geen dood en ellende te vreezen;
Omhoog dan het hart!

Die mensch heft gemoedigd het hart en het oog
Tot JEZUS omhoog.
In Hem is hij vrij en verlost van zijn zonden;
Gekocht door Zijn bloed, wordt hij schuldloos bevonden;
Omhoog dan het hart en het oog!

De Hage-Preeken te Overveen. Juli 1566.

ongeveer op het midden van de Sparenwouerstraat te Haarlem stond in de 16de eeuw een huis, dat hetzelfde eenigzins somber aanzien had van de meeste burgerwoningen uit dien tijd. Eene geweldig groote en stevige voordeur, kleine eenigzins groenachtige vensterglazen, in lood gevat, en een ver naar voren uitstekende luifel, die de beneden verdieping tegen zon en regen beschutte, maar door zijne schaduw den avond daar ook langer en het daglicht minder helder maakte, is wel het voornaamste, wat zich van buiten laat opmerken. Gij vindt met mij dit alles niet belangrijk genoeg, om lang op straat te blijven. Wij willen dan ook liever binnentreden, gelijk de twee mannen deden, die zoo even met bestoven klederen van de kant der nabijgelegen poort kwamen, en met haastige schreden zich naar dit huis spoedden.

In een achtervertrek, dat op het Spaarne uitzicht geeft, en door eene groote timmerwerf van dit riviertje gescheiden is, vinden wij de beide wandelaars in druk gesprek met den huisvader, den wakkeren scheepstimmerman, IJSBRANT STAESZON. Zijn door de zon gebruind gelaat toont blijde verrassing, terwijl zijn levendig oog nu op den een dan op den ander zijner gasten rust, en hij met belangstelling luistert naar de mededeelingen, die zij hem doen.

„Zoo als ik u zeg, vriend IJSBRANT,” vervolgde de een, wiens deftig uiterlijk den bemiddelden burger of

welgestelden koopman deed vermoeden, „de prediking in het open veld bij Hoorn heeft, om zoo te spreken, het ijs gebroken; overal in Holland wil het volk meer zulke predikatiën. In Amsterdam is de lust daarvoor zoo groot, dat wij geloofden wel te doen, met tegen morgen weder zulk 'eene bijeenkomst vast te stellen. Wij hebben heden morgen te elf uur dit voornemen doen bekend maken op de verzamelplaats der kooplieden in de Warmoesstraat. Als een loopend vuur is dat bericht door geheel Amsterdam verspreid.”

„Te rekenen naar het groot aantal schuiten en wagens, die allen vol volks uit Amsterdam dezen namiddag hier zijn aangekomen, en de menigte voetgangers zullen er duizenden samenkomen,” hernam IJSBRANT. „Maar mijne lieve gasten! eet en drinkt toch. En gij, mijn waarde heer GABRIËL,” vervolgde hij, zich tot de kleinste der aanzittenden wendende, „doe mij het genoegen, en proef eens van dit hier.” Dit zeggende goot de gulle gastheer het schuimend vocht in een' fraai bewerkten beker, en bood het hem aan.

„Ik dank u, mijn waarde vriend, voor uwe goedheid,” antwoordde de aangesprokene, een klein tenger man met een hoog en breed voorhoofd, en oogen, wiens zachtstralenden glans een' liefelijken indruk maakten; „zij zou ons fegen uwen wil tot onmatigheid verleiden. Geloof mij, het uitzicht, om morgen te mogen prediken, verkwikt mij zóó, dat ik weinig behoefte aan spijs en drank gevoel.”

„De Heere ondersteune u, mijn waarde heer; het zal morgen een heete dag zijn.”

„GOD is ons tot een schild; wien zouden wij vreezen,” hernam GABRIËL met vuur, „onze hulpe is van den Heer, die Hemel en aarde gemaakt heeft.”

„Recht zoo; daarom zullen wij niet bezwijken,” vervolgde de reisgenoot van GABRIËL, „Deze zaak is uit GOD, daarom zal zij niet verbroken kunnen worden. De koning dwaalt zeer, als hij meent, aan de menschen in zijne staten den Bijbel te moeten verbieden. Hij wordt bedrogen door valsche vrienden en hovelingen, zoo als GRANVELLE, BARLAIMONT en anderen, die de ware begeerten van het volk in deze landen niet willen kennen.

„Zoudt gij dan denken, heer KOSTER, dat FILIPS uit zijn aard nog wel tot toegevendheid geneigd is,” vraagde IJSBRANT.

„Ik durf dit niet te verzekeren. In elk geval zal het spoedig moeten blijken, of de koning billijkheid en recht voorstaat. De Markgraaf VAN BERGEN en de Baron VAN MONTIGNY zijn op reis naar Madrid, om aan FILIPS het ontwerp voor te leggen, dat ten gevolge van het smeek-schrift der edelen door MARGARETHA en hare raadslieden gemaakt is. Dit ontwerp moet, als de koning het goedkeurt, in de plaats komen van de bloedplakkaten, door hem uitgevaardigd.”

„Gij meent de „moderatie” (verzachting), zoo als de Landvoogdes en haar slaafsche dienaar VIGLIUS dat stuk willen genoemd hebben;” zeide GABRIËL, „och, mijn waarde heer, het is, helaas, een ellendig woordenspel, waarmede men het volk wil begoochelen. In de bloedplakkaten wordt gedreigd met levend verbrand te worden of begraven; — in de „moderatie” is daarvoor onthoofden of ophangen in de plaats gesteld. Ziedaar, het geheele onderscheid.”

„Hier heeft men dan ook de naam van „moderatie” in „moorderatie” veranderd,” merkte IJSBRANT aan.

„Ik ben het volkomen met u beiden eens in de af-

keuring van dat stuk, dat men „moderatie” gelieft te noemen, en hoop en wensch, dat de koning zelf het afkeure, als nog veel te streng. De twee genoemde afgezanten zijn edeldenkende mannen, die gewis door hunne vrijmoedige inlichtingen, den koning beter met den toestand van het land bekend zullen maken, dan dit door brieven kan geschieden. Het gerucht van de openbare predikatiën zal spoedig naar Spanje overwaaien, en klem en kracht geven aan de redenen der afgevaardigden. Blijft **FILIPS** zich dan nog verzetten tegen meerdere vrijheid op het stuk der Godsdienst, dan weten wij, wat ons van hem te wachten staat; maar ik betwijfel het, dat hij doof zou zijn voor de beden van vele duizenden zijner onderdanen.”

„Was de koning maar eens hier, dan kon hij met eigen oogen zich overtuigen van de behoeften van zijn volk,” hernam **IJBRAANT**.

„Dat is,” vervolgde **KOSTER**, „ook de wensch der afgevaardigden; zij hopen **FILIPS** te bewegen, naar deze landen te komen.”

„Mijne vrienden,” zeide **GABRIËL**, des konings hart is in de hand des Heeren als eene waterbeek; Hij neigt het tot al, wat Hij wil. Laat het onze gedurige bede zijn, dat de Heere het hart van onzen koning bekeere. Wij gaan gewis een’ bangen tijd te gemeet, en het is mijne overtuiging meer en meer, dat **GOD** alleen kan helpen. Gelijk Hij voor Israël goed was, toont Hij het reeds bij aanvang ook voor ons te wezen. Van waar die verwonderlijke uitbreiding, die de openbare predikingen, eerst in Vlaanderen en Brabant, en nu in deze Noordelijke streken, verkrijgen? — Als **GODS GEEST** werkt, wie zal het keeren? — De **H. GEEST** is het,

die den mensch overtuigen kan van het schrikkelijke bijgeloof, dat in de Roomsche kerk heerscht; en dat geheel in strijd is met het Woord van god. Dit Woord," vervolgde de leeraar plegtig, terwijl hij opstond en zijne hand op den Bijbel legde, „dit Woord is van god. Het menschelijk woord is feilbaar, het kan dwalen, gods Woord alléén niet. Dit Woord leert ons, dat er maar één Zaligmaker, één Middelaar gods en der menschen is; namelijk onze Heere JEZUS CHRISTUS, die te prijzen is tot in der eeuwigheid. Smeeken wij Hem, die in Zijne Genade ons dat Woord gaf, dat wij het mogen behouden, en dat de volkeren dezer landen dat Woord lief krijgen en het onbelemmerd mogen bezitten."

Toen de drie mannen na het amen des gebeds zich ophieven van hunne knieën, sloeg de torenklok negen slagen. Onmiddelijk daarop hoorde men het bom, bam eener andere klok.

„Wat hoor ik?" riep IJSBRANT verbaasd en ongerust, „de Heer behoede ons; dat is de klok, waarmede de vroedschap ¹⁾ wordt bijeengeroepen. En dat op Zaterdag-avond om negen ure. Vrienden! daar broeit onraad."

KOSTER EN GABRIËL waren van hetzelfde gevoelen en raadden IJSBRANT aan, voorzichtig te onderzoeken, wat er gaande was.

De geheele stad kwam in beweging. De straten waren bedekt met menschen. IJSBRANT spoedde zich naar het stadhuis, om in den omtrek van dit gebouw, waar de raad moest bijeenkomen, nadere berigten in te winnen.

Na verloop van een half uur kwam hij haastig terug, en vond zijne gasten nog in dezelfde kamer in een ern-

---

1) Zoo werd de stedelijke regeering genoemd.

stig gesprek met elkander en met zijne vrouw, die licht had binnen gebracht.

„Welnu?” riepen allen te gelijk.

„Er zijn brieven van de Burgemeesters uit Amsterdam bij onze vroedschap ingekomen, over de preëk van morgen, met aanmaning, die te beletten. Daarom is er op zulk een' ongelegen tijd vergadering belegd.”

„Hebt ge ook iets kunnen vernemen van hetgeen de raad voorneemt te doen?” vraagde KOSTER.

„Ik heb allerlei geruchten gehoord: dat men de poorten morgen gesloten zou houden, dat men bij trommelslag zou afkondigen, dat niemand buiten hooge noodzakelijkheid zich buiten de poorten mocht begeven, en . . . .”

Hier zag IJSBRANT zijnen gast GABRIËL angstig aan, terwijl hij aarzelde meer te zeggen.

GABRIËL bemerkte dit.

„Spreek onbeschroomd, vriend IJSBRANT,” zeide hij, „welk onheil dreigt mij?”

„Men zegt, dat de vroedschap u wil laten vangen, en reeds huiszoeking laat doen.”

Allen verbleekten, GABRIËL niet.

„Mijn leven is in de hand van mijnen getrouwen GOD en Zaligmaker. Zonder Zijn' wil kan mij geen haar worden gekrenkt;” zeide hij bedaard.

„Zeker,” hernam KOSTER, „maar gij wilt u toch niet als een schaap overgeven in de handen van menschen, die misschien het ergste met u voorhebben?”

„Ik mag het gevaar niet moedwillig in den mond loopen: dit verbiedt mij GODS Woord;” antwoordde GABRIËL kalm; „ook DAVID vlugtte voor SAUL; maar als het GODS wil is, dat ik in de handen der vijanden moet vallen,

dan hoop ik, door de genade mijns Heeren, onverschrokken de waarheid getrouw te blijven.”

Er werd nu besloten, dat GABRIËL zich in de schuur zou verstoppen achter de hooge bergen spaanders, die onze nijvere scheepstimmerman daar had liggen. De huisvrouw van IJSBRANT was reeds de kamer uitgesneld, en kwam hijgende aangelopen met eene groote peluw en kussens. Binnen weinige oogenblikken was GABRIËL in zijne schuilplaats; maar de ongerustheid van IJSBRANT en KOSTER verminderde niet. Deze laatste vooral deed zichzelve bittere verwijten, dat hij niet liever den raad zijner vrienden had opgevolgd en den leeraar GABRIËL niet naar Haarlem, maar naar Sparendam had geleid, waar hij in het huis van den schout, die den Hervormden zeer genegen was, een veilig verblijf zou gehad hebben.

De nacht ging rustig voorbij. Wel was er aanhoudend beweging op de straten en langs de grachten, maar de stadsdienaars kwamen de woning van IJSBRANT niet verontrusten. De reden hiervan was, dat de regeering van Haarlem nog niet recht wist, wat te doen. Des morgens bleven de poorten gesloten en werden met gewapende schutters bezet. Nu en dan moest eene melkster worden uitgelaten, van welke gelegenheid eenigen zich behendig wisten te bedienen, om mede door te sluipen. Velen, die hiertoe geen kans zagen, klauterden over den muur en zwommen door de stadsgracht, of werden met schuiften overgehaald. Een goed deel bleef wachten en morde luid over deze stoornis. Te negen ure werd afgelezen, dat zeker landlooper, JACOB KNUIT genaamd, bedreigd had, de stad in brand te steken, met belofte van honderd gulden voor dengenen, die hem wist aan te brengen. Dit werd door de wachtenden uitgelegd als eene

list der regeering, als een voorwendsel, om de poorten gesloten te houden. Het gemor werd luider en de houding der wachtenden dreigender. Te elf ure eindelijk gingen de poorten open, en stroomde de schare naar buiten.

Het moet een treffend gezicht geweest zijn, die schare van omtrent vijf duizend mannen en vrouwen uit onderscheidene standen der maatschappij, bijeengekomen, om gods Woord te hooren en gesticht te worden. De welgeboren vrouw, in gestikte zijden kleederen met kanten kraag, naast de nederige dienstmaagd met het laag uitgesneden jak en de eenvoudige, gladde muts; de edelman, in fluweel met goud omboord, nevens den armen daglooner, wiens ruwe vereelte hand alleen geschikt scheen om ploeg of spade te hanteeren, welk een verschil — en toch, welk eene overeenkomst. Zondaren is de naam, dien gods Woord den rijken en den armen gelijkelijk toekent. Voor Hem, die door de kleederen in het hart des menschen ziet, bestaat geen onderscheid, geen aanneming des persoons. Te zamen afgeweken, te zamen onnut geworden, hebben armen en rijken dezelfde verlossing noodig. Één Heer is het, in wien alléén zij kunnen behouden worden; één Bloed, dat alléén van zonde reinigen kan; één GEEST, door welken allen moeten geleid worden.

Te Overveen, op het grondgebied van den Heer van BREDERODE, niet ver van het kasteel, dat dien naam draagt, had men zich verzameld. De zachte glooingen der duinen kwamen den redenaar uitmuntend te pas, om de menigte te overzien. Twee lanssen, in den grond gestoken, en een dwarshout daaraan vast gebonden, om steun in den rug te geven, ziedaar den predikstoel. In de onmiddellijke nabijheid des leeraars zaten de vrouwen

en jonge dochters; achter deze zaten of stonden de mannen in wijde kringen; terwijl nog verder, aan de uiterste reien der menigte, eenige lieden heen en weder liepen, om den komenden Godsdienstige boeken en geschriften aan te bieden.

Soms hadden de mannen zich van wapenen voorzien, om bij mogelijken overval geweld met geweld te keeren. Dit schijnt bij deze bijeenkomst echter te zijn nagelaten; althans een oog- en oorgetuige rept in zijne gedenkschriften daarvan geen woord.

Toen de gansche vergadering had plaats genomen, ver-
toonde zich de leeraar. Hij plaatste zich op den geïm-
proviseerden predikstoel en las een' psalm af, om gezongen
te worden.

Krachtig klonk dat gewijde lied uit die duizende mon-
den en golfde over de duinheuvelen. Na het gezang deed
de prediker een kort en krachtig gebed, waarna hij zijnen
tekst opgaf:

Ephes. II : 8, 9 en 10. *Want nyt genade zijt gij sa-
ligh geworden door het geloove: ende dat niet nyt u: het
is Godts gave.*

Niet nyt de wercken, opdat niemant en roeme.

*Want wij zijn sijn maecksel, geschapen in Christo Jesu
tot goede wercken, welke Godt voorbereyt heeft, opdat
wij in deselve souden wandelen.*

Daar stond nu de kleine, tengere man, met wien wij
in het huis van IJSBRANT STAESZON, den scheepstimmer-
man, hebben kennis gemaakt, de eerwaarde PETER GA-
BRIËL, sterk en gesterkt in zijnen God. Door den Heer
met een voortreffelijk stemgeluid begaafd, kon men hem

met eenige aandacht tot in de uiterste reien verstaan. En de aandacht was groot, zeer groot. De gansche vergadering hing als aan de lippen van den spreker, terwijl hij met al den ernst zijner ziel sprak van de genade gods en het geloof in JEZUS, die op aarde was nedergedaald om den geringste en meest afgedwaalde onder de menschen te redden. Beurtelings met geestdrift vervuld of tot tranen toe bewogen, hadden zijne hoorders geene ooren dan voor hem, geene oogen dan voor hem, of om den smeekenden blik naar het zachtblauwe uitspansel op te slaan met de bede in het hart: Heere JEZUS! wees ook mij genadig!

De uren vervlogen; men dacht aan geen tijd. De zon brandde fel; — men getroostte het zich. Die mannen, die vrouwen, waarvan er velen uren ver gekomen waren, en die allen door het gaan naar de preek zich in gevaar hadden begeven, om door de Inquisitie te worden achterhaald en gevonnisd, rekenden niet angstvallig uit, of de preek misschien niet te lang was, noch bekreunden zich om de heete Julizon. Zij hoorden Gods woord lezen, uitleggen, verklaren; daarvoor vergaten zij alles. De kleine, tengere man, van wien men haast zou zeggen, dat hij moest smelten onder de brandende zonnestralen, bleef spreken met een ijver en vuur, als het gewicht van het onderwerp en den ernst der tijden vorderde. Toen hij eindelijk in het gebed ging, en voor allen zonder onderscheid bad — voor henzelfen, hunne vrienden, hunne vijanden, voor de regering, welke hen had vervolgd, voor den koning, die zijn aangezicht in toorn tegen hen gekeerd had, was er niemand, wiens oogen niet vochtig werden.

Deze samenkomst, de eerste Hage- of Grasprediking bij Overveen, had bij de vier uur geduurd. Vóór de me-

nigte uiteenging werd bekend gemaakt, dat den volgenden dag, zijnde Maandag, den 22 Juli, te negen ure daar ter plaatse door een' anderen Predikant zou „geleerd” worden. De onvermoeide GABRIËL zette zich met drie zijner vrienden op een' wagen, en reed naar Alkmaar, om daar des anderen daags te prediken.

Den volgenden morgen was de menigte nog grooter. JAN ARENTSZOON, die den vorigen dag, bij Alkmaar, op een korenakker, de duizenden toehoorders had geboeid, stond nu bij de lanssen, en predikte over eenige woorden uit Psalm CXVIII. Vele Roomsche geestelijken, die uit nieuwsgierigheid en met verbeterden spijt waren gekomen, om te luisteren, stonden verbaasd, dat deze mandenmaker de H. Schrift zoo goed verstond, en zoo wel sprekend en duidelijk wist uit te leggen.

„Wij hebben gods Heilig Woord den menschen klaar en rein hooren voordragen: dat Woord, dat door de Priesters met menschelijke leerin- gen verduisterd en tot dezen tijd toe besmet is geweest,” riepen eenige Amsterdammers dengenen toe, die hun des avonds bij hunne tehuiskomst vraagden, wat zij gehoord en gezien hadden. Deze woorden, die hun eenige dagen te voren het leven zouden gekost hebben, werden nu geduld; want de overheid begon gevaar te zien in het vervolgen, waar zich duizenden te gelijk schuldig maakten. Het scheen, alsof de vrijheid, om GOD te mogen dienen naar Zijn Woord, nu niet lang meer zou uitblijven. Helaas! die verwachting zou zoo spoedig niet worden vervuld. Een bange, bange strijd zou voorafgaan; maar in dien strijd zou de Heere in den Hemel toonen, dat Hij op dit hoekje gronds in genade nederzag.

De Hut in de Duinen.

II.

anneer wij in den gezelligen huiselijken kring aan de koffie- of theetafel zijn gezeten, genieten wij eene weelde, die, op den tijd van ons verhaal, in een goed deel van Europa schaarsch werd gevonden. Koffie, thee, suiker en schier alle overzeesche producten waren vreeselijk duur en bijna niet te bekomen. NAPOLEON toch had besloten, het machtige Engeland, dat hem durfde trotseeren, te vernederen. Hoe menigmaal had hij niet gewenscht, zijne overwinnende legerbenden tot in het hart van dat rijk te voeren, dat zijne plannen gedurig tegenwerkte. Maar daartoe zou hij het Kanaal over moeten steken, en, was hij meester te land, de Engelschen waren zulks op zee. Zijne weinige oorlogschepen konden onmogelijk den strijd volhouden tegen de ontzagelijke zeemacht van Groot-Brittannië. Dit schrikte hem echter niet af, om langs een' anderen weg zijn doel te bereiken. Het rijke en machtige Engeland was groot en aanzienlijk geworden door den handel, welnu, hij wilde het dien handel ontnemen. Engeland trok uit de vier overige werelddeelen millioenen schats aan producten, en won er millioenen op, bij den verkoop in Europa. Engeland, dat land van fabrieken en nijverheid, vond de beste markt voor zijne fabriekswaaren mede in Europa. Was Europa dus voor Engeland gesloten, of met andere woorden, kon men Engeland beletten, met het vaste land van Europa handel te drijven, dan

zou dit land zijne ontzaggelijke winsten derven; de kostbare voortbrengselen, die het uit zijne koloniën trok, met hetgeen zijne tallooze fabrieken verschaften, zouden in de pakhuizen blijven opgestapeld en veel in waarde verliezen; de algemeene welvaart moest daaronder schrikkelijk lijden, en het trotsche Albion ¹⁾ zou gedwongen zijn, zich te vernederen. Zoo ongeveer redeneerde NAPOLEON, toen hij het besluit teekende, waarbij in zijne staten allen handel met Engeland verboden werd. Een heirleger tolbeambten (douanen) bewaakten de kusten, om te zorgen, dat het gebod van den Keizer niet werd overtreden. In de staten, die niet onmiddellijk aan hem onderworpen waren, wist hij door het ontzag en de vrees, die zijn krijsroem inboezenden, de vorsten tot zijnen wil te dwingen, en noodzaakte hen, zijne douanen aan te nemen, om tegen smokkelhandel te waken. Rusland weigerde de plannen van den overweldiger te bevorderen, en tot het Continentaal-stelsel mede te werken. Verwoed over dien tegenstand, besloot NAPOLEON, ook dat groote rijk te vernederen. Met een leger zoo talrijk, als in de laatste zeven eeuwen niet in Europa was gezien, trok hij in den zomer van 1812 de grenzen van Rusland over. Hoe die tocht afliep zal het vervolg van dit verhaal leeren, en is u misschien, in hoofdzaak althans, reeds bekend. — Keeren wij na deze uitstap tot de hut van oom DIRK terug.

Terwijl de kommandant der douanen zijne manschappen naar het wachthuis voerde, zeer ontevreden, omdat hem de gelegenheid benomen was, de smokkelaars te van-

---

1) Albion, d. i. Engeland.

gen, was onze GEERTRUIDA in de hut van haren oom druk bezig met die werkzaamheden, die geen ordelijke huishoudster tot den laten middag uitstelt. Zij had verwikkend geslapen, en zoo ooit, nu had zij meer dan gewone behoefte, om den Heere te danken voor Zijne genadige bewaring. Onder het lezen van den XLVI^{sten} Psalm was zij bijzonder verblijd geworden. Haar geloof en haar vertrouwen op haren Heiland was gesterkt. Zij gevoelde het, de ondervinding der laatste dagen had er reeds bewijs van gegeven, GOD was haar eene toevlucht en sterkte. Welgemoed verrigtte zij nu haren arbeid, en herinnerde zich achtereenvolgens vele liefelijke woorden van hare onvergetelijke moeder. Van tijd tot tijd wierp zij een blik naar de slaappleats van haren oom. Deze sliep; maar te oordeelen naar zijn gestadig woelen en de halfuide uitroepen, die hij deed, was zijne rust niet zoet. GEERTRUIDA wist, dat haar oom gaarne koffie bij zijn ontbijt gebruikte; daarom had zij gezorgd, dat het oude koffieketeltje, behoorlijk gevuld, op de glimmende kolen stond te dampen. Zij was onbekend met de misdadige handelingen van haren oom, en kon zich dan ook niet begrijpen, hoe iemand, die uiterlijk althans eer behoeftig dan gegoed scheen te wezen, zulk eene dure drank bekomen kon. Ook vond zij het vreemd, dat oom DIRK zijn koffietrommeltje achter een hoop oude lappen had staan. Toen zij den vorigen dag die prullen uit de kast wilde ruimen, had oom haar dreigend aangezien, en haarforsch toegeroepen.

„Blijf daar af, GEERT! Dat mag niet veranderd worden.”
Eindelijk werd oom wakker.

„GEERT!”

„Wat belijft u, oom?”

Oom DIRK schoof de gordijnen open. Hij zag door het raam het besneeuwde duin door de vriendelijke morgenzon beschenen, en riep gramstorig:

„'t Is zeker al laat; meid, waarom hebt ge mij niet geroepen?”

„Lieve oom, ik durfde u niet wekken. Gij hadt er mij niets van gezegd; en daarbij dacht ik, dat ge wel rust zoudt noodig hebben, daar het van nacht niet vroeg was, toen . . . . .”

„Zwijg daarvan; eens en vooral zij u gezegd, dat gij u niet hebt te bemoeien met hetgeen uw oom doet. Ook moet ik u nooit weer zoo laat opvinden; hoort ge! — Waar zijn mijne schoenen?”

„Hier, oom! Ik heb ze op de plaat gezet, opdat ze wat warm zouden worden.”

Oom DIRK maakte zich gereed, om op te staan.

„Ik weet niet, hoe het komt,” zeide hij in zichzelf; „ik ben anders dan gewoonlijk. Maar het zal wel beter worden.”

Terwijl hij zich aankleedde, begon hij eensklaps te wankelen. Gelukkig greep hij zich nog aan de bedstijlen vast, anders ware hij op den harden grond neêrgekomen; want GEERTUIDA, die haastig toesnelde, had den zwaren man niet kunnen houden.

„Lieve oom! wat deert u?”

„Niets, GEERT! Ik ben maar een beetje duizelig; het zal straks wel over wezen.”

„Wilt ge niet liever nog een poosje gaan liggen?”

„Neen, neen; dat kan niet; ik heb het druk, zeer druk. Mijn hoofd doet mij wel zeer; 't is of ik de zee hoor bruischen, en het klopt mij hier” — op zijne slapen wijzende — „maar het zal alles wel overgaan.”

Eenige oogenblikken zat oom DIRK vóór zijne legerstede met het hoofd in de beide handen. Het ging niet over. De hoofdpijn werd heviger; zoodra hij stond, werd hij duizelig; hij moest te bed. Eene felle koorts was in aantocht.

GEERTRUIDA pastte haar oom trouw op. Zij gaf hem drinken tot lessching van den brandenden dorst, die mond en keel zamentrok, schikte zijne kussens en bewees hem al die kleine diensten, die een zieke noodig heeft. Met voorbeeldig geduld voegde zij zich naar het onaangename karakter van den kranke. Wie haar had kunnen gadeslaan, zoo als zij daar vóór het bed zat, met zorgvuldige oplettendheid elke beweging van den kranke uitleggende, al hare aandacht wijdende aan hetgeen tot verlichting zou mogen strekken, zou vermoed hebben, dat de kleine GEERTRUIDA in de leer was geweest bij die edele jonkvrouwen, die in onze dagen aan zoo menige lijdenssponde met belangelooze liefde bezig zijn, om leed en smart te verzachten. De waarheid is, dat deze kleine ziekeverpleegster van den Heer een gevoelig hart en veel gezond verstand had ontvangen; en sedert zij den Heere JESUS als haar Heiland had leeren liefhebben, was dat hart en verstand door den H. GEEST geheiligd; met andere woorden: zij wenschte niets liever, dan te doen, wat de Heere JESUS wil.

De ziekte, waarmede de Heer oom DIRK had bezocht, liet zich ernstig aanzien. De koorts verhief zich meer en meer en deed het sterkgespierde lichaam van den krachtigen man sidderen als een populierblad.

„GEERT,” steunde de kranke, „ga den doctor halen.”

„Dadelijk, lieve oom! Maar ik weet niet, waar hij woont; en wie zal zoolang bij u blijven?”

„Ik kan wel alleen wezen. Loop maar gauw heen. Op den weg naar Leiden, het vijfde huis rechts. Gauw.”

In een ommezien was GEERTRUIDA de deur uit. Zoo snel zij kon spoedde zij zich naar de aangeduide woning en vond den geneesheer te huis. Hij was bereid, dadelijk mede te gaan. Hij onderzocht den kranke en schreef na eenig peinzen een recept.

„Het drankje, meisje, zal ik dadelijk zenden. Pas goed op het innemen.”

„Is oom gevaarlijk, mijnheer.”

„Ik hoop, dat hij spoedig weer zal genezen zijn,” was het antwoord van den arts, met een' eigenaardigen nadruk op het woordje hoop. „De zieke heeft rust en stilte noodig. Morgen vroeg kom ik weder.”

Den volgenden morgen bij het aanbreken van den dag was de geneesheer aan het krankbed. Oom DIRK had eene zeer onrustige nacht gehad en lag weer in eene felle koorts. De kleine GEERTRUIDA had geen oog dicht gedaan, en was afgetobt van het waken en de inspanning. De scherpe blik van den arts bespeurde ras hare afmatting.

„Zijt gij hier alleen, mijn kleine meid?”

„Ja en neen, Mijnheer. Ik ben wel alleen, maar de Heer JEZUS is toch bij mij,” antwoordde GEERTRUIDA, terwijl hare doffe oogen helderder werden.

„Nu goed; maar gij zijt niet sterk genoeg, om het zóó lang vol te houden. Gij moet naar bed. Is hier niemand van uw ooms familie, die helpen kan.”

„Ik geloof niet, mijnheer, dat oom hier meer familie heeft buiten mij, dan eene oude tante, vrouw P.”

„O, die vrouw is mij wel bekend. Ik zal zelf bij haar aangaan,” hernam de menschlievende arts. — „Het zal op zijn best genomen, eene ziekte van langen duur zijn,” vervolgde hij zacht, terwijl hij de hut verliet.

Vrouw P. kwam. Ofschoon lang niet jong meer, was

zij toch nog krachtig van lichaam. Daar zij gaarne bereid was haren zieken neef te helpen, zoo veel zij kon, mocht GEERTUIDA nu rust gaan nemen.

En die rust was hoog noodig. Hadde zij een minder gevoelig hart bezeten, het waken en de verzorging van haren oom zou haar niet zoo hebben afgetobd, als nu het geval was. Zij leed, terwijl zij den kranke zag lijden; maar dit was het ook, dat haar zoo zorgvuldig deed zijn. Eene ziekenverpleegster zonder liefde is een dorre boom in de brandende zonnehitte. Die de meeste liefde heeft, is ook het meest geschikt, om aan de krankbedden hulp te bewijzen. Er is gezegd: de liefde maakt vindingrijk. Dit is volkomen waar. En wanneer die liefde meer is dan eene bloote, ras voorbijgaande aandoening, wanneer die liefde is geworteld in de liefde tot CHRISTUS, en uit de liefde, die Hij aan de ziel bewijst, haar oorsprong heeft en gestadig voedsel erlangt, — dan maakt zij niet alleen schrander in het opsporen van die middelen, die tot verzachting kunnen strekken van het lijden des naasten, maar zij doet ook volharden. Behoeft ook het lichaam verpoozing, de begeerte om te helpen, te steunen, te troosten en te verlichten, de liefde, blijft onvermoeibaar.

Biddende was GEERTUIDA ingeslapen. In den namiddag ontwaakte zij zeer verkwikt.

„Hoe is het nu met oom?” was haar eerste vraag.

„Niet best, GEERT,” antwoordde vrouw P. — „Hij is, naar ik geloof, nog niet zonder koorts geweest.”

Tegen den avond kwam de geneesheer. Hij vond oom DIRK in denzelfden toestand. Terwijl hij aan het krankbed peinsde over den aard der ziekte, deed zich het getrappel van paarden hooren, die voor de hut stil hielden. Op hetzelfde oogenblik werd de deurforsch open

gestooten, en twee gens d'armes¹⁾ traden binnen. Het uitzicht dezer policiedienaars voorspelde niet veel goeds.

„Wat is er? Wien zoekt gij?” vraagden vrouw P. en GEERTRUIDA te gelijk, hevig verschrikt.

„Waar is DIRK?” vraagde op gestrengen toon een der gens d'armes, terwijl hij een papier uit den zak haalde.

„Ach, oom is erg ziek. Gij wilt hem toch geen kwaad doen?” riep GEERTRUIDA beangst.

„Ziek of gezond,” hernam de policiedenaar, „hij is mijn arrestant. Ik heb bevel hem gevangen te nemen en onmiddellijk over te brengen.”

„Maar dat is onmogelijk, dat is onmogelijk,” jammerde GEERTRUIDA. „Oom zal het besterven, niet waar, doctor?”

Deze had intusschen het ziekbed verlaten, en zich bij de gens d'armes gevoegd.

„Is uwe lastgeving stellig?” vraagde hij.

„Zij laat geen twijfel over, mijnheer,” antwoordde de aangesprokene na beleefde militaire groet. „Hier is zij.”

De geneesheer zag het papier in, schudde het hoofd en mompelde: „smokkelarij — hm... hm... in arrest... zwaar vermoeden.”...

„Mijne heeren!” zeide hij luid tot de beide gens d'armes, nadat hij het papier geheel had doorgelezen, „uw arrestant kan niet met u medegaan. Hij is gevaarlijk ziek: het overbrengen naar de gevangenis kan hem het leven kosten.”

„Maar wij hebben strikte bevelen, mijnheer, daarvan mogen wij niet afwijken.”

„Ik ga naar den Maire²⁾ en hoop uitstel te bewer-

1) Zoo werden de gerechtsdienaars genoemd.

2) Burgemeester.

ken;" hernam de geneesheer zijn' hoed grijpende. „Weest zoo goed, en wacht eenige oogenblikken."

„Och ja, Doctor! doe dat, doe dat als 't u belieft," riep vrouw P. en GEERTRUIDA den wegsnellende acaterna.

De Maire van DIRKS woonplaats was een goed vriend van den geneesheer. Hij was dadelijk bereid al zijn' invloed aan te wenden tot uitstel van de gevangenneming van DIRK, mits zijn vriend stellig beloofde, dadelijk berigt te zenden, zoodra de toestand van DIRK het vervoer mogelijk maakte. Al dadelijk gaf hij den geneesheer een papier mede, behelzende het bevel aan de gens d'armes, de arrestatie voor dezen dag te staken.

De policiedienaars vertrokken.

„Och, doktor, wat heeft oom toch gedaan, dat ze hem gevangen willen nemen?" snikte GEERTRUIDA.

„Hij ligt onder het vermoeden van smokkelhandel, dat wil zeggen: men geloof, dat hij heeft geholpen in het binnenvoeren van Engelsche koopwaren tegen het uitdrukkelijk gebod van den Keizer."

„Is hij schuldig, doktor?" vraagde GEERTRUIDA angstig.

„Ik hoop van neen, mijn kleine meid!" antwoordde de dokter bedarend. „Gij moet u zoo niet beangst maken. Uw oom wordt niet vervoerd, zoolang hij ziek is; dit kan ik u wel stellig zeggen. En voor het overige, wellicht komt in dien tijd zijne onschuld aan het licht. Tijd gewonnen is veel gewonnen. Hoe gaat het nu met mijn' patient?" vervolgde hij naar de legerstede tredende, waar oom DIRK nederlag.

De ziekte was nog klimmend. Het sterk gestel van den krachtigen man had een' zwaren kamp met de woedende koorts. Hij sprak weinig. Bij wijlen was hij buiten kennis; dan prevelde hij binnen 'smonds geheel

onverstaanbaar, ook voor het scherpst luisterend oor, of kreunde aanhoudend, nu en dan afgebroken door een' korten scherpen gil.

Toen de geneesheer was heengegaan, boog GEERTRUIDA hare knieën. Zij hoorde haren oom ijlen, zij had den doctor het hoofd zien schudden, zij begon te vreezen. O, ware hij bekeerd! Honderdmaal had zij dit gewenscht. Zij gevoelde zeer groote behoefte, om hare zorgen en angsten aan den Heer te klagen, die het oor neigt, en de stem der smeekingen hoort. Zij stortte haar hart uit in een vurig gebed. Zij smeekte den Heer, om redding voor haren oom naar ziel en lichaam; al smeekende kreeg zij meer en meer vrijmoedigheid, om aan te houden. En toen zij het amen had uitgesproken, was er kalmte in haar gemoed. Zij gevoelde iets van dien liefelijken vrede, dien het geloof in den Heere geeft. Hare zorgen had zij op den Heer mogen wentelen: hoe Hij doen zou, wist zij niet; maar dit wist zij, daarvan was zij in het diepst harer ziel overtuigd, dat Hij uitkomst zou geven.

Vrouw P. die met den doctor de hut had verlaten, om in hare woning een en ander te verrigten, vond bij hare terugkomst de kleine GEERTRUIDA vóór het bed, bezig met in haren Bijbel te lezen. De gordijnen had zij zoo geschoven, dat het licht der lamp den kranke niet kon hinderen.

„Oom slaapt,” zeide zij fluisterend, op den vragenden blik, waarmede vrouw P. haar aanzag.

„Ik zal van nacht waken, GEERT; gij kunt dus straks wel naar bed gaan.”

„Zult gij mij dan roepen, wanneer gij mij noodig hebt?”

„Zeker; maar de slaap is goed voor u. Een volwassen

mensch kan beter tegen waken, dan een meisje van uw leeftijd”.

„Ik kan toch ook wel eene nacht opblijven, om oom op te passen.”

„Verveelt gij u dan niet?”

„O, neen. Als oom stil is, dan lees ik in mijn' Bijbel,” en dan gaat de tijd gauw voorbij.

„Ik heb nooit veel gelezen.”

„Toch wel in den Bijbel?”

„Och neen, eene knappe vrouw, die haar huishouden goed behartigt, heeft altijd wat te doen.”

„Mijne lieve moeder heeft mij dikwijls gezegd, dat ik voor het Bijbellesen iederen dag van mijn werk zoo veel tijd moest uitsparen, als ik kon; al zou ik er vroeger om opstaan. Ik kan ook waarlijk den Bijbel niet een' ganschen dag dicht laten.”

„En waarom leest gij er toch zoo gaarne in?”

GEETRUIDA zag vrouw P. verwonderd aan; zij begreep niet, hoe men zulk eene vraag doen kon.

Na eenige oogenblikken zeide zij:

„Omdat ik JEZUS liefheb. In den Bijbel lees ik van den Zaligmaker, die op aarde gekomen is, om zondaren zalig te maken, en wat ik doen moet, om Hem te behagen. Toen moeder nog leefde, las zij alle dagen met mij in den Bijbel. Dat waren aangename uren! Moeder kon alles zoo duidelijk uitleggen. Nu is zij boven, vóór den troon van JEZUS.”

„Wie legt nu den Bijbel voor u uit?”

„Dat doet de HEER zelf. Ik vraag of Hij het mij wil doen begrijpen. Moeder zei dikwijls: Mijn lieve kind, alles, wat gij weten moet, om zalig te worden, staat in de H. Schrift te lezen. Maar bid om den H. GEEST.

De Heere JESUS wil Hem geven. Die zal u gods Woord doen verstaan. Wij moeten niet denken, dat wij in dit leven alles zullen begrijpen, wat in den Bijbel staat; maar wat een zondaar noodig heeft, om zalig te worden, dat staat er zeer duidelijk in. Zoo zei mijne lieve moeder."

Een zacht gekreun van den zieke deed dit gesprek, dat natuurlijk zeer zacht, bijna fluisterend gevoerd was, afbreken. Beiden snelden naar de legerstede. Oom DIRK scheen rustiger.

„Hoe gaat het oom?" vroeg GEERTRUIDA zacht.

De kranke opende de oogen, zijn blik was niet meer wild en starend.

„Niet erger," stamelde hij.

Nadat vrouw P. hem had ingegeven, viel hij weder in eene zachte sluimering.

GEERTRUIDA legde zich ter ruste. Het middernachtelijk uur vond vrouw P., met belangstelling lezende in den Bijbel, dien GEERTRUIDA op tafel had laten liggen.

Correspondentie.

Schiftraadsel: RACHEL, ESTHER. Beide opgaven zijn goed beantwoord door H. J. BROERSMA, J. V. SCHILFGAARDE, H. WOLZAK GZ., A. H. V. SUGTELEN, J. PRIEM, G. SCHIMMEL, H. KULSDOM, H. V. ESSENBURG, C. EN J. V. ALLER, W. A. G. C. KNAP.

Vragen.

I. Waar wordt in de H. Schrift het gebed bij reukwerk vergeleken?

II. Waar wordt in de H. Schrift Israël een wijnstok genoemd?

De antwoorden op deze vragen worden tot den 10 Augustus franco ingewacht aan het adres van den heer C. F. SCHÖTTELNDREIER te Nijkerk o/d Veluwe.

Zendingslied.

---

alt neder, gij, volken! erkent en aanbidt
Den Heere die op Zijn genadetroon zit;
En doet als de zee, die uw kusten begroet,
En met hare golven zich werpt aan uw voet.

Gij, koningen! snelt uit het Oosten nu aan,
Met wierook, met goud en met mirre belaan;
Alom waar de morgen zijn vleugelen spreidt,
Zij Gode het offer des harten bereid.

Gebondnen en vrijen van 't Westen, knielt neêr!
Wordt dienaars van JESUS, den Koning der eer!
En alle gij eilanden, talrijk als 't stof,
Verheerlijkt gods naam en verkondigt gods lof.

Snelt aan van het Zuiden! Dat weldra verschijn'
Een heirweg den Heere, door 't zand der woestijn.
Strek smeekend uw handen, o, Moorenland! uit;
En Lybië valle den Heiland ten buit.

o, Volken van 't Noorden, vereent u! Verhaalt
Gods machtige werken in velerlei taal.
Zingt allen te zamen ter eere op 't feest
Den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest!

Zendingsverhalen uit China.

1. *Een man over boord.*

Enige jaren geleden reisde een zendeling met eene boot een kanaal op van Shanghai naar eene 20 uren verder gelegen stad. In dezelfde boot was een Chinees, PIETER genaamd, die in Engeland was geweest, maar geen Christen was geworden. De zendeling sprak tot hem; PIETER scheen voor zijne ziel bezorgd te zijn, en wenschte meer te hooren; maar juist als zij bij de stad kwamen, werd de arme PIETER door een' plotselingen ruk van de boot over boord geworpen. De zendeling, die naar beneden was gegaan, om zich voor de landing gereed te maken, kwam dadelijk naar boven, en sprong in 't water, om, zoo mogelijk, hem te redden; doch zelf PIETER niet kunnende vinden, zag hij naar hulp uit. Hij zag in de nabijheid eene visschersboot met een sleepnet, waarmede men PIETER wel naar boven zou kunnen krijgen. Hij riep dus den visschers toe, om hem een man te helpen redden. Zij antwoordden alleen: „Dat is niet behoorlijk!” Hij vroeg het hun nogmaals; maar zij zeiden: „Wij kunnen niet, wij zijn bezig met visschen;” en toen hij hun meer geld beloofde, dan zij met een dag visschen konden verdienen, vroegen zij: „Hoeveel?” Hun werd eene som van f 12,50 beloofd. Doch meent gij, dat zij wilden komen? Och neen, zij eischten tien maal zooveel, 125 gulden. De zendeling had zooveel niet. Hij beloofde hun alles, wat hij had, omstreeks 35 gld.; en zoo kwamen zij eindelijk, en brachten het lichaam van

den armen PIETER op; maar het was te laat — hij was dood.

Wat waren die mannen ongevoelig en baatzuchtig! Zij waren schuldig aan PIETERS dood, want zij hadden hem kunnen redden. Zoo liefdeloos maakt het heiden-
dom. En die liefdeloosheid roept den Christenen luide toe: „Komt over, en helpt de Chineezen!” Als de Christenen niet meer liefde hadden voor de zielen der Chineezen, dan die visschers voor het lichaam van PIETER, geen zendeling ging tot hen, en de vierhonderd millioen Chineezen zouden van den weg der zaligheid in CHRISTUS JEZUS niet hooren.

2. *„Waarom kwaamt gij niet eerder?”*

Acht jaren geleden was een zendeling innig verblijd door het getuigenis van een' zijner hoorders. Nauwelijks was de prediking geëindigd, of een Chinees van middelbaren leeftijd stond op, en zeide: „Ik heb langen tijd naar de waarheid gezocht, doch eerst nu heb ik ze gevonden. Ik heb geene rust gevonden in de godsdiensten mijns volks; doch 't geen ik dezen avond gehoord heb, geeft mij rust. Voortaan geloof ik in JEZUS.” Deze man toonde van toen af, dat die belijdenis waarheid was. Met vrijmoedigheid sprak hij tot zijne landgenooten over den dierbaren Zaligmaker en het geluk, dat hem deelachtig was geworden, en sedert is hij het Evangelie blijven prediken. Eenigen tijd na zijne bekeering vroeg hij den zendeling, hoe lang diens landgenooten JEZUS gekend hadden; en toen hij vernam, dat dit reeds eenige eeuwen lang was, riep hij verbaasd uit: „Waarom kwaamt gij niet eerder?” —

3. *De Chineesche soldaat.*

Een der zendelingen te Peking, de hoofdstad van China, met 2 millioen inwoners, zag op een' zondagnamiddag een chineesche soldaat onder zijne hoorders. De kalme houding en de groote oplettendheid van dezen onbekende trof den zendeling, die na afloop van de godsdienstoefening door hem bezocht werd, en nu vernam, dat de soldaat pas was teruggekomen van een strijd tegen opstandelingen. Vele zijner makkers waren er bij omgekomen, en hij rekende zich gelukkig, van zoo zonder eenig letsel te zijn teruggekeerd. De zendeling vroeg hem nu, wat hij wel van die bevrijding dacht, en aan wien hij die bescherming schuldig was. „Mijnheer,” zeide de soldaat tot groote verwondering van den ander „op dit punt bestaat voor mij geen twijfel. Al het goede, dat mij overkomen is, ben ik verschuldigd aan de ontfermingen van den Heere JESUS CHRISTUS, op Wien ik vertrouw, en tot Wien ik sedert twee jaren, dagelijks mijne gebeden richt.” En op eene nieuwe vraag van den zendeling, vertelde de soldaat hem de volgende geschiedenis:

„Vóór drie jaren bracht ik eenige dagen in deze stad door. Onder het vele nieuwe zag ik ook eene aankondiging op zeker huis, dat het Evangelie van CHRISTUS aldaar gepredikt werd, en dat iedereen het mocht komen hooren. Ik vroeg een' voorbijganger, wat dat beteekende; en deze antwoordde mij, dat dit huis bewoond werd door een' vreemdeling, die voorgaf in China te zijn gekomen, enkel om er de ware godsdienst te verspreiden. Uit nieuwsgierigheid trad ik binnen, en ik bevond mij onder een aantal personen, die met opmerkzaamheid schenen te luisteren naar hetgeen men tot hen sprak. De predi-

ker sprak van de liefde, die GOD, aan de wereld getoond had in het zenden van Zijnen Zoon tot zaligheid van zondaars. Die woorden maakten destijds weinig indruk op mij; maar de zendeling, die mij had opgemerkt, sprak mij na de dienst aan; en toen ik hem zeide, dat ik op het punt stond van naar het leger te gaan, gaf hij mij een Nieuw Testament, drong er bij mij op aan, dat ik het geregeld zou lezen, en drukte zijnen wensch uit, dat God mij mocht zegenen.

„Des anderen daags vertrok ik naar het leger, en weldra was ik het gebeurde vergeten. Doch eerst eenige maanden later, toen ik eens niets te doen had, schoten mij de woorden van den vreemdeling weder te binnen, en voor de eerste maal begon ik te vragen, wat zij konden beteekenen. Nu haalde ik het boek voor den dag, waarvan ik tot dusver in 't geheel geen gebruik gemaakt had, en begon te lezen. Ik begreep eerst weinig van den inhoud; doch uit nieuwsgierigheid las ik voort, en van dag tot dag ontwaakte er meer belangstelling bij mij. Langzamerhand werd mijn verstand verlicht, mijn hart verteederd; en de goddelijken leeringen, eerst zoo duister voor mij, helderden voor mij op. Eindelijk kwam ik op zekeren dag tot de overtuiging, dat de dienst der afgoden dwaas en zondig was; en van toen af nam ik het vaste besluit, om nimmer weer den voet in eenen heidenschen tempel te zetten.

„Mijn gebed ging nu tot GOD op, om Hem goed te leeren kennen. Weldra ontwaakte in mij eene oprechte liefde voor dien JEZUS, van wien mij mijn boek sprak, en daarop volgde eene groote blijdschap des harten. Aldus kwam ik er toe, om JEZUS als mijn' eenigen Zaligmaker te beschouwen; ik stelde op Hem mijn vertrou-

wen, en heb dit sedert twee jaren gedaan. Wel ben ik buiten staat, om de groote waarheden van het Evangelie duidelijk uit te leggen; maar ik geloof, dat Jezus bij mij is; dit maakt mij gelukkig, en op dit oogenblik ben ik dit in het bijzonder. Ik dank den Heer, dat ik deze plaats mocht bezoeken, waar ik heb mogen hooren spreken van hetgeen Hij voor mij gedaan heeft.”

De zending was zeer verwonderd en verblijd over deze mededeeling. Hij verzekerde den soldaat, dat hij de parel van groote waarde gevonden had; beloofde, hem in den gebede te zullen ondersteunen, en vermaande hem tot getrouwheid. „Bedenk,” zeide hij tot hem, „indien gij tot het einde toe dien JEZUS wilt volgen, die zich aan u heeft geopenbaard, zoo moet gij beproevingen, ja waarschijnlijk vervolgingen en misschien wel groot lijden verwachten.”

„Ik weet het,” antwoordde de jonge Christen „en ik heb het reeds een weinig ondervonden. Zoodra ik tot mijne makkers over dit boek sprak, spotteden de meesten met mij, zeggende, dat ik wel dwaas was, om mij bezig te houden met eene godsdienst, die van de vreemdelingen kwam. De meesten hunner zijn in den strijd gestorven, en ik ben in mijn onderzoek voortgegaan. Anderen hebben mij gevraagd, om hun mede te deelen, hetgeen ik in mijn boek gelezen had; dezen betoonden mij genegenheid. Dat heeft JEZUS gedaan; en omdat Hij mij tot dusver heeft ondersteund, vertrouw ik, dat Hij mij ten einde toe zal ondersteunen. Wat er ook kome, ik heb besloten Hem nimmer te verlaten.”

Jeugdige vrienden en vriendinnen, hebt ook gij die goede keuze reeds gedaan? —

4. *De Speelkaartenmaker.*

Onder de personen, die in den jongsten tijd onder de prediking des Evangelies in China tot CHRISTUS bekeerd werden, is ook een man, die zijn brood verdiende met het maken van speelkaarten. De zendelingen, wier onderwijs hij sedert verscheidene jaren had bijgewoond, hadden hem dikwijls onder het oog gebracht, dat hij dit handwerk moest laten varen; doch altijd antwoordde hij, dat hij wel geen afgodendienaar meer was, maar onmogelijk afstand kon doen van zijn bedrijf, dat hem en zijn huisgezin brood verschafte. Eindelijk kwam er meer licht in zijne ziel, en op zekeren dag kwam hij den zending verklaren, dat hij ernstig rond zag naar een ander middel van bestaan. Op dit woord deed hij de daad volgen. Eenige weken later had er voor de deur van de dorpskapel eene soort van auto-da-fé (geloofsdaad) plaats. Onze Chinees gaf daar de gereedschappen, die hij tot kaartenmaken gebruikt had, aan de vlammen over. Uit eigene beweging had hij ze derwaarts gebracht, en hij verwijderde zich niet, voor het vuur ze geheel verteerd had. Hij had ze wel kunnen verkoopen, eu tegen goeden prijs ook; doch hij had gemeend, dit aanbod te moeten afslaan, om aan de Christenen en de vele heidenen, die de plechtigheid bijwoonden, een onwedersprekelijk bewijs zijner Christelijke oprechtheid te geven.

5. *De getrouwe Colporteur.*

Bekeerde Chineezzen zijn veelal den zendelingen ijverig behulpzaam in de verbreiding van het Evangelie onder hunne landgenooten. Een hunner had vóór zijne bekee-

ring eene speeltafel gehouden. Hij ging het land rond, om met de liefde zijner heidensche landgenooten voor het dobbelspel zijn voordeel te doen. Hij bediende zich daarbij van zulke slinksche middelen, dat men hem (hij was ook gebocheld!) den scheldnaam gaf van: „den tijger op drie pooten.” — Thans als colporteur werkzaam, gebeurt het menigmaal, dat de heidenen, wien hij het Evangelie predikt, hem op zijn vroeger leven wijzen. Zoo predikte hij eens op de straat, toen plotseling een jong mensch op hem toetrad, en op verachtelijken toon zeide: „Wat zegt gij ons daar; en wie zijt gij, dat gij deze lieden komt verontrusten, door hun te spreken van JESUS? — Ik ken u wel; toen ik een kind was, beroofdet gij mij van mijn geld door middel van uwe speeltafel. Keer terug tot uw vroeger bedrijf, en laat ons met rust.” — Een andermaal voor een' afgodswinkel staande, predikte hij voor een talrijk gehoor, toen een grijsaard tot de menigte zeide: „Wilt gij weten, wie die snapper is, naar wien gij zoo beleefd luistert? — Zijn vader was een kome-diant, en hijzelf is een slechte vent geweest, die door niemand geacht werd.” En daarop zich tot den prediker wendende, zeide hij: „Gij moest u wel schamen; vreemdelingen hebben u tot zich gelokt, om u na uwen dood de oogen uit te steken; maar wat heeft u dit volk gedaan, dat gij hen vermaant, u na te volgen? — De vreemdelingen betalen u voor uw prediken, maar de kinderen schelden u en werpen u met steenen. Zij doen er goed aan, en gij, gij durft hen niet slaan, omdat, zoo gij dit deedt, uwe meesters u zouden wegjagen. . . .” „Zoo sprak de grijsaard;” verhaalt de colporteur; „hij wond zich al meer en meer op, tot hij uitgeput zich in den winkel nederzette, om adem te scheppen. Hij had mij

zeer harde waarheden gezegd, doch op een' vaderlijken toon, en zóó, als hij ze tot zijnen zoon zou hebben gesproken. Wat konde ik hem antwoorden? Ik liet hem uitspreken, en toen hij zweeg, predikte ik op nieuw. Ik kon niet bespeuren, dat mijn gehoor minder gezind was, om te luisteren. En waarom zou ik over zulke aanvallen ook boos worden? Ik heb ze maar al te zeer verdiend. Moge GOD verhoeden, dat die herinneringen van mijn treurig eertijds schaden aan de waarheid, die ik zoo vurig verlang te verkondigen aan mijne landgenooten, juist omdat de kracht dier waarheden mij tot een nieuw mensch gemaakt heeft."

Omtrent ééne uitdrukking van den grijsaard merken wij ter opheldering aan, dat onder de Chineezzen verbreid wordt, dat de zendelingen in China zijn gekomen, om er menschenoogen te verkrijgen, waarvan zij opium, een zeer bedwelmend handelsartikel, maken. Zoodra een Chinees, die Christen is geworden, sterft, graven zij hem de oogen uit, en zenden die in eene kist naar Indië. En zulke dwaasheden worden door vele lieden geloofd. — Gij ziet dus hier op nieuw bevestigd, hoe in alle landen, gelijk in alle tijden de leer der waarheid bestreden wordt. O, dat wij zelve er nooit tegen strede in woord of wandel!

6. *Hoe de inlandsche prediker CHAI-KI onthaald werd.*

De inlandsche prediker CHAI-KI bezocht de stad Toachue waar een overgroot aantal personen luisterden naar zijn verhaal van GODS wondervolle liefde. Doch dit duurde niet lang. Sommigen lachten hem uit, anderen wierpen hem met steenen, nog anderen scholden of dreigden hem.

Doch CHAI-KI ging maar voort van de eene plaats naar de andere te wandelen en, nu eens op de straat, dan op de markt of bij de deuren der heidensche tempels, GODS Woord te verkondigen. Een zijner toehoorders wilde met hem twisten, en vroeg hem: „Waar is die GOD, van wien gij spreekt? Ik kan Hem niet zien.” — „Neen,” zeide CHAI-KI, „gij kunt Hem niet zien; maar ik zal u zeggen, waar Hij is. Hij is overal in den hemel boven en op de aarde beneden, in het huis en buiten op het veld. Hij is nu ook rondom ons, en weet, wat gij denkt, en wat gij gevoelt en doet en zegt.” — „Waarom komt gij hier om ons dit te prediken? Gij eet het vreemde geld (d. i. gij wordt door vreemdelingen ondersteund).” — „Mijn vriend, vreemd geld zou mij niet herwaarts doen komen, indien ik niet wist, dat de waarheid, die ik u kom prediken, u tot voordeel kan zijn, en uwe ziel kan redden van de hel.”

Op zijne verdere wandelingen ontmoette hij eenen man, die de Evangelie-waarheid reeds vroeger gehoord had en nu zijnen stadgenooten kon zeggen, dat zij geene dwaasheid was. Zoo bracht hij den namiddag door leerende en predikende van huis tot huis, van straat tot straat. Inmiddels was het te laat geworden, om nog met de boot naar zijne woonplaats Swatow terug te keeren. Wat zou hij doen, hij, de vreemdeling, die eene onwelkome leer op eene onvriendelijke plaats leerde? Zou iemand hem een nachtverblijf en spijsje geven? Hij gevoelde zich een weinig bezwaard, doch het gebed tot God gaf hem rust en vrede. Hij leerde zijnen weg op Hem wentelen, die dan ook op wonderbare wijze voor Zijnen dienstknecht zorgde.

CHAI-KI begon nu weder te prediken in een ander gedeelte der stad. Juist had hij geëindigd toen eene vrouw

hem uit naam van een in de nabijheid wonenden winkelier kwam uitnoodigen, om den nacht in diens huis door te brengen. — „GOD heeft mijn gebed verhoord;” zeide hij, „Hij heeft mij onder vreemdelingen eenen vriend gegeven;” en met een verlicht hart maakte hij zich gereed, om de vrouw te volgen. — Doch te gelijkertijd zag hij zich omringd door eene menigte gewapende personen; die terug kwamen van den strijd met eene naburige stad. „Wie zijt gij? Wat komt gij hier doen?” zeiden zij tot CHAI-KI, dien zij voor een bondgenoot hunner vijanden hielden. „Zeg het ons spoedig, of uw hoofd gaat er af.” — CHAI-KI zeide, dat hij niets te maken had met de naburige stad; maar dat hij de leer van JEZUS predikte: „Vrede op aarde, in menschen een welbehagen!” — „Wat!” riep een dier wilden, „zijt gij een discipel van JEZUS?” Laat mij. . . Met een kwam hij vlak voor CHAI-KI staan, hief zijn hakmes dreigend op, en riep: „Spreek nu den naam van JEZUS uit, indien gij durft, spreek, spreek, spreek!” — Dat was een verschrikkelijk oogenblik voor CHAI-KI. Doch de Heere gaf hem genade om te antwoorden. „Mijn vriend,” zeide hij tot den man, die den bijl hield opgeheven, „wilt gij mij nederhakken, ik kan u niet tegenstaan. Ik moet mijn lot ondergaan; doch hoor eerst, wat ik u te zeggen heb. Er was eens een man, PAULUS geheeten, die deze leer evenzeer haatte als gij; hij ging de discipelen dezer leer vervolgen en dooden; doch later had hij berouw en geloofde zelf die leer, en ging ze aan anderen prediken. Daarom ben ik niet boos, omdat gij mij dreigt; maar ik hoop veeleer, dat gij hoort, welke die leer is, en dat gij haar zult liefhebben, gelijk PAULUS.” En daarop predikte hij hem JEZUS. Weldra verdween het opgeheven mes, en de man stond te luisteren naar den naam JEZUS. Geen

smaadwoord werd van hem of anderen meer vernomen. CHAI-KI had de overwinning behaald, en verkondigde den vollen raad GODS.

Toen CHAI-KI geëindigd had met spreken, vroeg de man, die bedreigd had hem te dooden, of hij niet hongerig was. „Ja,” zeide de zending, „maar ik ga nu wat eten.” — „Gij kunt bij mij komen,” zeide de andere, „en ik zal u avondeten en eene slaappleats geven.” Dit was uitnoodiging N° 2. CHAI-KI zeide, dat hij bij den winkelier moest komen eten. Zoo ging dan de man mede en kookte rijst voor hem, wiens moordenaar hij een uur geleden had willen zijn.

CHAI-KI had een goed avondmaal en goede gelegenheid, om daarna nog te prediken tot een huisvol volk. Vóór hij naar bed ging, kreeg hij uitnoodiging N° 3, om den nacht door te brengen op eene boot, waarmede hij den volgende morgen vroeg vrijen overtocht naar Swatow zou hebben. Dewijl dit hem het meest pastte, gaf zijn eerste gastheer daartoe gaarne de toestemming. Hij ging naar de boot, lovende en dankende GOD, die hem uit levensgevaar gered had; en, terwijl hij dacht nergens te kunnen slapen, hem niet één maar drie gelegenheden had gegeven, om te kunnen vernachten. Zoo zorgt de Heere voor de Zijnen! Hij bewaakt en bewaart hen, als Zijn' Oogappel.

7. *Twee-honderd kinderen levend begraven.*

Tijdens den opstand van TAI-PING-WANG, (die eenige kennis had van het Christendom), tegen den keizer, trokken eens de soldaten des keizers eene stad binnen, die door de volgelingen van TAI-PING-WANG bezet was.

Al de arme inwoners werden op eenmaal vermoord, met uitzondering van vier-honderd jonge knaapjes, die bij den bevelhebber der soldaten gebracht werden. Deze man vroeg aan een' dezer kinderen:

„Kleine deugniet, wie is uw vader?”

„Hij is een kinschin.”¹⁾

„Welken god aanbidt gij?”

„Wij hebben geleerd den god des Bijbels aan te roepen.”

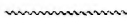
„Gij, kleine deugniet! Ik zal u Hem leeren aanroepen; gij moet sterven.”

De knaap wierp zich met vele anderen aan de voeten van den mandarijn en smeekte om genade; het was te vergeefs. Het monster beval, dat de kinderen levend begraven moesten worden. Met dit doel verdeelde hij hen in twee deelen, en stelde over iedere twee-honderd kinderen een officier. Een dezer officieren voerde nauwkeurig dit barbaarsch bevel uit. De handen der kinderen werden op hunnen rug gebonden, en zij zoo in eene diepe gracht geworpen, die daarop snel met aarde werd gevuld. Onder schaterend gelach traptten de soldaten op het zand dat deze levenden bedekte, en spotteden met god, die zijne dienaren niet beter wist te verdedigen.

Hoe zien wij hieruit, tot welke afgrijselijke daden van wreedheid zij kunnen overgaan, die den waren god niet kennen. Wij vertrouwen, dat dit den jeugdigen lezer te meer aandrijve tot het ernstig gebed, om zegen op de prediking des Evangelies in dat land der duisternis.

---

1) D. i. een dokter.

De geheimzinnige Sleutel.

Iedereen in het dorp kende den vader van KAREL BAKKER, en ieder hield van hem. 't Was zijn grootste genoegen, een kring van jongens en meisjes om zich heen te verzamelen, 's zomers op de bank vóór zijn huis, 's winters bij den haard of liever bij den kachel. En dan aan 't vertellen.

Zoo was 't ook op een nieuwjaarsdag. Zijne drie kinderen EVA, KAREL en KAAATJE hadden een half dozijn speel-makkertjes bij zich mogen verzoeken, en toen de kachel flink aan 't branden was, en de petroleüm-lamp zijn helder schijnsel door het vertrek wierp, schoven de kinderen zich dicht om papa BAKKER, en begeerden eene vertelling te hooren.

„Wel, waarvan zullen wij 't nu hebben?” vroeg de vader.

„Van den tachtigjarigen oorlog,” zei de een. — „Van eene reis op zee,” vleide een ander. — „Van een koning, riep een derde.”

„Ik merk wel, dat ik het allen niet naar den zin kan maken,” merkte BAKKER aan. „Ik wil daarom iets vertellen, dat met het voorstel van niemand uwer overeenkomt. 't Zal zijn over den geheimzinnigen sleutel.

Het oude jaar stierf weg, en zoo was 't ook met den goeden ouden MATTHIJS BRAND. Hij lag op eene ruwe rustbank, die bij het vuur was geschoven; zijn hoofd was door kussens gesteund, en eene flauw brandende lamp wierp een zacht licht door de kamer. Zijn zoon FRITS,

een jongen van bijna zestien jaren, zat naast hem, keek nu en dan den goeden ouden man in het aangezicht, en vroeg, of hij ook iets voor hem kon halen.

— „Niets, mijn jongen, niets,” zeide zijn vader; „alles, wat ik nu behoef, is aanwezig, of wacht mij in de andere wereld. Maar, FRITS, het is thans oudejaars-avond, niet waar?”

— „Ja, vader,” zeide FRITS.

— „Kom aan, mijn jongen, morgen moet ik mijne oude gewoonte houden, van u eene Nieuwjaarsgift te schenken; en naardien het de laatste maal is, dat ik u op Nieuwjaarsdag iets zal kunnen geven, moet gij mijn geschenk op zeer hooge waarde stellen, want het is de kostelijkste zaak, die ik in de wereld heb. Wanneer gij ze eenmaal hebt, moet gij ze nimmer laten varen, want er zijn dieven en roovers, die, indien zij wisten, dat gij ze hadt, niet zouden rusten; vóór zij u geplunderd hadden.”

— „Wat is het, vader?” vroeg FRITS, terwijl zijn oogen fonkelden.”

— „Nu, mijn jongen, zie niet teleurgesteld; — het is een oude sleutel, maar, zooals gij bespeurt met edelgosteenten bezet. Zulke sleutels worden thans niet meer gemaakt, en deze eene is eenige honderden jaren in gebruik geweest. — „FRITS,” ging de oude man met zachter stem voort, „het is een zeer vreemde sleutel; hij kan de verwonderlijkste dingen, ik zou haast zeggen: hij kan wonderen doen.”

„Onder het spreken werden des grijsaards oogen verhelderd op eene vreemde wijze, zoodat FRITS beefde. Deze dacht, dat zijn vaders hoofd wellicht verward, en de sterfure nabij was. Maar MATTHIJS BRAND ging voort:

— „FRITS, ik zie, dat gij u verwondert; maar ik wil u

iets vertellen van hetgeen die geheimzinnige sleutel in mijn tijd heeft gezegd. Ik ben oud, en heb vele zaken in mijn leven ondervonden, waarvan gij weinig of niets weet, maar ik wil u thans er iets van zeggen. In mijne jeugd werd ik eens in de gevangenis opgesloten. Het was een akelige kerker: ik had ketenen aan de handen en ketenen aan de voeten, en mijn hart was zwaarder dan mijne ketenen. Ik werd er langen tijd in gehouden; ik kende niemand, die borg voor mij blijven wilde, en vreesde er nooit meer uit te komen; want ik wist, dat de koning zeer boos op mij was. Maar toen ik op zekeren dag in het donker rondtastte, vond ik dezen sleutel, die onder een' hoop afval lag. Ik bekeek hem zoo goed ik konde, keerde hem om en om, en dacht na, welk gebruik ik er van zou maken. Hoe meer ik hem bekeek, hoe meer ik er van overtuigd werd, dat het geen gewone sleutel was; en hem in het licht houdende, dat door eene spleet in de cel scheen, bevond ik, dat hij met juweelen bezet was. Maar hij scheen te klein, om er de groote deur mede te openen, die de eenige toegang was tot mijne cel; en denkende, dat hij te klein zou zijn, was ik dwaas genoeg, om hem gedurende een zeer langen tijd niet te beproeven. Eindelijk beproefde ik hem: 't was een donkere, nare nacht, en ik dacht: „O, kon ik maar door middel van dezen sleutel ontvluchten; — hoe dankbaar zou ik zijn!” Ik stond op, stak den sleutel in de deur — zij vloog open, en ik ontvluchtte! En nauwelijks was ik buiten de gevangenis, of het licht viel op den sleutel, en ik zag, dat hij geheel met glinsterende juweelen was bezet. Ik verborg hem dus in mijne borst, en heb hem sedert dien tijd daar altijd bewaard.

— „Zeide nooit iemand, dat het de zijne was, vader?”

vraagde FRITS, die door het verhaal van zijnen vader zeer getroffen was.

— „Menigeen beproefde het, hem mij te ontnemen, FRITS! maar, hoe vreemd, nooit slaagden zij; en kort nadat ik hem had, bevond ik, dat mijn naam voluit er op gegraveerd was. Ofschoon ik het hoe en waarom daarvan nooit heb kunnen bewijzen, zoo kon ik hem gerust houden.

— „En is hij u in andere zwaarigheden nog meer te pas gekomen, vader?”

— „Ja jongen, menigmaal. Eens was ik op een slagveld: de dooden en stervenden lagen om mij heen, en een vijand schoot op mij; indien ik dezen sleutel niet had gehad, hij zou mij in het hart gewond hebben. En eenmaal” . . . — maar de stem des grijsaards begaf hem, zijn adem werd kort en zwaar, en 't was duidelijk dat zijn dood nabij was.

— „FRITS,” zeide hij, en hij legde zijne rechterhand op het hoofd zijns zoons, „GOD zegene u, mijn jongen! Gij zult — den sleutel — onder mijn kussen vinden — morgen. — Het is — mijn laatste — nieuwjaarsgift. — Roep mijne — vrienden.” Dit waren de laatste woorden, die hij sprak. FRITS riep de vrienden, en zij doorwaakten zamen dien nacht.

„Den volgenden morgen was MATTHIJS BRAND dood. FRITS sloop in de kamer, kuste het koude bleeke voorhoofd, en streek het sneeuw witte haar achteruit. Daarop stak hij zijne hand onder het kussen, en bracht den geheimzinnigen sleutel te voorschijn; en deze was zijn geheele leven even nuttig voor hem, als hij voor zijnen geweest was vader. — En zoo eindigt mijne vertelling.”

Al de kinderen zagen BAKKER hoogst verwonderd aan. „Maar wat was de sleutel toch?” — „Van waar kwam hij?” — „Was hij met wezenlijke juweelen bezet?” — vroegen zij.

„Dat laat ik uzelfen beslissen, want ik zal aan ieder uwer dezelfde nieuwjaarsgift geven, die MATTHIJS BRAND aan FRITS gaf;” en zijne stoel terzijde schuivende, haalde hij uit de tafellade een pakje — en gaf aan ieder — een **Bijbel**.

Merkwaardige Bewaring.

(9 Mei, 1866).

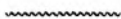

Wie op het jongstverloopen Hemelvaartsfeest zich te Garderen op de Veluwe had bevonden, zou met meer dan gewone opmerkzaamheid geluisterd hebben naar het lezen van Psalm XXIX.

Kinderen, die het voorrecht genieten, eene godsdienstige opvoeding te ontvangen, zullen reeds raden, wat we bedoelen. In dit heerlijk lied toch bezingt de vrome dichter de majesteit van Hem, wiens stem is met magt; maar die tevens de Zijnen bewaart te midden van felle bliksem-schichten. Ook dit bleek te Garderen op Woensdag vóór Hemelvaart, 's avonds ten 10 ure, toen vele landlieden zich reeds ter ruste hadden begeven, en onverwachts eene donderbui zich ontlastte. De bliksem trof den toren, verbrijzelde dien gedeeltelijk, gleeed langs de dakgoten der kerk, welke zwaar beschadigd werden, en sloeg in de nabijgelegen woning van den wagenmaker en winkelier

z. KOOPS. Deze stond in zijn voorhuis, terwijl zijne vrouw en zes kinderen, zich in een achtervertrekje bevonden. Koops had de hand aan de half geopende winkeldeur. De bliksem ging hem voorbij, zoodat hij meende te stikken: de Almagtige waakte over hem; want door den hevigen knal sprongen de ruiten stuk, waardoor een versche luchtstroom hem op nieuw vrij deed ademen. Nu vervolgde de bliksem den loop, hem vóórgeteekend. In den winkel werd veel vernield; maar, wonderlijk! eene kruik met petroleüm werd wel verbrijzeld, doch de Heer wilde niet, dat er brand zoude ontstaan. Uit den winkel baande zich het verheven natuurverschijnsel een' weg naar het straks genoemde vertrekje. De moeder, verschrikt door den hevigen slag, opent eene kast, om te drinken; de straal vliegt haar voorbij, slaat in die kast een gat in den muur, terwijl van één der kinderen de klomp aan den voet, en de stoof onder haar verbrijzeld worden. Een ander meisje zat te naaien: haar naaikistje slaat aan splinters; een vingerhoed wordt haar ontrukkt; men vindt dien later buiten de woning op het kerkhof. Waarschijnlijk sloeg de bliksem door den buitenmuur in den grond, en nam den vingerhoed mede. De broek van één der knapen was verzengd; en ofschoon al de leden van het gezin eenige dagen lang ontstoken oogen hadden en hevig waren ontsteld: de Heer had hen bewaard; den bliksem wees Hij zijn' weg aan; niets mogt er verbranden!

Veel zouden we hier ter leering kunnen bijvoegen. De opmerkelijke lezer, die, wat men in onze dagen ook moge ontkennen, gelooft, dat er een god bestaat, die wonderen doet, make zelf de toepassing, en roepe aanbiddend uit, wat de dichter van Ps. XCI zoo juist heeft uitgedrukt.

De Zondagschool.

(Vervolg van blz. 150.)

Zutphen. De Zondagschool, opgericht in Juni 1861, door het bestuur der Evangelisatie, werd den 1^{en} Zondag in Juli daaraanvolgende geopend. Onder de leiding van den Evangelist GLADBEEK groeide het kleine getal leerlingen weldra aan tot p. m. 150. Ook onder de leiding van den Evangelist 'T HART, die van Augustus 1862 tot Augustus 1863 in deze gemeente werkzaam was, bleef het getal kinderen nagenoeg op dezelfde hoogte. Thans bestuurt de Evangelist J. VAN DEN HOORN de schare der kleinen, en gelijk het bestuur der Evangelisatie meldt, even als zijne voorgangers met kennelijken zegen voor menig kinderhart.

Van de werkzaamheden is weinig bericht. De schoone liederen van SIEVEKING en ook anderen van godsdienstige strekking geven eene aangename afwisseling. Jaarlijks op den Kerstavond is er kinderfeest. Dan worden de kinderen opmerkzaam gemaakt op de heerlijke beteekenis van 's Heilands komst op aarde, en op chocolade en krentebrood onthaald.

De meeste leerlingen behooren tot den goeuden stand. Wij hopen, dat ook de armen gebruik zullen maken van deze goede gelegenheid, om hunne kinderen bekend te doen worden, met Hem, die arm is geworden, daar Hij rijk was, om ons, die arm zijn in ons zelve, rijk te maken in Hem.

De Heer gebiede zijn onmisbaren zegen over deze Zondagschool en stelle haar tot uitgebreid nut voor vele kinderen.

Zwolle. Omtrent de Zondagscholen in deze gemeente ontvingen wij een tamelijk uitvoerig verslag van den Heer J. H. SERNÉ, waaruit wij het volgende overnemen :

„Sedert eenige jaren reeds bestonden hier Zondagscholen, geleid, door eenige Christelijke dames. Het waren vooral meisjes, die daar onderwijs ontvingen. Tegenwoordig, zoo ik meen, uitsluitend. Nadere bijzonderheden deswege ontbreken mij; het getal kinderen intusschen, door dien arbeid der liefde op den rustdag vergaderd, was altijd zeer gering in verhouding tot de bevolking. De overweging daarvan deed bij eenige Bestuurderen en leden der Jongelings Vereeniging den wensch ontstaan, om als Commissie zich te vormen tot het oprichten en leiden van Zondagscholen.

„De 1° school werd in Junij 1861 geopend met 24 kinderen. We behoeften bijna geene pogingen aan te wenden, om andere kinderen tot het bezoeken der school op te wekken, daar de een den ander meêbragt, en weldra ons lokaal gevuld werd, zoodat wij onze kinderen in klassen moesten verdeelen. Thans hebben we twee scholen in Kremersgilde en één in eene particuliere woning buiten de Sassenpoort, terwijl onlangs door een voormalig lid onzer Vereeniging in de buurt Ittersum eene school werd opgericht, door 70 boerenkinderen bezocht. De drie eerste scholen tellen circa 200 kinderen, grootendeels jongens. Ontbrak het ons niet aan de noodige localiteit, wij gelooven niet, dat het moeielijk zou zijn, het dubbele getal bijeen te vergaderen.

„Als leiddraad bij het onderwijs bedienen wij ons met

goed gevolg van Zahn's Bijb. geschiedenissen. Zoo veel mogelijk vergaderen de onderwijzers één uur in de week, om over de te behandelen les te spreken en de belangen der scholen den Heer op te dragen. Dikwerf waren dit liefelijke bijeenkomsten, waarin bij vernieuwing bevestigd werd, dat zij, die anderen ten zegen wenschten te zijn, zelf gezegend worden.

„De uitnemende practicale Handleiding bij het onderwijs in de Bijbelsche geschiedenissen, door L. H. F. en K. F. CREUTZBERG naar Nissen's Unterredungen, 1) wordt dikwerf door ons geraadpleegd, wanneer wij ons tot het onderwijs voorbereiden. Niet genoeg kan dit werk door ons worden aanbevolen aan allen, die het zich ten taak hebben gesteld, om het jeugdige geslacht met het woord van God bekend te maken. Die taak toch is niet zoo licht als velen meenen. Nevens veel gebeds is ook behoorlijke voorbereiding en gedurige oefening volstrekt noodig tot het geven van degelijk onderwijs, niet het minst in onze dagen.

„Tot heden hebben wij het klassen-systeem gevolgd. Moge het ons gelukken, meer localiteit te vinden, dan wordt daarvan het gevolg, dat onze krachten zich minder op een punt concentreeren, zoodat we dan gedeeltelijk dit systeem moeten laten varen.

„De orde, die we tot heden in de beide grootere scholen volgden, is deze. Opening door den Directeur met met gezang en gebed. Appèl en overhooren der geleerde

---

1) Deze Handleiding, in twee deelen uitgegeven door den boekhandelaar G. F. CALLENBACH te Nijkerk kost f 6,—. Tot onze blijdschap heeft de uitgever besloten een bepaald getal Ex. aan bestuurders van Zondagscholen, Jongelingsvereeningen en Christelijke Scholen tegen f 3,50 af te staan.

bijbelteksten, catechetische repetitie van de op den vorigen Zondag behandelde les en bespreking van de volgende door de klassen-onderwijzers. Toepasselijk slotwoord, gezang en dankzegging door den Directeur. Tien geleerde teksten geven recht op een prijskaartje; 5 prijskaartjes op een prijs, N. Test. met Ps. of ander doelmatig boekgeschenk, naar verhouding der jaren. Viermaal 's jaars prijsuitdeeling, bij welke gelegenheid driemaandelijks overzicht van het geleerde. Vier andere Zondagen bespreking der Zendingzaak. De belangstellende kinderen ontvangen zendingbusjes, waarin (1864) f 20.— bijeenverzameld werd. De kosten van locaalhuur, prijzen, jaarfeest, enz. worden bestreden door de bijdragen van eenige welwillende stadgenooten. Tot hiertoe heeft het ons in dit opzicht nog aan niets ontbroken.

„Van in het oogvallende vruchten kunnen wij voor als nog niet gewagen. Wij vertrouwen evenwel, dat op 's Heeren tijd zal blijken, dat ook onze arbeid niet ijdel was. Er is reeds veel gewonnen met de vaak havelooze en verwilderde kinderen aan orde en tucht te gewennen, terwijl bij sommige kinderen zich levendige belangstelling openbaart. Wij wenschen dus voort te gaan, om met milde hand het goede zaad uit te strociën, den Heer biddende, daaraan wasdom te geven. Daarbij beschouwen wij de Zondagschool meer als een werk der voorbereiding, vooral waar zij, gelijk in ons vaderland nog eene uitheemsche plant is, die nog niet lang op onzen bodem tierde.” —

Wij kunnen niet anders dan hartelijk wenschen, dat deze inrichtingen tot veel zegen voor menig kind moge strekken. Terecht wordt in het verslag opgemerkt, dat de Zondagschool nog niet lang op onzen bodem tiert.

Toch begint het plantje, of laten wij liever zeggen de jeugdige boom, zijne takken en twijgen al breeder en breeder uit te schieten. Bij het zien daarvan, (en wie, die de Zondagscholen eenigszins opmerkzaam gadeslaat, is onbekend met hare uitbreiding in ons Vaderland) wordt de hoop levendig, dat de Zondagschool de zaak, de verlustiging, het arbeidsveld der gemeente worde.

De Heere geve over onderwijzers en kinderen den Geest der genade en der gebeden.

Correspondentie.

Vraag I en II. Goed beantwoord door H. V. D. ESSENBURG, H. KULSDOM, A. H. V. S. te W., H. J. BROESMA, J. V. SCHILFGAARDE en W. A. G. C. KNAP. — J. P. te N. heeft vr. I goed, vr. II te beknopt beantwoord. De brieven van sommigen onderscheiden zich door zeer net schrift en goeden stijl.

Vragen.

- I. Schriftraadsel. De namen te vinden van twee vrouwen uit het O. T. (De oplossing op dezelfde wijze als blz. 122.)
  1. De moeder van een meisje, wier dans een' koning behaagde.
  2. Eene godvruchtige vrouw van 84 jaar.
  3. De vrouw van eenen profet, aan wiens kinderen de Heer een naam gaf.
  4. Eene vrouw, die men voor de echtgenoot van FILEMON houdt.
  5. Een titel, door eene vrouw aan den Heer gegeven.
- II. Schriftraadsel. (De oplossing als boven.) Zoek twee steden:

In de eene toonde eens een sterke man zijn kracht;

In de andre blonk des Heeren JESUS macht.

  1. Een richter van Israël, die een teeken van den Heer vroeg.
  2. Een man, die JOAB doodde.
  3. De zoon van SALU.
  4. Een Hoogepriester, die tot afgoderij behulpzaam was.

De antwoorden worden tot 10 September franco ingewacht aan het bekende adres.

Micha VI: 9^b.

Hoor de roede, volk van Neêrland,
hoor de roede en aanbid
Hem, die, heilig en genadig,
op den troon des Hemels zit.
Hij, die deze roê besteld heeft,
wil, dat gij opmerkzaam hoort;
Hol dan niet op zelfgekozen
en verkeerde wegen voort.
god, die Neêrland eens verhoogde,
heeft met Neêrland nu een twist.
Wat de vad'ren hoogst versierde,
wordt bij 't nakroost meest gemist.
Keert terug, afkeer'ge kind'ren,
tot den god, die u nu slaat!
Kust den Zoon, eer dat Hij toorne,
en gij op den weg vergaat! ¹⁾
Hem verwerpen — welk een gruwel!
Hem verlagen — welk een hoon!
Hem miskennen — wat bespotting
voor gods ééngéboren Zoon!

1) Ps. II: 12.

Hem erkennen, die de waarheid,
 die de weg en 't leven is:
 Nederland, ziedaar uw roeping:
 volg die, en uw heil is wis.
 Nog wil god barmhartig wezen
 op het tollenaarsgebed;
 Val voor Hem, o, Neêrland, neder,
 die in JEZUS helpt en redt.

De Hut in de Duinen.

III.

lieve oom, hoe gaat het nu?"

Met deze woorden schoof GEERTRUIDA de gordijnen van oom DIRKS legerstede wat verder van elkander, op een morgen, ongeveer vier weken na het begin zijner ziekte.

Na den nacht, waarmede wij het 2^e Hoofdstuk besloten, was de ziekte weêr klimmende geworden. Woedende koortsen waren voortgegaan met het lichaam van den kranke te teisteren. De geneesheer had weinig hoop gegeven. Hij had den aard der kwaal doorschouwd; zijn vermoeden was bevestigd: het was de typhus, en wel onder zeer zorgwekkende verschijnselen. GEERTRUIDA had gebeden en geleden. Menige bange nacht was doorwaakt, waarin haar hart beangst werd bij de gedachte aan haaren vader, die zoo plotseling en zoover was heen gegaan,

en bij het gezicht van haren oom, die aan den oever des doods verkeerde. In zulke oogenblikken was de Bijbel haar een onwaardeerbare schat. GODS Woord is vol van liefelijken troost en heerlijke bemoediging voor de benauwden van geest. Zoo iemand, die dit leest, er nog aan mocht twijfelen, wij raden hem er de proef van te nemen. Zijt gij, mijn waarde lezer of lezeres, bedroefd, omdat er eene plaats ledig is in uw huis, en vertoeft gij in uwe gedachten met stillen weemoed aan het sterfbed van eenen, die u zoo innig lief was; — heeft uwe gewone opgeruimdheid u verlaten, omdat gij meer dan vroeger de onzekerheid van het leven inziet, en uzelfen nog niet bereid vindt, om te sterven; — durft gij niet blijmoedig naar boven blikken, omdat daar binnen in u iets is, dat u beschuldigt, en u toeroept: gij hebt gezondigd; — sla dan, wat ik u bidden mag, uwen Bijbel open, lees en herlees, wat GOD u daar zegt, en bid, om het te mogen verstaan. GOD heeft Zijn woord gegeven, opdat de ijdele vreugde in rouw en droefheid en deze weder op hare beurt in waarachtige vreugde zoude verwisseld worden. GODS woord en het gebed: ziedaar, twee kostelijke zaken. Zij waren het voor GEBERTRUIDA. Zijn zij het ook voor u?

„Lieve oom, hoe gaat het nu?”

„Vrij wel,” antwoordde oom DIRK, langzaam en zacht; „mijn hoofd is veel beter; ik heb van nacht goed geslapen, en gevoel mij zoo gemakkelijk. Ik moest maar eens beproeven, om op te staan.”

„Wilt ge niet eerst den docter afwachten, en het aan hem vragen?”

De zieke prevelde iets binnen 's monds, maakte eene ongeduldige beweging en zuchtte.

Toen de geneesheer kwam, bevond hij oom DIRK zoo-
veel beter, dat hij hem toestond, om eenige oogenblik-
ken zijn bed te verlaten.

Wat was GEERTRUIDA gelukkig! Zij kwam spoedig aan-
dragen met eene groote leuningstoel, die zij in de buurt
had geleend. Met groote voorzichtigheid werd oom DIRK
van het bed geleid. Dit langzame beviel hem niet. De
ongeduldige man wilde zich nauwelijks laten leiden, en
toonde, met het wijken zijner krankheid en den terug-
keer zijner krachten, dat zijne oude driften gebleven waren.

Maar toen hij, in den gemakkelijken stoel gezeten, zijne
oude hut eens rond zag, waar de orde en reinheid van
GEERTRUIDA had gezegevierd over stof en spinnewebben,
waar de oude meubeltjes, ja, elk voorwerp eene zekere
frischheid hadden verkregen; toen hij, den blik naar bui-
ten werpende, de koesterende lentezon hare verwarmende
stralen zag uitgieten over duin en strand, toen gevoelde
hij eene zekere behagelijkheid in zich, en een blijdere
trek kwam over zijn stroef gelaat.

„GEERT!” riep hij na eenige oogenblikken peinzens.

„Wat belieft, oom?”

„Ik ben lang ziek geweest, niet waar?”

„Ja, oom! 't is gisteren vier weken geweest, dat u voor
de eerste maal de koorts kreeg.”

„Hm — hm — Ik kan het niet uitrekenen, want den
meesten tijd maalde mij alles in het hoofd zoo dooreen,
dat ik dag noch nacht onderscheiden kon. — Maar gij
hebt mij trouw opgepast, GEERT!”

„Och, oom! Ik ben blijde, dat ik iets voor u heb
kunnen doen. Ik kan u niet zeggen, hoeveel genoeg
het mij doet, u weder van het bed te zien. Menigmaal
heb ik gevreesd, dat ge zoudt gaan sterven.”

GEERTRUIDA hield even op. DIRK antwoordde niet; hij zag strak voor zich uit naar buiten. De kleine ziekenverpleegster kwam dichterbij, en hare hand vertrouwelijk op ooms knie leggende, zeide zij zacht en met ernst:

„Weet u wel, oom, waarvoor ik het meest bang was?”

„Nu, waarvoor?” antwoordde oom DIRK, zonder het oog van het raam te wenden.

„Dat ge in uwe zonden zoudt sterven,” hernam zij langzaam.

Eene vluchtige blos kleurde het gelaat van den zieke, maar verdween even snel. Wrevelig zag hij het meisje aan, doch het barsche woord, dat op zijne lippen zweefde, bleef terug, toen hij haar in de vochtige oogen zag.

„Wonderlijk kind!” mompelde hij half binnen 's monds. „Ik kan niet toornig op je wezen.”

„Lieve oom!” begon GEERTRUIDA, na eenige oogenblikken van diepe stilte, terwijl zij haar oom medelijdend aanzag, „zijt gij gelukkig?”

„Ik, gelukkig? — Wel zeker. Als ik maar eerst weer beter ben. Ik moet beweging hebben. Stil zitten is voor mij een kruis; daar kan ik niet tegen.”

„Ik zou u zoo gaarne recht gelukkig zien.”

„Welnu, kleine snapster! ben ik het dan niet?”

„Ik vrees van neen, oom.”

„Hoe, — twijfelt gij, aan hetgeen ik u zeg? Ik ben gelukkig, zeg ik u.”

„Hebt ge dan ook den Heere JESUS lief?”

Oom zweeg.

„Weet ge ook, of ge in den Hemel komt?”

Oom zweeg, — terwijl hij schijnbaar gedachteloos naar buiten bleef zien.

„Lieve oom, hoe kunt gij gelukkig wezen, als ge den

Heere JĒZUS niet lief hebt, en niet weet, of ge in den Hemel zult komen?"

Oom DIRK had in zijne gezonde dagen zooveel hem mogelijk was de gedachten aan dood en eeuwigheid zoeken te verbannen. De ernstige vermaningen tot bekeering, die de Heer hem had doen hooren, waren door hem in den wind geslagen. Hij had, gelijk ieder mensch, die in de zonde leeft, een' afkeer van bekeering en vernieuwing des harten. Wanneer hij bij wijlen, ondanks zich zelve, ernstig werd, en zijn geweten hem begon te beschuldigen, dan gevoelde hij eene zekere onrust, eene gejaagdheid, die hij, helaas! zoo spoedig mogelijk trachtte te versmoren. Sterk van gestel, en bijna nooit ziek, bouwde hij in zulke oogenblikken op zijne gezondheid, en misbruikte alzoo die goede gave GODS tot een wapen, om de roepstemmen GODS ter bekeering krachteloos te maken. „Ik ben nog zoo gezond, zoo krachtig en sterk; ik kan er later nog wel over denken." Zoo redeneerde dan de ongelukkige man, en verhardde zich al meer en meer tegen GOD. Nu had de Heer hem doen zien, dat al zijne kracht en macht, als een spinrag, aan de ijdelheid gelijk was; en deze grond van uitstel, waarop hij zich zoo gaarne vasthechte, moest hij nu wel laten varen. Daarenboven de kleine GEERTRUIDA, die hij in den beginne met een barsch woord het zwijgen had opgelegd, begon indruk op hem te maken. Zij had hem zoo trouw geholpen, en liefderijk opgepast. Zij had gedurig voor hem gebeden; meer dan eens, wanneer zij meende, dat hij sliep, had zij in den drang van haar hart overluid tot den Heer geroepen om genezing en bekeering ook voor hem. Zij had JĒZUS lief; dit gevoelde hij; en die liefde tot den Heer gaf aan haar spreken en

doen, aan haar gansche zijn eene liefalligheid, die op den duur ook het stugste gemoed moest aantrekken. Hare eenvoudige woorden en de open blik, waarmede zij hem aanzag, brachten hem in verlegenheid: dit moest hij zich zelve bekennen; maar zijn hoogmoedig hart wilde niet, dat dit zou blijken. Daarom brak hij het gesprek af met de woorden:

„GEERT, ik gevoel, mijn hoofd is nog te zwak, om veel te spreken.”

Van dezen dag af ging de genezing van oom DIRK wel langzaam maar toch zichtbaar vooruit. GEERTRUIDA trachtte in de kracht van haren Heer een licht te zijn, en zocht en vond in het gebed kracht, om getrouw te wezen. Bij de vermeerdering van haar geloof ontving zij ook meer vrijmoedigheid. Het voorstel, dat zij op zekeren dag deed, om iets uit den Bijbel voor te lezen, werd nu niet, als de eerste maal, barsch afgeslagen. Het was voor haar een genot, als haar oom in den leuningstoel bij de tafel was gezeten, haar Bijbel te mogen openslaan, en te lezen van JEZUS CHRISTUS, die gekomen is, om te zoeken en zalig te maken, dat verloren was. Van tijd tot tijd scheen haar toehoorder met meer dan gewone opmerkzaamheid te luisteren. Zou GODS Woord ledig van hem wederkeeren?

Op zekeren avond moest GEERTRUIDA eene boodschap doen. Het was schemerig. Dicht bij de hut op een voetpad, dat naar den grooten weg geleidde, zag zij een donker voorwerp, dat haar toescheen iets anders te zijn, dan een steen. Zij nadert — het is eene brieven tasch. Niemand was er in den omtrek. Zij steekt het gevondene bij zich, en spoedt zich naar de hut.

„Zie eens, oom,” riep zij, het voorwerp bij de lamp houdende, haren oom toe.

Deze bezag de brieven tasch en vraagde:

„Hoe komt gij er aan?”

„Ik heb haar gevonden, niet ver van de hut.”

„Zoo, en was er niemand bij?”

„Neen, oom.”

„In dat geval, kunnen wij haar houden.”

„Hoe? oom? — Zij behoort ons immers niet.”

„Aan wien dan?”

„Wel, oom, aan den eigenaar.”

„En wie is de eigenaar?”

„Ja, dat weet ik niet; misschien staat zijn naam wel van binnen.”

„Hoor eens GEERT! de eigenaar is de vinder. Ik zal haar openmaken. — Zie eens, dat valt waarlijk mede. Wel meid, ge hebt eene goede vangst gedaan, hoor. Alles papier in dit taschje; en in dat... aantekeningen; en wat hier... brieven. Dat is, laat me eens zien... zoo om en bij de 15000 francs.

„Staat nergens de naam van den eigenaar, oom?”

„De brieven zijn aan den Maire geadresseerd.”

„Dan zal deze haar verloren hebben.”

„Misschien wel.”

„'t Is jammer, dat het nu al zoo laat is; denkt ge, dat u zoo lang alleen kunt wezen, anders zal ik vragen, of vrouw P. zoo lang komt oppassen.”

„Wat wilt ge dan?”

„Wel, oom, de porte-feuille dadelijk terugbrengen.”

„Waarom zoudt ge dat doen? Gij hebt die immers gevonden. De Maire is evenwel rijk genoeg.”

„Maar wij mogen niet stelen.”

„Is dat dan stelen, als gij houdt wat ge vindt; daarenboven 't is niet zeker, dat zij de Maire toebehoort.”

„Lieve oom, de Heer heeft gezegd: gij zult niet begeeren, wat van uw' naaste is. Hij wil, dat ik de brieven tasch terugbreng.”

„Nu, gij kunt dan toch wel tot morgen wachten; de Maire woont zoo ver; 't is geen lichte maan en dus zeker wel zeer donker, eer gij er zijt.”

„Neen, oom; nu vooral kan ik niet wachten. Och, laat mij gaan; ik ben gauw weerom, en zal onderweg even bij vrouw P. vragen, of zij zoolang bij u blijft.”

Oom DIRK was in tweestrijd. Hij behoorde tot die menschen, die het inbreken in eens anders huis met oogmerk, om een of ander weg te nemen, verfoeide, maar in het zich toeëigenen van eens anders goed op eene andere onrechtvaardige wijze geen bezwaar zag. Het geod GODS: gij zult niet stelen legde hij op zijne wijze uit; maar zoo, dat zijne zondige begeerlijkheid een ruim veld behield. In de laatste dagen was zijn geweten wel wat meer wakker geworden, en waren er twijfelingen bij hem opgerezen, of zijne beschouwingen wel de juiste waren; maar die zonde, die hij zoo lang had gekoesterd, als zonde, dat is als gruwel voor God te erkennen, dat was hem moeielijk.

„Gij hebt misschien gelijk, GEERT;” hernam oom DIRK, na eenige oogenblikken, terwijl hij de brieven tasch sloot. — „Het is eene mooie som,” liet hij er met eene zucht op volgen.

„Oom,” zeide GEERTRUIDA, „het geld zou mij als vuur branden, indien wij het hielden. Al het goud van de wereld is mij niet zoo veel waard, als de goedkeuring van mijnen Heer. Onrechtvaardig goed is voor den Heere een gruwel.

„Nu, ga dan, GEERT! ga dan dadelijk riep oom DIRK in toenemenden zielestrijd uit, terwijl hij zich omwendde op zijne legerstede.

Het was al vrij laat, toen GEERTRUIDA bij den Maire aanscheldè. Eene oude dienstbode deed open.

Deze had er eerst veel tegen, om haar op zulk een' ongelegen tijd aan te dienen. Eindelijk deed zij het op herhaald en dringend verzoek van onze GEERTRUIDA, die verklaarde, dat de zaak van belang was. Na eenige oogenblikken wachters werd zij in eene deftig gemeubileerde kamer geleid, waar een bejaard heer aan eene tafel bezig was, met een groot pak papieren te verschikken. Die heer was de Maire.

„Wel meisje;” zeide hij, terwijl hij een' doordringenden blik op GEERTRUIDA wierp, „wie zijt gij; en wat voert u zoo laat hier?”

Toen GEERTRUIDA de eerste vraag had beantwoord, fronsde de Maire de wenkbrauwen en zeide bits: „Gij noemt daar uw oom; deze ken ik: hij is een smokkelaar. Is hij weer beter?”

GEERTRUIDA verbleekte. 't Was dan waar, wat zij had gevreesd. De Maire bemerkte hare ontsteltenis, en zeide eenigszins vriendelijker:

„Gij behoeft u niet verlegen te maken; uw oom is schuldig, en niet gij.”

„Mijnheer, dat is het juist, wat mij zoo doet ontstellen; ik had nog gehoopt en ook verwacht, dat oom onschuldig zoo wezen.

„Hij is schuldig; de bewijzen van zijne medeplichtigheid zijn voorhanden. Zoodra hij ver genoeg hersteld is, moet hij naar de gevangenis.”

„Och, mijnheer, is daar niets aan te doen?”

„Helaas, neen, meisje. Ik heb medelijden met uwe verlegenheid; en wil u daarom wel zeggen, dat uw oom niet tot de meest schuldigen der bende behoort. — Loopt hij weder?”

„Neen, mijnheer. Met behulp van een' stok strompelt hij door de kamer; dat is alles. Hij gaat wel vooruit, maar zeer langzaam.”

„'t Is wel. — Maar,” vervolgde de Maire, op zijn horologie ziende, „waarom komt gij zoo laat hier?”

GEERTRUIDA haalde de brievenstasch van onder haar' boezelaar te voorschijn, en gaf die den Maire over.

„Deze brievenstasch heb ik heden avond op den weg gevonden.”

Verrast zag de Maire GEERTRUIDA aan.

„Dat is mijne brievenstasch, die ik verloren heb. — Laat eens zien,” vervolgde hij snel, terwijl hij den inhoud nazag en vóór zich op de tafel spreidde, „alles is in orde. — Wie heeft die gevonden?” vraagde hij op vriendelijken toon.

„Ik, mijnheer!”

„En wist ge, wat er in was?”

„Ja, mijnheer; oom moest haar openen, om te kunnen zien, aan wien zij toebehoort.”

De Maire wees haar eene stoel.

„Ga zitten, meisje. — Weet uw oom, dat gij hier zijt, om de brievenstasch terug te brengen?”

„Ja, mijnheer!”

„Gij hebt mij eene groote dienst gedaan met het terugbrengen van het verlorene, en wel nog dezen avond. Ik ben u daarvoor grooten dank schuldig. Schrikte u de duisternis niet af?”

„O, neen, mijnheer; want ik weet, dat de Heer mij in het duistere ziet en bewaart.”

„Dus zijt gij niet bang?”

„Ik ben niet bang, om in het donker te loopen; maar wel om kwaad te doen, en te zondigen tegen god.”

„Zoo; — nu, dat is goed; ik wenschte wel, dat ieder daar bang voor was. — Maar waarmede kan ik u nu genoeg doen; ik wil u eene belooning schenken.”

„Eene belooning, mijnheer? Waarvoor, als ik vragen mag?”

„Wel voor het eerlijk en spoedig terugbrengen van de brieven tasch.”

„Mijnheer, die belooning, als u het zoo gelieft te noemen, heb ik al ontvangen.”

„Hoe? Al ontvangen? Van wie?”

„Van mijnen Heer, wiens wil ik in dezen gedaan heb: Zijne hooge goedkeuring en uwe blijde verrassing, ziedaar mijne belooning.”

De Maire zag haar opmerkzaam aan, en vervolgde na eenige oogenblikken:

„Hebt gij dan niet een' wensch, eene begeerte, die ik zou kunnen vervullen? — Naar ik bespeur, zijt gij arm, en uw oom is arm. Hier is 1000 franks, deze zijn voor u, niet als eene belooning, want ik wil en mag het zoete en edele van uwe vreugde niet bederven; maar als een aandenken aan dezen avond. Mijn plan is ze voor u te bewaren, tot dat gij grooter zijt. Intusschen zult gij in mij steeds een' vriend en raadsman vinden, die bereid is, u te helpen en te ondersteunen.”

Eene hooge bloos kleurde GEERTRUIDA'S wangen. Ja, zij had een' wensch, eene vurige begeerte, en zij besloot dien te openbaren.

„Mijnheer! uwe goedheid hecht aan mijne geringe dienst te veel waarde. Wil u echter edelmoedig jegens mij zijn, en mij veroorloven, eene begeerte uit te spreken, welks vervulling mij zeer gelukkig zou maken, dan . . . .”

„Ja, ja, zeg maar vrijmoedig, wat gij wenscht.”

„Mijnheer! mijn liefste wensch is, dat mijn oom niet naar de gevangenis behoeft te gaan.”

De Maire schudde langzaam het hoofd.

„Ik vrees, mijn kind, dat ik hieraan niet kan en mag voldoen. Uw oom heeft zich schuldig gemaakt aan overtreding der wetten, en deze moet gestraft worden. Bovendien hem buiten vervolging te stellen, staat niet in mijne macht.”

„Maar uwe voorspraak, mijnheer! doet wellicht veel af.”

„Dan zouden er gronden moeten zijn, die zulks wettigden. En waarlijk, ik zie niet, welke reden men tot zijne versooning zoude kunnen bijbrengen.”

„Indien hij berouw had, mijnheer?”

„Heeft hij dat? — En wat beteekent het berouw van een' schuldige, die inziet, dat hij de straf niet meer kan ontloopen.”

„Och, mijnheer! zijn hart is niet meer zoo hard als vroeger; hij begint anders te denken, — waarlijk.”

„Nu, ik zal zien. Wat ik in deze zaak voor uw oom doen kan; wil ik doen. Keer nu naar uwe woning terug; gij zult nader van mij hooren.”

De Maire zelf geleidde haar naar de voordeur, en beval zijnen knecht, GEERTRUIDA naar de hut te vergezellen.

In korte trekken deelde GEERTRUIDA te huis gekomen het onderhoud mede, dat zij met den Maire had gehad. Zij wilde een geschikter oogenblik afwachten, om met

haren oom over zijn smokkelen te spreken, en vermeed dus zorgvuldig iets, daarop betrekkelijk, aan te roeren.

Toen den volgenden dag de kranke weder in den leuningstoel zat, en, verkwikt door eene goede nachtrust, zich bijzonder wel gevoelde, verhaalde GEERTRUIDA meer uitvoerig het gesprek van den vorigen avond. Daarbij vermeldde zij op voorzichtige wijze het bezoek der gens-d'armes. Oom DIRK verbleekte; hij kende de strengheid der wetten op het stuk van smokkelarij, en wist, dat hem die overtreding der Keizerlijke decreten het leven kon kosten. Nu begreep hij, hoe het kwam, dat TOON noch een zijner andere makkers naar hem was komen omzien. Sombere gedachten begonnen hem bezig te houden. De herstelling, waarnaar hij zoo vurig had verlangd, scheen hem nu geene begeerlijke zaak meer toe, daar zij hem in de gevangenis, wellicht in den dood zou leiden. GEERTRUIDA trachtte hem op te beuren. Zij was als de liefelijke zonnestraal, die de kale rotsspitsen verguldt, en de donkere, storm- en onweêrdreigende wolken kleurt. Tegenover zijne vrees stelde zij immer hare hoop. Zij ging voort met haren oom voor te lezen uit het Boek der boeken, terwijl zij bad, dat de Heer hem de oogen wilde openen en het hart ontsluiten, opdat het Woord van GOD hem tot een onvergankelijken zegen werde. Gelijk de aarde, door den ploeg gesneden, beter geschikt is, om de zaadkorrelen te ontvangen, dan de harde steenweg, zoo ook was DIRKS hart èn door zijne hevige ziekte, wier gevolgen hij nog niet te boven was, èn door de dreigende toekomst, die hem wachtte, meer geneigd, om gods stem te vernemen, dan vroeger toen hem niets scheen te deren. Hij begon zich zelve en zijne daden allengs in een juister licht te beschouwen. De veront-

schuldigheden, die hij zich meer en meer had opgedrongen, om daarmede zijn zondig bedrijf te vergoelijken, konden het ontwakend geweten niet meer gerust stellen. GOD werkte door Zijnen Geest en door Zijn Woord; en wel langzaam, maar toch al meer en meer, kwam daar in zijn gemoed een besef van diepe verdorvenheid en ontzaggelijke schuld. Dat waren geene aangename ontdekkingen, die oom DIRK in zijn binnenste deed; maar wat hij nu van zich zelve leerde zien, was noodig, om hem te doen worden, wat hij wezen moest: zondaar in eigen oog.

Eene week of drie na het terugbrengen van de brieven tasch liet de Maire GEERTUIDA bij zich komen. Zijn opgeruimd voorkomen deed haar vermoeden, dat haar geen onaangenaam nieuws wachtte.

„Ik heb u goede tijding mede te deelen,” zeide hij, terwijl hij haar wenkte, te gaan zitten. — „Uw oom heeft niet naar de gevangenis.”

„O, Mijnheer, dat verheugt mij;” riep GEERTUIDA uit, „hoe zal ik u genoeg kunnen danken voor dit heuglijk bericht, en de vele moeite, die u heeft willen besteden.”

„Zacht, zacht,” hernam de Maire, glimlachend om het vuur, waarmede GEERTUIDA sprak, „ik moet u meer zeggen. De Prefect de STASSARD heeft, op mijn dringend verzoek, pogingen aangewend bij den Gouverneur LE BRUN ten gunste van uw oom, met dat gelukkig gevolg, dat deze, althans vooreerst, van alle vervolging betrekkelijk zijn misdrijf wordt ontheven; overtreedt hij de wet weder, dan kan hij verzekerd zijn, dat die in hare volle uitgestrektheid zal worden toegepast.”

„Ik geloof, mijnheer, dat oom nu zelf het zondige van zijn bedrijf heeft leeren inzien.”

„Des te beter voor hem. — Vertel mij nu eens, hoe lang gij bij uw oom reeds vertoeft, en hoe gij daar gekomen zijt.

GEERTRUIDA voldeed aan dit verlangen. Toen zij geëindigd had, zeide de Maire:

„Uw vader heeft u dus verlaten. Ik zal tot aan zijne terugkomst uwe belangen mij aantrekken.”

„Zou ik mijn vader niet kunnen schrijven, mijnheer?”

„Heeft hij u zijn adres opgegeven?”

„Ach, neen, mijnheer; ik heb nog geen brief van mijn vader gehad.”

„Ik zal beproeven, zijn tegenwoordig verblijf uit te vinden. Wellicht bevindt hij zich in het hart van Duitschland. De oorlog met Rusland is uitgebroken; de Keizer trekt zijne legers te zamen.”

„O, Mijnheer, ik wensch zoo vurig, bericht van hem te ontvangen.”

„Dat kan ik begrijpen; nu, ik zal mijn best doen. Kom gij morgen namiddag eens bij mij terug; ik zal intuschen met mijne vrouw eens overleggen, wat voor u best te doen is.”

GEERTRUIDA vertrok. Haar hart was vervuld met liefelijke overdenkingen over de goedertierenheid des Heeren, die rouw en vreugde, droefheid en blijdschap met wonderbare wijsheid en liefde te zamen mengt en afwisselt. Zij overdacht op weg naar de hut, den weg, die de Heer met haar had gehouden, en dankte Hem, dat Hij zóó met haar gedaan had.

De lezer of lezeres wordt vriendelijk en dringend verzocht, dit ook te doen, en eens ernstig nategaan, welke

vreugde en welke droefheid de Heer aan hem of haar gezonden heeft, met de vraag: wat heeft dit uitgewerkt tot mijne waarachtige bekeering? — Hij zoekt uwe ziel, en alles, wat u overkomt, getuigt daarvan.

Gideon.

Richteren VII.

---

e geschiedenis van GIDEON, vooral zijne toerusting tot den strijd en zijne zegepraal, bevestigt op krachtige wijze het woord des HEEREN, door JESAJA vermeld: „Mijne gedachten zijn niet ulieder gedachten, en uwe wegen zijn niet Mijne wegen.” Want alles, wat in dit hoofdstuk voorkomt, zou voorzeker anders zijn ontworpen en uitgevoerd, indien men aan menschen om raad had gevraagd. Alles, wat GIDEON op uitdruklijk bevel van GOD doet, is in der menschen oogen dwaasheid, gelijk omgekeerd menschelijke wijsheid dwaasheid bij GOD is. Wij willen dit nu eens kort uitdrukken: naar 't oordeel der menschen gaat hier

ALLES VERKEERD toe.

Jeugdige lezers, legt uwen Bijbel vóór u, opent hem bij Richteren VII, leest dit hoofdstuk met mij, en gij zult mijne opmerking bevestigd vinden.

1. Al dadelijk blijkt het bij de keuze van GIDEON. Wanneer eene raadsvergadering van wijze menschen ware gehouden, om te beraadslagen, hoe men het best het juk der Midianieten, waaronder Israël reeds zeven jaren

lang had gezocht, het best zou kunnen afschudden, dan zou men ongetwijfeld hebben verklaard, dat de machtigste en volrijkste stam van Israël zich aan het hoofd moest stellen; en dat verder de aanzienlijkste man uit de aanzienlijkste familie van dezen stam tot aanvoerder en leidsman der geheele beweging moest verkozen worden. Daardoor ware al dadelijk de geheele machtige stam gewonnen, en de andere stammen zouden met vertrouwen bezielde zijn. — Zoo dacht ook GIDEON zelf, VI: 15. — De HEER dacht er echter anders over. Hij verkoos den kleinen, gescheiden wonenden stam van MANASSE; uit dezen stam het geringste huisgezin, en uit dit huisgezin den jongsten en minst beduidenden zoon, GIDEON.

2. Hoofdst. VII: 1—3. Israël's leger had zich, met GIDEON aan het hoofd, in het dal JIZREËL gelegerd, en telde 32000 man. Ten noorden lagen, achter heuvelen, de Midianieten, met de hulptroepen 135,000 man sterk. — Hoe zoude in zulke omstandigheden een gewoon wijs en voorzichtig veldheer hebben gehandeld? — Hij zou gezegd hebben: met dit hoopje van 32,000 man kan ik tegen eene meer dan viervoudige overmacht niet het geringste ondernemen. Wij willen ons in eene bergvesting werpen, en ons zoeken staande te houden tot er meer manschappen zich bij ons voegen. Om den vijand, die eene vaste stelling heeft ingenomen, met hoop op goed gevolg te bestrijden, heb ik nog een leger noodig van minstens 100,000 man voetvolk, en bovendien nog eenige duizenden ruiters, terwijl eenige honderden krijgswagens goede diensten zouden bewijzen. — Maar zoo hoort men GIDEON niet spreken. In tegendeel! Op bevel des HEEREN geeft hij nog aan ieder der 32,000 man, die geen lust tot den strijd heeft, of bloode en vreesachtig is, de vrij-

heid om naar zijne woning terug te keeren. En werkelijk maken 22,000 man van dit verlof gebruik, zoodat GIDEON slechts 10,000 man overhoudt. Waarlijk, een klein hoopje tegenover de 135,000 Midianieten! — Inderdaad: Alles verkeerd!

3. Vers 4—8. Maar ook dit hoopje was nog te groot! GIDEON moet op GOD's bevel nog eene verdere nalezing houden. Slechts 300 man moet hij over houden. Hoe dezen uit te kiezen? — Vrijwilligers op te roepen, ging niet aan, want die 10,000 waren reeds enkel vrijwilligers. Nu had men wel spoedig eenige krijgsoefeningen kunnen doen uitvoeren, b. v. in 't boogschieten, of spieswerpen of in het wedloopen, en had de uitslag hiervan de juiste personen aangewezen, die de veldheer behoefde. Zulk eene proefneming zou, naar ons oordeel, zeer verstandig geweest zijn; maar hoe verkeerd — naar menschelijk inzicht — moet GIDEON ook hier weder handelen! — Niet ver van de legerplaats stroomde een helder beekje. Derwaarts voert GIDEON zijne 10,000, en geeft hun bevel of verlof zich met eene teug frisch water te verkwikken. Hij zelf slaat van eene geschikte plaats de drinkers gade. Dorstig als zij waren, werpen de meesten zich in hunne gansche lengte ter aarde, en drinken het frissche water met gretigheid. Anderen gaan op gemakkelijker wijze te werk; zij scheppen met de holle hand uit de beek en slurpen uit de hand. GIDEON had nu in eens ontdekt, welke van zijne manschappen de begeerlijkste, welke de gemakkelijkste waren, welke zich veel en welke zich weinig tijd tot drinken gunden! Mocht hij er al zeer weinig uit kunnen opmaken, wie tot den ophanden zijnden krijg bijzonder geschikt waren, toch wijst de HEER de 300 aan, welke uit de holle hand

gedronken hadden. Met dezen zoude GIDEON Israël verlossen! Van de 10,000 konden dus nog 9,700 man huiswaarts gaan. Inderdaad: Alles verkeerd!

4. Vers 9—14. Vóór de beslissende slag tegen de Midianieten geleverd werd, moet GIDEON met zijnen wapendrager naar het leger der Midianieten gaan, om de stemming van het vijandelijke leger waar te nemen. Maar ook in de nachtelijke droomgezichten van Midianietische soldaten gaat (schijnbaar) alles verkeerd toe. GIDEON luistert het namelijk af, hoe een vijandelijke schildwacht een anderen den volgenden droom vertelt. Hij heeft gedroomd, dat een geroost gerstenbrood van den berg af tot in het leger der Midianieten was komen rollen; dat het, tot aan de tent gekomen, deze nedergeworpen en omgekeerd had, zoodat het onderste boven lag. — Ja, zou men meenen, als de Midianietische soldaat nu gedroomd had, dat een geweldig rotsblok van den berg was neêr komen storten, dan ware het zeer wel mogelijk geweest, dat hij in zijnen val een dozijn tenten had medegesleept. Maar een klein geroost gerstenbrood? — Ook al komt dit gelukkig van den berg af, zonder door een steentje of strootje te zijn opgehouden, dan blijft het toch zeker voor de eerste de beste pin eener tent liggen, en in plaats van zelf schade te doen, zal het tegen de harde pin breken. Ja, inderdaad: Alles verkeerd! — Overigens gaven de beide Midianietische soldaten reeds te kennen, dat het gerooste gerstenbrood niemand anders aanduidde dan GIDEON, die de nederlaag der Midianieten zou bewerken. — Het gerstenbrood beteekent de Israëlieten, die van den akkerbouw leefden, de tent de nomadische Midianieten.

5. Vers 15, 16. Toen nu GIDEON op deze wijze de

stemming in het vijandelijke leger ontdekt had, keerde hij, met dankzegging aan en vreugde in den **HEERE** vervuld tot de zijnen terug. Nog dienzelfden nacht riep hij zijne 300 bijeen, spoort hen met weinige maar krachtige woorden tot den strijd aan, en wapent hen tot den oogenblikkelijken aanval! Maar ach, welk eene wapenrusting! Hij geeft aan ieder man drie stuks mede: 1 eene bazuin, (waarschijnlijk uitgeholde ramshoornen, die een zeer helderen toon gaven), 2 eene ledige kruik, 3 eene brandende fakkel. Inderdaad naar menschelijk begrip eene belachelijke wapenrusting tegenover 135,000 sterke vijanden! Wilden zij dan naar een nachtelijk gastmaal, naar een bruiloftsfeest gaan? Wilden zij met hunne brandende fakkels misschien de feestzaal verlichten, met hunne bazuinen tot den dans oproepen, met hunne kruiken uit de volle wijnvaten scheppen? 't Lijkt er veel op.

6. Vers 17, 18. Doch thans, nu het „alles verkeerd” ons toeschijnt tot in de hoogste mate te zijn gedreven, treedt een keerpunt in. Het vermoeden komt op, dat het schijnbaar verkeerde toch onverwacht, zeer snel en zeker tot het doel kan leiden. Want terwijl **GIDEON** thans in de nachtelijke stilte tot den optocht roept, beveelt hij tevens zijnen manschappen, dat zij op hem zullen zien, en doen, gelijk zij hem zien doen; als hij met de bazuin blaast, moeten zij allen insgelijks met de bazuin blazen en het krijgsgeschrei aanheffen: „Het zwaard des **HEEREN** en **GIDEON**!” Nu verwonderen wij ons weder over het veldgeschrei, dat ons ook verkeerd toeschijnt. Want hoe konden zij van het zwaard spreken, terwijl zij slechts bazuinen, kruiken en fakkels hebben?

7. Vers 19—25. In de grootste stilte laat **GIDEON**

zijne manschappen opbreken en naar het leger der Midianieten oprukken. In de linkerhand houden zij de aangestoken fakkels, in de rechterhand de bazuinen en de kruiken, welke laatste zij omgekeerd zóó voor de fakkels houden, dat hun holte de vlam dekt en het licht verbergt. Den eenen hoop van honderd man voert GIDEON zelf aan; te twee andere even sterke hoopen laat hij stand houden op twee geschikte plaatsen. Zoodra men aankomt stelt GIDEON zijne mannen in eene lange rij langs het Midianietische leger, geeft zelf met een sterken bazuinton het teeken, en alle drie de hoopen blazen nu te gelijk met hunne bazuinen. Nu worden de kruiken tegen elkander geslagen, ieder slaat namelijk zijne kruik tegen die zijns buurmans, en de vrij lichtende fakkels werpen een fel licht om zich heen, en dienen tevens om de vijandelijke tenten in brand te steken. En te midden van dit alles klinkt het krijgsgeschrei: het zwaard des HEE-REN en GIDEON! — Welk eene ontzetting moet nu de Midianieten aangrijpen! Uit den gerusten slaap opgewekt door het oorverdoovend krijgsalarm, vliegen zij op en grijpen te wapen. Overal hooren zij den vijand, en nergens zien zij hem. In deze verschrikkelijke verwarring, die zij door roepen, schreeuwen, vragen nog vermeerderen, gelooven zij, dat de vijand midden in hun eigen leger, en de strijd reeds ontbrand is; want de tegen elkander geslagen kruiken klinken hen toe als zwaardgeklepper, en wapengerammel. Zoo grijpt dan ieder naar zwaard en speer, en houwt en steekt om zich heen. De hier en daar snel ontvlamde en snel verbrande tenten, en het ongestadige, vreemde fakkellicht verlicht hen niet, maar verblindt hen, en maakt de duisternis, als het ware, nog duisterder. Hadden zij uniformen ge-

dragen, dan hadden zij elkander misschien nog kunnen onderscheiden. Maar de soldaten droegen destijds geene kleederen van dezelfde kleur. Of herkenden zij malkander misschien aan de spraak? — Maar ook dit was niet mogelijk; want hun leger was uit verschillende stammen samengesteld (VII: 12); en bovendien was de Midianietische taal zeer nauw verwant met de Hebreeuwsche, dewijl het volk van ISMAËL afstamde (VIII: 24). De verwarring moest dus vreeslijk worden; zelfs hunne onstuimige dapperheid strekte tot hun eigen verderf; zij dachten, dat de Israëlieten midden onder hen waren; ieder viel zijn buurman aan, dien hij voor een vijand hield; kortom het was eene ware slachting, een waar bloedbad!

En de driehonderd Israëlieten intusschen met hunnen GIDEON aan het hoofd? — Zij bleven onaangevallen op eenigen afstand van de verschrikkelijke kampplaats, renden met hunne fakkels her- en derwaarts, bliezen afwisselend op hunne bazuinen, hieven het alarmgeschrei aan, en brachten op deze wijze den vijand eene nederlaag toe, als deze nooit te voren geleden had. Zonder dus het zwaard te grijpen, zonder met den speer te werpen of met den boog te schieten, sloegen zij een leger van 135,000 op de vlucht. — Als naar een bruiloftsfeest waren zij uitgetrokken, als overwinnaars over een ontzaglijk leger keerden zij huiswaarts. Dat was niet het gevolg van het vernuft en de dapperheid van menschen; neen, dat was, gelijk de vrome held GIDEON in zijn krijgsgeschrei uitdrukt: Dat was het zwaard des HEEREN.

Zoo toonde de HEER, dat de overwinning niet is verbonden aan de overmacht, maar aan Zijnen zegen. De in ons oog dwaze zaken beval Hij, opdat bij de uitkomst Hem de eer zou worden toegebracht, en de menschen

niet zouden zeggen: Dit heeft onze arm, ons verstand, onze dapperheid gedaan!

Deze geschiedenis leert ons, dat het goed is, ten allen tijde tot den HEERE toevlucht te nemen. Zoo donker kan de toestand, zoo groot de moeilijkheid, zoo machtig de vijand niet zijn, of bij den Heere HEERE zijn uitkomsten! En die uitkomst bewerkt Hij niet zelden langs wegen, die wij vooruit niet konden bedenken, en door middelen, die wij zouden verwerpen.

Correspondentie.

Oplossing der vragen, blz. 174. Goed door H. WOLZAK GZ., door V. S. uit Warnsveld, W. A. G. C. KNAP, J. V. SCHILFGAARDE, J. PRIEM, H. J. BROERSMA, H. KULSDOM, H. V. D. ESSENBURG en C. en J. V. ALLER. Twee der inzenders hebben Joh. XV: 5 als antw. op vr. II opgegeven; dit is onjuist.

In alev. 8 komt onder het 2. Schriftraadsel, blz. 200, voor „de zoon van SALU.” Daar deze naam den jeugdigen inzenders van beantwoordingen wel wat al te moeilijk zal wezen, stelt de redactie daarvoor in de plaats „een koning van Israël, die zich door koningsmoord den weg tot den troon gebaad heeft.” — De antw. op dit Schriftraadsel No. II, blz. 200 en op de volgende

Vragen

worden tot 10 October *franco* ingewacht aan het bekende adres.

De Christen is een krijgsman (2 Tim. II: 3).

Zoekt teksten, die antwoorden zijn op de volgende vragen, en tevens een psalm als danklied van den Christen voor de verlossing van zijne vijanden. De Hoofdstukken zijn achter de vragen gesteld; de teksten worden net geschreven ingewacht.

1. Wat is de plicht van een krijgsman? 1 Tim. VI. — 2. Zijn karakter? Ef. VI. — 3. Zijne kleeding? Ef. VI. — 4. Zijn helm? Ef. VI. — 5. Zijn borstwapen? 1 Thess. V. Ef. VI. — 6. Zijne wapenen? 2 Cor. X. Ef. VI. — 7. Zijn schild? Ef. VI. — 8. Zijn banier? Ex. XVII. — 9. Zijn Hoofdman? Hebr. II. Hand. V. — 10. Zijne vijanden? Ef. VI. 1 Petr. V. — 11. Door wien overwint hij? 1 Cor. XV. — 12. Zijne beloning? Openb. II. — Danklied Ps.

De Hut in de Duinen.

IV.

(Slot.)

Een jaar is verlopen. De uitnemend schoone zomer van het jaar 1812 en de bijzonder strenge winter, die daarop volgde, zijn voorbij. Weêr spreidde de lente haar veelkleurig bloemtapijt, en kondigden de steeds donkerder wordende tinten van het groen, dat beemd en woud bedekte, de nabijheid van den zomer aan. Een zachte zuidenwind streefde de breede duineurij, wier aschgrauwe toppen helder afstaken tegen het schoone blauw van den bijna wolkeloozen hemel, en deed de breede golven van de Noordzee zachtkens krullen.

Op eene bank vóór de hut was oom DIRK ijverig bezig met het nazien en herstellen van eene partij vischnetten, die voor zijne voeten uitgespreid lagen. Naast hem zat GEERTRUIDA. De breinaalden bewogen zich vlug tusschen hare vingers. Er was met oom DIRK eene groote verandering gebeurd. Naar het uiterlijke scheen hij nog dezelfde woeste, barsche man te zijn, als vóór zijne ziekte; maar dit was ook niets meer dan schijn. Bij eene oplettende beschouwing moest het in het oog vallen, dat op dat ruwe, verweerde gelaat een zachtere trek was gekomen; en die oogen, al werden zij nog overschaduw'd door borstelige wenkbrauwen, konden toch zoo goedig staan, dat zij onwillekeurig een' aangename indruk maakten. Hij was ook eigenlijk dezelfde man niet meer. De Heer had van den wolf een lam gemaakt.

„Zie eens, GEERT!” zeide hij, „wat groote scheur.”

„Ik ben er blijde om, oom!”

„Wel, ik ook; voor zulk eene groote vangst, als die van gisteren, wil ik gaarne een' halven dag aan het naaien en knoopen zijn.”

„Wat is de Heere toch goed.”

„Ja, dat is Hij. Mij, oude zondaar, heeft Hij opgezocht. Toen ik naar Hem niet vraagde, en naar het goed-dunken van mijn hart leefde, kwam Hij tot mij, en liet mij geen rust, vóór ik bij Hem rust gezocht en gevonden had. Ik had duizendmaal den dood en de eeuwige rampzaligheid verdiend, en Hij geeft mij het leven en vergeving van al mijne booze zonden. O, de Heer is onuitsprekelijk goed!”

Oom DIRK had onwillekeurig onder het spreken zijne handen gevouwen, en zat eenige oogenblikken met de oogen, waarin tranen van dankbaarheid opwelden, omhoog geslagen, in aanbidding verzonken.

„En daarbij liet de Heer het niet,” vervolgde hij, zijn werk weder opvattende; „Hij heeft aan mij het Woord bevestigd, dat Hij sprak: Zoek eerst het Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en al het andere zal u worden toegeworpen. Hij heeft ons niet alleen voor gebrek bewaard, maar zelfs een' zekeren overvloed gegeven, zoodat wij den hungerigen nog wat mede kunnen geven. GEERT, de Heer is een goedertieren GOD!”

„Ja, lieve oom, dat gevoel en ondervind ik ook. Als ik overdenk de leiding, die de Heer met mij gehouden heeft, dan zie ik mij omringd door Zijne weldadigheden. In den grootsten nood heeft Hij mij niet verlaten; Hij heeft mij willen hooren, als ik tot Hem riep. Mijne lieve moeder heeft Hij van mij genomen; 't is waar, dat

was een vreeselijke slag! — Hij heeft haar overgebracht in de eeuwige heerlijkheid daar boven, waar zij, ontdaan van al het aardsche, de eeuwige hallelujah's der verlossing mag mengen met het lied der aanbidding, dat de zalige troongeesten Hem toebrengen. Ik mag gelooven, dat ik tot haar zal gaan. O, lieve oom, wat zaligheid zal dat wezen, om JESUS' troon te staan, en Hem te dienen, Hem, die ons zoo lief heeft. — „Maar,” vervolgde zij op een eenigszins droevigen toon, „er is nog eene groote zaak: deze maakt mij treurig, zoo dikwijls ik daaraan denk; en toch kan ik de hoop weêr niet onderdrukken, dat de Heer mij verrassen zal en ook dit geven. Hij is toch een verrassend GOD.”

„Dat is waar, GEERT! dat hebben wij, onder meer, verleden jaar ondervonden, toen ellende en gebrek onze hut dreigden binnen te treden, en GOD den Maire het hart bewoog, om mij eene vischschiit met toebehooren te schenken. Maar wat spreek ik van verleden jaar — elken dag brengt verrassingen van dien GOD, wiens vermakingen zijn met de menschenkinderen.”

„Somtjids denk ik: vader kan nog wel eens onverwachts voor mij staan. Ik weet niet, hoe het komt: — wij hooren dagelijks berichten van de schrikkelijke vernieling, die het groote leger heeft ondergaan; maar ik kan de hoop niet loslaten, dat vader behouden is.”

„Gij moet u daarmee evenwel niet al te zeer vleien, GEERT! De verliezen, die de Keizer geleden heeft, zijn ontzaggelijk. Wij hooren er bij geruchten van spreken; „de waarheid wordt verbloemd,” voegde hij er fluisterend bij, terwijl hij schuw omzag. „Geloof mij, GEERT, de spionnen maken het onmogelijk de juiste waarheid te vernemen; maar, naar het mij voorkomt, is NAPOLEON in

Rusland verslagen, en zijn leger geheel vernietigd. Intusschen wensch ik van ganscher harte, dat uwe hoop, die ook de mijne is, bevestigd worde. Alleenlijk moet ik u waarschuwen tegen een te sterk toegeven daaraan. Wat men hoopt, gelooft men gaarne, en vooral op uwe jaren doet men dit al te licht."

„Bij GOD zijn toch alle dingen mogelijk, oom!"

„En dus, wilt gij zeggen, kan Hij ook uw vader bewaren; — o, zeker, zeker. Ik vrees alleen maar, dat gij u te vast in het hoofd gaat zetten, dat uw vader nog leeft; in dat geval is eene teleurstelling dubbel smartelijk."

Beiden zaten nog een poos stilzwijgend nevens elkander, toen de stap van iemand, die naderde, hen deed omzien.

Met een' kreet van blijdschap sprong GEERTRUIDA op, en lag in het volgende oogenblik in de armen van den vreemdeling.

„Vader, lieve vader! o, wat ben ik gelukkig, dat ik u weêr zie!" riep zij uit, terwijl zij zijn gelaat met kussen bedekte.

„Mijne lieve GEERTRUIDA, mijn arm kind, dat ik zoo onbezonnen heb verlaten. Kunt gij uw' vader vergeven?"

„Houd op, lieve vader! zoo moet u niet spreken. GOD zij gedankt, dat gij nog leeft."

Oom DIRK stond letterlijk sprakeloos. Een traan van blijdschap welde in zijne grijze oogen op.

„Zoo heeft GOD u dan gelukkig doen wederkeeren, lieve JAKOB;" riep hij eindelijk uit, terwijl hij de beide handen zijns broeders in de zijnen drukte, „GOD zij geloofd!"

„Ja, Hij heeft mij in duizend gevaren behoed, en teruggebracht bij mijn kind en broeder. Hij is groot van goedertierenheid. De Heer is de menigvuldige verlossing mijns aangezichts en mijn GOD."

„Amen!” stamelden GEERTRUIDA en oom DIRK bewogen.

Is het u, die dit leest, wel eens gebeurd, dat gij lang, zeer lang verwijderd zijt geweest van iemand, dien gij oprecht liefhebt, en met wien gij, noch door brieven noch door andere middelen, van gedachten hebt kunnen wisselen? In zoodanig geval stelt gij u voor, bij de eerste ontmoeting, waarnaar gij verlangend uitziert, naar honderd zaken te vragen, en allerlei mededeelingen te doen. En als nu het zoo vurig verbeide wederzien onverwachts plaats heeft, en gij den lang gewenschte voor u ziet, dan hapert het soms aan woorden. De oogen spreken; en gij kunt u niet verzadigen aan het zien van en staren op den geliefde. Als een stortvloed breken eindelijk de vragen los, en er behoort eenige tijd toe, eer de verwarde mengeling van uitroepingen, opmerkingen, enz. plaats maakt voor een geregeld gesprek.

Zoo was het ook hier.

De hut van oom DIRK had misschien nog nooit zooveel blijde harten op eenmaal besloten.

Allengs kwam er meer kalmte en na het gebruik van eenige ververschingen zette zich GEERTRUIDA's vader tot een aaneengeschalkt verhaal, van hetgeen hem in zijn afzijn was overkomen.

„Het sterven van uwe onvergetelijke moeder, mijne lieve GEERT,” dus begon hij met veel aandoening, „trof mij diep. De goede woorden en vermaningen, die zij nog met veege lippen uitstamelden, drongen mij als dolksteken in het hart. Ik was ontevreden, gramstorig op mij zelve, omdat ik zulk eene voortreffelijke echtgenoot, zulk eene goede moeder niet meer genoeg had aange-

daan. Ik morde tegen GOD, dat Hij mij nu de gelegenheid benam, om goed te maken, wat ik bedierf; alsof er mogelijkheid bestond, om ook maar ééne zonde, één vergrijp uit te wisschen, anders dan door de genade van den Heere JESUS CHRISTUS. Ik was in opstand tegen GOD. Hij doet mij onrecht, dus dacht ik; en bij die verschrikkelijke overleggingen rezen booze voornemens, als afzichtelijke spookgestalten, voor mijnen somberen geest op. Zoo de lankmoedigheid GODS zich ooit in het sparen van een' zondaar heeft verheerlijkt, dan was het aan mij in die oogenblikken van bitterheid des gemoeds, toen ik de gebalde vuist ophief, en GOD hoonde, omdat Hij mij kastijdde. Nergens vond ik rust of duur. Ik was als een gejaagde. Vrees en angst, wroeging en spijt dreven mij voort en achtervolgden mij overal. Ik zocht den dood, en schrikte tegelijk op de gedachte vóór GOD, den levenden GOD te moeten verschijnen. De stilte, om mij heen, benauwde mij. Zulk een toestand was niet uit te houden. Ik moest weg, ver weg. Gewoel en beweging, verstrooiing en gevaren, daarnaar smachtte ik, en dit dreef mij tot de krijgsveld. Dáár, onder het gekletter der wapenen, op de slagvelden, te midden der uitbarstingen van woedende hartstochten, dáár zoude ik rust vinden; dáár zou ik althans geschikte afleiding hebben.

„Ik werd remplaçant en verliet mijn dierbaar kind.

„De oorlog met Rusland was uitgebroken. NAPOLEON ging met een half millioen strijders zijnen tegenstander, Keizer ALEXANDER, dwingen, om hem naar de oogen te zien, zooals hij reeds vele vorsten in een' staat van smadelijke afhankelijkheid had gebracht. Te Dresden poogde hij nog door het ten toon spreiden van al den luister zijner heerschappij den Czaar aller Russen bevreesd

te maken. Daar kwamen de Duitsche vorsten, waaronder de Keizer van Oostenrijk, aansnellen, om zich voor hunnen overwinnaar te buigen; daar werd de Koning van Pruissen, die slechts eene schaduw van macht had behouden, en zich ongeroepen tot NAPOLEON had begeven, als leenman behandeld. Al de gekroonde hoofden, daar vergaderd, bogen het hoofd voor den Franschen Keizer; en deze verhief zich fier in hun midden, als waande hij in zijnen overmoed over hunne kroonen en troonen naar welgevallen te kunnen beschikken. Zoo verheft zich aan den rand eens diepen afgronds de trotsche eik, de koning onzer wouden, boven het omringend geboomte; maar even als deze, door den bliksem getroffen, versplintert in pletterenden val, zoo moest NAPOLEON ondervinden, dat boven de starren de Koning der koningen troont, die van verre met gramschap den ijdel en waan der trotsche zielen ziet, en al hunne gewaande hoogheid met één wenk kan vernietigen.

„ALEXANDER liet zich niet verblinden door de praal, die in Saksen's hoofdstad werd ten toon gespreid. Hij koos den oorlog boven een' schandelijken vrede. Hij rekende op de onmetelijke uitgestrektheid van zijn Rijk, waarin de honderdduizenden van zijnen vijand zich, als het ware, zouden verliezen; op de vaderlandsliefde der Russen, die hen tot elke opoffering in staat stelde; op de ruwheid van het strenge jaargetijde, die zich in de onafzienbare vlakten van dat groote land, onbeschut, als het is, tegen de gure noordenwinden, meer dan in Midden-Europa gevoelen doet; en bovenal zag hij op god.

„Den 29 Mei verliet NAPOLEON Dresden en begaf zich naar zijne troepen, die hem met ongeduld verwachtten. Hij monsterde zijn ontzaggelijk leger en hield toespraken,

die overvloeiden van trotsche inbeelding. Het „voorwaarts” werd uitgesproken. Ik bevond mij bij het middelste gedeelte des legers, gewoonlijk het centrum genoemd, dat door den Keizer zelve werd aangevoerd. Wij trokken naar de Niemen, eene rivier, die aan deze zijde de grensscheiding van Rusland maakt. Op den 23sten Juni bereikten wij het bosch van Pilwisky, dat den linkeroever bedekt. Het was een heete, drukkende dag. Tegen den avond begaf NAPOLEON zich naar de rivier; zijn paard stortte eensklaps neder en wierp hem in het zand. Dit beschouwde men als een slecht voor-teeken; en men zegt, dat de Keizer, die wel wat bijge-loovig is, al wil hij zulks niet doen blijken, eenige da-gen lang somber en in zich zelve gekeerd was.

„Weldra waren wij, begunstigd door de duisternis van den nacht, in dichte drommen den bruisenden stroom overgetrokken en bevonden ons in Litthauen, dus op Russisch grondgebied. Hoe vreemd waren ons die drooge heideachtige velden, aan den gezichteinder met donkere bosschen omzoomd, maar waarop zich geen levend voor-werp vertoonde. Waar waren dan de Russen, die wij kwamen beoorlogen; waar de Litthauers, die wij ge-meend hadden, dat ons als redders of althans als over-winnaars zouden hebben begroet? — Eindelijk meenden wij iets voor ons uit te vernemen, dat de nadering van een vijandelijk leger aanduidde. Een dof gerommel deed zich hooren. Wij dachten aan de Russische kanonnen. Maar de lucht betrok. Het gedreun, dat onze ooren bereikt had, was de voorbode van een naderend onweêr, dat eensklaps boven onze hoofden in vreeselijke kracht uitbarstte. Die dreigende zwarte wolkgevaarten; die vlamme-stralen, als zoovele vurige slangen door elkander slingerende,

die krakende donderslagen, die den grond deden daveren, dat land zonder schuilplaats, — alles vereenigde zich, om ook den kloekste droefgeestig te maken. Wegen en velden werden overstroomd. De onverdragelijke hitte van den dampkring veranderde eensklaps in eene onaangename koude. Duizenden paarden kwamen op de eerstvolgende marschen om, en vele van de minst geharde soldaten bezweken.

„Treurig begin, voorzeker.

„Het leger vervolgde zijnen weg. Binnen korten tijd was Litthauen in onze macht. Nieuwe tegenspoed. NAPOLEON had gemeend, dat deze volkstam, van de Russische overheersching bevrijd, hem zoude helpen met alle macht. Hij had uit hun midden honderdduizend welgewapende mannen verwacht, en — slechts drie ruiters volgden hem. De strooperijen van de krijgsbenden verbitterden het volk en deed het de komst der Russen terugwenschen. Rijken en armen werden als overwonnelingen mishandeld en geplunderd.

„Hoe verder wij trokken, hoe woester de omgeving werd. De Russen hadden veel vernield; verschillende legercorpseren hadden gebrek aan het noodige. NAPOLEON had er op gerekend, door een' snellen marsch het Russische leger te overvallen, en met ééne overwinning zich den toegang te verschaffen tot het binnenste des rijks. Maar de Russen trokken steeds terug, en namen de levensmiddelen mede, die ons zouden hebben kunnen voeden. De levensmiddelen, die ons werden nagezonden, kwamen te laat of in het geheel niet. Er waren soldaten van de jonge garde, die letterlijk van honger omkwamen. Anderen benamen zich zelve het leven, om den hongerdood te ontgaan.

„Zoo kwamen wij te Wilna; eindelijk te Witebsk.

Gevechten werden er bijna niet geleverd; alles liep met schermutselingen af. Tweemaal scheen het Russische leger stand te zullen houden, om ons met kracht tegen te gaan; maar in den nacht, die, zoo NAPOLEON meende, den beslissenden slag vooraf ging, trokken de Russen in stilte af en lieten bijna geen spoor achter. De onrustige geest van den geweldenaar dreef hem voort, steeds voort. Smolensko, Moskou, „de heilige stad” zoo als de Russen haar noemen, daarheen strekte zich zijn verlangen uit. Wij kwamen te Smolensko, den sleutel van het oude Rusland. De stad ging in vlammen op. Die knetterende vlammen, het werk der Russen zelve, beroofden NAPOLEON van de vrucht eener vermoeiende tocht. Hoewel eerst besloten, om er te overwinteren, was het voortdurend terugtrekken der Russen voor hem te aanlokkelijk, om niet voort te gaan. De HEER, die in den Hemel het lot der volkeren beschikt, en het „tot hiertoe en niet verder” tot de geweldigen der aarde zegt, liet dat rusteloos jagen toe. Dáár, in Moskou, moest de roem van den Franschen Keizer verdonkerd en zijne macht gefnuikt worden.

„Vooraf echter zouden de Russen een’ veldslag wagen. Op de hoogten van Borodino, aan de Moskowa gelegen, hielden zij stand. Het was de 7de September. Woedend was de aanval der Franschen, dapper de tegenstand der Russen. Van beide zijden waren de verliezen groot. NAPOLEON, die in persoon geen deel nam aan den strijd, scheen door koortsachtige aandoeningen bevangen. Hij toonde niet dat vuur, die stoutmoedigheid, welke hem zoo geducht hebben gemaakt. Veeleer loom en afgemat, beval hij den zijnen voorzichtigheid aan. De slag werd gewonnen, maar die overwinning duur, zeer duur gekocht. Verschrikkelijk was de aanblik van het slagveld op den

morgen na den strijd. Dooden en gewonden lagen bij duizenden dooreen. De Russen hadden hunne dooden in den nacht weggedragen en begraven, en velen hunner gekwetsten verpleegd. Maar aan onze zijde werd daarvoor zeer slecht gezorgd. Eene donkere lucht, een koude regen, een hevige wind, de omliggende woningen in asch, eene verwoeste vlakte, met puinen en overblijfsels bedekt, aan den gezichteinder het treurige en sombere groen der boomen van het noorden, overal soldaten, die tusschen lijken heendwaalden, en eenig onderhoud zochten tot zelfs in de randsels hunner gesneuvelde medgezellen, afzichtelijke wonden, en bij dat alles het gekerm der gekwetsten, hier zacht en flauw, daar smeekend om hulp, elders gillend en brullend onder duldelooze pijn — het was afgrijselijk.

„De moeilijke tocht, die nu ongeveer drie maanden had geduurd, de vele gevaren, waaraan ik was blootgesteld geweest, de ontberingen, alles had mij bedaarder gemaakt. Ik zocht den dood niet meer op met koele verachting; maar ik begeerde hem toch niet te ontloopen. In den strijd bij de Moskowa ontsnapte ik aan groote gevaren, maar ik verblijdde er mij niet over. De meesten mijner makkers vielen om mij heen; gansche pelotons werden tegelijk neêrgeschoten, ik bleef gespaard: maar, koud en onverschillig, waardeerde ik het leven niet, dat god mij in Zijne genade verlengde. Één kogel, één sabelhouw had mij in den dood en door dezen in het eeuwig verderf kunnen storten. god heeft mij bewaard. Zie daar, een wonder Zijner lankmoedigheid.”

„Lieve vader, het verhalen geeft u veel aandoening. Wilt ge niet wat rust nemen?”

„O, neen, mijn kind! Het vermoeit mij niet. Ik ben

bewogen bij de gedachte aan mijne vroegere afkeerigheid van GOD en aan Zijne onbegrijpelijke liefde, die mij in dien toestand niet verloren liet gaan, maar opzocht en redde.

„Ook ik ben een toonbeeld van GODS ontferming in JEZUS CHRISTUS, Zijnen lieven zoon”, riep oom DIRK uit

„Jezus neemt de zondaars aan!

„Mij ook heeft Hij aangenomen!”

Dat zou ik somtijds wel iedereen willen toeroepen. O ik had nooit kunnen denken, dat in de liefde van der HEER zulk eene zaligheid ligt opgesloten.”

„Ik evenmin. Toen ik daar op het slagveld rond-dwaalde, had ik, helaas! nog vijandschap tegen GOD in mijn hart. Ik vervloekte daarbij den oorlog, die zoo veel ellende aanbracht; maar ging, wat mij betrof, onverschillig nieuwe gevaren te gemoet.

„NAPOLEON dreef ons voort; hij zelf moest eenige dagen rust nemen: zijne gezondheid had door den rampspoedigen tocht geleden. Het bericht, dat wij nabij Moskou, slechts twee dagreizen van die stad verwijderd waren, deed hem, om zoo te spreken, herleven. — Moskou! Dat was het doel van zijn streven. Hoe groot het verlangen ook was, toch moesten wij nu langzaam voortgaan. De voorzichtigheid gebod zulks. Zouden de Russen hunne „heilige stad” prijs geven zonder een' nieuwen slag te wagen? — Dit was onwaarschijnlijk. En toch nergens ontmoetten wij tegenstand. De bosschen, de drooge stroombeddingen alles werd nauwkeurig onderzocht, — geen hinderlaag, geen Rus vertoonde zich. Eindelijk werd de laatste hoogte bestegen, „de Berg des Groets” genoemd, omdat de inwoners van hare kruin, op het gezicht hunner heilige stad, een kruis maken en nederknielen. Onze

scherpshutters bevonden zich spoedig op den top. Het was twee ure. De zon deed die groote stad van duizenden kleuren flikkeren, de vergulde koepeldaken weerkaatsen haar licht met ongemeenen glans. Op dit schouwspel bleef ieder, van verwondering getroffen, staan. „Moskou! Moskou!” riepen wij uit. Toen verhaastte ieder zijn marsch, snelde in wanorde voort, en geheel het leger herhaalde met handgeklap: „Moskou! Moskou!” even als de zee-lieden, bij het einde van eenen langen en moeielijken tocht: land! land!” roepen.

Het leger hield halt. NAPOLEON wilde aan de bevolking tijd geven, om eenige uit de aanzienlijkste personen af te zenden, die hem om eene genadige behandeling moesten verzoeken. Maar niemand verscheen. De Keizer werd ongeduldig. Er kwamen berichten, dat de bevolking gevlucht was. Dit verbaasde NAPOLEON. Een Russisch officier verscheen met de bedreiging uit naam van zijnen chef, dat de stad zou worden in brand gestoken, indien NAPOLEON de Russische achterhoede geen tijd liet, om de stad te ontruimen. De Keizer stond alles toe.

„Eindelijk trokken wij Moskou binnen, de stad van prachtige paleizen, doormengd met armelijke hutten. Alle woningen waren gesloten. Overal de stilte eener woestijn. Het leger rigtte zich naar het Kremlin. Vóór dit paleis, of liever deze stad van paleizen van verbazende afmetingen, hadden zich eenige honderden mannen en vrouwen van een ellendig voorkomen verzameld. Zij waren, zoo als wij naderhand vernamen, ontslagen gevangenen, die, nu door hartstocht en drank opgewonden, een waarlijk nedelijdenswaardig voorkomen hadden. Men drong geleetelijk goedschiks, gedeeltelijk met geweld in hun midden door. Een hunner viel MURAT, den schoonbroeder

van NAPOLEON, aan, en, door dezen afgeweerd, een' van diens officieren. Hij trachtte zijn slachtoffer te wurgen, en met de tanden te verscheuren. Deze woestelingen waren de eenige Moskovieten, die ons hadden afgewacht, en die men scheen té hebben achtergelaten, als een sprekend onderpand van den volkshaat.

„Tegen den nacht betrok NAPOLEON het Kremlin. Dáár wilde hij rusten, overwinteren, dáár hoopte hij afgezanten van Keizer ALEXANDER te ontvangen, met verzoeken om wapenstilstand, om vrede. Hoe jammerlijk bedroog hij zich! Allerlei sombere geruchten van eene voorgenomen verwoesting der stad door de Russen zelve bereikten ons. De Keizer bleef ongeloovig. Hij durfde zich niet bekennen, dat zulks mogelijk was, en de lang gezochte prooi, ten koste van zooveel inspanning en verliezen verkregen, hem zou ontsnappen, op het oogenblik, dat hij zich in haar bezit verheugde. Waar zou hij ook zijne winterkwartieren opslaan, als Moskou hem ontviel. Hij wierp alle vermoeden van de gegrondheid dier geruchten verre van zich, en zocht den slaap in de paleizen van den Czaar aller Russen. Omstreeks twee uren in den morgen werd hij gewekt: de brand was uitgebroken in het paleis Marchand, in het middelste en rijkste gedeelte der stad. Dadelijk was ieder in de weer; en door vereenigde pogingen slaagde men er in de vlammen te dooven.

„Den volgenden nacht herhaalde zich het verschijnsel. Nu was het niet een, nu waren het tien, twintig, honderd van die prachtige gebouwen, die eensklaps in lichte laaien gloed stonden. Onbeschrijfelijk werd de verwarring. De pogingen tot blusschen, verdubbeld en nogmaals verdubbeld, baatten niet. De wind wakkerde de vlammen aan en dreef de vonkenregen naar die wijken, die men nog ge-

spaard zag. Maar ook daar barstten de vlammen uit. Al heviger werd de wind en dreigender de ramp. Het Kremlin verhief nog stout zijne koepels en torens te midden van de aanrukkende vuurzee. Het was een grootsch, weêrgaloos schouwspel, maar het hart kromp daarbij ineen; en de angst van hier zijn graf te vinden, dreef ieder tot handelen aan. Duizenden centenaars kruid, een geheel artilleriepark waren op de pleinen bijeengebracht. Één vonk was genoegzaam, om ons allen te verdelgen, door eene uitbarsting, zoo als wellicht nooit had plaats gehad. Uit zijne sluimering opgeschrikt, geeft NAPOLEON zijne bevelen; helaas! zij zijn onuitvoerbaar. Men raadde hem, het Kremlin te verlaten: de glasramen, waartegen hij zijne brandende slapen meende te verkoelen, zijn heet. Eensklaps gaat de kreet: „Het Kremlin staat in brand!” van mond tot mond. Het was waar. De vlammen, tot tweemaal toe met kracht tegengegaan, grepen voor de derde keer het nieuwe voedsel aan, dat haar in het vooruitstekend houtwerk dezer paleizen werd aangeboden. Een Russische policiedienaar, die heimelijk den brand bevorderde, werd betrapt en ondervraagd. Hij bekende, — maar welk eene bekentenis! Zijne verklaringen rechtvaardigden het vermoeden, dat Moskou, „de heilige stad” der Moskovieten, door dezen zelve aan de vlammen was gewijd. Tegelijkertijd kwamen nadere berichten, die dit ontwijfelbaar maakten. Men had Russische policiedienaars ontdekt, die met beteerde lonten gewapend den brand bevorderden. In verscheidene huizen waren heimelijk geplaatste houthitsers uitgebarsten, die dood en vernieling verspreidden. In andere goed gesloten woningen had men buiten staande een knal gehoord, die door een lichten rook gevolgd werd, welke zich eerst dik en zwart, vervolgens roodachtig

vertoonde en eindelijk eene vuurkleur aannam, waarna het gebouw weldra in een' maalstroom van vlammen verdween. Mannen en vrouwen, van een afschuwelijk voorkomen, met lompen bedekt, met brandende toortsen in de hand, waren bij de schrikkelijke vorderingen, die de brand maakte, te voorschijn gekomen, om de verwoesting voort te zetten. De Keizer werd ontsteld. Alle hoop, om Moskou te behouden, is verdwenen. Hij moet vluchten. Ieder oogenblik vertoef kan hem noodlottig worden. Brandende straten, waar de heete lucht de ademhaling belemmerde, waar het geraas van het kraken der gewelven en het vallen der brandende balken en gloeiende ijzeren dakken zich vermengde met het onstuimig suizen der vlammen, die haar en kleederen schroeyden, waren de eenige wegen ter ontkoming. Slechts met groote moeite werd hij gered.

„O, wat moet dat ijselijk geweest zijn! Was u ook in zulk gevaar, vader?”

„Nee, mijn kind! Mijn post was mij aangewezen buiten de stad, maar toch in hare onmiddellijke nabijheid. Ik was daar in de gelegenheid, om alles te vernemen, wat er te midden dier afgrijselijke verwoesting voorviel. Geheele troepen kwamen achtereenvolgens uit de brandende stad, beladen met allerlei geroofde kostbaarheden. De legerplaatsen leverden een zonderling gezicht op. Onder den blooten hemel, in een dikken en kouden modder brandden groote vuren, die met mahoniehouten meubelen, vergulde vensters en deuren gevoed werden. Rondom hen strekten zich soldaten en officieren uit, geheel met slijk bedekt en zwart geworden door den rook; sommigen op van vochtig stroo gemaakte legers, die door eenige planken kwalijk beschut werden, anderen in leuningstoelen of op

zijden rustbanken. Aan hunne voeten lagen de kostbaarste shawls van Cachemir en de zeldzaamste pelsen van Siberië, uitgespreid of opeengehoopt; ook Perzische gouden stoffen en zilveren schotels, waarin zij niets te eten hadden dan een zwart deeg, dat onder de asch gebakken, en paardevleesch, dat half geroosterd en bloedend was. Het was eene droevige vermenging van weelde en armoede.

„Vier weken ongeveer bleven wij bij de puinhoopen van Moskou, bij het graf van de hoop en de verwachting van „het groote leger.” NAPOLEON vleide zich met het uitzicht, dat ALEXANDER hem vredesvoorstellen zou doen. De listige KOETOESOF, opperbevelhebber des Russischen legers, en andere generaals toonden veel vriendelijkheid tot zoolang hunne troepen goed vereenigd waren. Toen, den 18^{den} October, begonnen zij den aanval. De Fransche Keizer, die de waarschuwingen der zijnen, om tijdig terug te trekken, had in den wind geslagen, moest de nog rookende overblijfselen van de Russische hoofdstad verlaten en den terugtocht aannemen. Ruim honderd-duizend strijdbare mannen, gevolgd door veertigduizend menschen, die alles en allerlei, wat mede te voeren was, met zich sleepten, bedekten den grooten weg, die naar Kaloega leidt. De Russen zaten ons op de hielen. Weinig scheelde het, of de Kozakken, die in dichte zwermen ons omringden, en op hunne kleine, vlugge paarden gezeten, ons menig verlies toebrachten, hadden den Keizer gevangen genomen. Met groote stoutmoedigheid wierpen zij zich in de openingen, die onze troepen tusschen zich lieten, en alleen eene snelle vlucht redde NAPOLEON, terwijl zijne tosnellende bataillons den vluggen vijand keerden. Te Kaloega waren de Russen

ons vóór. Na een bloedigen strijd waren wij genoodzaakt, een' omweg te maken. NAPOLEON moest wijken; dat moet zijn eerzuchtig hart diep gegriefd hebben. De dreunende galm van eene verwijderde uitbarsting kondigde hem aan, dat het Kremlin in puin lag. Hij had namelijk aan eenige troepen bevolen, de gebouwen en gewelven, die den brand hadden wederstaan, te ondermijnen, en op een gegeven tijdstip te laten springen. Maar wat was die verwoesting, die schade bij de verdelging, welke de Russen hem bereidden! — Eene treurige verrassing viel ons daarna ten deel. Wij bereikten het slagveld van de Moskowa. Droevige aanblik! Dertigduizend half verterde lijken lagen daar verspreid. De koude, de honger en de vijand joegen ons voort. Te midden der algemeene droefgeestigheid treft een zwak gekerm ons oor. Men snelt toe. Een Fransch soldaat, een der gekwetsten, die na den slag van 7 September vergeten was, ligt jammerlijk verminkt op den met bloed doorweekten grond. De ongelukkige had al dien tijd alleen te midden der dooden doorgebracht, geen kracht bezittende, om het verminkte lichaam naar het op verren afstand gelegen klooster te slepen, waar de gekwetsten, zooveel doenlijk, waren heengevoerd. Ook in dat klooster was de ellende onbeschrijfelijk. Eene flauwe hoop had de overgebleven gekwetsten, die door de onvermoeide zorgen van eenige heelmeeesters werden verpleegd, eenigen moed doen behouden in dat sombere verblijf, waar de dood woedde. Maar toen zij zagen, dat het leger terug kwam, dat zij verlaten zouden worden, dat er geene hoop meer was, sleepten zich de minst zwakken naar den drempel der deur; zij plaatsten zich langs de wegen en strekten smekend de handen naar ons uit. De Keizer beval, dat elk

rijtuig, zonder eenige uitzondering, een' dier ongelukkigen moest opnemen, en dat de zwaksten, even als te Moskou, onder de bescherming van die gevangenen en gekwetste Russische officieren zouden achterblijven, welke hersteld waren. Velen van die medegevoerde gekwetsten werden in het duister verwijderd en in de slooten geworpen, om dat de onmenschen de met den buit beladen wagens reeds zwaar genoeg bevracht rekenden. Niet ver van Gsjat aanschouwden wij nog vreeselijker tooneel. Twee duizend krijgsgeslagen Russen waren vooruitgezonden onder genoegzaam geleide. Wij vonden ze vermoord, die ongelukkigen! Uit vrees van hen te zien ontsnappen, waren zij gedood.

„Tot nog toe hadden wij op onzen aftocht, die reeds veel op eene vlucht begon te gelijken, een' helderen hemel gehad. Wel waren de stralen der zon niet meer bij machte, om de koude te verdrijven; wel deed nu en dan eene ruwe windvlaag ons huiveren: maar haar vriendelijk licht verguldde toch nog het dorre landschap en verlevendigde eenigermate onze hoop. Maar op den 6^{den} November veranderde de lucht. Haar azuur verdween. De legerbenden trokken, door de koude dampen omringd, voort. Deze dampen werden dikker en vormden zich spoedig tot eene ontzaggelijke wolk, die in groote sneeuwvlokken op hunne hoofden nederkwam. Toen werd alles verward en onkenbaar. Een scherpe en hevige wind belette de ademhaling, en drong door de dunne kleeding en het gescheurde schoeisel heên. De natte kleederen bevroren en verstijfden de leden. Klapertandende sleepte men zich nog voort, tot dat de sneeuw, die zich aan de voeten hechtte, een tak of het lichaam van een' makker deed struikelen en vallen. Dan

was kernen vruchteloos. Spoedig werden die ongelukkigen door de sneeuw bedekt; men kon hen nog slechts aan kleine verhevenheden onderkennen. Dáár was hun graf! De weg was geheel met die golvingen, als ware het eene begraafplaats, bedekt; de onverschrokkensten, de onverschilligsten werden er door geroerd. Met de oogen er van afgekeerd, spoedde ik er mij voorbij. Maar vóór, overal, alles was sneeuw! Het gezicht verloor zich in die onoverzienbare, treurige gelijkvormigheid. Het was als een onmetelijk lijkkleed, waarmede het leger omhangen was. De eenige voorwerpen, welke men nog kon onderscheiden, waren donkere mastboomen, boomen des grafs, met hun doodelijk groen, en hunne ontzettende somberheid, die dit ijselijk schouwspel van eene woeste natuur en van éen stervend leger nog volmaakten. De wapenen ontvielen aan de verstijfde handen. Daalde de avond, dan poogde men zich te vestigen en vuur te maken, maar de storm deed de eerste voorbereidselen voor de rustplaatsen uiteen stuiven; de denneboomen wilden geen vuur vatten, de sneeuw doofde de eerste vonken uit. Als eindelijk de vlam de bovenhand behield en zich verhief, maakten wij onzen treurigen maaltijd gereed. Deze bestonden uit dorre en bloedige stukken vleesch, die van neergevallen paarden afgescheurd waren, en voor een klein gedeelte uit eenige lepels roggemeel, dat met sneeuwwater beslagen was. Den volgenden morgen teekenden gansche rijen van bevroren soldaten de rustplaatsen af; de omstreken waren met de lijken van duizenden paarden bedekt.

„Één woord gaf nog hoop. Dat woord was Smolensko. Daar zouden wij alles vinden, wat ons ontbrak. Daar waren levensmiddelen en voeraadje voor een leger van

honderd-duizend man. Helaas! toen wij afgemat en krachteloos er kwamen, vonden wij niet genoeg voor de helft van ons overschot. Velen stierven den hongerdood, anderen aan de gevolgen van het gulzig inslaan van het rauwe meel en den brandewijn, die hun werd uitgereikt. Na vijf dagen vertoef trokken wij verder. Wederom dezelfde winter, klimmend lijden, koude en honger, en altijd, altijd zwermen Kozakken en geregelde Russische troepen om ons heen, die ons sterk verminderend getal nog meer dunden. Naardien Minsk door de Russen was bemachtigd, moesten wij onzen weg verlaten. Wij naderden de Beresina, wier hooggezwollen wateren op sommige plaatsen een meer gelijken met drijvende ijschotsen, die alles dreigen te verpletteren. Hoe zal ik u onzen overtocht beschrijven. Alles, wat de menschelijke ellende ten top kan drijven, hoopte zich daar oopen. Een der beide bruggen brak. De bruisende stroom verzwolg er zooveel als den Russen in handen vielen; alles verdrong zich bij de andere brug. Dat ijselijk geraas van een' woedenden storm, van het geloei des orkaans, van verschrikkelijke verwenschingen, verzuchtingen en vloeken werd nog vermeerderd door het bulderen van de kanonnen der Russen, wier kogels midden onder deze verwarde menigte de verwoesting vermeerderden.

„O, vader! hoe is het mogelijk, dat u nog behouden is!” riep GEERTRUIDA uit met tranen in de oogen.

„Wanneer ik alles bedaard nadenk, mijn kind, dan zie ik in honderd, in duizend bijzonderheden gods hand, die over mij was uitgestrekt. Hij heeft mij bewaard ook bij het overtrekken van de Beresina en later in het heirleger van gevaren, dat ons gedurig omringde. Want met de Beresina achter ons, was de nood niet geweken.

Den 5den December verliet NAPOLEON ons; de overweldiger was bevreesd voor de gevolgen, die het gerucht van de geheele vernietiging van zijn leger in Europa hebben kon, en spoedde zich naar Parijs, ter nauwernood aan de handen der Russen ontsnappende. Den dag na zijn vertrek werd de koude onuitstaanbaar. De vogels vielen verstijfd en bevroren neder. Zelfs de Russen hebben verklaard, dat de koude buitengewoon en bijna ondragelijk was. Dat getuigden zij, die goed gevoed en gekleed werden; wat moesten wij dan niet gevoelen, die aan alles gebrek hadden. De weg was als bezaaid met menschen, die, bezwijkende onder het leed, waren neergevallen, en in hun sterven de sneeuw roodkleurden met een zwartachtig bloed, dat uit hunnen mond vloeide.

„Eindelijk kwamen wij te Wilna. Welk eene weelde voor ons, eene bewoonde stad te vinden! De zwaksten voelden zich in staat, eene laatste poging te doen, om zich voort te sleepen tot aan de deuren der inwoners. Deze waren verwonderd eene bende havelooze menschen te zien; zij verwachtten het groote leger, althans soldaten, en zagen uitgeteerde menschen, wier kleeding en geheele voorkomen eerder aan landloopers dan aan militairen deed denken. Van de eerste indrukken bekomen, deden zij, wat zij konden. Ik kan u niet zeggen, hoe heerlijk een voedsel mij een stuk brood was, en hoe onuitsprekelijk aangenaam, dit zittende op te eten. Maar nauwelijks waren wij begonnen ons te verkwikken, of het geroep: „Daar zijn de Russen! De Kozakken komen!” schrikte ons op. Er waren er, die liever het ergste afwachtten, dan op nieuw koude en ellende te trotseeren. Ik spoedde mij weg met de weinige kracht, die mij was overgeble-

ven. Nog vier dagen sleepte ik mij voort, en met mij de weinigen, die zulks nog konden doen. Den 14^{den} December betraden wij den Pruissischen bodem. Nu was de grootste ellende geleden. Een groot deel van ons, overschot, waaronder ook ik, werd naar Koningsbergen gevoerd, en daar verpleegd. Twee vingers mijner regterhand waren doodgevroren: zij werden afgezet. Een geruime tijd verliep, eer ik weêr hersteld het hospitaal kon verlaten. Ik had een afschrik van den militairen stand gekregen, en, daar ik verminkt was, werd ik op herhaald en dringend verzoek ontslagen, hoewel het een' geruimen tijd duurde, eer ik mijn paspoort ontving."

„Uw lijden is verschrikkelijk geweest, JAKOB!" zeide oom DIRK.

„Dat is zoo," hernam GEERTRUIDA's vader, „maar ook zeer gezegend. Ik verliet deze streek als een vijand van GOD, — ik zie er mij terug, als een toonbeeld van Zijne genade. Hij heeft mij opgezocht in de wildernissen van Rusland, en opende mij de oogen voor mijnen gevaarlijken toestand. Kort en tijd na ons vertrek uit Moskou, liet eene der marketentsters hare beide kinderen op de sneeuw achter, om des te sneller voort te kunnen gaan. De ontaarde moeder hoorde niet naar hun smeeken en schreien. Toen dwongen grenadiers, die in hare nabijheid waren, haar, om heure beide knaapjes op te nemen; en, daar zij een weinig later dezelfde snoodheid beging, liet men haar achter en nam de beide kinderen mede. De schanddaad dezer vrouw, deed mij zien, hoe slecht ik gedaan had, met mijn hulpbehoevend kind te verlaten. Ik dacht aan uwe goede moeder, GEERTRUI! en vele zaken uit vroegere jaren kwamen mij voor den geest. Ik moest mij

zelve beschuldigen. Daarop volgden die bange dager onzer vlucht, waarin de HEER mij in duizend gevaren beschermde. Wel had ik er toen nog geen gevoel van; maar in den betrekkelijk rustigen tijd, dien ik in het hospitaal doorbracht, had ik een oppasser, die in GODS hand het gezegend middel werd van mijne bekeering. Hij was een Christen. Zijne waarlijk deelnemende toespraken, zijne hoogernstige en toch liefderijke vermaningen troffen mij. Door de werking des H. GEBSTES gingen mij meer en meer de oogen open, zoodat ik mij zelve verloren zag. Toen beschuldigde ik GOD niet meer, maar mij zelve; en mijne eenige begeerte was, om met dien beleedigden GOD verzoend te worden. Die zelfde oppasser wees mij het Kruis van Golgotha, en prees mij den Zaligmaker van zondaren aan, als bereid, om ieder, die zich zelve verloren ziet, en waarlijk begeert door Hem verlost te worden, te helpen. Ik bood wederstand; ik durfde niet; ik had honderd tegenwerpingen. Maar eindelijk werd mij de liefde van CHRISTUS te sterk. Dat heerlijk woord, dat van Zijne lippen is gevloeid toen Hij nog het land doorging, goeddoende: Die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen, deed mij, oude zondaar, door de werking des H. G. aan Zijne voeten nedervallen, en ik vond vrede."

Nu verhaalden GEERTRUIDA en oom DIRK hoe goeder-tieren de Heer over hen geweest was. Het werd laat; maar onder die gesprekken, waar het ieder te doen was, om de weldaden van GOD in JEZUS CHRISTUS te prijzen, dacht geen van drieën aan rust.

„En heeft de Maire u voortgeholpen?" vroegde GEERTRUIDA'S vader.

„o, Ja," antwoordde oom DIRK. Vóór zijnen dood gaf hij mij eene vischschuit met alle toebehooren ten

geschenke; en aan GEERTEUIDA heeft hij een groot stuk land vermaakt. De GOD onzer weldadigheid heeft zijn hart bewogen, zoodat hij van zijne goederen ons ruim heeft welgedaan.”

De hut van oom DIRK was nog lang de woonplaats van drie gelukkige menschen. Vrede woonde in hunne harten; vrede door het Bloed des Kruizes. En lang na de gezegende verlossing van het juk des dwingelands, dat, zooals bekend is in November 1813, werd verbroken, en waarop de brand van Moskou het uitzicht had gegeven; lang na den oogenblik, waarop de geliefde Oranjekleur voor het eerst weer vrij ook van de nederige hut golfde, zong ons drietal van de eenige verlossing, die daar is in JEZUS CHRISTUS, die gekomen is, om te zoeken en zalig te maken, dat verloren was.

Eene Opmerking.

Men vindt in MATTHEÛS I „het boek des geslachts” van onzen Zaligmaker, waaruit wij zien kunnen hoe onze Heer naar Zijne menschelijke natuur waarlijk een zoon van ABRAHAM is.

Wij lezen daarin vier merkwaardige afwisselingen in vier op elkander volgende geslachten:

1. „RÓBOAM of REHABEAM gewon ABIA;” dat is: een goddelooze vader had een’ goddeloozen zoon;

2. „ABIA gewon ASA;” dat is: een goddelooze vader had een’ godvruchtigen zoon;
3. „ASA gewon JOSAFAT;” dat is: een godvruchtige vader had een’ godvruchtigen zoon;
4. „JOSAFAT gewon JORAM;” dat is: een godvruchtige vader had een’ goddeloozen zoon.

Hier zie ik uit, dat de godsvrucht mijns vaders niet op mij wordt overgeplant; dat is geen goed nieuws voor mij; maar ik zie ook, dat kinderen, hetzij zij een’ godvruchtigen of goddeloozen vader hadden, zelven godvruchtig konden zijn; dat is goede tijding, zoodat alle verontschuldiging mij ontnomen is.

Correspondentie.

Vraag I, goed beantwoord door de Fr^s. C., P. en M.; H. J. BROESMA; C. en J. VAN ALLER; J. PRIEM; H. KULSDOM; H. VAN DEN ESSENBURG; J. C. VAN SCHILFGAARDE; W. A. G. C. KNAP, ... te Warnsveld; J. VAN WINKOOP. — Vraag II, door sommige inzenders reeds goed beantwoord, is uitgesteld. (zie blz. 224).

Vragen.

I. Wanneer betoonde MOZES groote zachtmoedigheid?

II. Welke gelijkenissen van den Heere JESUS vinden wij in de Evangelien?

De antwoorden op deze vragen worden tot 10 November franco ingewacht aan het bekende adres.

Bij vraag II wordt van de jeugdige inzenders alleen verlangd, dat zij opgeven, waar de bedoelde gelijkenissen te lezen zijn.

De Beeldenstorm in de Oude- Kerk te Amsterdam.

I.

Het was een zoete morgen in Augustus 1566. Amsterdam, dat op den tijd van ons verhaal reeds een' aanmerkelijken voorspoed genoot, zag in zijne haven een tal van schepen en op zijne kaden eene arbeidzame menigte, ijverig bezig met lossen, laden en al die werkzaamheden, welke een reeds aanmerkelijke handel noodzakelijk maakt.

In de Warmoesstraat, niet ver van de Oude-Kerk, het eerste bedehuis, dat het nog jeugdige Aemsterdamme in zijn midden zag verrijzen, zaten en stonden eenige mannen in druk gesprek bijeen. Het geopende venster liet de morgenlucht vrijelijk binnen en gaf het uitzicht op eene reeks moestuinen, waarnaar deze straat haar' naam ontvangen had. Het uiterlijk dezer mannen deed hen kennen als kooplieden; ook het huis, waar zij zich thans bevonden. Dit toch was te dier tijde de gewone vergaderplaats der handeldrijvenden in de Amstelstad. Voor dezen keer echter waren het geen koopwaren, geen handelszaken, die de aandacht bezig hielden. Allen luisterden met de grootste oplettendheid naar

één' huuner, die, zoo het scheen, eene zeer belangrijke tijding had medegedeeld.

„Zietdaar,” vervolgde hij, terwijl hij eenige stukjes marmmer en albast vóór zich op tafel legde, „de bewijzen voor de waarheid van mijn bericht. De beelden zijn vernield. In gansch Antwerpen is de schrik voor het geweld zoo groot, dat de Boomsche geestelijkheid aanstalten maakt, om de versierselen uit de andere kerken en kapellen te verbergen. Deze vinger is van het beeld der H. MARIA, dit stuk is een fragment van den voet der H. BARBARA. Deze. . . .”

„Maar hoe heeft dit kunnen geschieden?” vraagde een der aanwezigen, in wien wij CORNELIS JANSZ. KOSTER, den vriend van den leeraar GABRIËL herkennen. „Was de Prins er dan niet?”

„Neen; de Landvoogdesse had zijne Hoogheid naar Brussel ontboden, om haar van goeden raad te dienen, in eene bijeenkomst der Vliesridders, die zij tot stilling der beroerten had doen vergaderen.”

„'t Is afschuwelijk!” riep JACOB TEEUWISZ.

„Die heiligschenners!” mompelde FLORIS OTTER, terwijl hij, rood van toorn, den gebalden vuist ophief; „zij verdienen. . . .”

„Zacht, zacht!” liet zich LAURENS REAEL bedarend hooren; „laat ons hunne rekening niet zoo haastig opmaken. Ik stem toe, dat die verwoesting zeer is af te keuren; maar de onbezonnenheid dier menschen moet ons niet verleiden hun voorbeeld te volgen,” voegde hij er met nadruk bij. „Laat ons liever meer omstandig hooren, hoe alles is toegegaan.”

„Ja, ja, vertel! vertel!” riepen onderscheidene stemmen.

„Wat ik er van weet, wil ik gaarne mededeelen,” her-

nam de eerste spreker. — „In de laatste dagen was het te Antwerpen niet rustig. Allerlei geruchten waren in omloop. Men vertelde elkander, dat in Vlaanderen eenige landloopers, met bijlen, hamers en andere werktuigen gewapend, de crucifixen en beelden, die aan de groote wegen stonden, aanvielen en vernielden; dat zij de abdij van Wulvergem, bij Kortrijk, hadden aangerand en geplunderd, stout geworden door de verbaasdheid, waarmede men het werk had aangezien, en de afwezigheid van den Graaf van EGMOND, die door de Landvoogdesse ten hove was opgeroepen; dat zij, na in den omtrek van Yperen eenige kerken te hebben afgeloopen, op „MARIA's Hemelvaartsdag" door de burgers dier stad waren binnen gelaten, en al de beelden op de straten en in de kerken hadden stuk geslagen; dat ook binnen Meenen, Douai en andere plaatsen dezelfde ongeregeldheden waren voorgevallen, en de beeldstormers gedurig in getal toenamen. Sommigen uwer is het wellicht bekend, dat op den 18^{den} Augustus te Antwerpen de groote en eeuwenheugende plechtigheid van den „ommegang" plaats heeft. Gij kunt u voorstellen, met welke bekommring die dag werd te gemoet gezien. Indien ik mijne zaken had kunnen afdoen, dan hadde ik de stad verlaten; maar door mijne handelsaangelegenheden gedwongen tot blijven, was ik getuige van hetgeen er is voorgevallen.

„Op den genoemden dag werd het groote beeld van MARIA onder de gewone plechtigheden, met trompetgeschal en trommelslag, rondom de stad gedragen, begeleid door de gilden en de schutterijen, en gevolgd door een troep geenen. „MAYKEN! MAYKEN!"¹⁾ uwe ure is gekomen! — 't Is

---

1) Verkorting van MARIA.

uwe laatste wandeling! — De stad heeft genoeg van u!" Dergelijke uitroepingen hoorde men van tijd tot tijd opgaan uit den steeds aangroeienden volksdrom, en nu en dan vielen kluiten aard en kleine steenen te midden der feestvierende processie. Deze maakte meer haast dan gewoonlijk, om de Madonna in haar verblijf terug te voeren.

„Den volgenden morgen vond de menigte, die zich tempelwaarts begaf, het beeld niet in het midden der kerk, zooals men na den „ommegang" gewoon was, maar op het koor achter een ijzeren hek. Deze voorzorg wekte den lachlust op van een hoop volks, haveloos en gevaarlijk van voorkomen, eenige arbeiders zonder werk en tal van straatjongens. „MAYKEN! MAYKEN!" dus klonk het, „laat ge u zoo spoedig uit het veld slaan? Zijt ge al naar uw nest gevlogen? Pas op, MAYKEN? — Vivent les Gueux! Kom, MAYKEN! helder uit de borst: Vivent les Gueux!" — Te midden van deze smaadredenen klom een werkmán van een haveloos uiterlijk, gekleed in een gescheurd wambuis en met een' ouden strooehoed op het hoofd, op den preékstoel, opende een der boeken en begon voor de vuist in ruwe platte taal eene monnikenpreek na te bootsen. Eenige der toeschouwers klapten in de handen, anderen gaven teekenen van afkeuring, sommigen riepen „lang leven de geuzen!" anderen wierpen den schaamteloozen redenaar stokken en steenen naar het hoofd, terwijl eenigen hem bij de beenen poogden te grijpen en naar beneden te halen. Een jong zeeman, ijverig Katholiek, klom van achteren tegen den preékstoel op, greep den potsenmaker aan, en beiden rolden al worstelend van de trappen. Thans ontstond er eene groote opschudding. Er viel een pistoolschot; de zeeman werd

in den arm gewond, en met groote moeite door zijne beschermers tegen de dolken en stokken der verbitterde menigte beschermd en weggeleid. — Dien dag viel er niets meer voor. Tegen den avond was de kerk ledig en werden de deuren voor den nacht gesloten.

„Intusschen was de raad der stad in groote verlegenheid. Men gevoelde het gemis van den Prins van ORANJE diep, en vaardigde onmiddelijk een' bode naar zijne Hoogheid, om hem te smeeken terug te keeren. Niet wetende wat het beste was, en uit vrees van verkeerd te handelen, handelde men in het geheel niet. Na lange en kommervolle beraadslaging begaven de leden van den raad zich eindelijk ter ruste, in de hoop, dat het oproer van zelf zou uitdooven.

„Op den volgenden morgen was er vroegtijdig eene groote menigte volks in de kerk van Onze-Lieve-Vrouwe, en hoorde men dezelfde ruwe spotternij, dezelfde grove kwinkslagen als den vorigen dag. Alles duidde aan, dat eene op zichzelf onbeduidende omstandigheid de treurigste gevolgen hebben kon. Voor de groote deur der kerk zat eene oude vrouw, die waskaarsen en ouwels verkocht. — „Ruim uwe prullenkraam op! — Weg met die vodden! Weg met de afgoderij!” riepen eenigen haar toe. — Woedend over dien spot, gaf zij hoon voor hoon, scheldwoord voor scheldwoord; van woorden kwam het tot daden, de tafeltjes met koopwaren raakten onder den voet, en weldra was de ingang der kerk als verstopt door eene verwarde menigte, die dringend en joelend, hier vocht, daar schreeuwde en het gillen der oude door woeste uitroepen overstemde.

„De Markgraaf, twee burgemeesters en al de leden van den raad liepen op dit rumoer toe; dit bedaarde een

weinig; maar de menigte bleef in de kerk, voorgevende de vesper te willen bijwonen. Er werd afgekondigd, dat er geene dienst zoude gehouden worden; maar de menigte bleef. De leden van den raad vertrokken, hopende, dat het volk hen zou volgen. Daarom gelastten zij den koster ééne deur open te houden, terwijl de andere deuren gesloten moesten zijn, om nog grooteren toeloop te voorkomen. Doch nauw hadden de overheden de kerk verlaten, of een hoop volks drong door die deur binnen, overweldigde den Markgraaf, die met eenige weinige bedienden was achtergebleven, dreef hem met schimp en spot van daar, en zette al de andere deuren wijd open.

„Als eene opgeruide zee stroomde het volk naar binnen. De avondschemering viel en hulde het inwendige der kerk in steeds donkerder tinten. Eene forsche stem hief aan:

*Laet u geen beelt maken noch snijden
Van eenigh dingh in 't aertsche dal:
Soo ghij die eert t'eenigen tijden,
Uwe Godt seer jeloers zijn sal.*

Dit scheen het afgesproken teeken. Duizenden stemmen vielen in; met hartstochtelijke drift greep men het ijzeren hek aan, dat het beeld van MARIA omgaf en baande zich een' doortocht. In een oogwenk lag het beeld zelf van zijn voetstuk ter aarde, en waren honderd armen in beweging, om het met mokers en bijlen te verbrijzelen. Nu kende de woede geene perken. De beelden werden uit hunne nissen geworpen, de schilderijen van den wand gerukt, de zoo kunstig geschilderde vensters stuk geslagen, de oude gedenkteekenen verbrijzeld, en het beeldhouwwerk, hoe onbereikbaar hoog 't zich vertoonde, naar

beneden geslingerd. Daarbij bleef het niet. De woestelingen hieuwen alles open, wat slechts kostbaarheden kon bevatten, trokken over hunne eigene morsige plunje de rijke kleederen aan der geestelijken, braken het heilige brood, goten den gewijden wijn in gouden bekers en ledigden die met volle teugen op de gezondheid der geuzen, verbrandden al de kostbare misboeken en handschriften, en besmeerden hunne schoenen met de heilige olie, bestemd om koningen en hooge prelaten te zalven."

„Die booze kettters!" barstte OTTER uit, niet langer in staat zijn toorn te bedwingen; „en zulke onverlaten wil men nog in bescherming nemen!" vervolgde hij, zijn' fonkelenden blik op REAEL vestigende.

„Gij vergist u," antwoordde deze bedaard. „Er is zeker wel niemand hier tegenwoordig, die de handelwijze dier lieden in alles zal willen of kunnen prijzen. Integendeel, hun doen is streng af te keuren. Doch wat hunne ketterij aangaat, GOD heeft ons in Zijn Woord geboden: Gij zult u geen gesneden beeld maken, en u voor die niet buigen, noch hen dienen."

„Maar heeft de overheid zich de zaak niet aangetrokken?" vraagde KOSTER, die de onstuimigheid van OTTER kende, en erger wilde voorkomen.

„De regeering gedroeg zich flauw!" antwoordde de verhaler. „Zij wist niet, wat te doen! Een onbevreesd gelaat, eene ferme houding, een krachtig verzet hadden ontzag ingeboezemd, en zouden het kwaad in zijn begin gestuit hebben. Naar ik vernam, waren er meestens ruim honderd personen, die dusdanigen schandelijken moedwil dreven, ten aanschouwe van duizenden en duizenden menschen. Door geen weêrstand gestuit, gingen de beeldenstormers voort met hunne verwoestingen, en plunderden in dien

enkelen zomernacht dertig kerken binnen de muren der stad. De vloeren dier tempels waren bedekt met de geheel of half vernielde sieraden; doch, het zij tot eere dier beeldenstormers gezegd, zij maakten zich niet aan roof schuldig. Zij vernielden wel, maar verrijkten zich niet. Ook deden zij geen mensch leed. Monniken en nonnen ontvluchtten de kloosters door angst gejaagd, en zochten bij hunne familie en bekenden huisvesting en bescherming; maar zij, die bleven, ontvingen geen letsel."

„Duurde die verwoesting lang?" vroegde TEEUWISZ.

„Ik heb eergisteren, den 21sten, de stad verlaten; dit was juist op den dag, volgende op den nacht, waarin de beeldenstorm zoo vreeselijk woedde. Bij mijn vertrek was de stad nog niet rustig, maar naar het mij voorkwam veel kalmer. Ik moest naar Amsterdam, om mijne zaken, en was daar volstrekt niet verdrietig om; want zulke tooneelen zijn voor mij niet aantrekkelijk."

„Ziedaar dan het gevolg van de hagepreeken;" zeide een der kooplieden, die tot nog toe gezwezen had; „men had die nieuwigheid niet moeten toelaten."

„Hoe is het mogelijk, dat gij zulke woestheid, als waarvan wij nu gehoord hebben, op rekening kunt stellen van die vreedzame godsdienstoefeningen, welke onder den naam van hagepreeken bekend staan?" voegde KOSTER hem toe. „Niemand der leeraars zal dergelijke ongeregeldheid goedkeuren."

„Dat is waar," hervatte de verhaler uit Antwerpen. „Althans MODET en vooral TAFFIN hebben op verzoek der overheid hun' invloed aangewend, om het hollend geweld te keeren."

„Met de beelden uit de nissen te werpen, zijn zij ook nog niet uit het hart; en al zijn de steenen beelden

verbroken, wat helpt het, als er van binnen nog afgoden zijn, waaraan men voortgaat te rooken!" merkte een ander aan.

„Goed gesproken," zeide KOSTER.

„Ik vrees, dat zoodra het bekend wordt, wat te Antwerpen is geschied, men hier niet stil zal blijven," zeide TEEUWISZ.

„De Heere behoede ons!" riepen eenige der aanwezigen.

„Laat ons naar burgemeesteren gaan," fluisterde OTTER aan TEEUWISZ in het oor.

„Ik volg u," antwoordde deze even zacht.

Beide mannen verlieten het huis en namen hunnen weg naar de Nieuwe-Brug.

„Die twee voeren niet veel goeds in hun schild," zeide REAEL zacht tot KOSTER. „Ik zal hen in het oog houden."

Dit zeggende sloeg hij denzelfden weg in naar het Torentje, waar burgemeesteren bijeen waren.

II.

Op den tijd van ons verhaal had men eene verdeling van den dag, die nog al verschilde van de tegenwoordige. De aanzienlijke des lands ging niet, als tegenwoordig, laat in den namiddag aan tafel, maar te één uur ongeveer; de gezeten poorter gebruikte te twaalf uur het middagmaal, en het werkvolk ging te elf uur schafte. Als op het laatstgenoemde uur de bengels in onderscheidene gedeelten der stad klepten, dan staakten die menigte werklieden hunnen arbeid, en repten zij zich, om hunne woningen te bereiken, om met de wachtende huisgenooten de erwten en boonen, het brood en bier te gaan

nuttigen. Gewoonlijk waren dan gedurende eenige minuten de straten en stegen met hunne dichte scharen bedekt.

Zoo was het ook op den 23sten Augustus. De elfuursklokken hadden geluid, en al, wat in dagloon het brood verdiende, spoedde zich voort. Te midden dier golvende drommen zag men personen, die, naar hunne kleeding, tot den geestelijken stand behoorde. Het was te dien dage in Amsterdam niet zoo vreemd, monniken en priesters op de straten te zien; want de vele kloosters in en buiten de stad gaven daar aanleiding toe. Toch wekten thans hun groot getal en vooral de voorwerpen, die zij droegen, bij de werklieden en ambachtsgezellen groote verwondering; en waarlijk, men behoefde geen groot menschenkemer te zijn, om te bespeuren, dat die eerwaarde heeren in groote verlegenheid waren. Hun gejaagde tred, de schuwe blik, dien zij op de voorbijgangers wierpen, maar meer nog de zorgvuldigheid, waarmede zij zekere dingen in de wijde plooiën hunner kleederen trachtten verborgen te houden, — dat alles moest argwaan geven. De nijvere gezellen bemerkten ook, dat deze geestelijken zoover mogelijk voor hen uit den weg gingen: eene beleefdheid, die hen deed denken, dat daar iets achter stak.

„Ik geloof waarlijk, GERRIT!” zeide JASPEB van het korendragersgild, „dat die dikke monnik HYRONIMO voor ons gaat schuilen. Zoodra hij ons in het oog kreeg, sloeg hij den hoek om.”

„Wel mogelijk. 't Is, of er wat broeit. Die stemmige bagijnen, die ons zoo even tegen kwamen, zagen ons ook aan, alsof zij bang waren, dat wij ze te lijf zouden gaan!”

„Ze zullen toch de kerken niet besteelen.”

„Loop, jongen! hoe komt ge daaraan?”

„Ik zag er daar een paar, die ieder iets, dat veel op een' zilveren kelk geleek, in hunne pijpen wegstoppen. Zie, pater AUGUSTINUS is ook niet op zijn gemak.”

De priester, die dien naam droeg, zag met kennelijken angst de gezellen naderen. Te vergeefs wilde hij de kleinoodiën verbergen; het was te laat. In een oogwenk was hij door verscheidene werklieden omringd.

„Waar moet dat heen, heer pater?” vroegde er een.

„Dat is — mijne zaak,” stamelde de aangesprokene, die een onverschrokken gelaat trachtte aan te nemen.

„Zeer wel, heer pater! Maar wij hebben er toch wel een weinig belang bij;” voegde GERRIT hem toe, terwijl hij op een' grooten zilveren kelk wees, dien de pater in zijne wijde mouw half verborgen had.

„Gaat gijlieden uw' weg, mannen; ik ga den mijnen,” antwoordde de pater.

„Ligt het ook op uw' weg, ons het onze te ontnemen?” vroegde JASPER op bitsen toon.

„Hoe — wie durft mij zoo grovelijk beleedigen?”

„Ik, goede heer,” antwoordde JASPER, terwijl hij bedaard de armen over elkander sloeg. „En ik zal uw eerwaarde zeer nederig versooning vragen, als gij ons gelieft te zeggen, wat gij voornemens zijt met onzen altaarskelk te doen.”

„Ja, ja!” riepen eenige anderen. „Heer pater! wat moet dat beduiden. Wij zijn van het korendragersgild, en willen weten, waarom onze groote kelk wordt weggestopt.”

„Wel, goede menschen, weest maar bedaard! Ik ga dat kostbare kleinood brengen, waar het veilig zal zijn.”

„Is het dan in de kerk niet meer veilig?”

„Ach, neen. Ik vrees.”.....

„Waarvoor?”

„Heden morgen zijn er bij burgemeesteren verschrikkelijke tijdingen gekomen uit Antwerpen.”

„Wat is daar geschied, heer pater?” riepen verscheidene stemmen.

„De kerken zijn geplunderd en de Heiligen aan stuk geslagen; de heilige wijn is over den vloer gestort en alle kostbaarheden zijn vernield. 't Is afschuwelijk.”

„Ik heb er ook zoo even op de kade iets van vernomen; maar heb ook gehoord, dat er geen dieverij bij heeft plaats gehad,” merkte JASPER aan.

„Maar is het dan niet goddeloos genoeg, de Heiligen te breken?” vroegde de pater verontwaardigd.

„De Heiligen breken!” herhaalde JASPER, schamper lachend. „Het moeten al zonderlinge Heiligen wezen, die met een' stok of hamer vermorseld kunnen worden. Uw eerwaarde bedoelt de beelden misschien?”

„O, zijt gij ook al van die nieuwe leer,” hernam de pater met een verachtend gebaar. „Wilt gij . . . .”

„Met uw verlof: de leer, die gij de nieuwe noemt, is oud en echt. God heeft op den berg Sinaï gesproken: Gij zult u geen gesneden beeld maken, en u voor die niet buigen.”

„Kom JASPER,” zeide GERBIT, „begin niet te redetwisten over de godsdienst; daarover wordt gij het toch niet eens. Als de pater onzen kelk maar weêr op zijne plaats brengt, dan zijn wij tevreden.”

„En als de kerken eens geplunderd werden?”

„O, in dat geval zullen wij het onze beschermen.”

„Laten de beelden vallen, en met hen de gansche Roomsche afgodsdienst,” mompelde JASPER tusschen de tanden.

Pater AUGUSTINUS bespeurde maar al te goed, dat hij

genoodzaakt was, aan het verlangen der korendragers te voldoen, wilde hij zich niet aan meerdere beleedigingen blootstellen.

Ook andere geestelijken werden gedwongen, de kostbaarheden terug te brengen of over te geven. Het onvoorzichtig besluit der burgemeesteren, om den geestelijken aan te zeggen, dat zij de meest gewaardeerde kostbaarheden uit de kerken en kloosters moesten bergen, en de onverstandige wijze, waarop het werd uitgevoerd, bracht eene gisting te weeg, die gevaarlijk kon worden. Het meerendeel van het volk, dat was gaan schaften, kwam dien namiddag niet op de werkplaats. Oud en jong begaf zich naar de Oude- en Nieuwe-Kerk: de meesten om te zien, zonder boos opzet; enkelen met oogmerk de gehate beelden te vernielen.

Tegen twee uren na den middag was de Oude-zijds-Kerkstraat ¹⁾ als bezaaid met menschen, die van „de plaetse” of „het marktveld” ²⁾ afkwamen, en zich naar de Oude-Kerk spoedden. De geestelijken, behoorende tot de Nieuwe-Kerk, achtten voorzichtigheidshalve best, dien namiddag geen vesper te zingen; eenige wakkere burgers hadden met goede woorden de daar aanwezigen — meest menschen uit de laagste klassen der maatschappij — doen vertrekken. Nu waren de deuren gesloten. Zij, die weggezonden waren, begaven zich naar de Oude-Kerk. Daar ging het niet zoo rustig toe. Nau-

---

1) Nog in de 16de eeuw droeg dat gedeelte der tegenwoordige Warmoesstraat, dat zich van de Oude-Kerk tot aan den Vijgendam uitstrekt, den naam van Oude-zijds-Kerkstraat. Het andere gedeelte der straat, van de Kerk tot aan de St. Olofspoort, heette toen reeds Warmoesstraat naar de moestainen, die zich van daar uitstrekten tot aan den Zeedijk.

2) Deze beide namen droeg in de 16de eeuw de Dam.

welijks weêrklonken de eerste toonen door de tempelgewelven, of het rumoer begon. De een sprak overluid; een ander bootste, hoewel nog met halfgesmoorde stem het gezang na, en maakte daarbij allerlei zonderlinge bewegingen, om den lachlust op te wekken. Hier groepten zich eenigen om een' haveloos uitzienden man, die allerlei ruwe kwinkslagen op de beelden en hunne versierselen uitstiet; daar vermaakte zich een drom, door met gedurig luider stem de plechtigheden te beschimpen, die zij aanschouwden. „Gij, paap!” riepen eenigen, „laat af van den duivel uit de kinderen te zweeren. Gij hebt de wereld met uwe valscheid al te lang bedrogen. Doopt ze in den naam van JEZUS, gelijk de Apostelen deden!”

Onder dergelijke ongeregeldheden werd de vesper ten einde gebracht. De geestelijken beproefden, het volk de kerk te doen verlaten. Te vergeefs. Goede woorden werden niet aangehoord, bedreigingen met ruwen spot teruggegeven. Zelfs de vriendelijke drang der burgers, die de Nieuwe-Kerk hadden doen ontruimen, was hier vruchteloos. De onvoorzichtigheid der geestelijken, om de vesperdienst te laten doorgaan, was als eene vonk in de opgehoopte brandstof geworpen. De menigte, die zich door de kerk verspreidde, werd meer en meer opgewonden; het stond geschapen, dat zij tot dadelijkheden zou overslaan, indien krachtige weêrstand dit niet oogenblikkelijk verhinderde.

III.

Terwijl dit in de Oude-Kerk voorviel, zat JASPER in zijne kleine woning in diep gepeins verzonken. Met het

hoofd in de hand geleund, staarde hij voor zich op de tafel, waaraan hij zoo even met zijne dochter het middagmaal had gebruikt. Sedert den droevigen Januari-dag van datzelfde jaar, waarop hij zijne vrouw door den dood had moeten missen, was deze dochter, zijn eenig kind, zijne troost en hoop. Haar zeventienjarige leeftijd, maar meer nog haar vlugge geest en groote liefde tot haren vader, stelde haar in staat het huishouden waar te nemen op eene wijze, wel niet zoo goed als haar dierbare moeder dit had gedaan, maar toch zoo, dat de bureu er over verwonderd waren, en meermalen betuigden, niet te weten, hoe de kleine KAAAT ¹⁾ — het bijvoegelijk naamwoord „kleine” dankte zij aan haar bijzonder tengere estalte — alles zoo netjes in orde hield. — Zij had van den Heer een stillen, zachten geest ontvangen, geheel in tegenoverstelling met den onstuimigen aard haars vaders. Meermalen was het gebeurd, dat hare zachte redenen, op een eigenaardig liefelijken toon geuit, den opbruisenden toorn van den sterken man hadden gematigd. Nu zat zij tegenover haar vader, en zag niet zonder angst naar hem op.

JASPER bleef niet lang in de aangeduide houding zitten. Eensklaps stond hij op en strekte de hand uit naar zijn hoofddecksel, dat hij naast zich op den grond geworpen had.

„Lieve vader, wilt gij toch gaan?” vraagde KAAAT op treurigen toon.

„Ja, kind; ik moet, ik moet. Die afgodsbeelden zullen vallen.”

„Ik vrees, vader, dat het niet goed is.”

---

1) Verkorting van KAAATJE.

„Hoe — wat? Niet goed? Ik zeg u, de afgoderij is van GOD vervloekt.”

„O, ja, vader; maar ik bedoel....”

„Dat het beeldenbreken niet goed is, niet waar?” viel JASPER haar in de rede. „Wacht eens;” en naar den hoek van het vertrek gaande, nam hij den bijbel op, en haastig daarin bladerende, legde hij den vinger op Exod. XXIII, het 24ste vers, en las:

Ghy en sult u voor hare goden niet buygen, nochte haer dienen, oock en sult ghy na hare wercken niet doen, maer ghy sult se geheelich afbreken, ende hare opgerechte beelden gantsch vermorselen.

„Maar, vader!” merkte KAAT aan, die van terzijde in den bijbel zag, „dat zegt de Heer van de afgoden der Amoriten en Hethiten en andere Kanaänitische volken, zooals uit het voorgaande vers blijkt. — Ook vind ik wel goed, dat de beelden uit de kerken weggedaan worden; maar de wijze, waarop zulks te Antwerpen is geschied, verdient toch afkeuring.”

„Hoor eens, KAAT; weg is weg; en als de beelden er niet meer zijn, kan er ook geen afgoderij meer mede gepleegd worden.”

„En de afgoden in het hart dan, vader? — De leeraar drong er verleden in zijne preek nog zoo op aan, dat men toch moest bedenken, dat de Heer op het hart ziet, en het ijveren tegen het uiterlijke alleen niet de ware ijver is, die GODE behaagt.”

„Alles goed en wel. De leeraar ABNTZ heeft gelijk, volmaakt gelijk. Maar hij is het ook met mij eens, dat de Roomsche Kerk vol afgoderij is; en hoe eerder daar een eind aan komt, hoe beter.”

„Maar, vader, zouden die beelden niet op eene an-

dere wijze kunnen verwijderd worden? Ik geloof vast, dat geen der leeraars, noch ARNTZ noch GABRIËL, zulk woeden goedkeurt."

„Op welke wijze zou dat dan behooren te geschieden?"

„Als men eens een verzoek deed aan burgemeesteren?"

„Kom, kom, dwaasheid! De burgemeesteren en al die lui knielen er zelf voor; neen, kind, gij zijt bang; maar een teêr, zwak meisje, zooals gij, durft ook zoo niet."

„Och, vader, ik vrees, dat u iets kwaads zal overkomen."

Op dit oogenblik werd tegen het kleine raam getikt, dat aan de straat uitkwam, en bijna gelijktijdig viel de zware klopper tweemaal dreunend op de voordeur.

KAAT opende. Het was DIRK, een der gildebroeders van JASPER.

„JASPER!" riep hij, in de voordeur staande, „haast u, wij moeten naar de Oude-Kerk."

„Hoe is het daar?" vraagde JASPER, haastig naar voren loopende.

„Roerig, man. Kom maar! Er is al veel volk. Kom, gauw!"

„Tot straks, KAAAT! Houd de deur maar dicht." En eer KAAAT een woord kon uiten, was JASPER met DIRK de straat op.

KAAT zag haren wegsnellenden vader treurig na; langzaam sloot zij de deur. In de kamer lag de bijbel nog opengeslagen op de tafel. Zij bleef eene wijle peinzend staan. Toen zich op de kniën werpende, bad zij vurig, dat de Heer over haar vader zou waken.

IV.

Met vluggen tred spoedden zich de beide mannen voort. Het kostte hun eenige moeite, zich een' weg te banen door de opeengepakte menigte, die zich vóór de kerk bevond, en het gebouw, als het ware, belegerd hield. Zijne armen over de borst kruisende, wist JASPER er zich met duwen en stooten door te dringen. Te vergeefs trachten REAEL en KOSTER hem aan de deur tegen te houden; hunne redenen, om de opbruisende hartstochten te bedaren, waren bij de menigte verspild, en konden bij den opgewonden korendrager ook niets uitwerken.

„Weg met de afgoderij! Weg met die gruwelijke verfoeisels!” riep hij woest, zoodat het door de gewelven weêrgalmde, en het rumoer overstemde.

„Weg met de afgoderij!” herhaalden eenigen.

„Daar hangt dat schandelijk gedicht!” vervolgde hij, op de hostie-kast toeloopende, en een kunstig gesneden houten bord aangrijpende, waarop in sierlijke gulden letteren eenige regelen gesteld waren. „Dat godslasterlijke vers is mij al lang eene doorn in het oog geweest. Wie is zoo dwaas, om te gelooven wat daar staat:

hier leyt beslooten in dit slot¹⁾

Ihesus Christus, waerachtigh mensch ende Godt.

„De ouwel is brood; en deze onzin zal niet langer tot ergernis verstrekken,” riep hij, met kracht het bord op de zerken werpende, zoodat het glas, waarmede het

1) De hostie-kast.

schrift was bedekt, aan duizend stukken in het ronde spatte.

„Goed zoo, JASPER!” klonk eene stem in zijne nabijheid. — Het was de haveloos gekleede man, die de beelden met zijne ruwe scherts bejegende. — „Gij zijt een brave kerel!”

„Neemt u in acht, mannen! Verzint, eer gij begint!” zeide eene vrouw, die haastig langs hen heen sloop, en zich uit de kerk spoedde.

„Wat verzinnen! De Roomsche Kerk heeft reeds zoo veel fabeltjes verzonnen, dat wij er niets bij hebben te doen;” spotte er een.

„Wie is die vrouw?” vroeg DIRK.

„WEIN CORNELISSE, de huisvrouw van burgemeester KOPS.”

„Dan zullen we ons moeten haasten, mannen!”

„Waarom?”

„Denkt ge, dat zulk eene trouwe aanbidster van de beelden, niet alles doen zal, wat zij kan, om hare geliefde beschermelingen te behoeden?”

„O, de burgemeesteren behoeven niet eens door haar te worden aangezet; zij zijn zelve zoo bijgeloovig, dat zij ons wel gaarne zouden keeren. Maar ik vrees hen niet. Laten zij maar beraadslagen, wij zullen ons werk doen. Holla, mannen! dat Mariabeeld daar moet er aan gelooven.”

Onder luid gejuich werd het aangeduide beeld onder den voet geworpen, en van de prachtige sieraden beroofd, waarmede het omhangen was.

„De arme kapelaan!” zeide een der toeschouwers.

„Wat meent gij?” vroeg een ander.

„Och, hij had zooveel op met dat beeld. Nog niet

lang geleden heeft hij het uit Haarlem medegebracht."

„Hij heeft met zijne gladde tong en mommerij al heel wat kostelijks uit de beurzen der poortsters weten te kloppen, om zijne pop op te sieren."

„Laat hem haar nu beschermen."

„Hij durft niet."

„De geestelijken zijn bang."

„Waarom beschermen de Heiligen zichzelf niet! Zij kunnen wonderen doen, zieken genezen, den zeeman bewaren, en wie weet, wat al moois meer."

„Hout is hout, en steen is steen! Zou deze MARIA zich laten kloppen, als het iets meer was, dan een stuk brandhout?" riep WEIN OKKERS, terwijl zij hare muil van den voet nam, en er duchtig op los sloeg.

Intusschen waren de beeldenstormers voortgegaan met hun vernielingswerk. Gestadig klouken hunne kreten boven en tusschen de mokerslagen, waarmede zij beelden en altaren verbrijzelden.

De overheid was ontsteld. Burgemeesteren zaten ontutst op der schepen kamer bijeen. Wat te doen? Goede raad was ook hier duur. Van het tumult, dat onder de vesper was gemaakt, wisten zij; en dat bericht had hen doen uitzien naar geschikte middelen, om den naderenden storm te doen bedaren. Drie burgers uit de voor naamsten der Hervormden waren ontboden, om met hunnen raad bij te staan. Nauwelijks waren zij op de raadzaal, toen een der burgemeesteren met alle teekenen van de grootste verslagenheid kwam binnen vallen.

„Het is afschuwelijk! Het schreit ten hemel!"

„Wat is er nu weêr gebeurd? — Spreek BROUWER!"

„O, dat volk, dat volk!" jammerde de burgervader,

naar zijn' adem hijgende. „Die deugnieten slaan de Heiligen aan stukken!”

Deze mededeeling deed de bekommering toenemen in de harten van hen, die voor de rust der stad verantwoordelijk waren. Aanstonds werden bevelen gegeven, om de schutterijen op te roepen, en de schout PIETER PIETERSZ. ontving de last, om onverwijld met al de op dat oogenblik beschikbare stadswakers naar de Oude-Kerk te ijlen, en deze van volk schoon te vegen.

Te midden van het gedruisch en gejoel in de Kerk deed zich eensklaps het geroep hooren: De schout! de schout! — Deze stond om zijne barschheid in een' kwaden reuk, en zijn ijveren tegen de zoogenaamde „nieuwe leer” had hem bij de Hervormden gevreesd gemaakt. De tijding van zijne komst gaf groote ontsteltenis. Vooral het jonge volk, dat bezig was allerlei baldadigheden te plegen, en ook vele anderen, die alleen uit nieuwsgierigheid in de kerk gebleven waren, en niet gaarne door hun langer vertoef den schijn van medeplichtigheid op zich laadden, trachtten zich uit de voeten te maken. Dit veroorzaakte vooral aan de zuiderdeur een vreeselijk gedrang. Het was juist van die zijde, dat de schout met zijne veertig mannen de kerk naderden. Vergramd om den moedwil, straks gepleegd, en waarmede sommigen nog voortgingen, beval hij den zijnen op de menigte in te slaan. Dit vermeederde de verwarring. De voorsten der vluchtelingen, de stokken en hellebaarden, welke reeds duchtig hier en daar nederkwamen, wilkende ontwijken, drongen terug, om door eene andere deur te ontsnappen; de achtersten, die door het geschreeuw niet wisten, hoe het vóór de deur gesteld was, drongen op. De woede van den schout klom,

naarmate hij zich meer verhinderd zag, om in de kerk te komen.

„Daar moet een eind aan gemaakt worden. Zij zullen weten, dat zij met den schout PIETERSZ. te doen hebben,” mompelde hij tusschen de tanden. „Holla, mannen!” schreeuwde hij een tiental der zijnen toe, die met vuurroers gewapend op zijne bevelen wachtten; „plaatst u in het gelid: hier, midden voor de deur.” En nu zijne stem verheffende, zooveel hij kon, dreigde hij te doen schieten. Tegelijkertijd deed eene onvoorzichtige beweging een roer afgaan; en ofschoon de kogel, over de hoofden heen geschoten, geen letsel deed, voerde dit schot de verwarring ten top. De brandende lonten, de geladene bussen, die dreigend op hen gericht waren, deden de vorsten de stokken der dienaars trotseeren; zij stoven naar buiten, gevolgd door allen, die hen voortstuwden.

„Help! help! moord! moord!” gilde eene zwakke stem in het dichtste gedrang. Niemand sloeg er acht op. Gillend en krijtend trachtte ieder voor zich een goed heenkomen te zoeken.

Toen de verwarring minder werd, lag op den drempel van de deur het lijk van een meisje, deerlijk gekneusd en vertreden.

„Brenge dat lijk weg,” beval de schout aan een paar lieden, die daar nog vertoefden; terwijl hij zijne knechten in de kerk voerde.

Hier vond hij nog een goed getal vermete mannen, ijverig bezig, om het werk, dat zij begonnen waren, te voltooien. Deze schenen niets verlegen te zijn voor den gevreesden schout, en antwoordden op zijn bevel, om zich gevangen te geven, met een' vernieuwden aanval op de

overgeblevene beelden en hunne versierselen onder het aanheffen van het tweede gebod :

Maet u geen beelt maken noch snijden
 Van eenigh dingh in 't aertsche dal:
 Zoo ghij die eert t'eenigen tijden,
 Uwre Godt seer jelaers zijn sal.

De schout schold en dreigde; het hielp niet: zij zongen voort, en zwaaiden met vaste hand moker en bijl. De stokken en zwaarden zijner knechten maakten hen evenmin bevreesd.

„Schiet! schiet!” schreeuwde de schout, buiten zich zelve van woede.

Maar eer de vuurwapenen waren gericht en de brandende lonten hare dienst konden doen, was de schout en de zijnen door het grootste gedeelte der beeldenstormers omringd.

„Maak, dat ge weg komt; indien ge niet wilt, dat wij u buiten de deur zetten!” riep JASPER den schout toe.

„Wat moeit gij u met onze zaken?” vraagde een ander.

„Wij zullen u leeren schieten!” schreeuwden eenigen van de meest opgewondenen, terwijl zij hunne hamers zwaaiden.

Allen drongen op den schout en zijne dienaars aan. Deze laatsten zagen te wel in, dat zij tegen die ruwe lieden niet bestand waren, en weken tot buiten de kerk; de schout moest hen volgen. Die fonkelende blikken zagen allen op hem, die forsche armen, die vereelde randen strekten zich allen naar hem uit, en wel bewust van den haat, dien hij zich door zijne onmeêdoogendheid had op den hals gehaald, zwichtte zijne woede voor de

vrees, dat zijn leven er mede gemoeid was. Hij vluchtte, en met een hoonend gelach werd de zware kerkdeur achter hem dicht geworpen.

Het beeldenbreken begon op nieuw. De burgemeesters, beducht, dat geweld het kwaad zou verergeren, namen derhalve tot andere middelen hunne toevlucht. Van elke der drie schutterijen, welke op „het marcktveldt” geschaard stonden, verzochten zij eenigen, zich naar de kerk te begeven, om het volk met goede woorden te doen vertrekken. Dit geschiedde. Met vriendelijk spreken, bidden en smeecken brachten de schutters de beeldenstormers tot bedaren, en haalden zij hen over, de kerk te verlaten. Deze werd daarop terstond gesloten. Den geheelen nacht bleef een goed aantal schutters op „het marcktveldt” onder de wapenen bijeen.

V.

Ook JASPER had de kerk verlaten. Vermoeid door de geweldige inspanning en de werking der hartstochten, haastte hij zich naar zijne woning. Het bevreemde hem, bij het openen der voordeur geen licht te zien. Zijne KAAAT stak gewoonlijk nog al vroeg de kaars aan, omdat zij, eene vijandin van ledigheid, niet gaarne werkeloos was.

„KAAAT!” riep JASPER.

Geen antwoord.

„KAAAT!”

Dezelfde stilte.

„Misschien is zij in slaap gevallen,” prevelde hij, terwijl hij aan eene glimmende haardkool het licht aanstak.

De kamer was ledig.

JASPER zette de kaars op de tafel, en bleef peinzend staan.

„Waar zou zij wezen?” herhaalde hij half luid, terwijl hij de hand over het voorhoofd streek, als om zijne gedachten te verzamelen. Zijn hoofd gloeide; gedurig kwamen hem de woeste tooneelen uit de kerk voor den geest. Plotseling valt hem iets te binnen; eene huivering vaart door zijne leden; zijne kniën knikken. Zou het mogelijk zijn! — Zou dat meisje, wier lijk van den drempel der Oude-Kerk werd weggedragen, zijne KAAAT wezen! — Hij durft er niet aan denken, en toch keert dezelfde gedachte gedurig terug. In zijnen angst grijpt hij de kaars, zoekt op alle plaatsen van zijne kleine woning, ook daar, waar hij wel wist, dat zij niet kon wezen: — het huis is ledig. — Hij opent de voordeur, en gaat in het donker tastende, naar zijnen buurman; maar ook deze had KAAAT niet gezien, en wist niets van haar lot. Al de bureu gaat hij langs. Niemand kan hem zeggen, waar zij is; eenigen hebben haar, eer de zon onder ging, het huis zien verlaten, en den weg naar de Oude-Kerk zien inslaan. Het vermoeden, dat zijne KAAAT iets schrikkelijks wederbaren is, krijgt meer zekerheid bij den ontrusten vader. De sterke man weent.

Wat zal hij doen. Voor alles wil hij zekerheid, of het meisje, dat zoo jammerlijk vertrappt werd, zijne dochter is. Een der bureu raadt hem naar het Leprozenhuis te gaan, waar men het lijk der ongelukkige wellicht heeft heengevoerd. Hij gaat; maar niemand in dat gesticht weet van zijne KAAAT. Het lijk is daar niet gebracht. Bedrukt keert JASPER in zijne woning terug.

Terwijl hij daar eenige oogenblikken in somber gepeins nederzit, gaat de voordeur zachtkens open, en hoort hij

een' lichten voetstap het vertrek naderen. Hij herkent dien stap; nog één oogenblik — en KAAAT ligt in de armen haars vaders.

„KAAAT, KAAAT!” riep JASPER met gemaakte strafheid uit, terwijl eene traan van vreugde in zijne oogen blonk, „waarom hebt gij mij zoo ongerust gemaakt? Ik heb u overal gezocht. Waar zijt ge toch geweest?”

„Lieve vader,” lispelde KAAAT, „vergeef mij, ik heb niet goed gehandeld; maar, o, zij waren ook zoo bedroefd.”

„O, ik vergeef het u gaarne, nu ik u maar weder heb, is alles goed,” zeide JASPER, terwijl hij haar nogmaals in zijne armen drukte. „Maar wat beeft gij, mijn kind!”

„O, vader! het is ook zoo verschrikkelijk. Och, de goede MAART! Ik herkende haar niet meer.”

„Wat bedoelt gij?”

„Ik zal u alles vertellen. Toen gij met DIRK de woning hadt verlaten, bleef ik eene poos voor het venster zitten. Ik was zeer ongerust, van tijd tot tijd las ik in den bijbel; ook zocht ik verlichting in het gebed. Eéne poos na uw vertrek komt MAART DIRKS binnen. Zij wist, dat haar vader naar ons toe was, en nu kwam zij hooren, of ik kon zeggen, waarheen gij beiden u hadt begeven. Zij vertelde mij, dat er veel beweging op straat was, en dat er in en om de Oude-Kerk vooral veel volks zich bijeenverzamelde. Zij wilde er heen, en drong er op aan, dat ik met haar zou gaan. Hoe ik haar ook onder het oog trachtte te brengen, dat het voor ons, zwakke meisjes, te gevaarlijk was, om te midden van dat gewoel te wezen, het hielp niet. Toen MAART zag, dat ik volstrekt niet wilde, zeide zij: „Nu dan ga ik alleen,” en na een' haastigen groet was zij verdwenen. — Niet lang daarna hoorde ik, dat een meisje was doodgedrongen. Ik dacht

dadelijk aan MAAART, en daar het nog niet donker was, besloot ik even naar hare woning te gaan. Maar o, lieve vader, ik kan u niet zeggen, hoe ik schrikte. Gelijk met mij waren daar de mannen, die haar lijk droegen. Ik heb haar nog gezien, maar herkende haar niet, zoo deerlijk was zij mishandeld." — KAAAT barstte in tranen uit.

„Die arme DIRK; wat zal hij bedroefd zijn;” zeide JASPER, denkende aan den angst, dien hij nog zoo even had uitgestaan.

„Eerst was hij als wezenloos, toen hij, te huis komende, vernam, dat zijne MAAART het was, die daar vertreden was opgenomen. Later was hij woest, om er bang van te worden. Hij beschuldigde den schout, de oorzaak van zijn ramp te wezen, en wilde dadelijk naar diens woning. Met veel moeite hielden eenige bureu hem tegen.”

„Ja, de schout heeft het op zijn geweten. Die booswicht geeft om een menschenleven minder dan om een hond,” viel JASPER in, terwijl hij den gebalden vuist dreigend ophief.

„Och, vader!” vleide KAAAT, „word niet zoo toornig.”

„Hij is mijn vijand.”

KAAAT legde haar hoofd op JASPER's schouder en fluisterde: „De Heere JEZUS zegt: Hebt uwe vijanden lief, zegent ze, die u vloeken; doet wel dengenen, die u haten; bidt voor degenen, die u geweld aan doen en u vervolgen. — Vóór veertien dagen haalde de leeraar GABRIËL dat woord nog aan,” vervolgde zij, „toen hij het lijden van den dierbaren Heer behandelde. Hij vermaande zijne hoorders toen nog zoo ernstig en vurig, om Hem te volgen, die zelfs aan het kruis nog voor Zijne moordenaars bad.”

„Gij hebt gelijk, KAAAT! Die drift, die drift! Ik zal

ze wel nooit kunnen overwinnen;" zeide JASPER met een' zucht.

„Zonder Mij, zegt de Heer, kunt gij niets doen," antwoordde KAAAT zacht en ernstig. „Bij den Heer is kracht; kracht om te lijden, kracht om te strijden.

VI.

De beeldenstorm, in de voorgaande bladzijden geschetst, deed de overheid van Amsterdam op middelen bedacht zijn, om eene herhaling te voorkomen. Aan het straffen der schuldigen durfde zij niet denken; integendeel, het besef van vroeger gepleegde wreedheid en tegenwoordige zwakheid maakte de burgemeesters zoodanig beangst, dat de vroedschap ieder hunner vijf à zes hellebaardiers als lijfwacht moest toeschikken. Zonder deze krijgslieden waren zij bevreesd, zich buiten hunne woningen te wagen. De aanhangers der „nieuwe leer" — welke naam den Hervormden door de onkunde hunner tegenstanders nog lang gegeven werd — waren èn door hun getal èn door het aanzien, waarin sommigen door geboorte of vermogen stonden, meer te duchten, dan vijf-en-veertig jaren vroeger, toen de eerste spránken van het heerlijk Evangelie-licht uit Duitschland overwoeien. De Hervormden durfden vrij voor hunne gevoelens uit te komen. Het verbond der Edelen, de bijeenkomst van vijftien-honderd Edellieden te St. Truyen, hoe weinig beteekenend ook in de gevolgen, de hage-preeken en vooral de beeldenstorm maakten de Roomschegezinden beducht, en deden hen op vele plaatsen in ons vaderland de eischen der Hervormden inwilligen. Wat de beeldenstorm aangaat,

deze werd door alle Protestanten, die zich niet door blinden ijver lieten vervoeren, afgekeurd. Geen der leeraars moedigde dien aan; integendeel, waar zulks vereischt werd, werkten zij mede, om de orde te handhaven, en het betamelijk gezag der overheid te steunen. Zoo ook wendden de toenmalige predikers der Hervormden te Amsterdam, JOHAN ARNTZ, PETER GABRIËL en NICOLAAS SCHELTIVS; ijverig pogingen aan, om de woelingen te stillen. Hierin werden zij krachtig bijgestaan door invloedrijke leden der jeugdige gemeente. Tevens wierpen zij verre van zich de beschuldiging, als of de prediking des Evangelies noodwendig dusdanige buitensporigheden ten gevolge moest hebben. Vrijmoedig noodigden zij ieder, die dit mocht vermoeden, uit, mede ter hage-preek te gaan, om met eigene ooren te hooren, dat daar niet anders dan CHRISTUS verkondigd werd.

Intusschen werkte de vrees voor eene herhaling van den beeldenstorm te Amsterdam zooveel ten gunste der Protestanten uit, dat bij openlijke afkondiging, den 26sten Augustus, aan de Hervormden in die stad de vrije prediking in het open veld werd toegestaan. Ook werd hun vergund, bij ongunstig weder de Leprozenkerk te gebruiken. Onder trompetgeschal werd dit op genoemden dag aan de poorters bekend gemaakt. Maar deze „toegevendheid,” zooals de felle Roomschegezinde dit noemde, haalde de overheid eene scherpe berisping van vrouwe MARGARETHA op den hals. Zij wist maar al te goed, dat haar broeder de hervorming nooit zou dulden, en giste reeds, wat hij zou gevoelen op het vernemen van hetgeen er in de laatste helft van Augustus in de Nederlanden geschied was.

De woede van FILIPS op de tijding van den beeldenstorm kende dan ook schier geene grenzen. Met ééne

pennestreek veroordeelde hij eene gansche natie ter dood; en die hij in het leven wilde laten, moesten dit als een genadebewijs aanmerken.

De geschiedrollen van ons vaderland hebben de gedachtenis bewaard van dat treurige tafereel, dat zich nu ontrolde; — een tafereel, geteekend met bloed en tranen; — een tafereel, waarin een ALVA, een VARGAZ en dergelijke onmenschen het hart met huivering vervullen; waarin het lot van een EGMOND en HORNE en tienduizenden gemartelden en vermoorden tot droefheid stemt; maar waarin ook eene wolke van getuigen schittert, en het nageslacht verbaast en beschaamt; — een tafereel, dat ons den hechten grondslag aanwijst, waarop de vereeniging van ORANJE met Nederland en van Nederland met ORANJE steunt, en waarboven JEHOVAH zelf Zijn' Naam geschreven heeft.

Hans Egede, de Apostel van Groenland.

 Langs het smalste gedeelte van Noorwegen liggen de Loffoden-eilanden. Zij zijn door eene nauwe straat van het vaste land gescheiden. Zij zijn niet sterk bevolkt, maar het is er gastvrijer, dan de rotsen en pijnboomen-wouden doen veronderstellen. Tegen de schuinte der heuvelen liggen stukken bebouwd land; de hoorn des jagers klinkt vroolijk in het woud, en in iederen inham

langs de kust vindt ge eene visschersboot. In de schoone dorpjes komen de bewoners der naburige boeren-erven in 't eene of andere hûis, bij een gezellig vuur van groote houtblokken, den langen avond korten. Een dier eilanden, West-Vaagen, is het grootste gedeelte van het jaar onder de sneeuw bedekt; de bewoners er van zijn stille, onversaagde Noorweegsche boeren.

Vóór omstreeks honderd-vijftig jaren was een geboren Deen predikant op dit eiland. Op twintigjarigen leeftijd had hij dien post aanvaard. Hij was gelukkig gehuwd, ging gemeenzaam met de eenvoudige Noren om, en betoonde zich in alles een waar dienstknecht van god. Er viel op dit eiland niet veel bijzonders voor. Nu en dan had er eene begrafenis- of eene doopplechtigheid plaats, maar overigens bleef alles nog al bij het oude.

Eindelijk werd aan HANS EGEDE — zoo heette de predikant — een vierde kind geboren, dat zijn vader PAULUS noemde. „Mijn zoon,” zeide hij, „gij wordt PAULUS genoemd ter eere van den Apostel der heidenen.” — „Maar waarom ziet gij zoo bedroefd,” vroeg zijne vrouw. — „Dat kan ik u moeielijk zeggen,” antwoordde hij langzaam; „doch,” voegde hij er op blijder toon bij, „gij moet u niet ongerust maken; want zoodra ik den wil des Heeren weet, zal ik het u zeggen. Wij moeten stil zijn en wachten.”

's Leeraars aangezicht was en bleef betrokken. Ook zijne dorpelingen merkten het op, en vroegen: „Wat zou onzen leeraar toch kwellen?” Zijne vrouw kon niet langer zwijgen. Op zekeren Zondag waren zij uit de kerk 'huis. — „Ik kan niet langer uw toestand aanzien,” eide zij tot haren man. „Zeg mij toch wat u deert. Heeft de Heere u Zijnen wil reeds getoond?”

„Ik zal u alles zeggen,” hernam hij. „De Heere heeft ons in huis en bediening zeer gezegend; en ik zou de gelukkigste man in het geheele koninkrijk zijn, indien mijn hart niet vol was van de arme heidenen, die in duisternis wandelen, en de genade GODS in CHRISTUS niet kennen. 't Is, of ik dagelijks eene stem mij hoor toeroepen: „Gij zijt rijk; wilt gij niets geven voor uwe arme broeders?””

„Welke arme broeders meent gij?”

„Wel, die van dat schoone land, dat ver ten westen van IJsland ligt; een land van ijs omgeven, maar toch, zooals de schippers zeggen, zoo rijk in wasdom en bloemen, dat men het groen land noemt. Duizenden arme heidenen wonen daar. Dáár zoude ik zoo gaarne het Evangelie gaan prediken.”

„Moge dat nooit gebeuren!” riep ELIZABETH. „Hoe zijt gij toch op de gedachte gekomen?”

„De Heere heeft dit gedaan. Vóór drie jaren las ik in eene oude kroniek, dat Groenland omstreeks 981 door onze landgenooten uit Noorwegen ontdekt werd, dat het Evangelie er gepredikt werd, en de Heere er vele zielen bekeerd heeft. Vier honderd jaar lang zeilden er schepen heen en terug, tot dat in het midden der vijftiende eeuw het ijs den toegang belette. Omstreeks denzelfden tijd kwam de pest, de zwarte dood geheeten, in Europa: de gemeenschap met Groenland werd verbroken, en dit heeft nu reeds bijna drie honderd jaren geduurd. Nu is het in mijn hart: Hoe is het met de Groenlanders? Zou de laatste vonk reeds zijn uitgedoofd?”

„En wat kunt gij doen?”

„Als de Heere mij eens uitgekozen had, om het Evangelie aan de Groenlanders te prediken, zou ik mij niet bezondigen, indien ik niet wilde gaan?”

„Naar dat verre land midden in het ijs?” riep ELIZABETH verschrikt uit. „En wilt gij uwe lieve gemeente verlaten? Denkt gij niet om uwe vrouw en kinderen? Kunnen wij u volgen?”

„Indien de Heere het wil, kan niets hinderen. De Heere zal mijne schapen voeden, en gij en de kinderen zult met mij gaan.”

„Neen, neen,” riep zijne vrouw schreiende. „Hoe kunt gij er aan denken, om honderden uren ver te reizen naar een land midden in de ijsbergen, waar wij u niet volgen kunnen? Waarom wilt gij toch naar Groenland? Heeft de Heere hier geen werk voor u? En kunt gij dan uwe gemeente maar zoo laten varen? — Als gij alleen in de wereld waart, zou het iets anders zijn; maar gij zijt man en vader. Liefste man, ik smeed u, denk er niet meer aan, om ons te verlaten.”

HANS EGEDE schudde zijn hoofd en antwoordde: „CHRISTUS zeide: Wie vader of moeder, of vrouw of kind lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig.”

ELISABETH wees nu haren man op zoo vele hulpbehoevenden, zwakken en armen, die het minst zijne hulp konden missen, maar hij werd in zijne overtuiging niet geschokt. „Ik ben er zeker van,” zeide hij, „dat de Heer iets voor mij te doen heeft.” — „Dat kan wel zijn;” hernam zijne vrouw, „maar zijt gij er zeker van, dat het gods wil is, dat gij naar Groenland gaat? Als gij den heidenen het Evangelie prediken moet, kan het immers wel in een ander land zijn? Ik raad u dus, om op den Heere te wachten, en indien het Zijn wil is, zal Hij len weg banen. Wilt gij wachten, HANS?” — „Lieve vrouw,” zeide deze, „dat woord doet de Heere u spreken. Ja; ik zal wachten.” — En hij zeide bij zich zelve: „Wacht

op den Heere en Hij zal uw hart versterken," en hij glimlachte, alsof hem een zwaar pak ontnomen was.

Vier jaren gingen in stil herderlijk werk voorbij. Groenland scheen verborgen en vergeten te zijn achter zijne ijsbergen; ten minste man en vrouw spraken er niet meer over. De dorpelingen zagen de wolk van het aangezicht huns leeraars weggevaagd, en de kleine PAULUS ontmoette niets dan lachjes en liefkoozingen.

Op zekeren morgen kwam HANS met lichten tred de kamer binnen.

„Moeten wij geen rekenschap geven van ons rentmeesterschap in GODS Koninkrijk, lieve vrouw, en op de teekenen letten, of zij van GOD zijn?"

„Wat!" zeide ELISABETH, bij wien de oude schrik in eens opkwam, „heeft Hij u iets getoond?"

„Veel en wondervol," antwoordde haar man, terwijl hij drie brieven op de tafel legde. „De eerste is van Drontheim, van onzen waardigen bisschop KROG. De goede man schrijft mij, dat ik naar Groenland moet gaan; hij is vol vreugde en hoop, belooft alle mogelijke ondersteuning, en maakt van mijn heengaan bijna eene gewetenszaak. Wat dunkt u van dit eerste teeken?"

„Ik zou gaarne het tweede hooren."

„Dat is van Bergen, van bisschop RANDULF. Ook hij schrijft, dat ik moet gaan. Is het niet wonder?"

„En het derde teeken?"

„Dat is het wonderlijkste. Het komt zoowel van Denemarken, mijn oude vaderland, als van Noorwegen. De rijksten onzer kooplieden willen weder op Groenland handel drijven. Zij beloven een van hunne schepen voor mij en mijn huisgezin. Zij zullen ons het noodige levens-

onderhoud schenken, en eenigen van hun volk als handelskolonie achterlaten, zoodat wij niet alleen zijn. Waarom zijt gij zoo stil, lieve vrouw? Is dit niet de hand van GOD?"

ELISABETH was door deze brieven op nieuw ontsteld. Met oogen vol tranen, zeide zij: „Lieve man, met mijn gansche hart zeg ik tot u, wat RUTH tot NAÖMI zeide: Waar gij zult henengaan, zal ik henengaan; uw volk is mijn volk, uw GOD is mijn GOD; waar gij zult sterven, zal ik sterven, en aldaar zal ik begraven worden; zoo doe mij de Heere, en zoo doe Hij daartoe, zoo niet de dood alleen zal scheiding maken tusschen mij en tusschen u. Maar, HANS, ik zou gaarne iets meer willen weten van die teekenen. Hoe onden de Bisschop van Drontheim, de Bisschop van Bergen en die kooplieden weten, dat gij naar Groenland wildet gaan?"

Half aarzelend zeide de goede man: „Ik heb hun geschreven, wat er bij mij omging, en hen om raad gevraagd."

„Maar noemt gij dat dan op den Heere geduldig wachten? Gij hebt zelf meermalen geleerd, dat men alleen wondervol kan noemen, wat tegen onze verwachting gebeurt, en zonder den gewonen weg der middelen; maar is dit alles niet uw eigen werk? De bisschoppen en kooplieden hebben aan uw verlangen toegegeven; de eerste, omdat niet iedereen in Groenland het Evangelie wil gaan prediken, en de anderen, omdat een Christelijk leeraar in Groenland zeer werkzaam kan zijn als tolk in handelszaken. Wat is hier voor wonders in?"

De leeraar was niet uit het veld geslagen: „Lieve vrouw," zeide hij, „waarom ijvert gij zoo tegen mijne vreugde in GOD en mijne liefde jegens de arme heidenen? Is het niet wondervol, dat die liefde in mijn hart blijft,

dat de bisschoppen de vele bezwaren niet voorop stellen, en daarna mij mijn plan afraden? En dat de kooplieden dit waagstuk durven beginnen, daar niets hen verzekert, dat zij de vele uitgaven zullen terug ontvangen? Vrouw, zij, die de wonderen van GOD niet zien willen, zien ze ook niet; maar zij, wier oogen open zijn, zien ze overal, en buigen zich voor den grooten GOD neder."

Terwijl ELIZABETH stil vóór zich keek, ging de deur open, en trad buurman LORENTZEN binnen, aan het hoofd van vele gemeente-leden. „Dominé," zeide LORENTZEN, „de geheele gemeente is bedroefd, dat gij er aan denkt, om ons te verlaten. Het nieuws is overal bekend! Wat hebben wij toch gedaan, dat gij van ons zoudt heengaan? Zijn wij u minder waard dan de Groenlanders? O, lieve dominé, verlaat ons toch niet, om der zielen wil van ons volk!"

„Komt gij ook al? Spant gij met mijne vrouw samen tegen mij, of liever tegen den Heere in den Hemel?"

„Dat zij verre. Maar waarom moet de gemeente door uw vertrek gebrek lijden?"

„Waarde vriend, als ik ga, zult gij weldra een' anderen leeraar hebben; maar wie zal naar Groenland gaan, als ik hier blijf? De Heer heeft in mijn hart gegeven, dat Groenland de plaats mijner bestemming is."

„Wij zijn eenvoudige menschen," zeide LORENTZEN, „wat wij van den wil GODS weten, hebben wij van u geleerd. Gij hebt ons echter ook geleerd, dat de Heere soms beproeft, om de gehoorzaamheid te zien. Zoo was 't met ABRAHAM. Zijne gewilligheid was Hem voldoende. Zou 't ook niet zoo met u kunnen zijn?"

„Dat kon zijn. Doch gij weet, dat GOD aan ABRAHAM een offerlam gaf in plaats van zijn zoon. Ware GODS wil mij zoo duidelijk geopenbaard, ik zou zwijgen."

LORENTZEN liet niet af. Hij wees op de gebeden en tranen van de gemeente voor hunnen leeraar, vader en vriend, en vroeg, of die dan geen teekenen waren, dat hij moest blijven. En ELIZABETH, die zich niet langer konde bedwingen, zeide: „Telt gij dan uwe arme kinderen en uwe vrouw niet, die sterven zouden, indien zij met u naar dat land van ijs gingen? Is de band, die ons verbindt, niet door GOD gelegd?”

De leeraar was diep bewogen. Hij draaide zich om, en zeide bij zichzelf met PAULUS: 1) Wat doet gij, dat gij weent, en mijn hart week maakt?

„Man!” riep zijne vrouw, „gij moet bij ons blijven.”

„Dominé!” riepen de mannen uit ééner mond, „gij moet bij ons blijven. Wacht des Heeren wil in geduld af.”

De leeraar was vol gedachten. „Dat is wonderlijk,” zeide hij eindelijk. „Gij zegeviert over mij met dezelfde woorden der Schrift, die mij reeds eenmaal overwonnen. 't Zij zoo. Nog eenmaal zal ik wachten. Thans beschouw ik uwe gebeden als het lam, dat GOD heeft getoond. Maar bedenk wel: indien de Heere mij voor de derde maal roept, zal ik gaan.”

„De wil des Heeren geschiede,” zeiden de mannen eerbiedig met gebogen hoofden. — „De wil des Heeren geschiede,” herhaalde ELIZABETH zacht, terwijl zij haren PAULUS innig aan haar hart drukte. •

Het was hoogstens één jaar na dit voorval, dat, terwijl de leeraar op zijne studeerkamer in gedachten verzonken zat, zijne vrouw onopgemerkt binnenkwam. Ver-

---

1) Hand. XXI: 13a.

schrikt door dit ongewone bezoek vroeg hij: „Is er een kind ziek?”

„Neen,” zeide zij, „ik kwam hier, omdat ik sedert verscheidene weken geen rust gevoeld heb.”

„Zijt gij dan ongesteld?”

„Niet in het lichaam; maar in 't hart.”

„En gij hebt het mij niet gezegd? Wel, zeg mij, wat scheelt er aan?”

„Ik schaam mij bijna het u te zeggen. Maar — gij hebt sedert lang met mij niet over Groenland gesproken. Hoe denkt gij er thans over?”

„Ik wacht geduldig op den Heer.”

„En hebt gij niets gedaan, om des Heeren wil te weten?”

„Ik heb gebeden.”

„Hebt gij gebeden, dat de Heer uwen wensch zou vervullen?”

„Ja, en dag en nacht bepaalt de Heer mij bij deze woorden: Zoo wie vader of moeder of vrouw of kind liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig.”

„Heeft de Heer u geene teekenen gegeven?”

„Geen enkel; behalve de oude teekenen, die als een pak op mijn hart wegen. — Maar gij, vrouw,” ging hij voort, terwijl zijne oogen van vreugde glinsterden, „hebt gij teekenen? Dit is de eerste maal, dat gij uit uzelve met mij over Groenland spreekt; is dit misschien een teeken? Zeg mij, lieve vrouw, heeft de Heer u zijnen wil geopenbaard.”

„Neen,” antwoordde zij, met neêrgeslagen oogen. „Maar de oorzaak van mijn onrust ligt in de onvriendelijke behandeling, die ik van vele menschen op deze plaats ondervind. Daar hebt ge onze meid. Eerst was zij zoo

gewillig en vriendelijk, en thans kwelt zij mij sedert weken door hare luiheid en onbeschaamde taal. Vrouw THOMSEN babbelt overal rond, dat de kinderen van den dominé hare wasch vuil maken en de bloemen in haar' tuin afrukken, en dat de kleine PAULUS de ergste is. En ik weet zeker, dat buurmans kinderen het deden; want ik heb er opgepast, dat onze kinderen in de laatste drie weken geheel uit haar' tuin bleven, en toch zeide vrouw THOMSEN gisteren, dat PAULUS een' arm vol bloemen had weggenomen. — Gij weet, dat ik aan de armen geef, wat ik kan. Eene week of twee geleden kwam de oude DIECK mij om een hemd vragen; denzelfden dag verzocht de oude HOLM mij om een jasje voor zijn' kleinen jongen. Geen van beiden kon ik het geven, of ik had het jasje van PAULUS of een uwer eigene vier hemden moeten nemen. Nu hebben die twee menschen mij overal voor eene gierige en hardvochtige vrouw uitgekreten, en gezegd, dat de vrouw van den laatsten dominé veel vriendelijker was. Gij weet toch, ik geef meer, dan onze omstandigheden misschien toelaten. Ik zou u nog veel meer kunnen mededeelen. Doet het u geen leed? Voorheen was ik hier zoo gelukkig; en nu is 't mij, of ik hier niet t'huis behoort."

ELIZABETH zweeg. Zij verwachtte eenige vertroostende woorden van haren man. Deze glimlachte echter; en zweeg. „HANS!" riep zij nu, „hebt gij geen troostwoord voor mij? Heb ik dan in alles verkeerd gehandeld?"

„Neen, neen, lieve vrouw! Ik beschuldig u niet; maar ik verontschuldig u ook niet. Gij hebt mij echter niet alles verteld, LISCHEN; gij hebt nog wat achterwege gehouden. Wat denkt gij te doen?"

ELIZABETH bloosde. Na een oogenblik aarzelens zeide

zij: „Mijne hoop en vreugde en vrede zijn hier op Vaagen verdwenen. Er moet eene andere plaats zijn, waar het beter zal wezen, dan hier.”

„En waar kan die plaats zijn?”

ELIZABETH zweeg.

„Vooronderstel het was Groenland,” hernam haar man. „Ik zie, gij deinst terug. Maar kunnen deze kleine verdrietelijkheden ook een teeken van GOD zijn? Heeft Hij misschien langs dezen weg de banden verbroken, die u nog aan dit plekje gronds hechten? — ELIZABETH, de wegen des Heeren zijn wonderlijk. Wij hebben op teekenen gewacht. De Heer heeft tot mij duidelijk genoeg gesproken. Ik weet, dat ik naar Groenland moet gaan. Kunnen deze beproevingen niet Zijne teekenen voor u zijn? Ik dring niet op een onmiddellijk antwoord aan. Draag deze zaak biddend aan den Heer op, en kom mij morgen of overmorgen of den derden dag Zijn antwoord zeggen.”

„Dat wil ik doen,” zeide zijne vrouw, terwijl zij vol gedachten zich uit de kamer verwijderde.

Den volgenden dag trad zij met een blij gelaat de kamer binnen. „De Heer heeft mijn gebed gehoord,” zeide zij. „Hij heeft Zijne dwaze dienstmaagd in genade aangezien. Den halven nacht heb ik in 't gebed doorgebracht. De Heer wil het hebben. Ik ga met u naar Groenland; nog dezen dag, als 't moet. Toen ik dezen morgen den kleinen PAULUS vroeg, of wij naar de heidenen in Groenland zouden gaan, zeide hij: „Ja, en ik zal hun van CHRISTUS vertellen, en hen Onze Vader leeren zeggen.”” En diep geroerd, wierp zij zich in de armen van haren man.

„De Heere zij geprezen!” riep hij. „Zes jaren lang

heb ik naar dit uur verlangd. Nu is het gekomen, en al mijne zorgen zijn vergeten. De Heere zegene u, liefste vrouw!"

„En wilt gij mijne tegenstrevigheid vergeven? Ik ben het niet waard, dat ik uw liefdewerk deel."

„Stel u gerust, vrouw. Herinnert gij u niet, dat de Heer tot de twee zonen zeide: „Ga, werkt heden in mijnen wijngaard!" En dat de eene zeide: „Ik wil niet," en later berouw had, en toch ging; en dat de ander zeide: „Ik ga," en hij ging niet? Deed niet de eerste des Vaders wil? En zijt gij niet gelijk aan den eerste? Moge de dankzegging van ééne arme geredde ziel in Groenland het zegel voor u en mij zijn van des Heeren wijsheid en genade."

Dienzelfden dag schreef de leeraar aan de twee bisschoppen van Drontheim en Bergen, dat alle zwaarigheden aan zijne zijde verdwenen waren, en dat iederen dag, dien hij langer in Noorwegen doorbracht, een last voor hem was. Toch duurde het nog drie jaren, eer hij vertrekken kon. De bisschoppen stieten op veel zwaarigheden, en de kooplieden gingen langzaam te werk. HANS EGDE's geloof werd soms geslingerd. Eenmaal bezweek het bijna. „Vrouw," zeide hij op zekeren dag, „ik heb het tijdelijke te licht gesteld. Hoe zal 't ons in Groenland gaan? Wij zijn met ons zessen. Zullen wij zoo maar naar dat land trekken, en niet eerst alle zekerheid hebben voor voedsel, kleeding en woning?"

„HANS, meent gij dat werkelijk?" zeide ELIZABETH. „Als Christelijk leeraar, moet uw evangelie-arbeid de eerste plaats beslaan. En de Heer zal 't immers zijnen knechten nooit aan brood laten ontbreken? Laat het op den Heer

aankomen, en zijt getrouw aan uwe roeping: dan zal alles goed gaan. Maar, HANS, ik weet, gij wilt mij eigenlijk eens beproeven, of het werkelijk meening bij mij is, om met u naar Groenland te gaan vertrekken? Zoo de Heere wil en wij leven, ga ik met u en de kinderen derwaarts; en zoo gij wist, welk eene vreugde mijn hart vervult bij de gedachte, die arme zielen van 't verderf te zullen redden, o, gij zoudt er niet aan twijfelen."

HANS was zeer aangedaan.

„Vrouw," zeide hij, „uw geloof bestraft mijn ongeloof. Ik stelde u niet op den proef. Ik twijfel aan uwe oprechtheid niet meer. Maar ik ben de zwakke en zondige man, die zijn leven wilde behouden, en het daarom zal verliezen."

„Oordeel niet te streng over u zelve," was 't antwoord. „Het is uwe groote liefde voor ons, die u in verzoeking bracht. Hij die de vogelen voedt en de bloemen kleedt, zal ook ons brood geven. „Zoek eerst het Koninkrijk gods en Zijne gerechtigheid, en al het andere zal u toegeworpen worden."

„Amen."

Dienzelfden avond ging er een brief naar den kerkeraad van Egede, welken zijn ontslag als leeraar indiende, en weldra ontving hij de koninklijke benoeming als prediker onder de heidenen, op eene jaarwedde van 300 daalders.

In de lente van 1721 kwam het schip, dat den leeraar naar Bergen zou brengen, in de haven. De geheele gemeente was op de been, en de een na den ander zeide: „Is het werkelijk waar? Zult gij ons dan toch verlaten." Overal stonden weenende groepjes. 's Leeraars moed was op het punt van te bezwijken. Maar zijne vrouw fluisterde hem toe: „Zoo wie vader of moeder, vrouw

of kind, vriend of broeder lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig."

Nog meer. Terwijl de leeraar gereed stond, om de plank te betreden, die aan boord voerde, stapten eenige vreemde zeelieden uit eene boot aan wal.

„Mijnheer," zeide een hunner, „waar gaat de reis heen, als ik vragen mag?"

„Naar Groenland."

„In GOD's naam, blijf te huis. Blijf waar gij zijt, indien gij met vrouw en kinderen niet wilt omkomen. De dood wacht u in Groenland."

„Hoe weet gij dat?" zeide de leeraar ontsteld.

„Wij komen van Groenland. Daar wonen menscheneters. Toen eenigen onzer manschappen daar aan wal gingen, vielen vijftig Groenlanders hen aan, sloegen hen dood, en aten hen op. Mijnheer, mijnheer, offer uwe vrouw en kinderen aan die wilde heidenen toch niet op!"

De leeraar deinsde terug, sloeg de handen samen en riep: „Heere, mijn GOD! help mij. Ik kan mijne kinderen toch niet ter dood brengen."

„Juist, lieve goede dominé," riepen de omstanders. „Blijf bij ons. Veracht GOD's waarschuwing niet."

Nu vielen zij hem weenend om den hals, en namen de vier kinderen bij de hand, om hen terug te leiden. Maar ELISABETH stapte moedig de plank op, en riep met heldere stem: „O, gij kleingeloovigen! Gij zegt: het is een teeken van den hemel. En zoo is het; doch niet een teeken, om terug te keeren, maar een teeken, om ons geloof te beproeven. HANS, wees een man. Indien GOD voor ons is, wie kan tegen ons zijn? — Hoort gij niet de gebeden en zuchten van de heidenen in Groenland? Van ver, ver over de zee dringen zij in mijn oor. Gij weet, dat

de nood daar groot is, grooter zeker, dan wij dachten. In den naam van JESUS CHRISTUS, in den naam van den Drieëenigen GOD: ik roep u op, om mij te volgen."

Met deze woorden wandelde zij de plank verder op, en zette zich in het schip neder. Haar man werd beschaamd. „Heere," bad hij, „reken mij deze zonde niet toe!" nam daarop zijne kinderen en volgde. — „Voorwaarts, in GODS naam!" zeide ELIZABETH tot het scheepsvolk. En voorwaarts ging het. De menschen op den wal weenden. De leeraar met zijne vier kinderen weenden ook; maar zijne vrouw stond tegen den mast, ook wel met tranen in de oogen, maar tevens met een gelaat, dat van geloofsvreugde blonk.

Van Bergen ging de reis westelijk met het schip de Hoop. Men kwam niet zonder gevaar op Groenland aan, dat echter niet zulk groen land was als EGEDE gezegd had. In de nabijheid van het latere Godthaab werd eene woning opgeslagen. De Groenlanders keken vreemd op, toen zij bemerkten, dat de vreemdelingen blijven wilden. Alles scheen tegen te loopen. Wild en visch werd er weinig gevonden; de medegenomen koopman morde; het scheepsvolk was vol zorg; de voorraad verminderde; een der schepen verongelukte; het tweede was teruggekeerd, en de Groenlanders ontweken hen. EGEDE zocht hen op, en merkte, dat elk spoor van het Christelijk onderwijs uit vroegere eeuwen geheel verdwenen was. In godsdienstige zaken hielden zij zich geheel aan hetgeen hunne „augekoks" of tovenaars hun zeiden. Het noorderlicht hielden zij voor de zielen der afgestorvenen, die boven, in de stille woningen, met den bal speelden. Zij geloofden, dat de aarde op palen rustte, die menig-

maal kraakten, zoo vermolmd waren zij. Dat zij sedert lang niet waren omgevallen, was aan de „augekoks” te danken. Deze „augekoks” hadden hen wijs gemaakt, dat zij de vreemdelingen wel weg zouden tooveren; doch toen er niets van kwam, werden de Groenlanders minder bevreesd voor EGEDE en de zijnen. Zijne vriendelijkheid won langzamerhand hun vertrouwen, vooral nadat eenige kranken onder zijne behandeling gezond waren geworden.

Doch met dit al wilden zij van het Evangelie niet hooren. Zij waren tevreden met hun walvischspek, en gaven niets om een paradijs, waar dit niet te vinden zou zijn. Tegenover ieder wonder en iedere geschiedenis uit den Bijbel stelden zij eene wonderbare vertelling hunner toovenaars. Wat had onze arme HANS EGEDE veel geduld, veel moed, veel geloof noodig! 't Was, of alles tegenliep! En hierbij kwamen nog moeilijkheden met het scheepsvolk. Bij de afreize van Noorwegen was bepaald, dat men jaarlijks een schip met de noodige levensmiddelen zou zenden. Doch reeds het eerste jaar (1722) kwam het schip op den bepaalden tijd niet. Mei en Juni gingen voorbij, en de geringe voorraad op 't eiland was bijna uitgeput. Wat werden die kolonisten ontevreden en wrevelig! Zij wilden wegvaren met het schip, en dwongen ook EGEDE, zich aan boord te begeven, om zoo voor den hongerdood bewaard te blijven. Maar ziet, daar verschijnt 's leeraars vrouw met haar ernstig gelaat. „Schaamt gij u niet?” roept zij. „Is dan de hand des Almachtigen verkort? Weet, dat onze verlossing nabij is. Het schip is uitgezeld, maar is door tegenwind opgehouden. Wacht nog slechts drie dagen, en gij zult het heil onzes gods zien.” Het scheepsvolk lachte met deze voorspelling. „Zijt gij mannen?” riep zij weder. „Zijt gij Christenen?”

Zult gij u zwakker betoonen dan eene zwakke vrouw? Neemt het brood, dat wij voor onze kinderen bewaard hebben. Over drie dagen zal het schip er zijn, en wij zullen niet van honger sterven." Stilzwijgend stonden de mannen daar, niet wetende, wat te doen. „Indien er een man of een Christen onder u is, hij steke zijne hand op, ten teeken, dat hij wachten zal, tot den derden dag.’ Eén voor één werden de handen langzaam opgestoken; maar de mannen zwoeren ook, dat zij geen uur langer dan den derden dag zouden wachten. Nauwelijks was op den derden dag de zon aan de kimmen, of twee schepen voeren de haven binnen, en brachten, behalve een’ rijken voorraad levensmiddelen, nog het bericht mede, dat de handelmaatschappij de onderneming met kracht wilde doorzetten.

Moedig ging EGEDE, die ook een’ opwekkenden brief van het Zendinggenootschap ontvangen had, met zijn’ arbeid voort, vooral toen de Groenlanders in grooter getal tot hem kwamen, en allerlei krankten bij hem brachten. Om de taal te leeren, nam hij twee knapen en eene geheele familie van zes personen in zijn huis op, aan wien echter het leeren niet beviel. Zij zeiden, dat zij niet wisten, waarvoor het goed kon zijn, om den ganschen dag op een stuk papier te turen, en te roepen: *a*, *b*, *c*, enz. Hij en de koopman, zeiden zij, waren lieden, die tot niets deugden, omdat zij niets deden, dan in een boek zien en met de pen krassen; dan waren de Groenlanders nog andere menschen: die konden zeehonden jagen, vogels schieten, enz., waarvan zij nut en vergenoegen hadden. Langs de westkust echter vond EGEDE veel begeerte naar onderwijs. Maar van bekeering was voor-

eerst nog geen spoor te zien. Als hij predikte, vroegen zij hem, of hij niet spoedig zou ophouden; en hij moest met den arm de grootte afmeten van het stuk, dat nog over was. Zij lachten en spotten, en meenden, dat hunne „angekoks” hemel en hel beter kenden. JEZUS hielden zij voor een’ grooten „angekok”, en zij vonden het zeer onnoozel zulk een’ „angekok” dood te slaan. „Welke dwaze menschen,” zeiden zij, „om hem te dooden, die levend kon maken. Dat zouden wij niet gedaan hebben.” Ook EGEDE hielden zij voor een’ „Angekoks”, voor wiens geheime kunst zij wel eenigszins bevreesd waren, zoodat er eens eene samenzwering tegen zijn leven gesmeed, maar gelukkig ontdekt en verijdeld werd.

Eindelijk werden, in 1725, twee knapen gedoopt, en in 1728 het echtpaar CHRISTIAAN en CHRISTIANA. Ook zond de Deensche regeering destijds 5 schepen, die nieuwe kolonisten en twee zendelingen brachten. De koning van Denemarken was met den zendingarbeid zeer ingenomen. Toen men op de vele kosten en op de weinige vruchten wees, zeide hij: „Als maar ééne ziel gewonnen wordt, zijn de kosten ruim vergoed.”

Naardien er met de oude Groenlanders niets aan te vangen was, besloot EGEDE, kinderen, wier ouders het toestonden, te doopen, en deze gedoopten in bijzonder opzicht te nemen. Met 16 kinderen begon hij, en het getal steeg tot 150; maar zelden lieten de ouders die kinderen bij hem. In 1731 werd Groenland met de pokken bezocht. EGEDE zag hierdoor de 300 huisgezinnen om zich heen tot op 30 verminderen. Omstreeks 3000 Groenlanders stierven aan deze ziekte. Ook EGEDE begon zich zwak en krank te gevoelen. Gelukkig dat nieuwe zendelingen van de Moravische broeders of Hern-

hutters hem ter hulpe kwamen, en ook zijn zoon PAULUS medebrachten, die in Kopenhagen was opgeleid. Maar in 1735 stierf zijne lieve vrouw. Nu begon hij aan de terugreis naar het vaderland te denken. In 1736 verliet hij met éénen zoon, twee dochters en het lijk zijner vrouw Groenland, en liet zijn zoon PAULUS als zendeling achter. De overige twintig jaren zijns levens bracht hij in Kopenhagen door, als bestuurder eener kweekschool voor zendingen naar Groenland.

Dat de zending op Groenland vooruitging, kan men daaraan zien, dat Groenlanders in de kolonie Holsteinsburg, 40 uren ten noorden van Godthaab, in 1771 om eene houten kerk uit Denemarken verzochten, waartoe zij eene collecte van 30 vaten spek hadden bijeengebracht. GOD deed vele wonderen van genade onder de heidenen aldaar. Nog bestaat de zending. In de Deensche Koloniën zelve is thans geen heiden meer te vinden. De eigenlijke Groenlanders schat men op nog 6000; en ofschoon HANS EGEDE's arbeid aanvankelijk weinig vruchten droeg, toch is hij in gezegend aandenken onder hen, en draagt hij met recht den schoonen naam van Apostel van Groenland.

Lavater en de arme Weduwe.

Matth. V : 42.

De godvruchtige LAVATER was gewoon, om iederen morgen eenige hoofdstukken uit den Bijbel te lezen, en een vers er uit te kiezen tot bijzondere overdenking

gedurende den dag. Op zekeren morgen had hij MATTHEÛS V en VI gelezen. „O, welk een schat van leeringen!” riep hij uit. „Het kiezen van een vers valt mij moeielijk.” Hij wierp zich op de knieën en bad GODS leiding af. Toen hij aan tafel zat, vroeg zijne vrouw, welk vers hij voor dien dag had uitgekozen. „Geef den- genen, die iets van u leenen wil,” was het antwoord.

Op welke wijze LAVATER dien tekst in toepassing bracht, kunt gij zien uit het volgende verhaal, dat hij in zijn dagboek schreef:

„Nauwelijks had ik de kamer eenige minuten verlaten, of eene bejaarde weduwe begeerde mij te spreken. — „Vergeef het mij, waarde heer,” zeide zij, „ik schaam mij waarlijk over de vrijheid, die ik neem; maar morgen is mijn huur verschenen, en ik kom vijftien gulden tekort; ik heb lang ziek te bed gelegen, en mijn kind sterft bijna van honger. Iedere cent, die ik kon besparen, heb ik op zij gelegd voor de huur; maar er ontbreekt nog vijftien gulden aan, en morgen is de tijd om.” Daarop een' doek losmakende, voegde zij er bij: „Dit boek met zilveren slot gaf mijn man mij op onzen trouwdag; van het weinige, wat ik bezit, kan ik dit alleen nog missen, hoewel ik er met smart van scheid. Ik weet, dat het niet genoeg is, en ik zie ook niet in, dat ik ooit iets zal kunnen teruggeven; maar waarde heer, indien gij kunt, och, help mij.” — „Het spijt mij, goede vrouw, dat ik u niet helpen kan,” zeide ik; en mijne beurs betastende, die omstreeks vijf gulden bevatte, zeide ik in mijzelve, dit is niet genoeg voor hare behoefte: zij vraagt er vijftien; bovendien, ik heb dit geld voor iets anders noodig. Daarop zeide ik tot de vrouw: „Hebt gij geen bloedverwant, die u deze kleinigheid kan geven?” — „Nee,

geen enkele ziel," riep zij uit. „Ik schaam, mij om van huis tot huis te gaan: ik zou liever nacht en dag werken. Dat ik hier gekomen ben, komt daarvan, dat de menschen mij zooveel van uwe goedheid vertelden; maar als gij mij niet kunt helpen, zult gij mij toch wel de vrijheid, die ik nam, willen vergeven, en god, die mij nooit heeft verlaten, zal mij zeker niet begeven in mijn zes-en-zestigste jaar."

„Op dit oogenblik werd de deur geopend, en mijne vrouw trad binnen. Ik was beschaamd en werd geslingerd. Ik wilde de vrouw wel wegzenden, maar in mijn hart klonk: „Geef dengenen, die iets van u bidt, en keer u niet af van dengenen, die iets van u leenen wil." Mijne vrouw fluisterde mij zacht toe: „Dit is eene goede oude weduwe, die onlangs ziek geweest is; help haar als gij kunt." Schaamte en medelijden streden tegen elkander in mijn hart. „Ik heb slechts vijf gulden," fluisterde ik weêrom, „en zij vraagt er vijftien; ik zal haar eene kleinigheid geven, en laten gaan." Nu legde zij haar hand op mijnen arm, glimlachte en zeide hardop: „Geef dengenen, die iets van u bidt, en keer u niet af van dengenen, die iets van u leenen wil." Ik bloosde en hernam: „Zoudt gij uw' ring willen afstaan?" — „O, gaarne," zeide mijne vrouw, terwijl zij haren ring van den vinger nam. De goede oude weduwe bemerkte niet, wat er gaande was, en stond op het punt, om te vertrekken, toen mijne vrouw haar verzocht, om even in het portaal te wachten. Toen wij alleen waren, zeide ik tot mijne vrouw: „Meent gij het waarlijk met den ring?" — „Zeker; hoe kunt gij er aan twijfelen?" zeide zij; „denkt gij, dat ik van de liefdadigheid een spelletje maak? Herinner u, wat gij een half jaar geleden tot mij

zeidet: laat ons het Evangelie niet tot een droombeeld maken. Anders zijt gij zoo vriendelijk, hoe komt het toch, dat gij er zoo moeielijk toe kunt overgaan, om deze arme vrouw te helpen? Weet gij niet, dat er nog vijftien gulden in uw' lessenaar liggen, en dat gij binnen acht dagen weder uw salaris beurt?" En daarop voegde zij er met nadruk bij: „Zijt niet bezorgd voor uw leven, wat gij eten en wat gij drinken zult; noch voor uw lichaam, waarmede gij u kleeden zult. Aanschouw de vogelen des hemels, dat zij niet zaaien, noch maaien, noch verzamelen in de schuren, en uw hemelsche Vader voedt nogtans dezelve."

„Ik kuste mijne vrouw, terwijl er tranen langs mijne wangen vloten. „Dank, duizendmaal dank, voor deze bestraffing," zeide ik. Ik ging naar den lessenaar, haalde er de vijftien gulden uit, en opende de deur, om de arme weduwe te roepen; alles werd rondom mij duister bij de gedachte, dat ik zoozeer gods alwetendheid had kunnen vergeten, dat ik tot haar gezegd had: „Ik kan u niet helpen." O, gij valsche tong! gij bedriegelijk hart! Indien gij, Heere, de ongerechtigheden zoudt gadeslaan, wie zou bestaan!

„„Zie hier, wat gij noodig hebt," zeide ik tot de weduwe. Zij dacht, dat ik haar eene kleine bijdrage gaf, en dankte mij met eenen hartelijken handdruk. Doch toen zij bemerkte, dat ik haar de volle som had gegeven, kon zij nauwelijks woorden vinden, om haar gevoel uit te drukken. Zij riep: „Waarde heer, ik kan niet terug betalen; alles, wat ik bezit, is dit oude boek." — „Houd uw boek," zeide ik, „en het geld ook; en dank god en niet mij; want, waarlijk, ik verdien geen dank, nadat ik

uw verzoek zoolang nog heb wederstaan; ga in vrede, en vergeef een' dwalenden broeder." — Met neêrgeslagen oog kwam ik bij mijne vrouw terug, maar zij zeide: „Lieve, het bezware u niet te zeer; want gij hebt dadelijk mijn verzoek toegestaan; maar beloof, dat zoolang ik een gouden ring aan mijn' vinger draag — en gij weet dat ik nog andere heb — gij nooit tot een arm mensch zult zeggen: Ik kan u niet helpen."

„Toen ik mij alleen bevond, begon ik dit verhaal in mijn dagboek te schrijven, om mijn bedriegelijk hart te vernederen; — dat hart, dat gisteren nog mij deze woorden deed schrijven: „Van alle karakters in de wereld, is er geen, dat ik meer wensch te bestrijden, dan dat van huichelaar!" En toch, het is huichelarij, om de geheele zedelijke wet te prediken, en alleen het gemakkelijkste gedeelte er van te betrachten. Ontfermende Vader, wanneer zal toch mijne belijdenis oprecht zijn! — Ik las nog eenmaal het hoofdstuk over, dat ik dezen morgen met zoo weinig vrucht had gelezen, en werd meer en meer beschaamd en overtuigd, dat er geen vrede is, indien leer en leven niet met elkander overeenstemmen. Dierbare Zaligmaker, zend Uw' Heiligen Geest in dit verduisterd hart! Reinig het van verborgene zonde, en leer mij, hetgeen gij aan mijne zorg hebt toevertrouwd, te besteden tot Uwe eer, tot welzijn mijner naasten en tot mijne eigene zaligheid."

Zoo schreef de vrome LAVATER! Uit deze geschiedenis is veel te leeren. De hoofdleering is: geen vrede, zoo niet leer en leven met elkander overeenstemmen. Jeugdige lezers, houdt dit steeds in het oog! De ware volgeling van JEZUS CHRISTUS zal het ook steeds in zijn

handel en wandel toonen, dat Zijn vertrouwen niet is op het goed dezer aarde, maar op den levenden GOD. En waar hij ontwaart, dat zijn bedriegelijk hart hem van de wegen van GOD tracht af te leiden, daar vlucht hij tot de binnenkamer, en belijdt, gelijk LAVATER, zijne verborgene zonde. GODS Woord is geene zaak voor het verstand alleen; GODS Woord moet ook de regel zijn van al ons denken, spreken en handelen. O, laat uw gedurig gebed tot GOD toch zijn, om de leiding en besturing van Zijnen HEILIGEN GEEST, zonder welken wij gedurig struikelen!

De Moeder en het Kind.

Wat is dat, Moê?

De leeuwrik, kind!

Terwijl de zon haar loop begint,
 Stijgt hij van uit het gras omhoog
 En wordt onmerkbaar voor ons oog;
 Maar zingt in 's hemels hooge sfeer,
 Op blijden toon, zijns Scheppers eer. —
 Kind, klinke ook in uw uchtendstond
 De lof des Heeren uit uw' mond.

Wat is dat, Moê?

Een adelaar,
 Die vorst van 't vooglenher vliegt daar.
 Zie, hoe hij voor den wind niet zwicht,
 En op de zon zijn oogen richt.

Geen haarbreed wijkt hij van zijn spoor;
 Hij zweeft, recht op zijn doel aan, door. —
 Mijn kind, denk steeds aan 's Heeren Woord
 En wijk niet af, maar wandel voort.

Wat is dat, Moê?

De blanke zwaan

Is heden uit haar nest gegaan;
 Daar drijft zij heen in eenzaamheid,
 En maakt zich tot den dood bereid.
 Reeds breekt haar oog; toch zingt zij luid
 Haar lieflijkst lied, haar doodzang uit. —
 Mijn zoon, leef zoo, dat ge, als de zwaan,
 In blijdschap van deze aard kunt gaan.

Hoe kan ik dat?

Hoe? Door uw lot

Te wentlen op den Heer uw GOD.
 Vraag om den Geest, die uw gemoed
 Den Heiland JĒZUS kennen doet.
 Hoor immer naar Diens zoete stem:
 Geen kracht ten goede, dan door Hem.
 Als Zijne liefde uw hart vervult,
 Is heel uw pad in licht gehuld.

Kerstlied.

WIJZE: *O, wanneer.*

Laat ons gaan! Laat ons gaan!
 Laat ons naar de kribbe gaan,

Om gods heerlijkheid te aanschouwen.
 Nooit, neen, nooit zal 't ons berouwen,
 Dat wij daar zijn heengegaan.

Laat ons gaan! Laat ons gaan!
 Laat ons naar de kribbe gaan,
 Om gods zaligheid te aanschouwen.
 o, Hoe zou het ons berouwen,
 Daar niet heen te zijn gegaan.

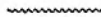
Laat ons gaan! Laat ons gaan!
 Laat ons daarheen samen gaan!
 Laat ons dáár gods liefde loven;
 Eens doen wij het beter boven,
 Zoo wij zalig henengaan.

Dit stukje is overgenomen uit een' „Nieuwe bundel zangstukjes, ten dienste der Zondagschool, uitgegeven door de vereeniging ter verspreiding van Godsdienstige Blaadjes, (Utrecht, bij KEMINK EN ZOON).” Wij wenschen het lieve boekske vele lezers toe. Zij het onder de leiding des H. G. een vruchtbare zaadkorrel in den bloemhof der jeugd.

De achterzijde van den omslag doet ons zien, dat de uitgave geschiedt ten voordeele van het weeshuis te Nijmegen. Zoo er onder onze lezers nog mochten zijn, die niet weten, wat krachtig geloof de Heere in het hart van eenen Zijner dienaren heeft gewerkt, die trachte de verslagen te bekomen, welke door den Evangelist JOH. VAN 'T LINDENHOUT achtereenvolgens in het licht gegeven worden. Deze verslagen bevatten de geschiedenis van een weeshuis, te Nijmegen door VAN 'T LINDENHOUT gesticht. In het

geloof op dien GOD, die een Vader is der weezen, werd die zaak begonnen en voortgezet. Uit alles blijkt, dat de Heere zegent. Om de kosten van het steeds stijgend getal weezen en den opbouw van een tweede en grooter huis te bestrijden, heeft VAN 'T LINDENHOUT het geloof in Zijnen getrouwen en rijken GOD. En deze laat hem niet verlegen. De gaven vloeien van alle kanten rijkelijk toe; Hij bestuurt de harten, ja alles, zoo verrassend en goed, dat het daar in het weeshuis te Nijmegen nog aan niets heeft ontbroken, wat de dingen van dit leven aangaan. En wat de geestelijke zegeningen betreft, daarvan draagt ieder verslag mede de aangenaamste bewijzen.

Wij raden onzen lezers ten sterkste aan, te trachten, met deze allerbelangrijkste stichting bekend te worden.

Correspondentie.

Het 2de Schriftraadsel (blz. 200). — GAZA en NAIN. — Goed beantwoord door alle inzenders op vraag I, die blz. 250 reeds zijn genoemd.

De vragen, blz. 224, goed beantwoord door J. VAN WINKOOP, H. KULSDOM, H. VAN DER ESSENBURG, J. PRIEM, J. VAN SCHILFGAARDE, ... te Warnsveld, H. WOLZAK GZ., H. J. BROERSMA en W. A. G. C. KNAP.

De antwoorden op de vragen blz. 250 worden tot 10 Nov. franco ingewacht aan het bekende adres.

Zoo de Heere wil, wenschen wij in de 1e of 2e aflevering van den volgenden jaargang op te geven, wien het boekgeschenk is te beurt gevallen.

Wij hopen, dat voor niemand der inzenders de uitwerking der opgaven ongezegend was, en dat bij het zoeken in den Bijbel, dat Woord GODS door den H. GEEST aan de harten geheiligd is.

